

UNDERSØGELSE AF DET FRIVILLIGE KULTURELLE OMRÅDE

Undersøgelse af det frivillige kulturelle område

Undersøgelse af det frivillige kulturelle område

Redaktion: Kulturministeriet, KL og CISC

Udgivet maj 2006 af
Kulturministeriet
Nybrogade 2
Postboks 2140
1015 Kbh. K

www.kum.dk

Med bidrag af Kommunernes Landsforening og Center for Forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund.

Design: Allis Skovbjerg Jepsen

Forsidebillede: Teater Dæzp spiller "Shh.....", produceret af gruppen selv. Foto: Thomas Hauger.

Tryk: Nørhaven Book A/S

Oplag: 400

ISBN:
87-7960-080-8

ISBN, Elektronisk udgave:
87-7960-081-6

Ophavsretten til denne publikation tilhører Kulturministeriet, KL og CISC.

Teksterne må imidlertid frit gengives med behørig kildeangivelse. Dog må teksterne ikke gøres til genstand for selvstændig kommerciel udnyttelse.

Undersøgelse af det frivillige kulturelle område

Kulturministeriet

Maj 2006

Indhold

Der er liv i den frivillige kunst og kultur.....	7
Kommissorium og proces	9

Kommunernes støtte til det frivillige kulturliv

Mogens Karbo, Helle Kolind Mikkelsen og Anders Windinge, KL

Introduktion til KL's delanalyse	12
1. Hovedkonklusioner.....	14
2. Spørgeskemaundersøgelsen	16
2.1. Definition.....	16
2.2. De kommunale nøgletal	16
3. Kommunernes økonomiske støtte på enkeltområder	18
3.1. Musikområdet	18
3.2. Teater- og danseområdet	18
3.3. Kulturarvsområdet	19
3.4. Billedkunstområdet	20
3.5. Kommunernes øvrige støtte, herunder til foreninger inden for film og lokalradio/-tv	20
3.6. Kulturelle samråd, kulturelle samvirker og lignende paraplyorganisationer	21
4. Fysiske rammer.....	22
4.1. Foreningsejede eller selvejende forsamlingshuse, medborgerhuse, kulturhuse, spillesteder mv.	22
4.2. Kommunale lokaler	22
5. Administrativ hjælp og foreningsbistand	25
6. Undersøgelsens metode.....	26
6.1. Datagrundlag og svarprocent	26
6.2. Afgrænsning.....	27
6.3. Datakvalitet	27
7. Spørgeskemaet	28
Vejledning om udfyldelse	28

Kultur i lyst og nød – om det frivillige arbejde i amatørkulturen

Ulla Habermann og Bjarne Ibsen, CISC, Syddansk Universitet

1. Indledning	32
Undersøgelsens opbygning og indhold.....	33
Definitioner	38
2. Problemstillinger og afgrænsninger	40
Begrebet amatør.....	40
Amatørkunstens plads i fødekæden	42
Kulturpolitik.....	43
Er foreningen i fare?	44
3. Aktiviteter, holdninger og mål.....	47
Holdninger og mål.....	47
4. Politisk bevågenhed og politiske krav	55
Politisk engagement	58
5. Udvikling og medlemskab	60
Vækst og fornyelse.....	60
Foreningernes størrelse	62
Udøvere og medlemmer	65
6. Organisering, samarbejde og økonomi.....	74
Små ‘traditionelle’ foreninger	74
Medlem af landsorganisation	75
Samarbejde	77
Formidling.....	80
Økonomi.....	80
Lokaler.....	88
7. De frivillige.....	93
Hvem er de frivillige inden for kultur og kunst?.....	93
Hvorfor frivilligt arbejde? – anledning og motiver	99
Det frivillige arbejdes betydning for amatørkulturforeningerne	102
8. Sammenfatning og perspektiver.....	111
Det bobler i amatørkulturen	111
Små og få store problemer.....	111
‘Ikke som i idrætten’	113
Amatørkulturens betydning for kulturlivet.....	115
Amatørkulturens samfundsmæssige betydning	117
Bilag 1: Kort beskrivelse af 11 kulturforeninger	120
Bilag 2: Amatørkulturens landsorganisationer	143
Referencer.....	147
Noter	149

Der er liv i den frivillige kunst og kultur

Det glæder mig, at undersøgelsen af det frivillige arbejde inden for kunst og kultur, som et enigt Folketing har ønsket, nu foreligger.

Det glæder mig endnu mere, at undersøgelsen tyder på, at det frivillige kulturliv lever og har det godt. Rapporten tegner et billede af et kulturområde, som er i udvikling og nyder bevågenhed i kommunerne med hensyn til økonomiske tilskud og til brug af lokaler.

Undersøgelsen afdækker også, at nogle foreninger – naturligt nok – oplever problemer bl.a. med at få nye medlemmer og “aktivere” gamle samt med at skaffe de nødvendige økonomiske midler. Resultaterne synes imidlertid ikke at bekræfte forlydender om, at foreningsformen skulle være truet, eller at amatørkulturen er “sat i skammekrogen” i forhold til idrætten.

Drivkraften i amatørkulturen er først og fremmest medlemmernes engagement i musik, teater, lokalhistorie osv. Aktiviteternes egenverdi er og skal fortsat være afgørende. Netop fordi lysten driver værket, medvirker den frivillige kunst og kultur til, at mange mennesker får kulturelle oplevelser og muligheder for at udfolde sig kulturelt. Hertil kommer, at de amatørkulturelle foreninger bidrager til den enkeltes kompetenceudvikling, til den kunstneriske fødekæde og til samfundets sociale kapital. De mange frivillige amatører yder altså deres vigtige bidrag til Danmarks engagerede kulturelle fællesskaber.

Amatørkulturen og amatørkunsten er mangfoldig med hensyn til aktiviteter og organisationsformer. Dette første forsøg på en samlet kortlægning er selvfølgelig præget af at være et pionerarbejde, som har skullet overveje områdets afgrænsning, og hvilke begreber der bedst beskriver det. Måske er det i virkeligheden en del af det amatørkulturelle felts egenart, at det vanskeligt lader sig indfange i kategorier og løbende skal debatteres og redefineres for at kunne trives og udvikle sig.

Jeg er overbevist om, at Danmarks nye større kommuner vil bidrage til, at kulturlivet – herunder amatørkulturen og amatørkunsten – får nye muligheder i alle egne af landet. Det er kommunerne, der bedst kan støtte lokale aktiviteter, med udgangspunkt i de særlige lokale betingelser.

Kulturministeriet bidrager økonomisk til området bl.a. via Lokale- og Anlægsfonden. Ligesom ministeriet yder tilskud til udvikling og koordinering på landsplan ved at støtte nogle amatørkulturelle landsorganisationer. Den nye pulje, der er afsat på tipsaktstykket for 2006-2007, kan sætte yderligere skub i udviklingen. Det er vigtigt, at også kommende generationer af danskere får tilbud om amatøraktiviteter, som passer til deres behov.

Jeg sender en varm tak til de foreninger, landsorganisationer og kommuner, der har stillet oplysninger til rådighed for undersøgelsen. Jeg takker også repræsentanterne for Kommunernes Landsforening samt Center for Forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund på Syddansk Universitet, som har gennemført arbejdet.

Det er mit håb, at denne undersøgelse bliver udgangspunkt for fortsatte debatter om den frivillige kunst og kulturs rolle og rammer i den lokale og den nationale kulturpolitik. Debatter, som kan sikre, at der også fremover er liv i den frivillige kunst og kultur.

Brian Mikkelsen
Kulturminister

Kommissorium og proces

Folketinget behandlede den 23. april 2004 forespørgsel nr. F 52 til kulturministeren om det frivillige kulturelle område: "Hvad er regeringens politik på det frivillige kulturelle område?" Den var anmeldt af Ole Sohn (SF) og Aage Frandsen (SF).

Den 27. april 2004 vedtog Folketinget V 89 af Ole Sohn (SF), Ester Larsen (V), Jytte Wittrock (S), Louise Frevert (DF), Carina Christensen (KF), Naser Khader (RV), Keld Albrechtsen (EL) og Bodil Kornbek (KD): "Folketinget tillægger det frivillige arbejde inden for kunst og kultur stor værdi. Arbejdet har stor betydning for borgernes udfoldelsesmuligheder, for udviklingen af forpligtende fællesskaber, for indsigt i den skabende proces og for den kunstneriske fødekæde. Det frivillige kulturelle område spiller en stor rolle for den lokale og regionale kulturpolitik. Folketinget finder det vigtigt at værne om dette aktiv og ønsker at sikre foreningslivets og det civile samfunds handlefrihed. På den baggrund opfordrer Folketinget regeringen til, med inddragelse af relevante aktører, at iværksætte en undersøgelse af aktiviteterne på alle niveauer af det frivillige kulturområde, idet en samlet dokumentation er vigtig for en vurdering af områdets kulturpolitiske betydning." V 89 blev vedtaget enstemmigt med 99 stemmer.

Med henblik på at inddrage relevante aktører i arbejdet afholdt Kulturministeriets departement et møde om rammerne for undersøgelsen med repræsentanter for Amatørernes Kunst og Kultur Samråd, Kulturelle Samråd i Danmark samt Huse i Danmark den 31. august 2004.

I december 2004 indgik Kulturministeriet aftaler med Center for Forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund (CISC) på Syddansk Universitet samt Kommunernes Landsforening om at gennemføre delanalyser. CISC skulle fokusere på deltagelse m.v., foreninger og selvejende institutioner samt nogle caseanalyser. Udgangspunktet skulle bl.a. være den igangværende undersøgelse af den frivillige sektor i Danmark. Kommunernes Landsforening skulle fokusere på kommunale tilskud til området.

Det blev aftalt, at bidragene til undersøgelsen skulle foreligge i maj – juni 2005. Grundet travlhed forårsaget af kommunalreformen var KL ikke i stand til at aflevere sit bidrag til denne frist, hvorfor Kulturministeriet to gange accepterede, at den samlede undersøgelse blev udskudt.

Center for Forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund har været i kontakt med landsorganisationerne med henblik på at drøfte rammerne for og indholdet af deres bidrag til undersøgelsen. Der er afholdt nogle møder parterne imellem. Ligesom organisationerne løbende har stillet sig til rådighed med informationer og materialer.

Der blev afholdt møde med repræsentanter for CISC, Amatørernes Kunst og Kultur Samråd, Kulturelle Samråd i Danmark, Huse i Danmark samt Kulturministeriets departement den 14. september 2005. Her fremlagde organisationerne deres kommentarer til et udkast til CISC's bidrag til rapporten. Det blev aftalt, at organisationernes kommentarer kunne få indflydelse inden for de rammer, projektets kommissorium, det indsamlede empiriske materiale, projektets økonomi og forskernes autonomi muliggjorde.

I februar 2005 har organisationerne haft bidraget fra Kommunernes Landsforening til skriftlig høring på samme vilkår.

CISC og KL har gennemført uafhængige undersøgelser inden for de aftalte rammer, og parterne har løbende modtaget hinandens delresultater.

KL's undersøgelse har et fokus på kultur i bred forstand, der omfatter frivillige aktiviteter inden for såvel kunst og kulturarv som lokalmedier. CISC's undersøgelse fokuserer især på organiseringen af den frivillige verdens amatørkultur og -kunst. Det er tilstræbt i størst muligt omfang at gøre undersøgelserne sammenlignelige.

Kommunernes Landsforenings undersøgelse sammenfattes på side 14 ff. Center for Forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfunds undersøgelse sammenfattes på side 111 ff. Desuden kan der henvises til Trine Bille, Torben Fridberg, Svend Storgaard og Erik Wulff: *Danskernes kultur og fritidsaktiviteter 2004 – med udviklingslinjer tilbage til 1964*, akf forlaget april 2004, som også rummer data om det frivillige kulturelle område.

Kommunernes støtte til det frivillige kulturliv

Mogens Karbo, Helle Kolind Mikkelsen og Anders Windinge
Børne- og Kulturkontoret i Kommuneres Landsforening

Introduktion til KL's delanalyse

I denne del af rapporten præsenteres resultatet af KL's kortlægning af kommunernes støtte til det frivillige kulturliv.

Der er tale om et stykke pionerarbejde, hvor der bliver kastet lys på et område, som ikke tidligere er blevet kortlagt – og slet ikke på landsbasis.

Undersøgelsens store styrke er den høje svarprocent på 84. Med den høje svarprocent samt ud fra en vurdering af de kommuner, der ikke har besvaret undersøgelsen, har KL fundet det forsvarligt at fremskrive undersøgelsens resultater til landstal.

Undersøgelsen ser på, hvordan kommunerne i 2004 støttede det frivillige kulturliv. Undersøgelsen skelner mellem tre hovedtyper af støtte, nemlig økonomisk støtte, lokale-udlån/lokaletilskud samt foreningsbistand og administrativ hjælp.

Undersøgelsens resultater præsenteres på følgende kommunestørrelser:

- Kommuner med mere end 50.000 indbyggere
- Kommuner med 25.000-50.000 indbyggere
- Kommuner med 10.000-25.000 indbyggere
- Kommuner med mindre end 10.000 indbyggere.

Undersøgelsens store udfordring har været at få foretaget en rimelig entydig afgrænsning af området. Dette kan kun siges at være lykkedes i en vis udstrækning, hvilket må ses i lyset af især to ting:

Dels er undersøgelsen – som nævnt ovenfor – den første og hidtil eneste af sin art, hvorfor det er naturligt, at områdets økonomi som sådan ikke bliver fyldestgørende afdækket i dette forsøg.

Dels har undersøgelsen understreget, at der er tale om et område, som i den grad er præget af mangfoldighed, egenart og kommunal forskellighed. Kommunerne kalder tingene noget forskelligt. Kommunerne gør tingene forskelligt. Kommunerne konterer forskelligt og så videre. Kortlægningen er kun blevet en realitet, ved at kommunerne har foretaget en vis form for lokalt skøn og er kommet med deres bedste bud.

KL's kortlægning af kommunernes økonomiske støtte til det frivillige kulturliv omfatter følgende områder:

- Musik
- Teater og dans
- Kulturarv
- Billedkunst
- Øvrige, herunder film og lokalradio/-tv
- Kulturelle samråd, kulturelle samvirker mv.

Det bemærkes, at Habermann og Ibsen kun delvist medtager bl.a. kulturarvsområdet i deres delanalyser.

KL retter en stor tak til de mange kommuner, der tog sig tid til at deltage i undersøgelsen.

Den statistiske bearbejdning af datamaterialet er foretaget af Anders Windinge, mens rapporten er udarbejdet af Mogens Karbo og Helle Kolind Mikkelsen, Børne- og Kulturkontoret i KL.

1. Hovedkonklusioner

Frivillighedsundersøgelsen bygger på en spørgeskemaundersøgelse blandt samtlige kommuner, hvor 228 kommuner besvarede skemaet. Det giver en besvarelsesprocent på 84.

Frivillighedsundersøgelsens resultater kan sammenfattes i følgende hovedkonklusioner:

Det frivillige kulturliv synes at være på den kulturpolitiske dagsorden i kommunerne – store som små

- Det hører til undtagelsen, at kommuner slet ikke yder støtte til det frivillige kulturliv.
- Blandt de små og mellemstore kommuner er der en gruppe kommuner, som helt eller i overvejende grad yder økonomisk støtte til kulturarvsområdet (museumsforeninger, lokalhistoriske foreninger, mv.).
- Der findes tilsvarende enkeltstående eksempler på mellemstore, mellemstore og små kommuner, som alene yder økonomisk støtte til ét støtteområde – for eksempel teater, musik eller billedkunst.
- Der er en tendens til, at store og mellemstore kommuner generelt støtter det frivillige kulturliv med flere økonomiske ressourcer pr. indbygger end de små og mellemstore kommuner.

Kommunernes økonomiske støtte til det frivillige kulturliv beløb sig anslået til 259,7 mio. kr. i 2004

- Der er helt overvejende tale om ”kan”-tilskud, som kommunerne har ydet med hjemmel i kommunalfuldmagten. Eneste undtagelse er de kulturforeninger, der har fået lokaletilskud i henhold til folkeoplysningsloven.
- Størrelsen af kommunernes økonomiske støtte pr. indbygger svinger fra kommune til kommune og fra støtteområde til støtteområde, men dog således, at kommunernes støtte til frivillige foreninger inden for kulturarv, musik og teater/dans ligger på nogenlunde samme niveau.
- De store og mellemstore kommuner yder oftest økonomisk støtte inden for et bredt felt af områderne musik, teater, billedkunst, kulturarv og andre foreninger inden for det frivillige kulturliv.

Kommunernes økonomiske tilskud er opgjort i fire hovedkategorier:

- En opgørelse over de traditionelle kunst- og kulturgenerer i form af musik, teater/dans, kulturarv og billedkunst. Kommunernes tilskud til denne kategori beløber sig anslået til 108 mio. kr i 2004.
- En opgørelse, der opfanger øvrige tilskud, herunder tilskud til foreninger inden for film, lokalradio og -tv, mv. Kommunernes tilskud til denne kategori beløber sig anslået til 27 mio. kr. i 2004.

- En opgørelse over tilskud til kulturelle samråd, kulturelle samvirker og lignende paraplyorganisationer. Kommunernes tilskud til denne kategori beløber sig anslået til 17,1 mio. kr. i 2004.
- En opgørelse over tilskud til foreningsejede eller selvejende forsamlingshuse, medborgerhuse, kulturhuse, spillesteder mv. Kommunernes tilskud til denne kategori beløber sig anslået til 107,5 mio. kr. i 2004.

Kommunernes økonomiske støtte til det frivillige kulturliv beløb sig anslået til 259,7 mio. kr. i 2004, som fordelte sig således:

Område	Mio. kr.
Musik	33,0
Teater og dans	31,9
Kulturarv	33,8
Billedkunst	9,4
Øvrige kulturelle foreninger (Jf. afsnit 7. skemaets sp. 8 og 9)	27,0
Kulturelle samråd	17,1
Tilskud til privatejede lokaler	107,5
I alt	259,7

Lokalemæssigt synes kommunerne i 2004 i det store og hele at have dækket det frivillige kulturlivs behov for almindelige lokaler, hvorimod der i en del kommuner er et vist udækket behov for så vidt angår specielle lokaler.

En betragtelig del af kommunerne yder administrativ hjælp til de kulturelle foreninger, ikke mindst i form af kopiering/trykning eller adgang til it-faciliteter.

2. Spørgeskemaundersøgelsen

Spørgeskemaundersøgelsen er elektronisk udsendt til samtlige kommuner. 228 kommuner endte med at besvare skemaet efter diverse rykkerprocedurer og diverse personlige henvendelser. Undersøgelsens besvarelsesprocent er dermed på 84.

Med en høj besvarelsesprocent inden for alle fire kommunestørrelser samt ud fra en vurdering af de kommuner, der ikke har besvaret undersøgelsen, har KL fundet det forsvarligt at fremskrive undersøgelsens resultater til landstal.

2.1. Definition

Som led i undersøgelsen er der specifikt blevet fastlagt en definition og afgrænsning af begrebet ”Det frivillige kulturliv”, idet der ikke findes en gængs og alment anerkendt definition af dette begreb.

Det understreger på den ene side områdets egenart og mangfoldighed, men bidrager på den anden side også til en afgrænsning med gråzoner til tilgrænsende områder.

KL har fastlagt en definition og afgrænsning i dialog med Habermann og Ibsen og kommunale medarbejdere.

De kommunale medarbejdere har repræsenteret den kommunale hverdag og formidlet den hverdagsviden, som kommunerne erhverver gennem deres daglige møde med store dele af det frivillige kulturliv, når det anmoder om at få anvist lokale, når det søger økonomisk støtte, eller når det beder om administrativ bistand til at tackle store og små problemer.

For god ordens skyld skal det nævnes, at der overalt i Danmark findes frivillige foreninger på kulturområdet, som kommunerne ikke kender til, og hvor de pågældende foreninger heller ikke har behov for det eller på nogen måde opsøger kommunen. I Habermanns og Ibsens undersøgelse peges der på, at halvdelen af amatørkulturforeningerne ikke får offentlig støtte (udlån af kommunale lokaler dog ikke medregnet).

2.2. De kommunale nøgletal

I betragtning af at der på alle kommunale udgiftsområder er store forskelle fra kommune til kommune, er det forventeligt, at der også vedrørende kommunernes økonomiske tilskud til det frivillige kulturliv viser sig forskelle mellem kommunerne. Forklaringerne på forskellene skal både søges i lokal forskellighed i kulturlivet og forskelle i de politiske holdninger til, hvordan og hvor meget man skal støtte.

Hvad der imidlertid også skal nævnes, er, at tilsyneladende ens nøgletal kan dække over, at det lokale frivillige kulturliv alligevel er ganske forskelligt stillet.

Flere kommunale forvaltningsfolk har peget på, at der – igen meget forskelligt fra kommune til kommune – ydes det frivillige kulturliv en række ydelser uden beregning.

Det drejer sig for eksempel om, når Materielgården opsætter og nedtager afspærring til kulturnatten uden beregning, når der ikke fremsendes regning på elforbrug ved festivaler,

når kommunen betaler 75 % af varmeudgifterne til sognegården, når byrådssekretariatets jurist yder juridisk bistand ved udformning af kontrakter osv.

Dertil kommer, at ganske mange kommuner yder forskellige former for administrativ og praktisk hjælp, jf. afsnit 5.

3. Kommunernes økonomiske støtte på enkeltområder

Kommunernes samlede økonomiske tilskud beløb sig som nævnt ovenfor til 259,7 mio. kr. i 2004. I det følgende præsenteres undersøgelsens resultater opgjort på enkeltområder.

3.1. Musikområdet

Kommunernes støtte til frivillige foreninger på musikområdet dækker kor, orkestre og bands på amatørbasis samt garder, musikforeninger og sangforeninger.

Undersøgelsen viser, at:

- Kommunernes støtte til frivillige foreninger på musikområdet anslået beløb sig til 33 mio. kr. i 2004
- Samtlige store og mellemstore kommuner i 2004 har ydet støtte til musikområdet, mens 60-75 % af de små og mellemstore kommuner ydede støtte til området
- Det kommunale tilskud til området svinger fra godt 4 kr. til knap 8 kr. pr. indbygger.

	Antal kommuner, der har ydet tilskud	Tilskud i alt	Tilskud pr. indbygger
Mere end 50.000 indbyggere	15 (15 svar)	13.398.000 kr.	7,76 kr.
25.000-50.000 indbyggere	21 (21 svar)	4.481.000 kr.	5,63 kr.
10.000-25.000 indbyggere	66 (82 svar)	5.190.000 kr.	4,19 kr.
Mindre end 10.000 indbyggere	66 (110 svar)	4.595.000 kr.	5,88 kr.
Total	168 (228 svar)	27.664.000kr.	6,09 kr.
Skønnet landstal		32.960.452 kr.	

3.2. Teater- og danseområdet

Opgørelsen over kommunernes støtte til dette område dækker støtte til teaterforeninger, amatørscener, revyer, festspil og sommerspil.

Under dette punkt er også medtaget kommunernes støtte til dans såsom danseteater, folkedans og squaredance, men ikke kommercielle tilbud såsom privatejede danseskoler. Størstedelen af de oplyste tal knytter sig til teaterområdet.

Undersøgelsen viser, at:

- Kommunernes støtte til frivillige foreninger på teater- og danseområdet beløb sig til 31,9 mio. kr. i 2004
- Samtlige store og mellemstore kommuner i 2004 har ydet støtte til teater- og danseområdet, mens 65-75 % af de små og mellemstore kommuner ydede støtte til området
- Det kommunale tilskud til området svinger fra godt 2 kr. til knap 8 kr. pr. indbygger.

	Antal kommuner, der har ydet tilskud	Tilskud i alt	Tilskud pr. indbygger
Mere end 50.000 indbyggere	15 (15 svar)	13.574.000 kr.	7,86 kr.
25.000-50.000 indbyggere	21 (21 svar)	6.074.000 kr.	7,64 kr.
10.000-25.000 indbyggere	64 (82 svar)	5.183.000 kr.	4,18 kr.
Mindre end 10.000 indbyggere	71 (110 svar)	1.913.000 kr.	2,45 kr.
Total	171 (228 svar)	26.744.000 kr.	5,89 kr.
Skønnet landstal		31.864.312 kr.	

3.3. Kulturarvsområdet

Opgørelsen over kommunernes støtte til dette område dækker støtte til blandt andet museumsforeninger, lokalhistoriske foreninger, byforeninger, arkæologiske foreninger og historiske foreninger.

Undersøgelsen viser, at:

- Kommunernes støtte til frivillige foreninger på kulturarvsområdet anslået udgjorde 33,8 mio. kr. i 2004
- Næsten alle de store kommuner ydede støtte til området i 2004
- I de øvrige kommunegrupper (kommuner under 50.000 indbyggere) ydede ca. 80 % af kommunerne tilskud.

	Antal kommuner, der har ydet tilskud	Tilskud i alt	Tilskud pr. indbygger
Mere end 50.000 indbyggere	14 (15 svar)	2.749.000 kr.	1,59 kr.
25.000-50.000 indbyggere	15 (21 svar)	6.366.000 kr.	8,00 kr.
10.000-25.000 indbyggere	65 (82 svar)	11.029.000 kr.	8,90 kr.
Mindre end 10.000 indbyggere	89 (110 svar)	8.255.000 kr.	10,58 kr.
Total	183 (228 svar)	28.399.000 kr.	6,25 kr.
Skønnet landstal		33.836.173 kr.	

I en del kommuner ydes der tilskud til en museumsforening eller en lokalhistorisk forening, der står for driften af et lille ikke-statsanerkendt museum, der typisk har nogle ganske få ugentlige åbningstimer.

Selv om en del af kommunens tilskud således går til lokaleleje mv., er sådanne tilskud medtaget under dette punkt, ud fra en betragtning om at der helt overvejende er tale om frivilligt foreningsarbejde og ikke egentlig institutionsdrift.

Disse tilskud medfører, at tilskuddet pr. indbygger på dette område er betydeligt højere i de små, mellemstore og mellemstore kommuner end i de store kommuner, hvor museerne typisk er større statsanerkendte museer.

3.4. Billedkunstområdet

Opgørelsen over kommunernes støtte til dette område dækker støtte til blandt andet kunstforeninger og billedskoler. Det bemærkes, at det kun er kommunernes støtte til foreningsdrevne billedskoler, der indgår i undersøgelsen, mens tilskud til kommunale billedskoler ikke er medtaget.

Undersøgelsen viser, at:

- Kommunernes støtte til frivillige foreninger på billedkunstområdet anslået beløb sig til 9,4 mio. kr. i 2004
- Der inden for alle fire kommunegrupper er kommuner, der ikke har ydet tilskud til foreninger på billedkunstområdet
- Det kommunale tilskud til området svinger mellem 1,25 kr. og 2,73 kr. pr. indbygger.

	Antal kommuner, der har ydet tilskud	Tilskud i alt	Tilskud pr. indbygger
Mere end 50.000 indbyggere	14 (15 svar)	2.152.000 kr.	1,25 kr.
25.000-50.000 indbyggere	19 (21 svar)	1.339.000 kr.	1,68 kr.
10.000-25.000 indbyggere	53 (82 svar)	3.387.000 kr.	2,73 kr.
Mindre end 10.000 indbyggere	45 (110 svar)	979.000 kr.	1,25 kr.
Total	131 (228 svar)	7.857.000 kr.	1,73 kr.
Skønnet landstal		9.361.274 kr.	

3.5. Kommunernes øvrige støtte, herunder til foreninger inden for film og lokalradio/-tv

Opgørelsen over kommunernes støtte til dette område dækker de tilskud, der ikke kan henføres til musik, teater eller kulturarv, samt kommunernes tilskud til biografforeninger, filmklubber, lokalradioforeninger, radio- og fjernsynsklubber og lytter- og seerforeninger.

Undersøgelsen viser, at:

- Kommunernes tilskud til disse formål anslået beløb sig til 27,0 mio. kr. i 2004. Omkring 8 mio. kr. er opgjort under foreninger inden for film/biograf, mens godt 1 mio. kr. er opgjort under foreninger inden for lokalradio/-tv.
- Der tilsyneladende er tale om et blandet tilskudsområde, der spænder fra tværgående aktiviteter over eventprægede aktiviteter (fx festivaler, Kulturatten o.l.) til noget, der måske minder om generelle støtteordninger til kulturelle foreninger. I 2004 androg det ca. 18 mio. kr.
- Det kommunale tilskud til området svinger fra godt 2 kr. til godt 10 kr.

	Antal kommuner, der har ydet tilskud	Tilskud i alt	Tilskud pr. indbygger
Mere end 50.000 indbyggere	14 (15 svar)	3.791.000 kr.	2,20 kr.
25.000-50.000 indbyggere	19 (21 svar)	2.752.000 kr.	3,46 kr.
10.000-25.000 indbyggere	66 (82 svar)	7.841.000 kr.	6,33 kr.
Mindre end 10.000 indbyggere	73 (110 svar)	8.302.000 kr.	10,64 kr.
Total	172 (228 svar)	22.686.000 kr.	4,99 kr.
Skønnet landstal		27.029.382 kr.	

3.6. Kulturelle samråd, kulturelle samvirker og lignende paraplyorganisationer

Kommunernes tilskud til denne kategori beløb sig anslået til 17,1 mio. kr. i 2004.

Tilskuddene til samrådene kanaliseres i vidt omfang videre til det frivillige foreningsarbejde på kulturområdet, men en fordeling på de enkelte områder (musik, teater, kulturarv mv.) er kun mulig ved en gennemgang af de enkelte samrådsregnskaber, og en sådan ligger uden for rammerne af denne undersøgelse.

	Antal kommuner, der har ydet tilskud	Tilskud i alt	Tilskud pr. indbygger
Mere end 50.000 indbyggere	14 (15 svar)	6.039.000 kr.	3,50 kr.
25.000-50.000 indbyggere	12 (21 svar)	3.123.000 kr.	3,93 kr.
10.000-25.000 indbyggere	47 (82 svar)	3.789.000 kr.	3,06 kr.
Mindre end 10.000 indbyggere	30 (110 svar)	1.418.000 kr.	1,82 kr.
Total	103 (228 svar)	14.369.000 kr.	3,16 kr.
Skønnet landstal		17.120.038 kr.	

Undersøgelsen viser, at:

- En betragtelig del af kommunerne har valgt at yde økonomisk støtte til kulturelle samråd eller lignende
- 14 ud af de 15 store kommuner yder støtte, men også i de tre øvrige kommunegrupper er det en temmelig udbredt støtteform.
- I gruppen af mellemstore og mellemsmå kommuner er det omtrent hver anden kommune, der yder støtte. I gruppen af små kommuner er det omtrent hver femte, der yder støtte.

4. Fysiske rammer

Ud over selve den kommunale støtte til de kulturelle foreningers virksomhed, er det naturligtvis afgørende, at der er fysiske muligheder for at udøve aktiviteterne.

I undersøgelsen skelnes der mellem foreningsejede/selvejende lokaler og kommunalt ejede lokaler.

4.1. Foreningsejede eller selvejende forsamlingshuse, medborgerhuse, kulturhuse, spillesteder mv.

Undersøgelsen viser, at:

- Kommunernes tilskud til de foreningsejede /selvejende lokaler anslået beløb sig til 107,5 mio. kr. i 2004
- Fordelingen på kommunegrupper viser stor spredning inden for alle kommunestørrelser
- De mindre kommuner i vidt omfang yder disse tilskud, da det ofte i disse kommuner er en bevidst politik både på idræts- og på kulturområdet at satse på tilskud til privatejede lokaler frem for at satse på kommunale lokaler og anlæg.

	Antal kommuner, der har ydet tilskud	Tilskud i alt	Tilskud pr. indbygger
Mere end 50.000 indbyggere	13 (15 svar)	29.805.000 kr.	17,26 kr.
25.000-50.000 indbyggere	15 (21 svar)	30.628.000 kr.	38,51 kr.
10.000-25.000 indbyggere	59 (82 svar)	21.433.000 kr.	17,29 kr.
Mindre end 10.000 indbyggere	73 (110 svar)	8.351.000 kr.	10,70 kr.
Total	160 (228 svar)	90.217.000 kr.	19,86 kr.
Skønnet landstal		107.489.629 kr.	

4.2. Kommunale lokaler

Langt hovedparten af landets kommuner stiller kommunale lokaler til rådighed for de frivillige kulturelle foreninger.

Undersøgelsen viser, at alle undersøgelsens kommuner med mere end 25.000 indbyggere stiller kommunale lokaler til rådighed, mens det er tilfældet i mere end 85 % af de øvrige kommuner.

Har kommunerne stillet lokaler til rådighed?

	Ja	Nej
Mere end 50.000 indbyggere	15	0
25.000-50.000 indbyggere	21	0
10.000-25.000 indbyggere	75	7
Mindre end 10.000 indbyggere	92	18
Total	203	25

I undersøgelsen skelnes der mellem almindelige mødelokaler, klasselokaler o.l. og specielle lokaler, fx musiklokaler, gymnastiksale eller lokaler med scene.

Med hensyn til almindelige mødelokaler o.l. tyder undersøgelsen på, at kommunerne føler, at behovet generelt er rimeligt godt dækket.

Administrationen af kommunernes lokaleudlån er oftest decentraliseret, når det drejer sig om almindelige lokaler, klasselokaler o.l., således at udlån af disse lokaler sker direkte via den enkelte skole eller institution. En total opgørelse af antallet af udlånte almindelige lokaler til det frivillige kulturelle arbejde ville derfor kræve en detaljeret undersøgelse i hver enkelt kommune.

I stedet for at spørge til et konkret antal udlånte lokaler er der derfor spurgt til, i hvor høj grad kommunerne oplever at kunne imødekomme det frivillige kulturlivs behov for almindelige mødelokaler.

I hvor høj grad oplever kommunerne at kunne imødekomme behovet for almindelige mødelokaler o.l.?

	I høj grad	I nogen grad	I ringe grad	Slet ikke	Total
Mere end 50.000 indbyggere	12	3	0	0	15
25.000-50.000 indbyggere	19	2	0	0	21
10.000-25.000 indbyggere	58	17	0	0	75
Mindre end 10.000 indbyggere	73	15	3	1	92
Total	162	37	3	1	203

Med hensyn til udlån af specielle lokaler (musiklokaler, gymnastiksale, lokaler med scene o.l.) tyder undersøgelsen ligeledes på en rimelig god dækning, i hvert fald set fra kommunernes side.

Med hensyn til dækningen af behovet for specielle lokaler fordeler svarene sig således:

I hvor høj grad oplever kommunerne at kunne imødekomme behovet for specielle lokaler (musiklokaler, gymnastiksale, lokaler med scene o.l.)?

	I høj grad	I nogen grad	I ringe grad	Slet ikke	Total
Mere end 50.000 indbyggere	7	7	1	0	15
25.000-50.000 indbyggere	11	10	0	0	21
10.000-25.000 indbyggere	43	30	2	0	75
Mindre end 10.000 indbyggere	46	40	3	3	92
Total	107	87	6	3	203

På spørgsmålet om, hvor mange timer de specielle lokaler var udlånt til det frivillige kulturliv i 2004, har 28 kommuner måttet opgive at svare, bl.a. på grund af den nævnte vanskelighed med, at lokaleanvisningen er decentraliseret i kommunen.

For de øvrige kommuner fordeler svarene sig således:

	Antal kommuner, der har besvaret spørgsmålet om specielle lokaler	Antal timer i 2004	Antal timer i gennemsnit pr. kommune
Mere end 50.000 indbyggere	10	248.219	24.822
25.000-50.000 indbyggere	16	82.600	5.163
10.000-25.000 indbyggere	68	154.501	2.272
Mindre end 10.000 indbyggere	81	65.688	811
Total	175	479.008	2.840

Kommunerne er endvidere blevet bedt om at angive, hvor mange af de specielle lokaler der udgøres af øvelokaler. Her fordeler svarene sig således:

	Antal kommuner, der har svaret vedrørende øvelokaler	Antal timer i 2004	Antal timer i gennemsnit pr. kommune
Mere end 50.000 indbyggere	9	39.630	4.403
25.000-50.000 indbyggere	16	30.227	1.889
10.000-25.000 indbyggere	47	48.737	1.037
Mindre end 10.000 indbyggere	41	11.269	275
Total	113	145.063	1.289

5. Administrativ hjælp og foreningsbistand

Ud over at yde direkte økonomisk støtte til det frivillige kulturarbejde er kommunerne i betydeligt omfang indstillet på at hjælpe foreningerne med administrativ og anden praktisk bistand.

Undersøgelsen viser, at 96 kommuner yder hjælp til kopiering/trykning af materialer, som de kulturelle foreninger ønsker mangfoldiggjort. Det svarer til 42 % af besvarelserne.

Tilsvarende tilbyder 48 kommuner gratis adgang til it-faciliteter. Det svarer til 21 % af besvarelserne. Dertil kommer, at en mindre del af de øvrige kommuner har gjort opmærksom på, at der er gratis adgang til it-faciliteter på det lokale folkebibliotek, enten i den almindelige åbningstid eller således, at foreningslivet har særlig adgang på visse tidspunkter i ugen.

	Kopiering og trykning	it-adgang
Mere end 50.000 indbyggere	4 (15 svar)	5 (15 svar)
25.000-50.000 indbyggere	12 (21 svar)	5 (21 svar)
10.000-25.000 indbyggere	34 (82 svar)	17 (82 svar)
Mindre end 10.000 indbyggere	46 (110 svar)	21 (110 svar)
Total	96 (228 svar)	48 (228 svar)

46 kommuner har i undersøgelsen nævnt, at de på andre måder stiller praktisk bistand til rådighed for de frivillige kulturelle foreninger.

Blandt de mest udbredte kommunale ordninger er sekretariatsbistand til et kulturelt samråd eller en lignende paraplyorganisation.

En anden relativt udbredt ordning er tilbud om formidling /annoncering af foreningsarrangementer, enten i en kommunal arrangementskalender eller som en gratis bannerreklame på kommunens hjemmeside eller i en husstandsomdelt kommunal tryksag.

En tredje ordning med praktisk hjælp er kommunal ”konsulentbistand” i form af administrativ og praktisk hjælp fra en medarbejder i den kommunale forvaltning.

Blandt mindre udbredte ordninger er bl.a. udstillingsmuligheder i kommunale lokaler, lån af av-udstyr til arrangementer, bemanded foreningsværksted og betaling af porto til masseudsendelser.

6. Undersøgelsens metode

6.1. Datagrundlag og svarprocent

Undersøgelsen baserer sig på en spørgeskemaundersøgelse udsendt til samtlige kommuner i efteråret 2005.

228 kommuner besvarede undersøgelsen, svarende til 84 % af kommunerne. Det svarer også til 84 % af landets indbyggere.

Undersøgelsens resultater præsenteres rapporten igennem i kommunegrupper. Til illustration vises fordelingen af de medvirkende kommuner inden for de enkelte kommunegrupper.

Kommunestørrelse	Antal kommuner	Antal kommuner, der har besvaret spørgeskema	Bevarelsesprocent Kommunemæssigt og indbyggermæssigt
Mere end 50.000 indbyggere	17	15	Kommune: 88,3 % Indbygger: 87,5 %
25.000-50.000 indbyggere	28	21	Kommune: 75,0 % Indbygger: 75,7 %
10.000-25.000 indbyggere	97	82	Kommune: 84,5 % Indbygger: 83,6 %
Mindre end 10.000 indbyggere	129	110	Kommune: 85,3 % Indbygger: 86,3 %
Total	271	228	Kommune: 84,1 % Indbygger: 83,9 %

Der er blevet brugt en del kræfter på at skaffe undersøgelsen en tilfredsstillende besvarelsesprocent. I første omgang blev der gennemført elektroniske rykkerprocedurer. Siden gik KL over til at rette personlig kontakt til cirka 80 kommuner, hvilket bidrog til at højne besvarelsesprocenten.

Forskere og andre har tidligere forsøgt at gennemføre kortlægning af kommunernes støtte til det frivillige kulturliv, men uden større held. Det har formentlig været medvirkende til den høje besvarelsesprocent, at det var KL og ikke et privat konsulentfirma eller lignende, der stod for undersøgelsen.

I lyset af den høje besvarelsesprocent samt ud fra en vurdering af de kommuner, der ikke har besvaret undersøgelsen, har KL fundet det forsvarligt at fremskrive undersøgelsens resultater, så der foreligger et bud på landstal.

6.2. Afgrænsning

Undersøgelsen omhandler kommunernes støtte til det frivillige kulturliv. For at begrænse kommunernes besvarelser af spørgeskemaet til dette emne har det været nødvendigt at foretage en række afgrænsninger i forhold til andre områder inden for fritids- og kultursektoren. Disse afgrænsninger er beskrevet i den vejledning, som var vedlagt spørgeskemaet til kommunerne.

Blandt de vigtigste afgrænsninger er, at ikke alle former for kommunale tilbud er medregnet. Det betyder dels, at kommunale institutioner som ungdomsskoler og musikskoler ikke medregnes, dels at udgifterne til kommunale lokaler, skoler, kulturhuse, forsamlingshuse m.v. heller ikke er med.

Desuden er selvejende musikskoler samt aftenskolevirksomhed ikke medtaget, ud fra en betragtning om, at langt hovedparten af udgifterne hertil går til lønnede ledere og lærere.

Kommercielle og professionelle tilbud er heller ikke medtaget.

En betydelig del af de kulturelle foreninger er godkendt som foreninger under folkeoplysningsloven og får dermed aktivitetsstøtte (hvis foreningen har medlemmer under 25 år) og eventuelt også lokaletilskud. Afgrænsningen i forhold til de folkeoplysende foreninger er foretaget således, at tilskud til idræt, hobbybetonede aktiviteter, idebestemt ungdomsarbejde og spil ikke er medtaget.

6.3. Datakvalitet

Det var fra begyndelsen frivillighedsundersøgelsens ambition og udfordring at betræde og opmåle et mere eller mindre ukendt og uafgrænset område, nemlig kommunernes støtte til det frivillige kulturliv.

I forlængelse heraf kom spørgeskemaet til at bestå af en række komplekse og tværgående spørgsmål, for hvilke det gjaldt, at kommunen ikke bare kunne hente tallene ud af regnskabet.

Her var der således i høj grad lagt op til, at den person, der sad med spørgeskemaet, skulle foretage det sidste lokale skøn, den sidste lokale afgrænsning og den sidste lokale afvejning af tingene.

Flere kommuner kontaktede KL i forbindelse med disse skøn, og de fik ad den vej hjælp til at besvare spørgeskemaet. En del gange måtte de dog også tåle det svar, at det var og blev personerne med det lokale kendskab, der kunne levere det mest redelige skøn.

Det hører med til vurderingen af datakvaliteten, at der er spørgsmål i spørgeskemaet, som kommunerne har tolket forskelligt. Det kan næppe være meget anderledes på et område som dette, hvor der ikke rigtigt er en fast og gængs definition, og hvor der er mange gråzoner.

KL's sidste tiltag til validering af undersøgelsens data var, da KL til allersidst foretog en række kontrolopringninger til de kommuner, der havde indberettet underlige og iøjnefaldende store tal og eventuelt herefter foretog rettelser.

7. Spørgeskemaet

Vejledning om udfyldelse

Undersøgelsens emne er kommunernes støtte til det frivillige arbejde på kulturområdet i året 2004.

Hermed indgår støtte i form af tilskud og lokaler til foreninger, selvejende institutioner o.l. på kulturområdet, dvs. bl.a. inden for musik, teater, dans, museer, billedkunst, film, lokalradio/-tv m.v.

For at afgrænse undersøgelsen i forhold til organisationsformer, der ligger uden for det frivillige arbejde, skal følgende IKKE medtages:

- kommunale tilbud til fx ungdomsskoler og musikskoler
- selvejende musikskoler
- aftenskoler og oplysningsforbund
- kommercielle tilbud (fx privatejede danseskoler)
- direkte tilskud til professionelle kulturaktiviteter, men dog semi-professionelle.

Med hensyn til aktiviteterernes indhold afgrænses det frivillige arbejde på kulturområdet således, at følgende IKKE medtages:

- idræt
- hobbybetonede aktiviteter
- idébestemt ungdomsarbejde (spejdere, politisk og religiøst arbejde m.v.)
- spil (skak, bridge m.v.).

Undersøgelsen består af højst 17 spørgsmål og kræver en smule forberedelse i forhold til regnskabstallene for 2004.

Det er ikke muligt at skrive spørgeskemaet ud, men det er muligt at gå tilbage og ændre sine svar. Det er muligt at afbryde besvarelsen og vende tilbage på et senere tidspunkt, ligesom det er muligt at videresende linket til undersøgelsen, såfremt man ikke selv er i stand til at besvare alle spørgsmålene. Der er ikke mulighed for at springe i undersøgelsen, og man kan ikke komme videre i undersøgelsen, før de respektive spørgsmål er besvaret. Svarene kan ændres, indtil der trykkes på "afslut" efter det sidste spørgsmål

Vi vil bede dig om at besvare spørgeskemaet inden torsdag d. 20. oktober. På forhånd tak for hjælpen.

Med venlig hilsen

Helle Kolind Mikkelsen (hkm@kl.dk) og

Mogens Karbo (mka@kl.dk)

Spørgsmål 1:

Hvad er din kommunes kommunenummer?

Spørgsmål 2:

Hvor stort et tilskud har kommunen givet i 2004 til de frivillige foreninger på musikområdet (bl.a. kor, orkestre, bands, garder, musikforeninger og sangforeninger)? Svaret angives i tkr. - eksempelvis skrives 173.421 som 173.

Spørgsmål 3:

Hvor stort et tilskud har kommunen givet i 2004 til de frivillige foreninger på teaterområdet (bl.a. teaterforeninger, amatørscener, revyer, festspil og sommerspil)? Svaret angives i tkr.

Spørgsmål 4:

Hvor stort et tilskud har kommunen givet i 2004 til de frivillige foreninger inden for dans (bl.a. folkedans og square dance)? Svaret angives i tkr.

Spørgsmål 5:

Hvor stort et tilskud har kommunen givet i 2004 til de frivillige museumsforeninger og arkiver (bl.a. lokalhistoriske foreninger, byforeninger, arkæologiske foreninger og historiske foreninger)? Svaret angives i tkr.

Spørgsmål 6:

Hvor stort et tilskud har kommunen givet i 2004 til de frivillige foreninger inden for billedkunst (bl.a. kunstforeninger og billedskoler)? Svaret angives i tkr.

Spørgsmål 7:

Hvor stort et tilskud har kommunen givet i 2004 til de frivillige foreninger inden for film og biografer (bl.a. biografforeninger og filmklubber)? Svaret angives i tkr.

Spørgsmål 8:

Hvor stort et tilskud har kommunen givet i 2004 til de frivillige foreninger inden for radio og tv (bl.a. lokalradioforeninger, radio- og fjernsynsklubber og lytter- og seerforeninger)? Svaret angives i tkr.

Spørgsmål 9:

Hvor stort et tilskud har kommunen givet i 2004 til andre frivillige foreninger på kulturområdet (foreninger der ikke er omfattet af de øvrige spørgsmåls kategorier)? Svaret angives i tkr.

Spørgsmål 10:

Hvor stort et tilskud har kommunen givet i 2004 til et evt. kulturelt samråd, kulturelt samvirke eller en tilsvarende paraplyorg. på kulturområdet (herunder kulturuger og lign. med støtte til kultur på tværs af kunstarterne)? Svaret angives i tkr.

Spørgsmål 11:

Hvor stort et tilskud har kommunen givet i 2004 til foreningsejede eller selvejende forsamlingshuse, medborgerhuse, kulturhuse, spillesteder mv.? Svaret angives i tkr.

Spørgsmål 12:

Yder kommunen administrativ eller anden hjælp til det frivillige kulturliv i form af:

- Kopiering/trykning   Svaralternativer: Ja/Nej
- Adgang til IT-faciliteter   Svaralternativer: Ja/Nej
- Andet

Spørgsmål 13:

Har kommunen i 2004 stillet lokaler til rådighed for det frivillige kulturliv?

- Ja
- Nej

Spørgsmål 14:

I hvor høj grad oplever kommunen at kunne imødekomme det frivillige kulturlivs behov for brug af almindelige mødelokaler (klasselokaler mv.)?

- I høj grad
- I nogen grad
- I ringe grad
- Slet ikke

Spørgsmål 15:

I hvor høj grad oplever kommunen at kunne imødekomme det frivillige kulturlivs behov for brug af kommunens specielle lokaler (gymnastiksale, musiklokaler, lokaler med scene mv.)?

- I høj grad
- I nogen grad
- I ringe grad
- Slet ikke

Spørgsmål 16:

Hvor mange timer er kommunens særlige lokaler (gymnastiksale, musiklokaler, lokaler med scene mv.) skønsmæssigt blevet stillet til rådighed for det frivillige kulturliv i 2004?

Spørgsmål 16B:

Heraf udgør antallet af timer hvor øvelokaler til musik er stillet til rådighed?

Tak for din hjælp!

Vi er meget glade for, at du/I tog dig/jer tid til at deltage i denne undersøgelse, der gerne skulle tegne et generelt billede af kommunernes støtte til det frivillige kulturliv. Hvis du ønsker at udskrive dine svar, så tryk på "udskriv" nu. Efter du har udskrevet dine svar, er det vigtigt, at du husker at trykke på "afslut".

Kultur i lyst og nød

– om det frivillige arbejde i amatørkulturen

Ulla Habermann og Bjarne Ibsen

Center for Forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund

Syddansk Universitet

1. Indledning

Folketinget tillægger det frivillige arbejde inden for kunst og kultur stor værdi. Arbejdet har stor betydning for borgernes udfoldelsesmuligheder, for udviklingen af forpligtende fællesskaber, for indsigt i den skabende proces og for den kunstneriske fødekæde. Det frivillige kulturelle område spiller en stor rolle for den lokale og regionale kulturpolitik. Folketinget finder det vigtigt at værne om dette aktiv og ønsker at sikre foreningslivets og det civile samfunds handlefrihed.

Citatet stammer fra 2004 og er en del af baggrunden for et enigt Folketings beslutning om at gennemføre en undersøgelse af det frivillige kulturelle område.¹ Det er i denne sammenhæng, man skal se denne undersøgelse.

Der har i mange år været fokus på frivilligheden i idrætten og inden for det sociale og sygdomsbekæmpende område. Kulturministeriet definerede derfor opgaven som en undersøgelse af det frivillige arbejde i kulturforeninger og – organisationer ud fra den betragtning, at man havde for lidt viden om foreningernes arbejde og den store frivillige indsats, som er uundværlig for amatørkulturen, og som danner rammerne for den kulturelle og kunstneriske udfoldelse.

Det interessante spørgsmål er naturligvis, *om og hvordan* det frivillige kulturelle område adskiller sig fra andet frivilligt arbejde – og hvorledes frivilligheden spiller sammen med den kunstneriske udfoldelse og de aktuelle kulturpolitiske strømninger. Frivillighed, folkeligt engagement, almenvellet og demokrati, (lokale) fællesskaber og sociale netværk er værdier, som begrundet frivilligt arbejde generelt. Hvorledes skiller det kulturelle område sig ud?

Vi ser frivilligheden netop som et udtryk for personlig lyst eller trang, og ikke, som eksempelvis på det frivillige sociale område – som et ønske om at udføre et arbejde for at glæde andre. Det er ikke primært for samfundets eller andres skyld, at mennesker brænder for at skabe levende kunstneriske og kulturelle miljøer. Der er ikke 'kun' godgørenhed, og det træder heller ikke i stedet for en offentlig forpligtelse. Det er heller ikke for penge eller for at udvikle kommunens tiltrækningskraft, selvom begge dele faktisk finder sted. Det er med andre ord tale om ... en praksisform, der bærer sin mening i sig selv.

Sådan argumenterer Bent Blindbæk, formand for Huse i Danmark, for det frivillige kulturelle områdes særegenhed (Huse i Danmark, nr. 21/marts 2005, side 2). Kultur handler med andre ord om identitet, og om individets egen livshistorie i samspil med en samfundsmæssig/historisk/politisk kontekst. Og netop i den politiske kontekst er det vigtigt at etablere sig i en synlig position, hvor det at 'bære sin mening i sig selv' også gør kulturen og dens foreninger uundværlige og dermed 'støtteberettigede' – 'på linje med idrætten' som det så ofte fremhæves i de kulturelle foreninger. Man har valgt betegnelsen det frivillige kulturelle område, som en samlet, konstituerende definition for området. Derudover er benævnelsen et forsøg på at ækvivalere området med det sociale og det idrætslige i håb om, at det kan føre til den samme politiske opmærksomhed og dermed forøget støtte.

Forskerholdet valgte fra starten at indgå et samarbejde med de tre landsorganisationer: AKKS (Amatørernes Kunst og Kultur Samråd) HiD (Huse i Danmark) og KSD (Lands-

foreningen for Kulturelle Samråd i Danmark) for løbende at sikre organisationernes input til undersøgelsen.

Der var på forhånd kritik af undersøgelsen fra kulturorganisationernes side. De opfattede undersøgelsen som en billig minimumsløsning. Samtidig gik kritikken på, at undersøgelsen ikke forholder sig til de kulturelle aktiviteter men til det frivillige arbejde. Denne holdning til undersøgelsen må bl.a. ses på baggrund af, at kulturens organisationer i flere sammenhænge giver udtryk for, at deres område – amatørkulturen – er sat kraftigt under pres.

I det følgende gøres nærmere rede for undersøgelsens baggrund og opbygning.

Undersøgelsens opbygning og indhold

Undersøgelsen er sammensat af tre del-studier:

1. En analyse af svarene fra foreninger og landsorganisationer inden for amatørkulturen, som har besvaret et spørgeskema som led i den såkaldte Frivillighedsundersøgelse.
2. En analyse af baggrund og motiver hos de som arbejder frivilligt inden for kultur og kunst, baseret på en landsdækkende survey-undersøgelse af befolkningens deltagelse i frivilligt arbejde.
3. En kvalitativ interviewundersøgelse af en række lokale amatørkulturforeninger.

1: Organisationsundersøgelsen

Denne del af undersøgelsen omfatter en analyse af foreninger og landsdækkende organisationer indenfor kultur og kunst. Analysen bygger på data fra 'Frivillighedsundersøgelsen', som er den største undersøgelse af den frivillige sektor i Danmark, som hidtil er blevet gennemført. Undersøgelsens data stammer fra 2004. Læs mere om undersøgelsen på www.frivillighedsus.dk.

'Frivillighedsundersøgelsens' organisationsdel omfatter både en undersøgelse af lokale og regionale frivillige organisationer i Fyns Amt og en undersøgelse af frivillige landsorganisationer.

Undersøgelsen omfatter to trin. Først blev alle foreninger på Fyn og alle frivillige landsorganisationer registreret. Der findes ikke et register for frivillige organisationer og foreninger hverken totalt eller på de enkelte organisationsområder. Derfor forudsatte undersøgelsen, at der blev foretaget en registrering af de frivillige organisationer. Dels for at få et samlet overblik over den frivillige sektors udbredelse og sammensætning og dels for at kunne udvælge en population af organisationer til spørgeskema-undersøgelsen.

På det regionale og lokale plan er det en uoverkommelig opgave at foretage en *total* registrering af alle frivillige foreninger i Danmark. Denne kortlægning blev derfor afgrænset til Fyns Amt, der tilnærmelsesvis repræsenterer landet og befolkningens forskellighed (fx på urbaniseringsgrad, befolknings- og erhvervs sammensætning, det kommunale udgifts- og serviceniveau samt den kommunale støtte til frivillige organisationer). Derved kan resultaterne fra registreringen og den efterfølgende spørgeskemaundersøgelse af de lokale organisationer aggregeres til landsplan.

I opgørelsen af *lokale foreninger* i Fyns Amt blev der registreret 5765 foreninger. Den efterfølgende spørgeskemaundersøgelse blev gennemført i foråret 2004. Spørgeskemaerne blev sendt til et udvalg af de foreninger, der var registreret, i alt 3.844 foreninger. Af disse

har 1889 foreninger besvaret skemaet. Det svarer til 49 pct. – helt samme svarprocent som foreningsundersøgelsen i Aalborg, der blev gennemført i efteråret 2001, kom op på (Torpe og Kjeldgaard 2003).

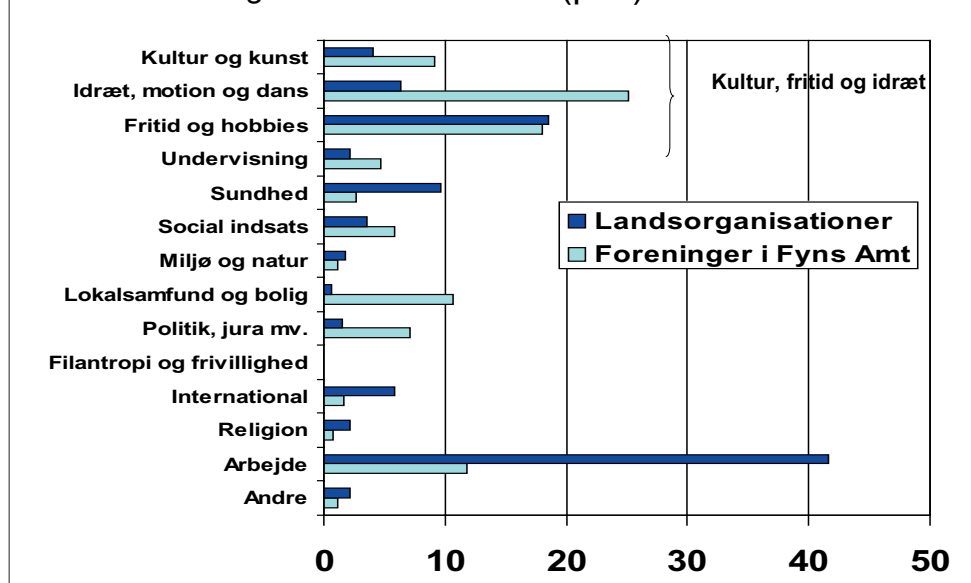
På landsplan blev der registreret 2990 organisationer. Blandt disse findes der få meget store organisationer og mange meget små organisationer. Det var betydeligt vanskeligere end i registreringen af de lokale foreninger at finde frem til, hvilke landsorganisationer der findes på de forskellige områder. Derfor må det antages, at denne registrering ikke er lige så dækkende som registreringen af de lokale og regionale organisationer i Fyns Amt. Det betyder sandsynligvis, at det eksisterende antal landsorganisationer reelt er større.

Udvalg til denne undersøgelse: Frivillige amatør-kultur-foreninger

Af de 5765 registrerede foreninger i Fyns Amt er 524 foreninger registreret under kategorien 'kultur og kunst'. Det svarer til 9 pct. af alle foreningerne (figur 1). På landsplan er der registreret 119 organisationer under 'kultur og kunst'. Disse organisationer udgør 4 pct. af alle registrerede frivillige organisationer i Danmark. Organisationskategorien 'kultur og kunst' omfatter meget forskellige typer af foreninger og organisationer:

- Sangforeninger, sangkor og andre musikforeninger (amatør-orkester, spillemands-laug, pigegarde, tamburkorps).
- Amatørteater, festspil, sommerspil.
- Kulturformidling (fx Kundu Kulturformidling), kunstforeninger, forening for bygnings- og landskabskultur.
- Lokalhistorisk foreninger, lokalhistorisk arkiver, museumsforeninger, folkemindesamlinger, arkæologiforeninger, foreninger for bevarelse af bygninger, skibe ol.
- Hjemstavnsforeninger.
- Etniske foreninger (fx 'Fællesforeningen Inuit'), Venskabsforeninger (fx Dansk Tamilsk Venskabsforening).
- Radio- og fjernsynsklubber, privatradioer, biografforeninger.

Figur 1: Andel af (lokale) foreninger og landsorganisationer som tilhører forskellige samfundsområder (pct.)

Afgrænsningen af 'Kultur og kunst' i Frivillighedsundersøgelsen er imidlertid ikke helt sammenfaldende med afgrænsningen af 'Amatørkultur' i denne undersøgelse. For det første hører dans (folkedans, moderne dans mv.) med under idræt i Frivillighedsundersøgelsen, mens vi har medtaget dans under 'Amatørkultur' i denne undersøgelse. For det andet har vi afgrænset undersøgelsen således, at foreninger for lokalradioer, museer, lokalhistorie samt etniske kulturforeninger ikke medtages. Nedenstående oversigt viser vores afgrænsning i denne undersøgelse:

Kulturområder	Medtages i undersøgelsen	Tages ikke med
Teater	x	
Musik, sang	x	
Dans	x	
Anden kulturformidling ²	x	
Lokalradio		x
Museer		x
Lokalhistorie		x
Etnisk kulturforening		x

I de følgende analyserer sammenholdes amatørkulturforeningerne/organisationerne (som de her er afgrænset) med tre andre typer af foreninger/organisationer:

- a) Andre kulturforeninger (lokalradio, museer, lokalhistorie, etniske kulturforeninger – se ovenfor).
- b) Idræts- og motionsforeninger (eksklusiv danseforeninger), dvs. idrætsforeninger og sportsklubber (derunder også ridning, bowling, skydning, bueskydning, motorsport, dart, kegle, hestesport, ældreidræt, rulleskøjteløb), gang-, vandre og marchforeninger, handicapidrætsforeninger og firmaidrætsforeninger.
- c) Fritids- og hobbyforeninger, bl.a. foreninger for forskellige spil: skak, bridge, whist, l'hombre, backgammon, dart mv.; radio- og fjernsynsklubber; dyreforeninger: hund, kanin, fjerkræ, papegøje, pony, due, brevdue, biavl, æsel mv.; internetklubber, webklubber, computerklubber; foreninger for natur og have: ornitologisk foreninger, botanisk foreninger, haveforeninger, Det Danske Haveselskab (dog ikke kolonihaveforeninger); motor- og flyveklubber: motorcykel, bil (fx Opel, Ford), veteranbil, flyveklub, drageflyveklub; jagtforeninger og flugtskydningsforeninger; billedskoler; børne- og ungdomskorps.

Fordelingen af foreningerne, der har besvaret spørgeskemaet i Frivillighedsundersøgelsen, mellem disse foreningstyper fremgår af tabel 1.

Tabel 1: Opdelingen af foreningerne, som har besvaret spørgeskemaet i Frivillighedsundersøgelsen, opdelt på typer af foreninger og landsorganisationer

	Lokale og regionale foreninger		Landsorganisationer	
	N =	Pct.	N =	Pct.
Amatørkulturforeninger (inkl. dans)	174	9,3	41	6,4
Andre kulturforeninger	80	4,3	27	4,2
Idræt og motion (eksklusiv dans)	322	17,1	79	12,3
Fritids- og hobbyforeninger	229	12,2	91	14,2
Andre foreninger	1076	57,2	405	63,0
Alle foreninger	1881	100,0	643	100,0

2: Analyse af de frivillige på området

Denne analyse bygger på surveyundersøgelsen af befolkningens deltagelse i frivilligt arbejde, som er en del af Frivillighedsundersøgelsen. Man spurgte endvidere de interviewede om, i hvor høj grad de gav pengegaver til frivillige organisationer, samt hvilke uformelle hjælpeaktiviteter (hjælp til andre udenfor husstanden), de deltog i. Denne sidste del medtages ikke her, men interesserede kan læse mere derom på www.frivillighedsus.dk. Data er indsamlet i løbet af 2004 og bygger på et tilfældigt udvalg af 4200 personer i alderen 16-85 år, som blev kontaktet af telefoninterviewere. Svarprocenten var 75. Interviewpersonerne blev spurgt om deres deltagelse i frivilligt ulønnet arbejde inden for alle områder. De statistiske analyser til denne del er gennemført af Inger Koch Nielsen og David Rosdahl fra Socialforskningsinstituttet.

Undersøgelsen viser, at 35 pct. af den danske befolkning i 2004 havde deltaget i frivilligt, ulønnet arbejde inden for det sidste år. Der er stort set lige mange mænd og kvinder, og de frivillige findes i alle aldersgrupper. Dog er det aldersbestemt, hvilken aktivitet man deltager i, og mænd og kvinder vælger i nogen grad forskellige områder og opgaver (Koch Nielsen 2005). Resultatet stemmer godt overens med en anden nylig afsluttet undersøgelse om 'Danskernes kultur- og fritidsaktiviteter', som finder, at 39 pct. af befolkningen over 15 år har oplyst, at de bruger en del af deres fritid til – uden betaling – at være aktiv i forskellige organisationer og foreninger (Bille et al. 2005).

Omkring 3-4 pct. af befolkningen arbejder frivilligt i forskellige kulturaktiviteter. En nærmere beskrivelse af disse frivillige følger senere i denne rapport. Til sammenligning viser tabel 2, at 11 pct. af befolkningen arbejder frivilligt inden for idræt, og 6 pct. inden for det sociale område.

3: Interviewundersøgelsen

For at nuancere og give liv til resultaterne fra de kvantitative undersøgelser har vi gennemført interviews med en række udvalgte foreninger på det frivillige kulturelle område. De udvalgte foreninger fik et introduktionsbrev, hvor de blev bedt om at deltage i undersøgelsen, og alle var meget positive og samtykkede. Samtalerne, som blev optaget på bånd i maj måned 2005, blev gennemført som semi-strukturerede interviews på baggrund af en interviewguide, som interviewpersonerne havde fået tilsendt på forhånd. Hver af samtalerne varede 2-3 timer.

Tabel 2: Andel af den danske befolkning, som har udført frivilligt arbejde inden for det sidste år, fordelt på områder for frivillig indsats 2004 (pct.)

	Mænd	Kvinder	Alle
Kultur	3,5	3,1	3,4
Idræt	14	9	11
Kultur, sport og fritid	21	15	18
Socialt og sundhed	4	7	6
Politik/internationalt arbejde	6	4	5
Uddannelse/forskning	3	4	3
Bolig og lokalsamfund	8	4	6
Andet (miljø, religion m.v.)	5	5	5
I alt	38	32	35
N =	1502	1632	3134

Kilde SFI 2004

Som supplerende materiale er vedtægter, års- og jubilæumsskrifter, regnskaber og foreningernes hjemmesider blevet anvendt. For hver forening er der efterfølgende blevet skrevet en 'historie' (case). Interviewpersonerne har haft mulighed for at kommentere disse beskrivelser for at rette evt. misforståelser, fejl og mangler (se bilag).

Udvalgsproceduren var ikke nogen enkel opgave. Hvordan vælger man ud af mange tusinde foreninger med alle deres mange forskelligheder og særheder 'de rigtige' til et interview? Vel at mærke når det ikke er muligt at gennemføre mere end otte af slagsen. I samarbejde med AKKS, HiD og KSD kom vi imidlertid frem til en liste af mulige og egnede foreninger. Kriterierne var dels geografiske, idet vi så bort fra Fyns Amt, som foreningsundersøgelsen blev gennemført i. Dels skulle vi have såvel Kulturelle Samråd, Kulturhuse som kulturforeninger repræsenteret. Fra paraplyorganisationerne fik vi en liste med mulige foreninger, kulturelle samråd og kulturhuse på de forskellige områder, hvorefter det var op til forskerne at foretage den endelige udvælgelse.

De kulturelle samråd blev valgt ud fra geografi – et i Nordsjælland og et i Sønderjylland. Kulturhusene blev valgt ud fra 'ejerskab' – vi valgte at fokusere på foreningsejede huse for at afgrænse undersøgelsen til den frivillige sektor – dermed afskar vi de selvejende og de kommunalt 'ejede' huse. Kulturforeningerne frembød den vanskeligste begrænsningsøvelse. Der findes en sådan mangfoldighed af amatørforeninger, at opgaven kan virke umulig. De unge, de gamle, de næsten professionelle og de traditionelle amatører. Imidlertid havde vi i forbindelse med en anden undersøgelse af foreninger i Københavns Kommune interviewet flere 'unge' foreninger indenfor området rytmisk musik og alternativt teater, som også inddrages i denne analyse. Vi valgte derfor i denne undersøgelse at sætte fokus på de 'traditionelle' amatører og den 'klassiske' kunst. Desuden var det et kriterium at få både nye og gamle foreninger med. Stiftelsesåret strækker sig fra 1954 til 2005.

De udvalgte foreninger og organisationer, som er blevet interviewet, omfatter følgende:

Kulturelle samråd

Kulturelt samråd Helsingør.

Kulturelt samråd Haderslev.

Kulturhuse

Kulturhuset Klaverfabrikken, Hillerød.

Frederiksbjerg Beboer- og Kulturhus, Århus.

Amatørforeninger

Det lille Teater, Gråsten.

Amatørsymfonikerne, Storkøbenhavn.

Sønderjysk Kor, Haderslev.

Sønderjysk Violinklub, Åbenrå.

Dertil kommer interviews fra en undersøgelse af foreninger i Københavns Kommune, som i et vist omfang også inddrages i denne analyse. Det drejer sig om RUSK og Fair Play, der begge er foreninger for rytmisk musik, samt Ørkenfortet, som er en alternativ forening for teater og dans/cirkus. (Habermann og Ibsen 2005).

Definitioner

Den frivillige sektor i Danmark er et forholdsvist nyt begreb, som i løbet af de seneste 10-15 år er blevet anvendt som betegnelse for aktiviteter og organisationsformer, der hverken er offentlige eller kommercielle, og som heller ikke hører ind under familien. Indholdsmæssigt har sektoren imidlertid mange og lange historiske rødder, og for at forstå udviklingen af den frivillige sektor må man derfor se på den historiske sammenhæng og tradition.

Der er langt fra en entydig forståelse af, hvad denne sektor består af. Og i sektorens forskellige områder og forgreninger er der slet ikke den samme indlysende bevidsthed om at høre til i sektoren, som vi finder i den offentlige sektor eller i den kommercielle sektor. Således er det fx karakteristisk, at udtrykket 'det frivillige kulturelle område', som amatørkulturen er en del af, er forholdsvist nyt og er kommet i brug som en del af kulturorganisationernes arbejde for at synliggøre området på linje med 'det frivillige sociale arbejde' og 'den frivillige idræt'. Betegnelsen 'den frivillige idræt' har været kendt i generationer, medens det først var i løbet af 1980'erne, at 'det frivillige sociale arbejde' definerede sig selv som et særskilt område.

Begrebet *frivillig sektor*, som anvendes i den politiske og forskningsmæssige retorik, fungerer som fællesnævner for en række organisationsformer, der i mange år har været udbredte og kendte i Danmark. Det gælder foreningerne, de selvejende institutioner og de almennyttige fonde, som også betegnes som *frivillige organisationer*. Imidlertid er der en række organisationer, som må siges at befinde sig i en 'grå zone' mellem den frivillige, den offentlige og den kommercielle sektor. Det gælder fx Folkekirken, kooperativerne, friskolerne, arbejdsledeshedskasserne, Hjemmeværnet m.v. I notatet 'Definition af den frivillige

sektor i Danmark' er der gjort rede for definitioner og afgrænsninger og de vanskeligheder dette er forbundet med (Ibsen og Habermann 2005, se også www.frivillighedsus.dk).

Inden for kultur og kunst skelner man selvfølgelig mellem 'amatører' (fx amatør-musikere) og 'professionelle' kunstnere mv. Når vi bruger udtrykket *frivilligt arbejde*, taler vi imidlertid om noget andet. I den seneste undersøgelse af området (Koch Nielsen 2004) blev frivilligt arbejde defineret på følgende måde: Det er personer, der

- arbejder frivilligt (uden tvang),
- ikke får løn eller honorarer for opgaven (i hvert fald ikke en løn der svarer normal løn på området),
- udfører opgaven og aktiviteten til gavn og glæde for andre end personen selv og egen familie,
- har et positivt sigte,
- og foregår i en organisation og/eller er planlagt eller aftalt.

Frivilligt, ulønnet arbejde kan udføres på mange områder – oftest i frivillige foreninger og organisationer, men det kan også finde sted for en offentlig institution eller i en privat virksomhed.

Frivilligt, ulønnet arbejde kan bestå af mange forskellige opgaver og aktiviteter: Man kan træne et fodboldhold, man kan være museumsvagt, samle penge ind, sidde i bestyrelsen i en grundejerforening eller børnenes skole, være aktiv på et værested og meget andet.

2. Problemstillinger og afgrænsninger

‘Det frivillige kulturelle område’ eller ‘den frivillige kunst og kultur’ er en forholdsvis ny måde at i-tale-sætte amatørkulturen på. Det kan ses som en parallel til fx den frivillige idræt og det frivillige sociale arbejde, som udgør hver sit område på frivillighedens Danmarkskort.³ Det er amatørkulturens landsorganisationer, som har lanceret det meget rummelige og brede begreb – og det kan der være flere grunde til.

For det første kan begrebet give *en fælles forståelse* af området, som er stort og mangfoldigt og næsten umuligt at finde en fælles betegnelse for. For eksempel anvendes begrebet ‘amatørkultur’ ikke i særlig grad af de kulturelle samråd eller i kulturhusene, hvor man i højere grad taler om ‘kunstbaserede aktiviteter’. Men et fælles navn kan alligevel være med til at give området synlighed og dermed politisk bevågenhed. Og det er vigtigt, at området ikke defineres negativt, som eksempelvis ‘ikke-professionelt’ (Fox 2005, side 80).

For det andet er der tale om *et afgrænsningsforsøg*, således forstået at det frivillige kulturelle område ses som noget særligt og anderledes end andre frivillige områder (socialt arbejde, miljø, idræt m.v.). En klar afgrænsning af området har naturligvis nogle fordele, nemlig at alle, ved hvad der tales om. Det giver en fælles forståelse og selvforståelsen og synligheden bliver større.

Samtidig har den nogle ulemper ved at være fastlåsende – nogle ville sige fremmedgørende – og forenkler i forhold til områdets ‘inderste væsen’.

For det tredje peger afgrænsningen på den *særlige selvforståelse*, som præger området: At kulturaktiviteter ‘bærer sin mening i sig selv’, og at de altovervejende drives af lyst. Det er denne selvforståelse, som giver området en fælles identitet, og som skal kunne bære politisk, således at ‘den frivillige kunst og kultur’ tages alvorligt som et samlet område.

For det fjerde er der i begrebet en *indbygget modsætning* i forhold til den professionelle kultur. En modsætning som i høj grad har politiske konsekvenser, men som også er afgørende for områdets dynamik.

I det følgende ser vi kort på nogle af de begreber, som vi har fundet afgørende for at forstå, hvilken situation området aktuelt befinder sig i – og som har særlig relation til denne undersøgelses problemområde: det frivillige arbejde.

Begrebet amatør

Der knytter sig mange ‘plusord’ til amatørbegrebet. Det er ord som lyst, engagement, folkelig med ‘plads til alle’ og lokal-demokrati. Og området er naturligvis – på linje med andre frivillige områder – dybt afhængigt af en stor frivillig indsats. På den anden side har området brug for en professionel saltvandsindsprøjtning og et tæt samarbejde med den professionelle kunst – også selvom den professionelle kultur til tider udstyres med ‘minusord’ som fjern og ufolkelig, elitær, centralistisk og global.

Selve betegnelsen ‘det frivillige kulturelle område’ undgår – i første omgang – behændigt at sætte stemplet amatør på de udøvende – blandt andet fordi amatører blot udgør en del af området. Ikke desto mindre lurer en afklaring af forholdet amatør/professionel lige om hjørnet. Og det er en diskussion, som gennem tiden har bragt mange gryder i kog. Indledningsvis kan man konstatere, at der er enighed om et skel mellem udøvelse på amatørbasis og som professionel. En professionel er uddannet i sit fag og (som regel) lever

af sin kunst, mens en amatør karakteriseres ved sine personlige kvalifikationer og udøver kunst på 'fritidsbasis'. Mange har forsøgt sig med en definition, fx som nedenstående:

En amatør er et menneske, der uden kommerciel hensigt bevidst stræber efter at være skabende eller genskabende på et af kunstens områder, mens en professionel har det skabende og genskabende som erhverv. Begge kan arbejde idealistisk og con amore og have samme holdning til kunst, individ og samfund. Uddannelse, skoling og kvalitetskrav giver ingen klar afgrænsning. Der findes alle former for overgange. Der findes betydelige autodidakter, og man træffer gode og dårlige udøvere hos amatører som hos de professionelle. (Arne Aabenhus, citeret fra Statens Musikråds rapport, 2002, side 29).

Ikke alene er amatørbegrebets modpol professionalisme. Begrebet er også i splid med sig selv, og det medfører både positive og negative forståelser af begrebet amatør. Amatøren – positivt forstået – stræber efter at yde sit bedste alt efter sin (tekniske) ydeevne. Det er den almindelige og klassiske opfattelse af kunstudøveren, som ikke skal leve af sin kunst, men som spænder fra det elementære til det elitære niveau. Amatøren – negativt forstået – opfattes som kunstnere, som ikke kan deres håndværk, eller som er uden kunstneriske ambitioner. Amatørkunst betyder her andenklassen, sjusket, ukritisk og ikke værdig til støtte (Fox 2005, side 80).

En yderligere afgrænsning finder man, når der skelnes mellem 'amatører' og 'dilettanter'. Amatøren (her i sin positive mening) tager – i modsætning til dilettanten – sin kunst alvorligt og søger bestandigt og engageret at forbedre sit niveau, medens dilettanten hænges ud for at være overfladisk og for udelukkende at satse på 'underholdning'. Nogle ville mene, at dilettanten ser kunsten som en sjov fritidsbeskæftigelse, hvor fællesskabet med andre er det centrale. Men amatørkulturen hævder sin ret til at blive taget alvorligt.

Amatøren og dilettanten adskiller sig ikke nødvendigvis fra hinanden ved fejlprocenten i deres faktiske præstationer, men snarere ved deres holdning til kunstudøvelsen. Det er i den overfladiske holdning, dilettanten kendes' .... I nogle kredse bruges ordet amatør nedsættende om noget, der er dårligt udført. I teatrets verden hedder sådant rettelig dilettant. (Schindel 1997, side 42-43).

Det er tilsyneladende især de unge, som har svært ved at identificere sig med amatørbegrebet. I forskellige sammenhænge har der været forslag fremme om at droppe ordet 'amatør' (Fazakerley og Skot Hansen 2002).

De unge ser nemlig ikke sig selv som 'amatører' men snarere som ikke-professionelle eller som projektmagere. I det hele taget er selv ordet amatør så ladet og så behæftet med manglende prestige, at de ikke kan identificere sig med det. De kunne ikke drømme om at gå rundt med en t-shirt, hvor der står, 'jeg er amatør', fordi det .....signalerer mindre end det, man lægger i det. (Op.cit. side 87-88).

For nylig har *Amatørsymfonikerne* haft diskussionen om amatørbegrebet inde på livet. Generalforsamlingerne er som regel ganske 'fredelige' og uden kampafstemninger, men i 2003 blev der indkaldt til en ekstraordinær generalforsamling for at få en afgørelse på,

om foreningen skulle skifte navn. En del af medlemmerne var utilfredse med, at selve navnet i den grad signalerede orkestrets amatørstatus, og forslagsstillere mente, at man kunne tiltrække et større publikum til koncerterne og flere unge musikere, hvis man ikke identificerede sig med at være 'amatør'. Der var stor interesse for emnet og følelseladede diskussioner – sandsynligvis fordi orkestrets identitet fremgår af navnet 'amatør-symfonikerne' (her i forståelsen ikke-lønnede-musikere, musikere som spiller af lyst, men som stræber efter et højt kunstnerisk niveau). Der var dog ikke flertal for en navneforandring, og bestyrelsen mente, at der var andre veje til at indfri medlemmernes ønsker end ved at skifte navn.

Denne undersøgelse tager ikke direkte stilling til diskussionen om amatørbegrebet, og hvordan det anvendes. Derimod tager vi udgangspunkt i den frivillige indsats, som finder sted i foreningerne på området, og som er rammen om de mange aktiviteter – udført af såvel amatører som professionelle.

Amatørkunstens plads i fødekæden

I en rapport fra Statens Musikråd (2002) slås det fast, at '*amatørmusikken er en vigtig bestanddel af musikkens fødekæde og har derfor betydning for hele musiklivets udvikling*' (side 32). Denne udtalelse kan sandsynligvis overføres til det øvrige kulturliv. Skot-Hansen (1997) har set på forskellige undersøgelser, som tyder på, at amatørkulturen har en vigtig funktion som 'fødekæde'. Det er blevet en del af amatørkulturens klare selvforståelse, at ikke alene tjener amatørudøvelse som *rekrutteringsgrund* for professionelle kunstnere. Der udvikles også et godt og *kritisk kunstpublikum* – og det kan være basis for udvikling og eksperimenter. Desuden giver amatørkunsten sine udøvere incitament til også at engagere sig i den professionelle kunst. Og endelig udgør amatørkunsten et *nødvendigt modspil og udviklingsdynamo* til den professionelle kunst.

De kulturelle institutioner (foreninger) – museer, teatre, uddannelser, musikskoler m.v. er karakteriseret ved at have en fast økonomi og veldefinerede rammer med formål og indhold. ...de er bærere af en tradition og udviklere af fornyelse (når de fungerer bedst) – ...men muligheden for at stivne i selvtilstrækkelighed findes – for at undgå dette behøves et modspil og det findes i kulturlivet
...amatørerne udgør et – i kultupolitisk henseende – delvist overset udviklingspotential. (Birck Petersen 1997, side 73-75).

Grænsen mellem amatørvirksomhed og professionel virksomhed opfattes derfor som flydende. Der er en 'gråzone', som befinder sig i grænselandet mellem de to yderpunkter. (Statens Musikråds rapport 2002, side 30). Amatørsymfonikerne er konkret eksempel på dette. Orkestret opfatter sig som et vigtigt led i dansk musikliv – og indtager en naturlig plads i den musikalske fødekæde.

Mange professionelle musikere har trådt deres barnesko i Amatørsymfonikerne og en lang række dirigenter, instrumentalsolister og sangere har med orkestret fået deres første erfaringer med et fuldt besat, velspillende symfoniorkester. ...vi glæder os, når en af 'vore' for alvor slår igennem og gør karriere, så tillader vi os at føle en

smule stolthed over det lille skub, vort samarbejde forhåbentlig var med til at give.
(formand for bestyrelsen).

Også *Sønderjysk Violinklub* gør sig mange overvejelser om den musikalske fødekæde. Foreningen vil gerne hæve amatør-niveauet og dyrke og pleje talenter. Disse børn udgør basis i fødekæden – derfor er kvalitetskrav essentielle. Det er ikke en forberedelse til en professionel musikkarriere, der er formålet, men snarere at give børn og unge, som spiller violin, en fornemmelse for, hvad de kan få ud af deres instrument – både alene og i sammenspil. Man vil gerne bryde opfattelsen af, at klassisk musik er elitært, og samtidig være med til at bygge et miljø op omkring stryger-instrumenter. Diskussionen om bredde og elite er aktuel, mener foreningens formand, som ser bredde og elite som to sider af samme sag – ikke som modsætninger: *‘Men det vigtigste er, at man kan føle glæde ved at spille som amatør – og at ‘fødekæden’ i øvrigt holdes ved lige og åben.’*

Kulturministeriet nedsatte i 2002 en ‘taskforce’, som skulle se nærmere på konkrete årsager til fødekædeproblemer og komme med anbefalinger til forbedringer. I en artikel i *Musikeren* (nr. 11, 2005) skriver kulturministeren, at *‘der forsat er et tydeligt behov for at gøre noget særligt for at støtte og udvikle de børn og unge, som er talentfulde. Ikke kun for deres egen skyld, men i høj grad også fordi de igennem deres synlighed og indsats kan virke som rollemodeller for andre børn og unge.’*⁴

Denne diskussion om sammenhængen og den indbyrdes afhængighed mellem bund og top er en selvforståelse, som er meget stærk på det kulturelle område. Men det er ikke en sammenhæng, som vi kan påvise med denne form for undersøgelse. Det ville kræve, at vi for eksempel havde undersøgt alle de konservatoriestuderendes baggrund. Mange interviews giver imidlertid – som ovenstående – indblik i holdningen til ‘fødekædediskussionen’, og der er tilsyneladende ikke tvivl hos interviewpersonerne om amatørudøvelsen som en ‘vigtig bestanddel’ i kunstens fødekæde.

Diskussionen om sammenhængen mellem bund og top – bredde og elite – findes også andre steder. Det er en påstand, som i flere sammenhænge er blevet modsagt – bl.a. inden for idrætten, hvor de få undersøgelser, som findes om dette, ikke kan påvise, at eliten har betydning for, hvor mange der dyrker idræt (Kulturministeriet 1983. Dessen and Janssens 1998).

Kulturpolitik

I dansk kulturpolitik genfinder vi bredde/elite- og amatør/professionel-diskussionen i vægtningen mellem den ‘folkelige’ og den ‘fine’ kultur. Her er Folkeoplysningsloven det ene politiske forankringspunkt og Statens Kunstfond det andet. Debatten om udviklingen af foreningslivet og den folkelige kultur er ikke af ny dato – men det gør den ikke mindre aktuel. Skiftende kulturministre har gennem årene ønsket at støtte og/eller videreudvikle den danske tradition for lokale kulturaktiviteter. I 1960’erne formulerede Julius Bomholt strategien om demokratisering af og lige adgang til kulturen, og siden 1970’erne har ‘kulturelt demokrati’ og ‘kultur som rettighed’ været tilbagevendende kulturpolitiske strategier (Skot-Hansen 1997 og 2005).

Et gennemgående træk i den kulturpolitiske debat er, at det frivillige kulturelle område føler sig sat i ”skammekrogen”. Det gælder både i forhold til den professionelle kunst, som

man fra politiske hold 'ensidigt har støttet' (Schindel 2005), og i forhold til den såkaldte event-kultur, der udfolder sig i store, spektakulære øjeblikksbegivenheder, men som giver amatørkulturen mindre opmærksomhed. *'Her har Amatørkulturen ikke helt samme synlighed og tiltrækningskraft, som den begivenhedskultur, der nu får opmærksomheden'* (Skot-Hansen 1997, side 57). Også interviewpersonerne i denne undersøgelse er opmærksomme på problematikken og føler, at pengene kunne bruges bedre i og til den brede folkelige kultur.

Man kan jo ikke høre om andet end, hvad de foretager sig i Horsens! Jeg ville jo hellere have en kommune, som sagde, at de 50 millioner, som Horsens smider ud på 'events', hvad kunne de ikke gøre for borgerne – fx bedre kunstundervisning i folkeskolen, en bedre musikskole osv. (Formanden for KS i Haderslev).

Men skammekrogseffekten gælder også i forhold andre frivillige områder – i særdeleshed idrætten, som forskellige debattører ofte henviser til og sammenligner sig med. Og i denne debat falder sammenligningen altid ud til idrættens fordel – både hvad angår politisk opbakning og især økonomisk støtte. Hvordan er det lykkedes for idrætten, er et tilbagevendende spørgsmål (Schindel 2005). En af forklaringerne er historisk. Amatøridrætten har altid her i landet – måske på grund af dens tilhørsforhold til højskolen – været omgivet af en enestående politisk velvilje, og idrætten har – set fra kulturens synsvinkel – fået sin rigelige del af kagen.

I den aktuelle kulturdebat hører vi ikke meget til amatørerne. I lovgivningen, primært Folkeoplysningsloven, tips-lov og teater- musiklov, findes amatørernes rolle og placering svagt defineret. I sammenligning med idrætten med meget små finansbevillinger til følge. Idrætsbevægelsen sidder solidt på bevillingerne, takket være 100 års enestående folkeligt og politiks arbejde. (Birck Petersen 1997, side 6).

Denne undersøgelse kan være med til at belyse, om og hvordan det frivillige kulturelle områdes fornemmelse af at være sat i skammekrogen holder stik.

Er foreningen i fare?

Det er på tide at amatørkulturen får et dannelsesprojekt, der kan sætte ild i røven på alt det tilvante og kaste os ud i helt nye muligheder. (Niels Højlund i 'Kulturens Tredje vej' 1997).

Der har gennem årene – og i særdeleshed inden for de seneste 10-15 år – været kritik af og rejst tvivl om den såkaldte traditionelle forening som ramme om kulturaktiviteter. Især har der været røster fremme om, at de unge ikke længere føler sig tiltrukket af eller hjemme i foreningslivet. Den nye generation af 'amatører' gør oprør mod den opfattelse, at amatørkultur skal være en fritidsbeskæftigelse for hyggens skyld, og dermed sætter de amatørbegrebet og det traditionelle foreningsliv under pres (Fazakerley 2004 side 21).

De senere år har en række forskningsresultater (Christensen & Isen 2001, Nielsen, Højholdt og Simonsen 2004) vist, at unge i mindre grad end tidligere melder sig ind i foreninger, er aktive i foreninger og påtager sig en tillidspost i foreningerne. Det kan dog

være vanskeligt at tolke disse resultater. En udlægning er, at der er tale om en generati-onseffekt, og at foreningslivet vil stagnere og siden hen forfalde. En anden tolkning er, at der er tale om en alderseffekt, og at de unge engagerer sig på et senere tidspunkt end før, fordi deres livsforløb er så anderledes, end det var tidligere – de bliver først ‘voksne’ og færdiguddannede, når de er omkring 30 år, og de får børn i en sen alder. Og endelig kan der være tale om, at de unge engagerer sig på en anderledes måde og i andre slags fælles-skaber end tidligere. De unge søger rum til udfoldelse ... *‘sociale og kulturelle rum... , der ikke på forhånd er defineret af voksne og fastlagt af de normer, der udøves gennem institutionerne og gennem sproget’* (Drotner 1995, citeret fra Kulturens tredje vej, side 11).

I daværende kulturminister Elsebeth Gerner Niensens tanker bag oprettelsen af en udviklingspulje til amatørkunst og folkelige kulturaktiviteter, forsøger hun at gøre op med den romantiske opfattelse af en forening og give ny puls til en revitalisering af foreningslivet. Gerner efterlyste en debat om, hvad kulturel kvalitet i folkelig forstand er, og hun mente, *‘at vi skal ikke kun søge tilbage i det 19. århundredes romantiske og givne svar. Fra nye værdier og udtrykspositioner må vi kunne komme videre med holdninger, der både er fremtidsorienterede og tidssvarende’* (citeret fra: Fazakerley 2004, side 21).

Hvordan finder vi en fremtidig organisationsform, som tager højde for en ny tids unge? Det er det overordnede spørgsmål, forfatterne til rapporten ‘Magiske øjeblikke’ stiller (Fazakerley og Skot-Hansen 2002). Rapporten opstiller modsætningerne mellem den traditionelle foreningskultur og de nye fællesskaber. Forfatterne mener, at det er afgørende at forstå, at fællesskabsformerne i dag er gennemgribende anderledes, end de var tidligere. Det gælder ikke kun for den helt unge generation, men for folk i alle aldersgrupper fra ud-dannelsesinstitutioner til erhvervslivet, og det ses i øvrigt i alle sammenhænge i samfundet. Fællesskabsformerne i dag er baseret på lyst – og det er i sagens natur særligt blandt de frivillige. Man deltager i en organisering, hvis den gavner det projekt eller den sag, man brænder for. Man kunne ikke drømme om at gå ind i en organisering bare for at være med og melder derfor ofte pas overfor de traditionelle foreninger og det pligt-engagement, der til tider præger dem. *‘Ingen føler sig ‘bare’ som amatører, og ingen ser sig som ‘foreningsmen-neske’ i traditionel forstand’* (op. cit. side 67).

Imidlertid er der også overvejelser, som går på, at den megen snak om foreningernes ‘død’ er overdreven. Det fremføres tværtimod, at foreningerne giver stor frihed som ramme om mange aktiviteter. Susanne Krogh Pedersen, leder af Ide&co, formulerer det således: *‘Der bliver talt så meget om foreningsdøden og Åh, det er så forfærdeligt, at de unge ikke vil organisere sig’. Det mener jeg ikke er sandt. ... Der er stor frihed og fleksibilitet i (forenings)formen, at det ville være dumt ikke at bruge den ... Det er mere et spørgsmål om at omdefinere og give slip på pampervældet.’* (citeret fra: Fazakerley & Skot Hansen 2002, side 11).

Og der advares mod, at foreningerne søger nyt for enhver pris, hvilket bl.a. kan ske, når der må søges projektmidler til nye, smarte projekter. Det drejer sig ikke om *‘kun at være nyskabende og dermed undsige traditionerne, fordybelsen og det irrationelle islæt’* (Schindel Samsing 1997, side 15).

Samtidig fremhæves foreningernes værdi som demokratiske institutioner, hvor ‘kunsten fremmes i en demokratisk ånd i de mange foreninger og netværk’ og hvor ‘kulturen baseres på frivillighed og folkeligt engagement’ og udgør en væsentlig del af nærdemokratiet og borgerindflydelsen (Schindel 2005). Ligeledes kan foreningerne være med til at åbne døren til *‘amatørens rum, det sted, hvor det utvungne fællesskab findes’* (Fogh Kirkeby 2005).

Som det mange steder udtrykkes, er der nok brug for at afbureaukratisere – og for at give mulighed for kort vej fra idé til handling, så sagen eller projektet kan realiseres hurtigt uden for mange omstændelige procedurer og møder (Fazakerley 2004, side 46). Men dette er ikke nødvendigvis i modsætning til foreningsorganiseringen.

Sønderjysk Violinklub er et eksempel på, at foreningsformen ikke behøver at virke tyn- gende. Som formanden udtrykker det, så kan man i foreningen tage hurtige beslutninger og gennemføre sine gode ideer: *Fra vi tager beslutningerne til vi udfører dem, der er simpelthen så kort – vi går uden om alle instanser og kommuner og myndigheder – og gennemfører vore gode ideer. Når vi blot lever op til formalia, er vi jo fri som fuglen – vi bestemmer selv farten*.

Foreløbig lader vi disse problematikker stå som bagtæppe for undersøgelsens resultater. I de følgende kapitler præsenteres resultaterne af undersøgelsen, og vi ser nærmere på holdbarheden af amatørkulturens selvforståelse og kulturpolitikernes forventninger. I det afsluttende kapitel vender vi tilbage til denne diskussion.

3. Aktiviteter, holdninger og mål

Traditionelt stilles der mange og brede forventninger til foreningslivet. En af de politiske grunde til at give offentlig støtte til foreningernes aktiviteter er forestilling om, at *'de kulturelle organisationer kan tilbyde de unge at opfylde nogle af deres forventninger, nemlig længslen efter personlig helhed og indre frihed, evnen til fordybelse, til at finde et stæsted – et dannelsessted – samt en mulighed for at deltage i foreningslivet, så de står bedre rustet til at deltage i demokratiet og dermed til udvikling af et bedre samfund'* (Schindel Samsing 2001, side 12). De forventninger, som stilles til det frivillige kulturelle område, går altså videre end til kunstnerisk kvalitet – som 'biprodukter' ses identitetsskabelse, fællesskab og (lokalt) demokrati. Hvordan forholder de kulturelle foreninger sig til sådanne forventninger? Har de andre værdier og mål end de forventede?

Holdninger og mål

Amatørkulturforeningernes formål går selvfølgelig ud på at fremme en eller flere kulturelle og kunstneriske udtryksformer: musik og sang, teater og drama, dans af forskellige slags mv. Mange foreninger har dog også andre aktiviteter end deres primære aktivitet, og foreningerne har ofte et bredere sigte.

Det karakteriserer imidlertid amatørkulturforeninger, at deres aktiviteter og formål er relativt snævre – dvs. koncentreret om amatørkultur. I sammenligning med andre fritids- og kulturforeninger beskæftiger relativt få foreninger sig med andre aktiviteter end de kulturelle. Foreningsundersøgelsen viser, at 86 pct. af foreningerne svarer, at de beskæftiger sig med 'kultur, kunst, musik og historie', 20 pct. beskæftiger sig bl.a. med 'idræt, sport, motion eller dans' (først og fremmest danseforeningerne), mens det kun er 9 pct., som svarer, at de beskæftiger sig med en 'fritids- eller hobbyaktivitet'. Derudover svarer 17 pct., at de beskæftiger sig med 'uddannelse og undervisning' af en eller anden slags, 11 pct. svarer, at de beskæftiger sig med 'aktiviteter i lokalsamfundet', og 11 pct. har 'internationale aktiviteter'. Der var mulighed for flere svar, og derfor sammenlagt over 100%. Til sammenligning er idrætsforeningerne lige så afgrænsede i deres aktiviteter og formål, mens øvrige kulturforeninger og mange fritids- og hobbyforeninger har et bredere sigte.

Det overordnede sigt: Kunst og kvalitet

De frivillige kulturelle foreninger er ifølge deres formål og deres egen selvforståelse i første omgang rammen om kunstnerisk udfoldelse på mange forskellige ambitionsniveauer og inden for mange forskellige genrer. Fælles for de interviewede foreninger er, at de 'tager kunsten alvorligt' og stræber efter et kunstnerisk højt niveau. Forskellene viser sig i de grænser, de sætter for deres virksomhed.

Det lille Teater i Gråsten har fra starten haft som mål, at der skal holdes et højt kunstnerisk niveau, at der er tale om seriøst teater – også når der spilles revy – 'det er ikke diletant, som man kender det fra forsamlingshusene'. Denne holdning har måske afholdt nogen fra at deltage, og teatret og dets folk er blevet kaldt 'fornemme', for der er holdt fast i kvalitetskravene – *'det handler ikke om at pjatte rundt på en scene'*.

KS i Haderslev har haft mange diskussioner om 'kultur' – og er meget bevidste om ikke at forplumre begrebet. Samrådet har forsøgt at finde frem til en klar definition, som man kan handle ud fra. Der er taget afstand fra det meget brede, antropologiske kulturbegreb, og man har indsnævret sig til 'kunsten på højt niveau'. Således står det klart, at der IKKE gives støtte til undervisning, til sport, til politiske, faglige eller 'sociale' arrangementer. Dog er der undtagelser – hvis fx en kunstforening søger støtte til et foredrag i forbindelse med en kunstudstilling. Men hvis de søgte alene til et foredrag, ville det høre ind under Folkeoplysningsloven. Eller hvis en idrætsforening fandt på at lave en fotoudstilling – ja, så ville det også høre med.

På samme måde er kunstnerisk kvalitet afgørende for Sønderjysk Violinklub. Holdningen er, at børn og unge skal inspireres til at tage deres spil alvorligt. Der stilles grundlæggende for små krav – måske er det den danske pædagogiske tradition, som bliver for 'hyggelig', og hvor der ikke sættes en standard for kvalitet og niveau, mener man i foreningen. De ting som er svære at lære – og det ER svært at spille violin, for det kræver tid og tålmodighed – står mange ofte af på. Den disciplin der er brug for, når man skal spille violin, kommer ikke af sig selv og er ikke indbygget i det danske musikskolesystem. Det er interessant at sammenligne med idrætten – her stilles jo krav til gode præstationer – og ingen sætter spørgsmålstegn ved konkurrence-elementet. Det gør man derimod i musikskolerne, *'hvor det skal være 'hyggeligt' og 'frivilligt'* (formand, Sønderjysk Violinklub).

Såvel amatører som professionelle har et ønske om at blive bedre på deres niveau, og Violinklubben ser det principielt ikke som sit anliggende at uddanne børnene til en professionel karriere. Men holdningen er, at det professionelle niveau er helt afhængigt af det brede musikliv (amatørlivet), som er musikskolens primære felt. Herfra kommer talenterne og publikum! I Danmark forsømmes det brede musikliv, og dermed også eliten. Karakteristisk nok er Kunststyrelsens seneste støtteindsats netop 'talentpleje og sjældne instrumentgrupper' – altså højere krav til musikskolernes output!

I Sønderjysk Kor er det ambitionen at få koret til at lyde godt. Det betyder, at korets arbejde skal tages alvorligt, og at medlemmerne er indstillet på at lære mere og at gøre en indsats. Men der sættes en grænse for sværhedsgraden, for at så mange som muligt kan være med. Kravet om nodelæsning er ikke en ambition, *'så kan vi ikke få nok med i koret'*.

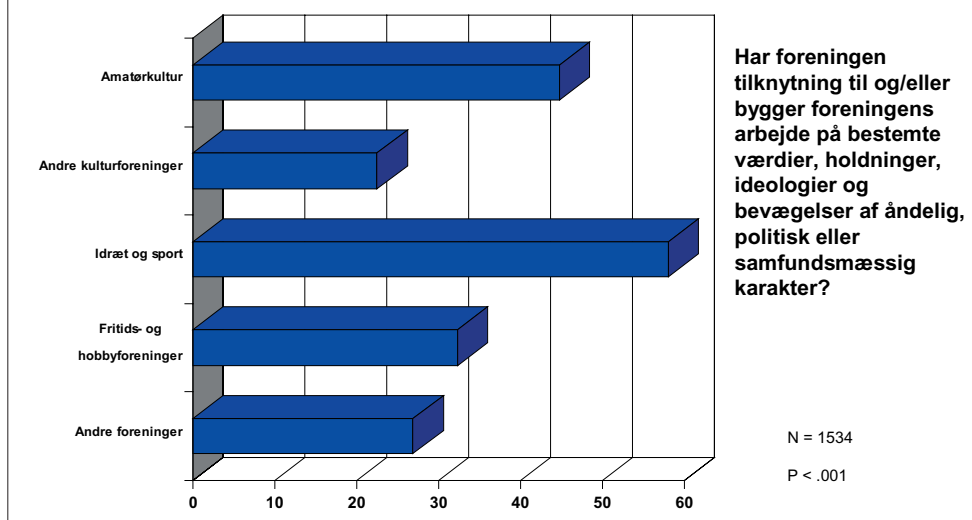
En anden måde at fremme kunstneriske aktiviteter er ved at sørge for rammer og økonomiske midler, at give opbakning og være fødselshjælper, at inspirere og skabe et kulturelt miljø, når folk ønsker at sætte noget i gang. Her får især kulturhusene og de kulturelle samråd en rolle som koordinatore, sparringspartnere og dynamoer. *'Vi skal være med til at skubbe til folk'*.

'Vi mangler nogle kulturpolitikere, som brænder for sagen, og som har lidt forstand på kultur', mener formanden for KS i Haderslev. KS vil gerne fremme kvalitet – men ikke nødvendigvis den såkaldte 'event-kultur'.

Værdier og ideologier

Bortset fra de høje kunstneriske kvalitetskrav, som er kendetegnende for foreningernes "værdier", mener en stor del af foreningerne ikke, at de bygger på bestemte "værdier, holdninger eller ideologier" af åndelig, politisk eller samfundsmæssig karakter.

Vi har ikke sådan nogle fine idealer – bortset fra at det skal være godt teater. (Formanden, Det lille Teater).

Figur 2: Andel af foreningerne, som svarer, at de ikke bygger på særlige værdier, holdninger eller ideologier

De værdier amatørkulturen især tager til sig er 'folkelig oplysning' (20 pct.) og 'social solidaritet' (8 pct.). Det tyder på, at værdien, om at det kulturelle har en mening i sig selv og er sit eget mål, i høj grad er gældende i foreningerne. 45 pct. af amatørkulturforeningerne svarer, at de IKKE bygger på bestemte værdier og ideologier (figur 2).

Til sammenligning har 55 pct. af idrætsforeningerne den samme holdning. På dette spørgsmål adskiller landsorganisationernes svar sig ikke væsentligt fra de lokale foreninger. Dvs. at vi også blandt landsorganisationerne finder, at omkring halvdelen mener, at organisationen bygger på bestemte værdier eller ideologier af politisk, religiøs eller åndelig karakter.

Men det betyder ikke, at værdier og holdninger er fraværende – de findes indbygget i foreningernes arbejde både til hverdag og til fest.

Det 'snævre' sigte – den enkeltes hverdag og fællesskabet

Et væsentligt omdrejningspunkt i foreningernes liv er balancen mellem det kulturelle og det sociale. På Klaverfabrikken bliver dette særligt tydeligt – den kunstneriske aktivitet er et middel til selvværd. Her taler man om en kombination af en social indsats med kulturelle aktiviteter, som hjælper til en afklaring af egne ressourcer.

...ikke alle har selvfølgelig lige stort talent, enkelte er gået videre ad den kreative karrierevej, men alle har fået noget ud af det – blandt andet selvtillid og en øget følelse af selvværd (daglig leder Klaverfabrikken).

Og formålet er at skabe et fællesskab, hvor mennesker kan mødes på tværs af alder og social baggrund. Også beboerhuset i Århus er inde på dette – at skabe sin egen hverdag:

Der kan skabes stor (politisk) succes med kommunale penge, som bygger store paladser, men det som betyder noget, er at være med til at skabe sin egen hverdag. (dagligleder Kulturhuset Frederiksbjerg).

I de andre foreninger tales der om, at medlemmerne skal kunne opleve glæden ved at synge eller spille, at være sammen om den følelse, at 'vi synger godt' og at få et 'kick' og blive høj, når det går godt.

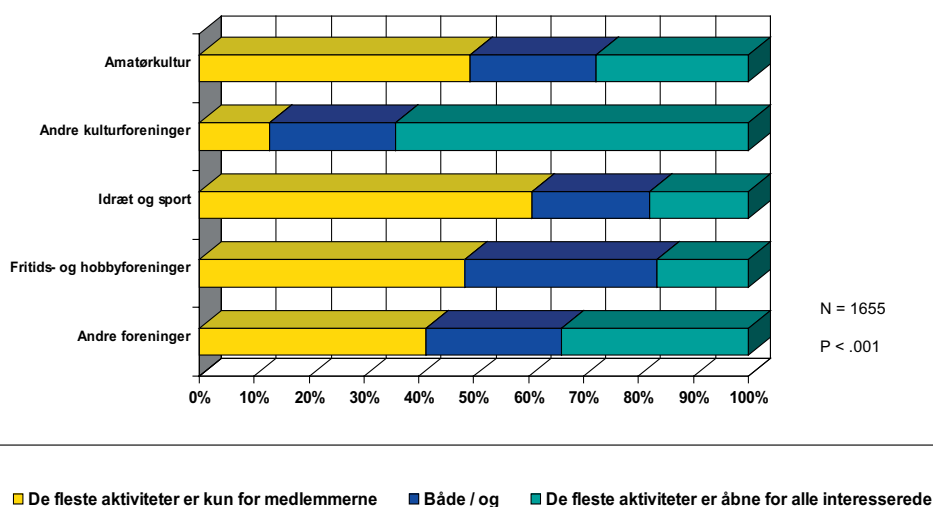
Jeg har oplevet at synge til en julekoncert, hvor jeg har fået gåsehud over, hvad vi præsterede. Det må jeg ærligt indrømme – man kan blive helt høj af det – det var simpelthen så svært, og vi havde sommerfugle i maven, og det var gået galt før. Men denne gang havde vi øvet meget på de svære steder. Og så gik det! (Sønderjysk kor, bestyrelsesmedlem).

I Amatørsymfonikerne er tilknytningen for mange medlemmer/frivillige livsvarig. Det kan sammenlignes med at have en 'ekstra familie'. Engagementet gør det til noget særligt, og det er blandingen af det musikalske løft og det sociale samvær, som er afgørende.

Få foreninger har en egentlig optagelsesprøve, selvom de sætter en vis standard for at blive medlem, 'og det er ikke sjovt at være her, hvis man ikke kan følge med', som formanden i amatør-symfonikerne siger. Men foreningerne er oftest – i princippet – 'åbne for alle', som kan gå ind for foreningens formål. Foreningsundersøgelsen viser, at aktiviteterne i amatør-kulturforeningerne og især øvrige kulturforeninger i højere grad end i idrætsforeningerne og fritids- og hobbyforeningerne er åbne for alle interesserede (figur 3).

RUSK har også en værdi om at være åbne overfor andre musikforeninger, invitere dem, låne dem udstyr og stille op med frivillige. RUSK er meget bevidste om, at foreningens ressourcer skal være for 'hele København', at foreningen skylder deres stiftere at være åbne og hjælpe til i foreninger, som måske ikke har så mange ressourcer. 'Vi vil gerne være tovholdere for åbne arrangementer, og vi håber denne holdning fremgår af vores hjemmeside'. Der er mindst 15 musikforeninger i København, og vi er ved at etablere et netværk, hvor vi kan hjælpe hinanden og udveksle erfaringer. 'Vi vil gerne dele ud af vores overskud'.

Figur 3: Er foreningens aktiviteter kun for medlemmerne eller er de åbne for alle interesserede? (pct. andel af foreningerne)

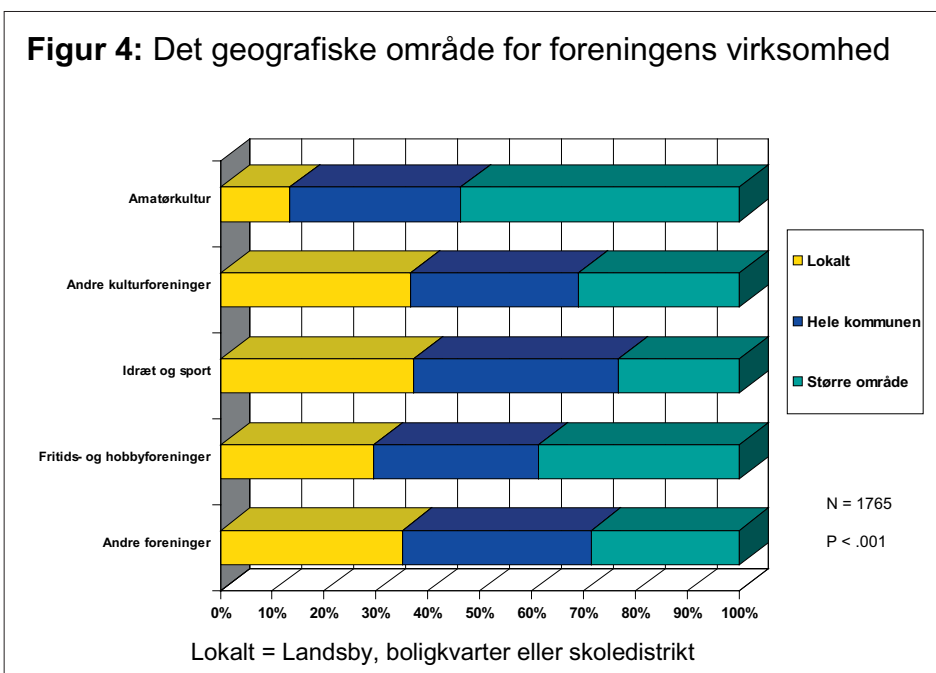
Ørkenfortet, som har til formål at støtte kreativ udvikling hos børn og unge, er også bevidste om åbenhed. *‘Vi forsøger ikke at være for lukkede – vi vil være åbne for folk og ideer, som kommer til os. Og vi vil gerne være væksthus for at udvikle teater og dans på kryds og tværs’.* Med andre ord handler det om kollektivt at sætte kreativitet i spil. Sådanne værdier er måske lidt gammeldags nu efter 15 år, mener den daglige leder – lidt for kollektivt – men det er vigtigt for ham at holde fast i den kunstneriske integritet. Det er ambitiøst at ville fastholde hele skalaen fra amatører til professionelle. Men det er ok, mener bestyrelsen, at favorisere de folk, som har brug for stedet og ikke bare dem, der har råd til at betale.

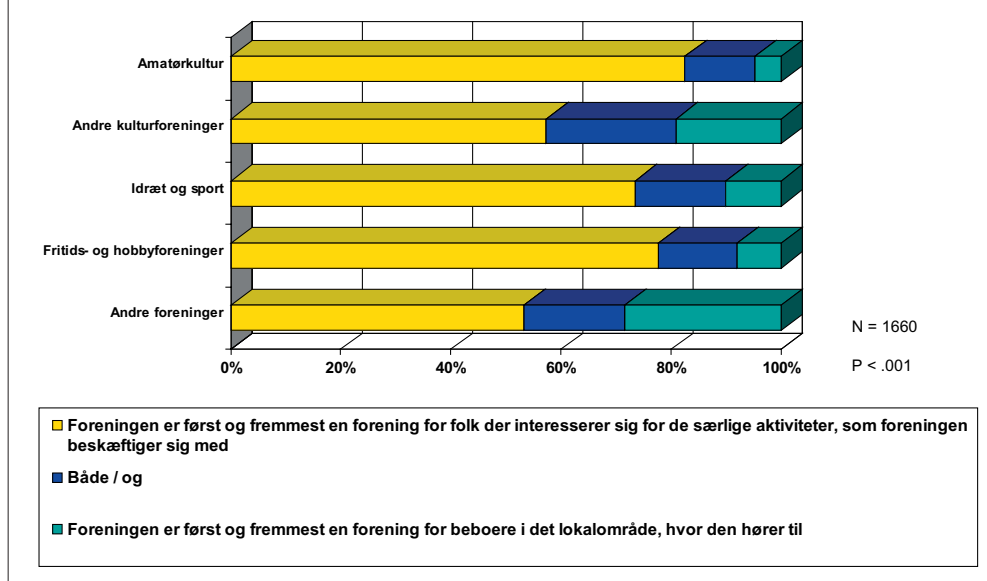
Det brede sigte – demokrati og lokal politik

Der er et spændingsfelt mellem nyskabende overfor genskabende. Når vi taler om amatørkultur må vi brede nyhedsbegrebet ud til at være mere end det unikke. Nyskabende må kobles med den lokale nyhedsværdi (Flemming Rasmussen,⁵ citeret i Fazakerley 2004 side 22).

I ovenstående citat kobles to politiske forventninger til amatørkulturen – den ene drejer sig om at være nyskabende – den anden om at være en bærende kraft i det lokale kulturliv og de lokale fællesskaber. Decentraliseringen af kulturstøtten medfører, at kommunerne har en klar interesse i lokalområdets kulturliv, hvor egnens, lokalområdets eller regionens særheder kan komme til udtryk. I hvor høj grad er amatørkulturforeningerne ‘lokale’?

Foreningsundersøgelsen viser, at amatørkulturforeningerne adskiller sig markant fra andre foreninger ved i meget mindre grad at have et lokalt sigte. Godt halvdelen af foreningerne svarer, at det geografiske område for foreningen er større end kommunen (dvs. flere kommuner, hele amtet eller landsdelen), og kun hver tiende forening svarer, at lokal-samfundet (landsby, mindre by, sogn, boligkvarter, skoledistrikt eller bydel) er foreningens geografiske område (figur 4).

Figur 5: Foreningernes orientering mod lokalsamfundet, opdelt på foreningsområder

Dette bekræftes af foreningernes svar på to modstridende udsagn. Fire ud af fem svarer entydigt, at *'Foreningen er først og fremmest en forening for folk, der interesserer sig for de særlige aktiviteter, som foreningen beskæftiger sig med'*. Kun hver tyvende amatørkulturforening svarer, at *'Foreningen er først og fremmest en forening for beboere i det lokalområde, hvor den hører til (som en del af lokalområdet)'*. Dette svarmønster for amatørkulturforeningerne ligger tæt på svarmønstret for idrætsforeningerne og fritids- og hobbyforeningerne (figur 5).

Hvordan ser lokaltilknytningen – eller det lokale sigte – så ud for foreningerne i interviewundersøgelsen? Seks foreninger betragter ikke sig selv som specielt 'lokale', to foreninger mener både og, og tre foreninger forstår sig selv som særligt tilknyttet lokalområdet.

For tre af foreningerne – Sønderjysk Kor, Sønderjysk Violinklub og Amatørsymfonikerne – kan man gøre kort proces ved at erklære, at de ikke har og ikke føler nogen speciel tilknytning til 'det lokale'. Det samme gælder de to rytmiske musikforeninger og Ørkenfortet, som hører til i København – men ikke nødvendigvis i det lokalområde, hvor de har (fået anvist) lokaler. *'Vi kunne lige så godt have lokaler et andet sted i byen – hvis de var lige så centrale'* (daglig leder, Ørkenfortet). På RUSK forsøger man dog at gøre en dyd af nødvendigheden, og den daglige leder er blevet medlem af lokalområdets miljøudvalg. Her sidder også repræsentanter fra Amager kulturråd – og *'vi vil gerne have et 'musiktorv' her i stedet for parkeringspladsen her udenfor'*. På den måde kan en musikforening gå ind i lokalpolitik. RUSK har da også arrangeret koncert i Lergravsparken og arrangementer i samarbejde med kulturrådet. Men det er ikke medlemmerne, som kommer fra Amager. Man mødes, fordi man er interesseret i at spille, ikke fordi man er fra Amager.

En markant undtagelse af dette billede af amatørkulturforeningernes relative lille lokale tilknytning er Det lille Teater i Gråsten. Teatrets betydning i Sønderjylland og for det sønderjyske får en ekstra dimension ved den mening, man i lokalområdet gennem generationer har tillagt scenekunsten som værn om dansk sprog og tradition. Det lille Teater profilerer sig stærkt som egnsteater og roses (i 25-års-jubilæumsskriftet) for at bidrage til at tegne egnens kulturelle historie, og teatret betegnes som en stærk kulturfaktor for befolkningen

i Gråsten og omegn. Samtidig er teatret en del af 'Sønderjysk Forsøgsscene', som består af et samvirke mellem en række teatergrupper/scener i regionen. På den anden side kommer det klart til udtryk i foreningens vedtægter – og i bestyrelsens udtalelser – at teatrets virke er koncentreret om teatervirksomhed og aktivt dramaturgisk arbejde på et højt kunstnerisk niveau. Med andre ord er det teatrets fremmeste mål at producere 'godt teater'. At teatret er bosiddende i Sønderjylland er derimod mere en tilfældighed. Teatret er stærkt knyttet til DATS (Dansk Amatør Teater Samvirke) – dels fordi der blandt de aktive har været et stort personsammenfald, og dels pga. et mangeårigt bofællesskab i Ladegårdskov. DATS's tilhørsforhold til Sønderjylland gør teaterinteressen meget stærk i området. *'Der har været folk, som har været med til at præge udviklingen og sætte skub i amatørteater i Danmark, og de har altså tilfældigvis været samlet i Sønderjylland.'* (Bestyrelsesmedlem, Det lille Teater). Med dannelsen af Sønderjysk Forsøgsscene har Sønderjyllands Amt vist, at amtet har forstået budskabet, og 'det er med til at holde gryden i kog', som teaterets bestyrelse udtrykker det.

De to kulturhuse er i sagens natur knyttet til deres kommune – idet det er kommunens borgere, som kan benytte sig af faciliteterne. På Frederiksbjerg opfatter man sig som *lokalt* beboerhus. Der er både aktuelt og historisk tæt tilknytning til lokalområdet og dets foreninger og de behov, som findes her. Værdierne ligger i at være med til at skabe et kvarter, som er godt at bo i, 'hvor vi har nogle dejlige omgivelser, og hvor man kommer hinanden ved.'. Folk i området vågner op, når disse værdier bliver truet – fx gennem initiativer fra kommunens side, som folk går imod. Til andre tider kan engagementet og aktivitetsniveauet godt ligge lidt i dvale, men det vågner op og spænder bælte som en anden Holger Danske, når 'området føler sig truet'. De sager man – dvs. gadeforeningerne og huset i fællesskab – på det seneste har taget sig af er parkeringsforhold, gadefornyelser, havneudvidelsen, trafikplan med tunnelløsning m.v. I Hillerød er tilknytningen måske mere administrativ end lokalpolitisk.

Endelig er der de kulturelle Samråd, som må siges at være de mest 'lokale' af samtlige foreninger – bl.a fordi de er bundet af kommunegrænserne. KS i Haderslev ville måske gerne brede sig mere. Bestyrelsen mener *'at Sønderjylland har et ret traditionelt foreningsliv, men globaliseringen gør nationalt orienteret kultur uaktuel, selvom det lokale kan få en renaissance'*.

I KS Helsingør mener formanden ikke, at Samrådet som sådan er kendt af folk i kommunen – knapt nok af alle foreninger. Man kan også være i tvivl om, hvor 'lokale' foreningerne er og agerer. Men da Helsingør Kommune i sin tid blev sammenlagt med nogle nabokommuner, skete der ikke en sammenlægning af de lokale foreninger. Espergærde og Tikøb har stadig deres egne folkedansere – men måske vil det ændre sig. Efterhånden er mange indbyggere i Helsingør pendlere – og de er måske lige så aktive i foreninger i København, fordi deres interesser ligger der. Det kan godt være en hæmsko for kulturlivet i Helsingør, at byen ligger så tæt på København. *'På den anden side kan vi ikke blive ved med sælge Helsingør på den dejlige gamle by og nærheden til skov og strand – der må andre initiativer i gang. Værftet er ikke længere krumtappen i byens liv – nu ser virkeligheden anderledes ud, og det må der tages højde for – og måske skulle vi opfordre nogle af tilflytterne til at deltage mere aktivt i byens liv'*, siger formanden.

Det 'kritiske' sigte – at være alternativ

De fleste kulturforeninger er ikke 'politiske', dvs. de i lille grad engagerer sig i politiske spørgsmål. Men der ligger en undertone af kritisk bevidsthed i det kvalitetskrav, som alle de interviewede foreninger giver så klart udtryk for.

Der er dog kun Husene, der har en historie tilbage til 1970'ernes og -80'ernes projektkultur. I Klaverfabrikken lægges der vægt på at kunne frembyde et alternativ til det offentlige og til det effektive, stressede lønarbejdsmarked ved at give de folk, som kommer der, en mulighed for at skabe et sammenhængende, kreativt hverdagsliv. Huset på Frederiksbjerg er stolt af områdets beboerarbejde på bl.a. trafik – og miljøområdet.

Klaverfabrikken har ofte måttet kæmpe for at overleve – både økonomisk og fagligt. Men samtidig er der også sket en utilsigtet fastlægning af rammerne, og som det udtrykkes af bestyrelsesformanden, '*vi må aldrig blive så fastlåste, at vi ikke kan gøre, hvad fanden vi vil*'. Der holdes fast i 'projektidentiteten' og man vil være et alternativ til det offentlige (Elvstrøm 2004). Som det fremgår af Klaverfabrikkens 10-års-jubilæumsskrift: '*vi skal bevare en del anarki og kaos og passe på ikke at blive for etablerede*'.

Den daglige leder forstiller sig, at Klaverfabrikken godt kan indgå i en større sammenhæng med andre kreative, professionelle virksomheder. 'Men vi er jo ikke en statisk institution, så vi ved aldrig helt, hvor meget vi kan love, og hvem der er her til at udføre projekterne'.

Begge Huse understreger værdien af hverdagens politik – og muligheden for områdets beboere for at udtrykke sig og for medbestemmelse: '*Der kan skabes stor (politisk) succes med kommunale penge, som bygger store paladser, men det som betyder noget, er at være med til at skabe sin egen hverdag*' (daglig leder Frederiksbjerg).

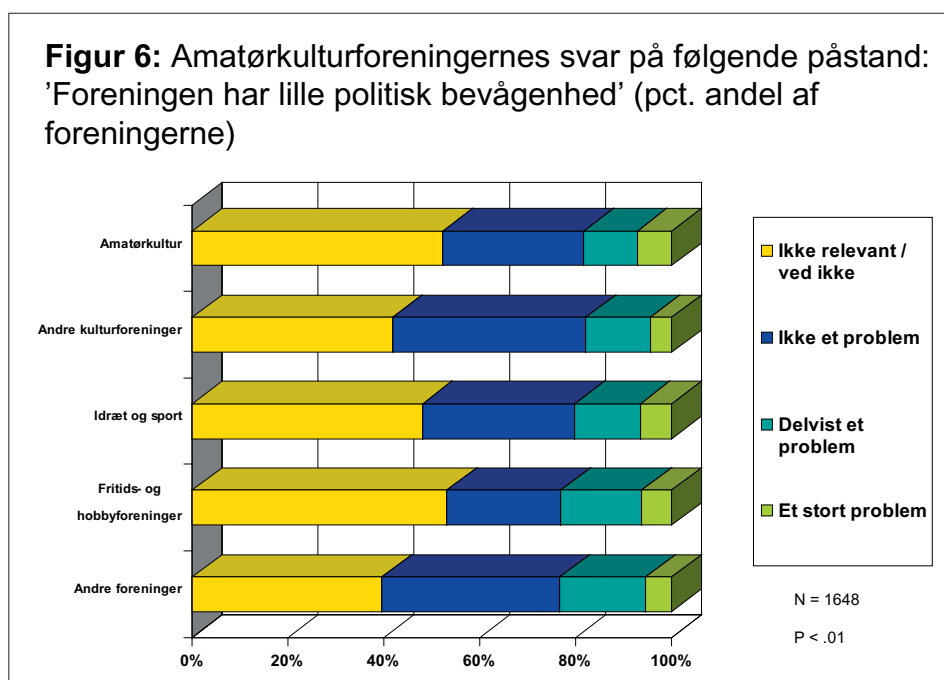
4. Politisk bevågenhed og politiske krav

Mange foreninger er afhængige af støtte fra 'det offentlige'. Både i form af lokaler, som stilles til rådighed, og i mindre grad i form af direkte økonomisk støtte. Foreningerne må derfor også fungere som 'interesseorganisation', der kæmper for gode vilkår for foreningen. Senere i rapporten skal vi se på den økonomiske støtte til foreningerne og deres vurdering af denne støtte. Her skal vi mere overordnet se på, hvordan foreningerne synes, den politiske bevågenhed er, og hvordan de forholder sig til de krav, det offentlige stiller til foreningerne.

Foreningerne i foreningsundersøgelsen har bl.a. taget stilling til følgende påstand: *'Foreningen har lille politisk bevågenhed'*. Det interessante er, at på tværs af de mange forskellige typer af foreninger svarer næsten halvdelen, at spørgsmålet ikke er relevant, eller at de ikke kan svare på det. Det må tages som udtryk for, at foreningen ganske enkelt ikke tænker sig ind i en politisk eller offentlig (kommunal) sammenhæng. Andelen, som svarer således, er især stor hos amatørkulturforeningerne (52 pct.) og fritids- og hobbyforeningerne (53 pct.) og i lidt mindre grad hos idrætsforeningerne (48 pct.). Endvidere svarer næsten hver tredje forening, at det 'ikke er et problem', og kun ca. hver tyvende forening svarer, at den lille politiske bevågenhed er et stort problem (figur 6).

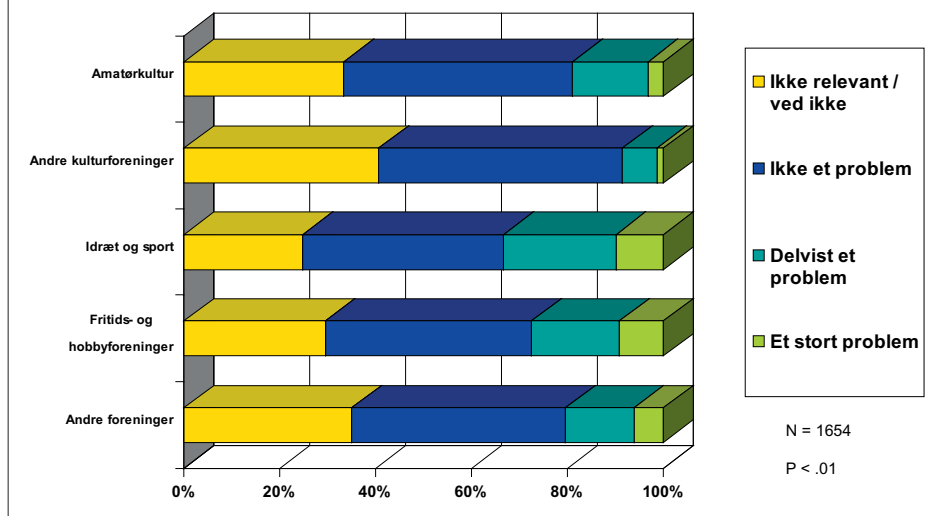
Hos landsorganisationerne ser svarene noget anderledes ud. Af de 39 kulturorganisationer, der har besvaret spørgsmålet, synes to tredjedele, at manglende politisk bevågenhed er et problem (stort eller delvist), og kulturorganisationerne har i langt højere grad denne holdning end idræts- og fritidsorganisationerne. Dette afspejler landsorganisationernes behov for at markere området og for at få amatørkulturen ud af 'skammekrogen'.

Samrådene ser imidlertid sig selv som kontaktorgan til politikere og myndigheder samt koordinerende foreningerne imellem. I Helsingør er det de seneste 5-6 år blevet mere klart (for politikerne), at KS ikke hypper 'egne politiske kartofler' men faktisk arbejder bredt

Figur 7: Amatørkulturforeningernes svar på følgende påstand: 'Der er for mange regler fra det offentlige, som gør det besværligt at være forening' (pct. andel af foreningerne)

for kulturen i kommunen. Og det har givet bedre kontakt til det politiske niveau og mere respekt om KS arbejde. Der er klart et ønske om bredere politisk samarbejde.

Til gengæld synes foreningerne ikke, at der stilles for mange krav fra det offentlige side. De seneste år har det været fremme, at der er for mange regler og krav til foreningerne fra det offentlige, og derfor har regeringen taget initiativ til at fjerne nogle af disse barrierer. Det store flertal af foreningerne synes imidlertid ikke, at der er for mange regler fra det offentlige side, som gør det besværligt at være forening. Og det gælder især kulturforeningerne. 48 pct. af amatørkulturforeningerne svarer, at det ikke er et problem, og kun 3 pct. svarer, at det er et stort problem. Der er lidt flere idrætsforeninger og fritids- og hobbyforeninger, som synes, at det er et problem (figur 7).

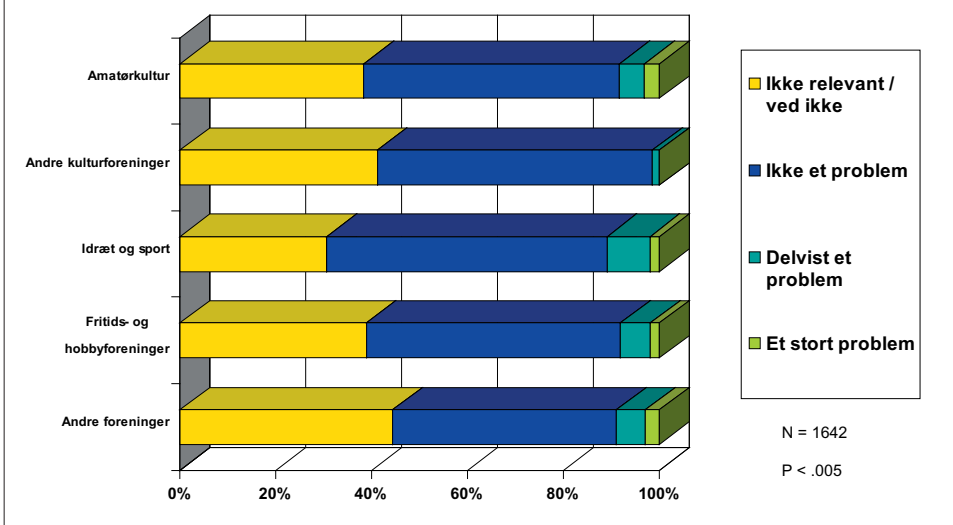
Landsorganisationerne er i højere grad end de lokale foreninger utilfredse med for mange regler og krav fra det offentlige side. Men her adskiller kulturorganisationernes svar sig ikke fra svarene fra landsorganisationerne inden for idræt og fritid.

Foreningerne oplever heller ikke, at det offentlige stiller krav til dem om, hvad foreningen skal beskæftige sig med. Enten svarer foreningerne 'ikke relevant' / 'ved ikke', eller også svarer de 'ikke et problem'. Kun 8 pct. af amatørkulturforeningerne svarer, at det er 'et stort problem' eller 'delvist et problem'. Til sammenligning svarer 11 pct. af idrætsforeningerne det samme (figur 8). Igen synes landsorganisationerne i højere grad end de lokale foreninger, at det er et problem. Henholdsvis 26 pct. af kulturorganisationerne og 39 pct. af idrætsorganisationerne synes, at der stilles krav til aktiviteterne.

Foreningerne synes heller ikke, at kommunale tilbud er en konkurrent for foreningen. Kun 9 pct. af amatørkulturforeningerne og idrætsforeningerne synes, at det er et problem ('stort' og 'delvist'), mod 3 pct. af øvrige kulturforeninger og 14 pct. af fritids- og hobbyforeningerne.

Mange af foreningerne vedkendte sig ganske vidst ikke bestemte værdier/ideologier (se ovenfor), men indirekte kommer foreningernes holdning til deres eget værdigrundlag også frem, når de bliver spurgt i hvor høj grad de kan drives som 'en forretning'. Kun 9 pct. af amatørkulturforeningerne har denne holdning, mens hele 67 pct. mener, at foreningen alene

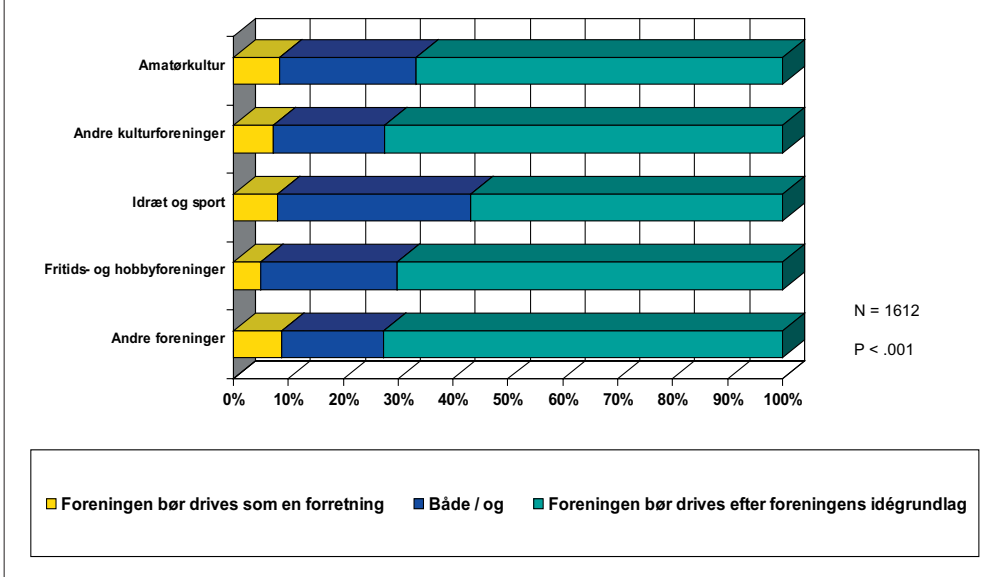
Figur 8: Amatørkulturforeningernes svar på følgende påstand: 'Det offentlige stiller i stigende grad krav om, hvad foreningen skal beskæftige sig med (pct. andel af foreningerne)

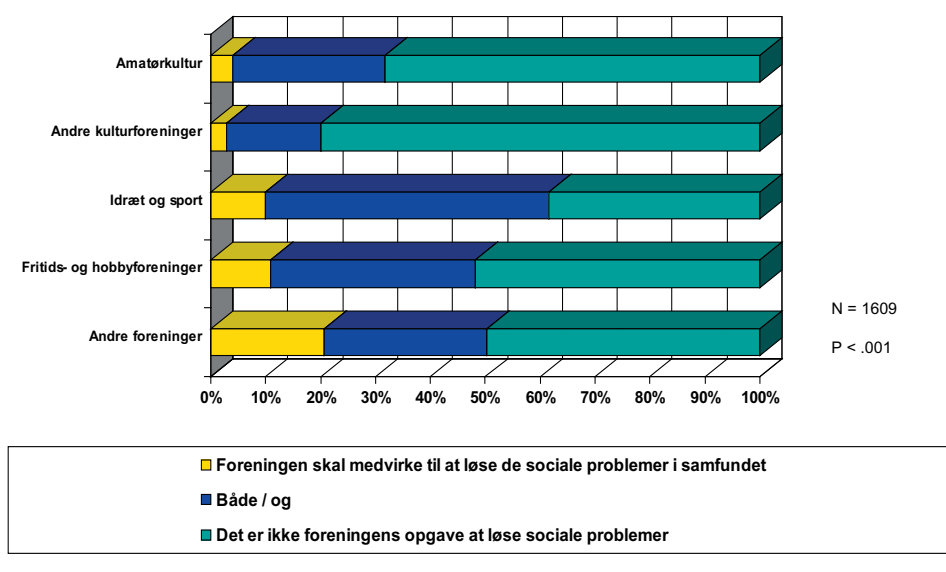

bør drives efter foreningens idégrundlag med udgangspunkt i aktiviteten. Blandt idrætsforeningerne giver en lidt større andel, ca. hver tredje, dog et svar, der ligger midt imellem de to yder-standpunkter. Blandt kulturforeningerne og fritids- og hobbyforeningerne har dette mellemstandpunkt kun tilslutning hos hver femte forening (figur 9).

Andelen af landsorganisationerne som synes, at organisationen udelukkende skal drives efter organisationens idégrundlag, er lidt mindre end blandt foreningerne. Godt halvdelen af kulturorganisationerne svarer entydigt ja til dette. Forskellen mellem landsorganisationerne og de lokale foreninger er dog mere markant inden for idrætten, hvor det kun er hver fjerde

Figur 9: Skal foreningen drives som en forretning? (pct. andel af foreningerne)

Figur 10: Skal foreningen medvirke til at løse de sociale problemer i samfundet? (pct. andel af foreningerne)

landsorganisation, som tilslutter sig dette synspunkt, mens tre ud af fire organisationer ser mere nuanceret på det, dvs. tilslutter sig, at 'organisationen bør drives som en forretning' eller et standpunkt mellem de to yderpunkter.

Der er store politiske forventninger til foreningerne om at kunne medvirke til at løse sociale problemer, forebygge kriminalitet, integrere indvandrere og flygtningen mv. Det store flertal af kulturforeningerne mener imidlertid ikke, at det er foreningens opgave, at den skal medvirke til at løse sociale problemer i samfundet. Denne holdning har de fleste foreninger også blandt idrætsforeningerne og fritids- og hobbyforeningerne, men der er en meget større andel, som entydigt mener dette blandt kulturforeningerne. Tilsvarende mener foreningerne heller ikke, at de skal indrette deres aktiviteter efter, hvad kommunen vil støtte økonomisk, men denne holdning er lidt mindre markant blandt idrætsforeningerne end blandt kulturforeningerne og fritids- og hobbyforeningerne (figur 10).

Hos landsorganisationerne er andelen, som entydigt tilslutter sig synspunktet, at 'det ikke er organisationens opgave at løse sociale problemer', lidt mindre end blandt de lokale foreninger. Her finder vi dog også, at landsorganisationerne inden for kultur i højere grad end idrætsorganisationerne synes, at det ikke er organisationens opgave at løse sociale problemer i samfundet.

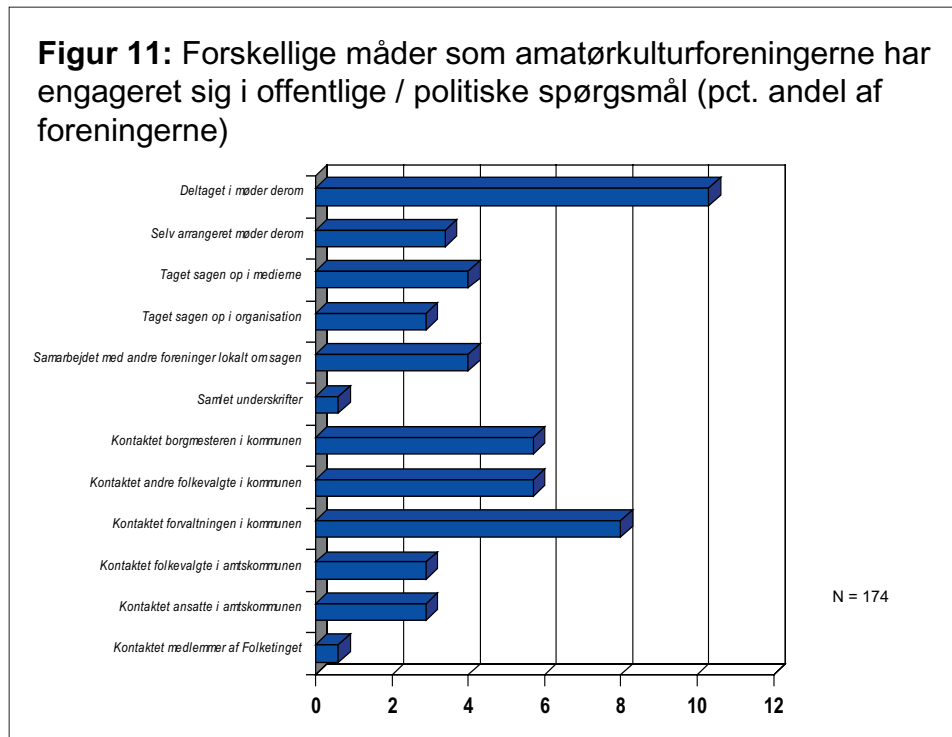
Politisk engagement

Til slut skal vi i dette kapitel se på kulturforeningernes engagement i politiske spørgsmål. Foreningsundersøgelsen viser, at fritids- og kulturforeninger generelt er betydeligt mindre politisk aktive end andre frivillige organisationer, fx sociale og sygdomsbekæmpende foreninger, fagforeninger, brancheforeninger og ikke mindst de politiske foreninger. Og de mindst aktive er amatørkulturforeningerne og fritids- og hobbyforeningerne. 12 pct.

af amatørkulturforeningerne og 10 pct. af fritids- og hobbyforeningerne svarer, at de har engageret sig i offentlige og politiske spørgsmål. Denne andel er lidt højere hos idrætsforeningerne (17 pct.) og øvrige kulturforeninger (19 pct.).

Dette mønster går igen i måden, foreningerne har engageret sig i offentlige og politiske spørgsmål. Den måde, som amatørkulturforeningerne anvender mest i deres engagement i offentlige og politiske spørgsmål, er deltagelse i møder om den aktuelle sag, som hver tiende forening har gjort, og kontakt til forvaltningen i kommunen, som 8 pct. har benyttet. Øvrige måder – arrangere møder med offentlig deltagelse, skrive læserbreve, tage sagen op i regional- eller landsorganisation, samarbejde med andre foreninger om sagen, samle underskrifter eller kontakte borgmesteren eller andre folkevalgte i kommunen – er der kun ganske få procent af foreningerne, som har benyttet. På de fleste af disse områder er idrætsforeningerne og øvrige kulturforeninger en anelse mere aktive end amatørkulturforeningerne (figur 11).

Figur 11: Forskellige måder som amatørkulturforeningerne har engageret sig i offentlige / politiske spørgsmål (pct. andel af foreningerne)

5. Udvikling og medlemskab

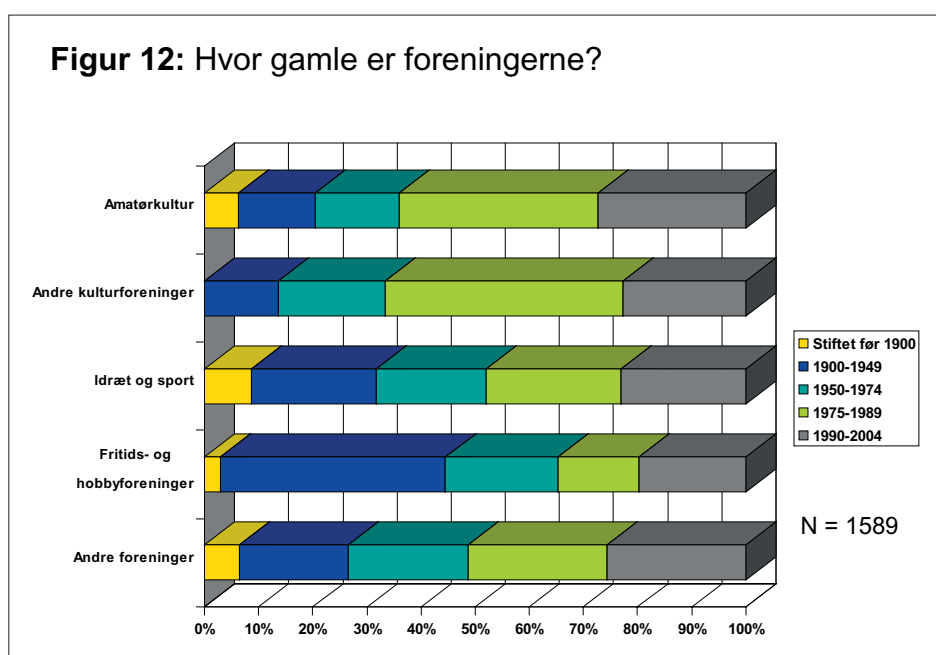
I dette kapitel sætter vi fokus på størrelsen af og den kvantitative udvikling i den foreningsorganiserede amatørkultur. Er tilslutningen stigende eller går det tilbage? Hvor store er foreningerne? Hvem er typisk medlem? Hvad betyder 'medlemskabet' overhovedet? Og hvor meget involverer medlemmerne sig i foreningen?

Vækst og fornyelse

Foreningerne inden for kultur og kunst udgør ca. hver tiende forening i Danmark (inkl. lokalhistoriske foreninger, etniske kulturforeninger mv., som ikke er medtaget i denne undersøgelse). Foreningsundersøgelsen på Fyn viser, at hovedparten af foreningerne er forholdsvis nye. Hver fjerde forening er dannet siden 1990, og halvdelen er dannet siden 1975. Blandt amatørkulturforeningerne udgør de nye foreninger en endnu større andel. 27 pct. er dannet siden 1990, og 64 pct. er dannet siden 1975. Dette billede gælder også for de andre kulturforeninger, mens andelen af nye foreninger er lavere hos idræts- og motionsforeninger og især fritids- og hobbyforeninger (figur 12).⁶

Dette tyder på, at der er forholdsvis større udvikling og vækst i den foreningsorganiserede amatørkultur, end der er i foreningslivet generelt og i foreningslivet inden for idræt og andre fritidsaktiviteter. Vi kender dog ikke til antallet af amatørkulturforeninger, der er stoppet eller nedlagt i de seneste årtier. De relativt mange nye foreninger kan derfor blot være udtryk for en stor udskiftning blandt foreninger på området.

På landsplan ser fordelingen lidt anderledes ud. På amatørkulturområdet er andelen af landsorganisationer, der er stiftet siden 1990, på 21 pct. (lokalt 27 pct.). Derimod er det hver tredje landsorganisation inden for 'anden kultur' og 'fritid og hobbies', som er dannet

i samme tidsrum. Til sammenligning er det kun hver tiende forening inden for 'idræt', som er stiftet efter 1990.⁷

De interviewede foreninger svarer aldersmæssigt nogenlunde til denne fordeling. Den yngste forening er et halvt år gammel, den ældste 51 år. Fire er ganske nye eller har 10-15 år på bagen (Sønderjysk Violinklub 2004-05, Musikforeningen RUSK 2002, Kulturhuset Klaverfabrikken 1994, Teaterforeningen Ørkenfortet 1993), et par stykker er fra midten af 1980'erne (Musikforeningen Fair Play ca. 1985, Kulturelt Samråd Helsingør ca. 1985), og resten er stiftet før 1980. Det gælder Amatørsymfonikerne fra 1954, Kulturelt Samråd i Haderslev fra 1971, Sønderjysk Kor 1972, Det lille teater, Gråsten 1972 og Frederiksbjerg Beboer- og Kulturhus 1977.⁸

De yngste foreninger ser naturligt sig selv som værende i en positiv udvikling – de er 'på vej op'.

Sønderjysk Violinklub (2004-05) er en forening for børn og unge. Det er vigtigt for børnene at få en oplevelse ud af at spille violin, og foreningens bestyrelse udtrykker næsten eufori over, hvad man faktisk kan som forening.

Fra vi tager beslutningerne, til vi udfører dem, er simpelthen så kort – vi går uden om alle instanser og kommuner og myndigheder – og gennemfører vore gode ideer – ..... og når blot vi lever op til formalia er vi jo frie som fuglen – vi bestemmer selv farten.

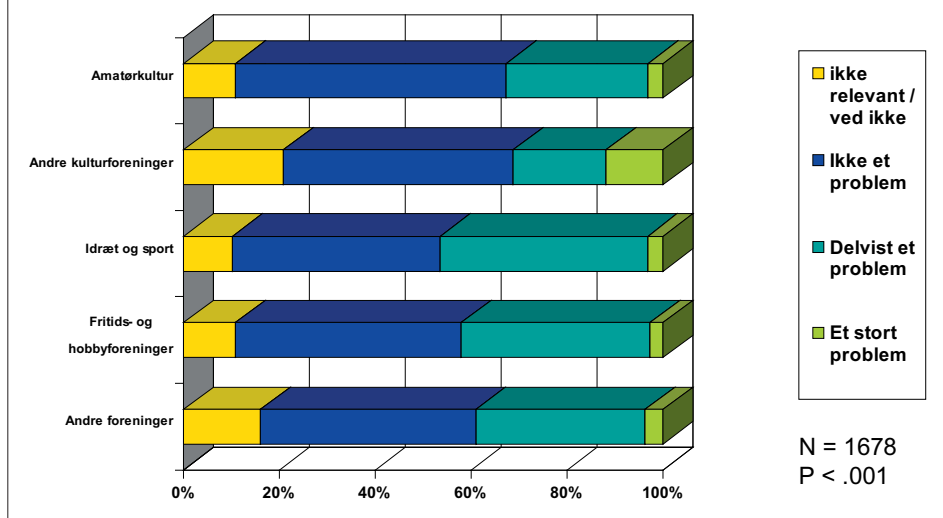
I Musikforeningen RUSK (dannet i 2002) oplever man en rivende udvikling og der er kø for at få øvelokaler, men man er samtidig klar over, at det tager tid at opbygge aktiviteter og netværker. Derfor 'bruger' bestyrelsen RUSKs korte men glørværdige historie til at sammentømre foreningen. Historien genfortælles på generalforsamlingen for at understrege foreningssammenhold på tværs af de forskellige rytmiske bands.

Foreningerne fra 1990'erne er ved at få stabilitet over såvel udvikling som aktiviteter. Klaverfabrikken (1994) blev oprindeligt betragtet som ret 'flippet', men har efterhånden opnået respekt og godt samarbejde med institutioner og virksomheder i Hillerød. Og Ørkenfortet mener at have fundet sit 'leje', hvor det ikke er nødvendigt – og heller ikke altid frugtbart – hele tiden at skulle opfinde nye aktiviteter. Man er glad for den måde, foreningen fungerer på og for kontinuiteten i de aktiviteter, som findes, fordi der er brug for dem.

Foreningerne, som er over 15 år gamle, har alle været igennem op- og nedgangs perioder; men ingen af dem er for alvor pessimistiske med hensyn til fremtiden. De fleste mener til gengæld, at de for øjeblikket (igen) er inde i en god periode. Begge de Kulturelle Samråd har for nylig lavet en kritisk gennemgang og opstramning af deres vedtægter for at få større synlighed og for at forberede sig på kommunesammenlægningen. '*...der skal ikke blive nogen misforståelser om, hvad kultur er*', som formanden for KS i Haderslev udtrykker det. Sønderjysk Kor har været inde i en nedgangsperiode, som ofte følger efter et dirigentskifte, hvor nogle benytter anledningen til at holde op, men medlemstallet er igen på vej op. Og alderspræsidenten blandt foreningerne, Amatørsymfonikerne (1954), som til tider har haft besvær med at få alle instrumentgrupperne besat, har if. bestyrelsen aldrig fungeret bedre end nu, hvor orkestret med formandens ord '*er inde i en fremragende periode og spiller bedre, end det har gjort i rigtigt mange år*'.

Interviewene understreger, at amatørkulturens foreninger er i vækst og udvikling. Mange nye foreninger kommer til, men der er intet, der tyder på, at foreningernes alder i sig selv

Figur 13: Foreningernes svar på følgende påstand: 'Foreningen har svært ved at forny sig' (pct. andel af foreningerne)

skulle være en hæmsko for dynamik og aktivitet i foreningen. Derfor kunne det være logisk at hævde, at en forenings ophør snarere handler om aktiviteternes niveau, kvalitet, indhold og 'nødvendighed'.

Det store flertal af kulturforeningerne synes ikke, at foreningen har svært ved at forny sig. Kun 3 pct. af amatørkulturforeningerne mener, at det er et stort problem, mens 30 pct. svarer, at det er 'delvist et problem', og hele 56 pct. svarer, at det *ikke* er et problem. Blandt idrætsforeningerne svarer næsten halvdelen, at det er et problem ('stort' eller 'delvist') og blandt fritids- og hobbyforeningerne er det godt 40 pct. (figur 13).

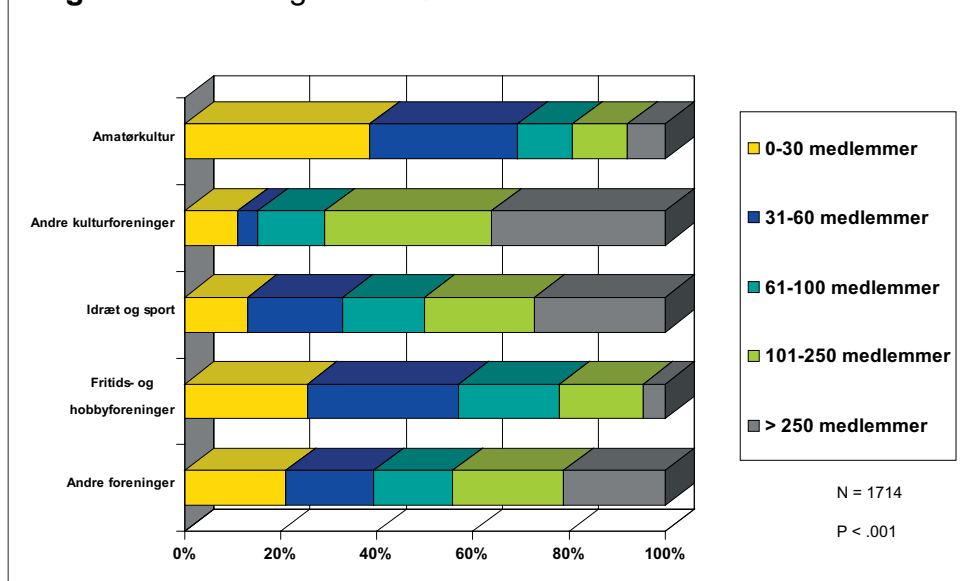
Blandt landsorganisationerne finder vi den samme tendens, men andelen, som synes, at fornyelse er 'delvist et problem' er dog lidt større (46 pct.). Denne forskel mellem de lokale foreninger og landsorganisationerne kan måske forklares med, at landsorganisationerne i højere grad oplever et 'forventningspres' fra omgivelserne.

Foreningernes størrelse

Amatørkulturforeningerne er, i sammenligning med de øvrige fritids- og kulturforeninger, forholdsvis små. To af tre foreninger har færre end 61 medlemmer, og kun hver tiende forening har over 250 medlemmer. Til sammenligning har hver fjerde idrætsforening og hver tredje af de øvrige kulturforeninger mere end 250 medlemmer (figur 14).

Dette billede svarer godt til de interviewede foreninger, hvor medlemstallet strakte sig fra 18 – 400 medlemmer. De største foreninger var de rytmiske musikforeninger og Ørkenfortet, hvor medlemstallet udregnes på årsbasis – dvs. at folk melder sig ind og ud alt efter, om de har behov for øvelokaler. I andre foreninger er medlemskabet mere varigt. For eksempel er et medlemskab af Amatørsymfonikerne, hvor mange af medlemmernes tilknytning til orkesteret nærmest er livsvarigt, som at '*sammenligne med at have en ekstra familie*' ifølge formanden. Engagementet gør det til noget særligt – både det musikalske løft og det sociale samvær.

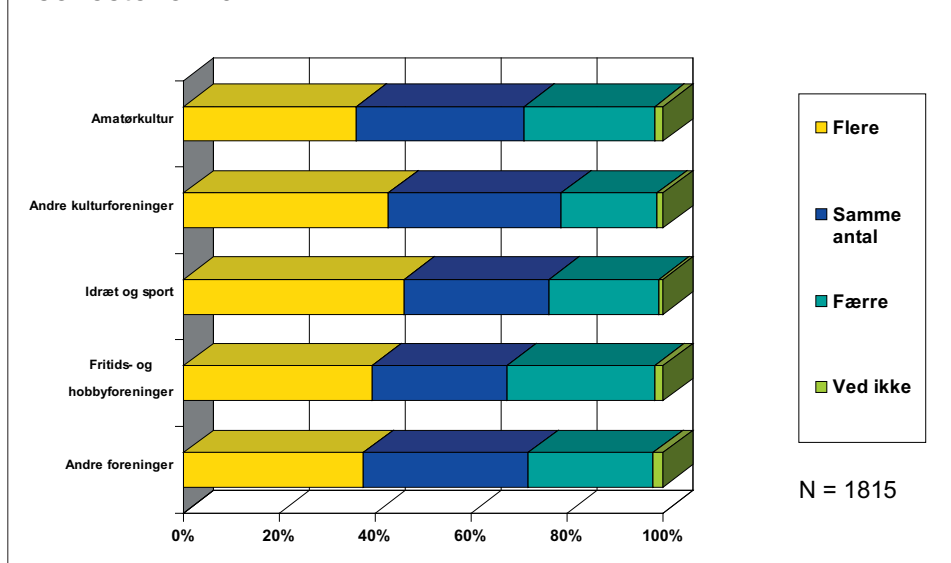
Figur 14: Foreningernes størrelse

De landsdækkende kulturorganisationer består af mange relativt små organisationer og af få meget store. Halvdelen af de 37 organisationer, der har besvaret spørgsmålet om medlemstal, svarer, at de har under 1000 medlemmer, mens 8 organisationer har mere end 5.000 medlemmer. Deraf én med 130.000 medlemmer og én med 150.000 medlemmer.

Foreningerne er blevet spurgt, om de inden for de seneste fem år har oplevet fremgang eller tilbagegang i medlemstallet. Her afviger amatørkulturforeningerne ikke fra foreningslivet generelt. 36 pct. svarer, at de har flere medlemmer end for fem år siden, mens 27 pct. svarer, at de har færre. Både idræts- og motionsforeningerne og de øvrige kulturforeninger har en lidt større andel af foreninger, som har fået flere medlemmer, og en mindre andel, der har fået færre (figur 15). Landsorganisationernes svar viser næsten det samme billede, men kulturorganisationerne synes især at have fået flere 'kollektive medlemmer'.

Figur 15: Har foreningerne fået flere eller færre medlemmer de seneste fem år?

Nogle af foreningerne – som Sønderjysk Kor og Amatørsymfonikerne – har haft nogenlunde den samme størrelse siden deres start – afhængig af behovet for sangere/musikere. De har ‘den størrelse, de skal have’, og de har ikke ambitioner om eller brug for at få flere medlemmer. Alligevel har de naturligvis brug for en kontinuerlig tilgang af nye medlemmer for at sikre foreningens fortsatte aktiviteter.

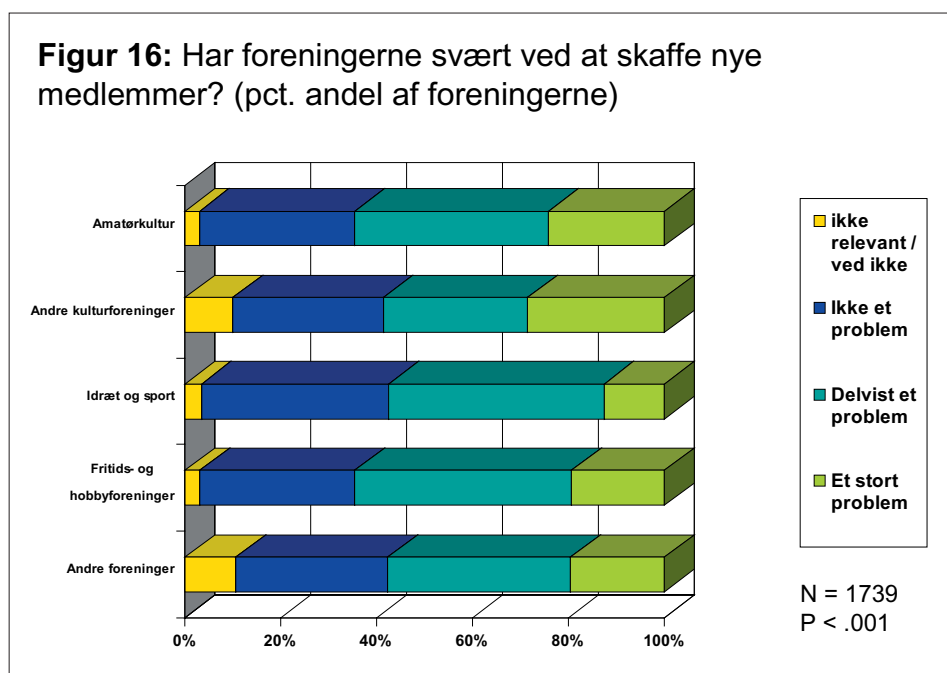
Foreningernes overlevelse afhænger selvfølgelig af, at de kan få nye medlemmer. 24 pct. af amatørkulturforeningerne svarer, at det er et stort problem at rekruttere nye medlemmer, og 40 pct. svarer, at det er ‘delvist et problem’. Men det er værd at bemærke, at andelen der synes, at det *ikke* er et problem, faktisk er 32 pct. Og dette skal sammenholdes med, at det er et fåtal foreninger, som har fået færre medlemmer inden for de seneste fem år. Dette svarmønster finder vi også i fritids/hobbyforeningerne og andre kulturforeninger, mens andelen af idrætsforeningerne, som synes, at rekruttering af nye medlemmer er et stort problem, er noget mindre (figur 16). Landsorganisationernes svar ligner til forveksling de lokale foreningers svar.

Stort set ingen af de interviewede foreninger har problemer med rekruttering af nye medlemmer. De rytmiske musikforeninger har ligefrem ventelister, og de klassiske kor og orkestre stiller visse krav til medlemmernes færdigheder, som afprøves i en optagelsesprøve eller en prøvetid.

Sønderjysk Kor lader aspiranterne synge et par øvelser og en sang, så dirigenten kan høre, om vedkommende passer ind i korets klang og findes egnet til korsang. Det er sjældent, man må afvise nogen. De fleste har selv fornemmelse for, om de kan være med. Der kræves ikke nodelæsning – man lærer det efterhånden. Og stemmerne øves hver for sig. Men én ting er svært: at få herrestemmer – især tenorer (der er pt. 16 mænd ud af 45 medlemmer i koret). Det er en gennemgående tendens, at det er svært at få mænd med i kor.

I Amatørsymfonikerne har man en helt bestemt procedure. Når der kommer en henvendelse om et nyt medlemskab, går meddelelsen videre til gruppeformanden i de enkelte instrumentgrupper, som skal afgøre, om der er plads til et nyt medlem i gruppen. Der er ikke optagelsesprøve eller prøvespil. Bestyrelsen har den holdning, at folk kan komme

Figur 16: Har foreningerne svært ved at skaffe nye medlemmer? (pct. andel af foreningerne)

ind og spille med nogle gange og prøve, hvordan det går. Aspiranterne mærker som regel hurtigt selv, om de passer i gruppen og til orkestrets niveau – det er kun i sjældne tilfælde nødvendigt at sige til folk, at de nok ikke hører hjemme i orkesteret.

Det er jo ikke sjovt at være her, hvis man ikke kan følge med ... Måske er det (temmelig moderne) repertoire vi har spillet i år så vanskeligt, at nogle har holdt sig væk, men så kommer de igen, når vi spiller noget mere tilgængeligt. (formand i bestyrelsen).

Begge steder forsøger man at få nye medlemmer til at føle sig godt tilpas og velkomne. Man er opmærksom på at tage godt imod nye medlemmer, *'for det kan virke overvældende at komme ind i et kor, hvor alle kan alle sangene. Bestyrelsen er opmærksom på at placere nye medlemmer ved siden af de gamle garvede, så man har nogen at støtte sig til'*.

Det lille Teater trækker nye medlemmer til ved at engagere dem i sommerspillene, som er større forestillinger (hvert 2. år). Her inviteres folk til at deltage via en annonce i avisen. I 2005 var der fx 50-60 mennesker med, da man spillede Oliver Twist. Det er en måde at trække nye folk til, fordi det ellers ikke er almindelig kutyme, at 'alle' uden videre kan spille med, fordi niveauet skal holdes. *'Det må ikke ende som dilettant'*. Sommerspillet følges så op af, at deltagerne også kan melde sig til at være med i den næste forestilling, som teatret sætter op. Alt afhængig af, hvad instruktørerne mener.

Det er faktisk kun De Kulturelle Samråd, som beklager sig over, at de har vanskeligt ved at rekruttere medlemmer. De har hver især mellem 30 og 40 medlemmer, som er foreninger af mange slags – musikforeninger, kunstforeninger og teaterforeninger – og en række andre alment kulturelle foreninger og 'løse grupper'. Begge samråd har sendt materiale ud til kommunens foreninger og opfordret dem til at blive medlemmer, men det har ikke været en succes. Kontaktfladen er langt større. Men der er ikke tradition for at 'høre til' under KS på samme måde, som man 'hører til' i idrætten. *'De store foreninger har nok i sig selv, og de små kan ikke se, at de har brug for os'*, siger KS formanden i Helsingør. Eller også er de slet ikke interesserede, mener man i Haderslev:

Lad dog dem der er gode til at opdrætte hunde gøre det – og dem der er gode til at lave udstillinger kan koncentrere sig om det – jeg går ikke ind for, at alle skal lave alting.

Udøvere og medlemmer

Til foreninger hører medlemmer – og til medlemmer medlemskab. Det har været den traditionelle praksis i foreningslivet siden Grundloven gav borgerne lov til at samle sig frit i forhold til anskuelse og interesser. Men er denne måde at organisere sig på ved at have overlevet sig selv? Kan og skal man stadig forlange medlemskab? Er foreningsformen stadig til gavn og glæde?

En del forskningsresultater tyder på, at de unge (under 30 år) ikke melder sig som medlemmer i foreningerne i så høj grad som tidligere (Torpe 2000; Christensen og Isen 2001, Nielsen, Højholdt og Simonsen 2004). Der har også været rejst kritik af stivnede og pamperiserede foreninger. Der har været talt om lyst i modsætning til pligt.

Det har til en vis grad gjort forskere og foreningsfolk 'håndsky' overfor foreningen og dens krav om medlemskab – og ligefrem til at stille forslag om, at man ikke skal forlange foreningsmedlemskab, fordi de unge er utilbøjelige til at binde sig formelt, men sagtens kan bidrage til foreningens virke i en tidsbegrænset periode (se bl.a. Skot-Hansen og Fazakerley 2002)

Traditionen for, at den klassiske musiks udøvere organiserer sig i en interesseorganisation, som varetager amatørmusikkens interesser, har holdt sig, medens den rytmiske musik – i hvert fald indtil for nylig – tilsyneladende har været mere tøvende overfor en organisering. Det er en udbredt opfattelse at de unge generelt har *'en modvilje mod at lade sig organisere. Man er hellere medlem af en slags græsrodsbevægelse end medlem af 'lettere støvede' organisationer, hvor musikopfattelsen undertiden af de unge ses som temmelig ensporet eller firkantet'* (Rapport fra Statens Musikråd, side 45). Således synes organiseringsgraden at være aldersbetinget og ikke blot afhængig af musikgenre.

Udøvere af kulturaktiviteter

Halvdelen af den voksne befolkning og 83 pct. af børnene har faste fritidsinteresser, som de går til eller dyrker på bestemte ugedage og tidspunkter (sport, musik, teater, dans m.v.). Den seneste undersøgelse af befolkningens kultur- og fritidsaktiviteter (AKF 2005) giver et overblik over, hvordan fordelingen ser ud blandt såvel voksne som børn, der kan ses som potentielle medlemmer i amatørkulturens foreninger (tabel 3).

Det giver ikke mening at lægge tallene i tabel 3 sammen, da mange deltager i flere aktiviteter. Oversigten viser imidlertid, at børn og unge er tre gange mere aktive end de voksne i de fleste aktiviteter. En stor del af denne aktivitet må sandsynligvis henføres til SFOer, fritidsklubber, ungdomsklubber og ungdomsskoler.

Tabel 3: Andelen af befolkningen, som er aktive som amatører i kulturaktiviteter (pct.)

	Voksne (over 15 år)	Børn (7-15 år)
Spiller musik	8	23
Synger	4	13
Synger og spiller	4	4
Laver egen musik	2	3
Teater	2	23
Teater i amatørteaterforening	Ingen tal for	10
Dans	9	10
Tegner eller maler	12	61
Keramik og skulptur	2	8
Skriver	9	31
Film og video	3	2
Fotograferer	4	6
Væver, strikker eller syr	11	25

Kilde: AKF 2005

Tallene for andelen, der deltager i forskellige kulturaktiviteter, divergerer lidt fra undersøgelse til undersøgelse, og desværre viser undersøgelseerne ikke, hvor stor en andel der deltager i organiserede kulturaktiviteter, eller hvor mange der er aktive udenfor foreninger og organisationer.

I undersøgelsen 'Demokrati fra neden' anslås det, at 48 pct. af befolkningen er medlemmer af aktivitetsbestemte foreninger⁹ – heraf 17 pct. inden for kultur, 19 pct. inden for fritid og hobby og 25 pct. inden for idræt (Torpe 2000). I magtudredningens rapport 'Bevægelser i demokrati' anslås det, at 55 pct. af befolkningen er medlemmer af aktivitetsbestemte foreninger (Goul Andersen 2002). Statens Musikråd (2004) skønner, at medlemstallet i amatørmusiklivets organisationer er ca. 60.000, men konstaterer samtidig, at det faktisk er en meget lille del (ca. 11 pct.) af musikudøverne på landsplan, der – direkte eller indirekte – er medlemmer af en landsdækkende musikorganisation.

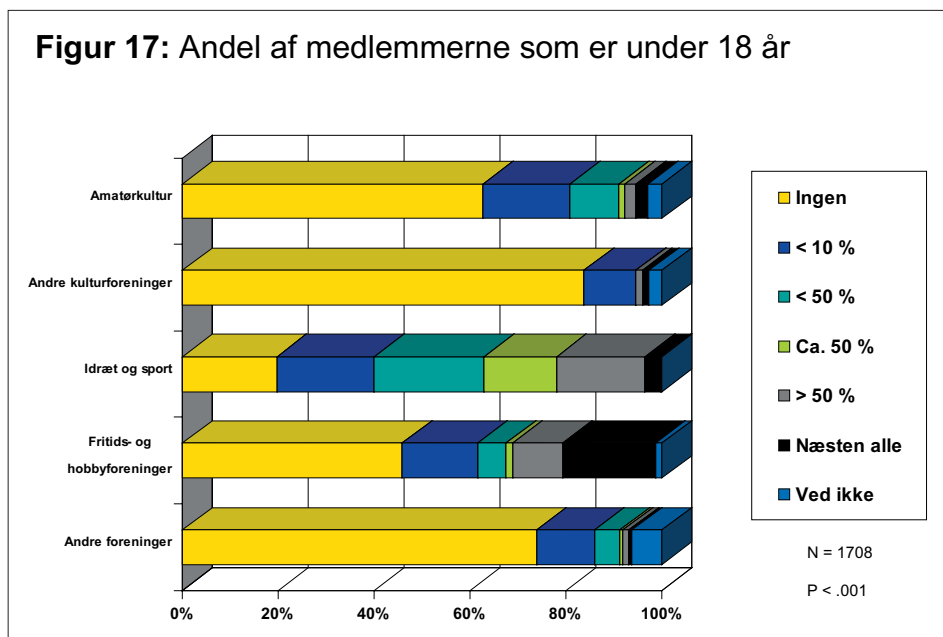
Til sammenligning har 58 pct. af de voksne dyrket sport eller motion inden for det sidste år, mens 35 pct. er medlem af en idrætsforening eller sportsklub. Blandt børnene dyrker 88 pct. idræt eller sport, og omkring halvdelen er medlem af en idrætsforening. Dvs. at mere end halvdelen af de, som dyrker idræt, sport eller motion, er medlem af en idrætsforening. AKFs undersøgelse (Bille et al. 2005) konstaterer, at medens der tidligere – fra 1967 til 1987 – kunne ses en væsentlig vækst i befolkningens 'kulturforbrug', så har der i de seneste år ikke været de store ændringer. Siden 1998 har andelen af befolkning, der benytter/dyrker de forskellige kulturaktiviteter, været på stort set samme niveau. Til gengæld er der fortsat en markant stigning i den voksne befolknings interesse for at dyrke sport og motion. Andelen som oplyser, at de mindst en gang om ugen har dyrket sport eller motion, var i 1998 51 pct., i 1993 47 pct. og for 30 år siden i 1975 var den under 30 pct.

Heroverfor står en undersøgelse af DUF's medlemsorganisationer, som konstaterer, at det overordnede indtryk er, at medlemstallet er stagnerende eller svagt faldende blandt de større idé-bestemte børne- og ungdomsorganisationer (spejdere, politiske ungdomsorganisationer, kirkelige organisationer), at der er en tydelig nedgang i medlemstallet i natur- og miljøorganisationer, men at der i de kulturelle børne- og ungdomsorganisationer – som amatørmusik og teaterforeninger – derimod er en markant medlemsfremgang. (Stavnsager og Jantzen 2000).

Medlemmernes profil

Amatørkulturforeningerne adskiller sig fra idrætsforeningerne (især) og fritids- og hobbyforeningerne ved, at det store flertal af foreningerne kun har voksne medlemmer, og det er kun i forholdsvis få foreninger, at børn og unge under 18 år udgør majoriteten af medlemmerne (figur 17). Landsorganisationernes svar bekræfter i store træk dette billede, bortset fra at næsten hver fjerde af dem faktisk ikke ved, hvordan medlemmerne fordeler sig på alder. Vi står imidlertid overfor et afgrænsningsproblem her. Fx er over halvdelen af medlemmerne i AKKS's medlemsorganisationer 'børn og unge', men AKKS definerer børn og unge som personer mellem 0-29 år.

Flere af de interviewede foreninger har en del fokus på børn og unge, og en af foreningerne, Sønderjysk Violinklub, optager faktisk kun medlemmer under 18 år. Fokus på denne aldersgruppe kan skyldes flere ting. Dels de økonomiske grunde: en del af aktiviteterne er simpelthen afhængige af de tilskud til unge under 25 år, som Folkeoplysningsloven giver mulighed for. Dels interessen for at få de unge med i aktiviteterne og i foreningslivet, og at de unge selv melder sig med et behov.

Figur 17: Andel af medlemmerne som er under 18 år

Det fremgår tydeligt, at de forskellige aldersgruppers interesser er forskellige. Voksne synger (som regel) andre sange end børn og har mere rutine og større færdighed på deres instrument. Men samtidig er denne aldersopdeling ikke helt entydig. Det klassiske amatørteater har fortrinsvis medlemmer fra 40 år og opefter. Teater tager lang tid, så det er svært for børnefamilierne at være med. Dog er det sådan, at *'unge mennesker vil meget gerne spille teater, så hvis vi kunne skaffe instruktører, kunne vi sagtens have 5-6 grupper kørende hele tiden'* (formand, Det lille Teater). Det bekræfter den store teaterinteresse fra børn og unge, som viser sig i Ørkenfortet, hvor aldersfordelingen er langt bredere – men det skyldes også, at aktiviteterne i høj grad er målrettet børn og unge. I Ørkenfortet er 60 pct. af medlemmerne piger/kvinder.

Den klassiske musik tiltrækker folk i alle aldre, men andelen som spiller klassisk stiger dog med alderen (AKF 2005). I Amatørsymfonikerne har man medlemmer fra sidst i 20erne til nogle få over 70 år. Der er ingen øvre aldersgrænse, idet det er op til medlemmerne selv at bedømme, hvorvidt de stadig er i stand til at spille – det kan især være vanskeligt for blæserne at holde et højt teknisk niveau i en høj alder. Gennemsnitalderen er måske midt i 40erne, og kønsfordelingen er ligelig.

Den rytmiske musik er i udpræget grad befolket af mænd/drenge under 35 år. Der er meget få kvindelige musikere i miljøet. Spørgsmålet er, om amatørrockmusikerne fortsætter med at spille rock, når de bliver over 40 år? Eller om de måske får andre interesser?

Kulturhusenes brugere er en skønsom blanding af lidt flere voksne end børn – fra børnehavebørn til 80-årige – fx havde Klaverfabrikken i 2004 185 voksne medlemmer, 120 børnemedlemmer og nogle kollektive medlemmer.

I Klaverfabrikken er man glade for, at generationerne blandes i stedet for de aldersopdelte aktiviteter i de offentlige institutioner. – *'også selvom børnene roder og sviner! Man behøver ikke at tage sig af børnene, lege med dem eller passe dem, men man bliver nødt til at forholde sig til, at de er der på lige fod med de voksne. Det, der foregår, er almindelig venlig og høflig omgang med andre mennesker – som børnene også skal lære'*, siger den daglige leder, som har sat gang i en del børneaktiviteter. Hun syntes, at stedet (trods målsætningen om aldersintegration) var alt for 'voksent'. *'Jeg kunne se, at folk sad rundt om bordet og talte om problemer og sygdom*

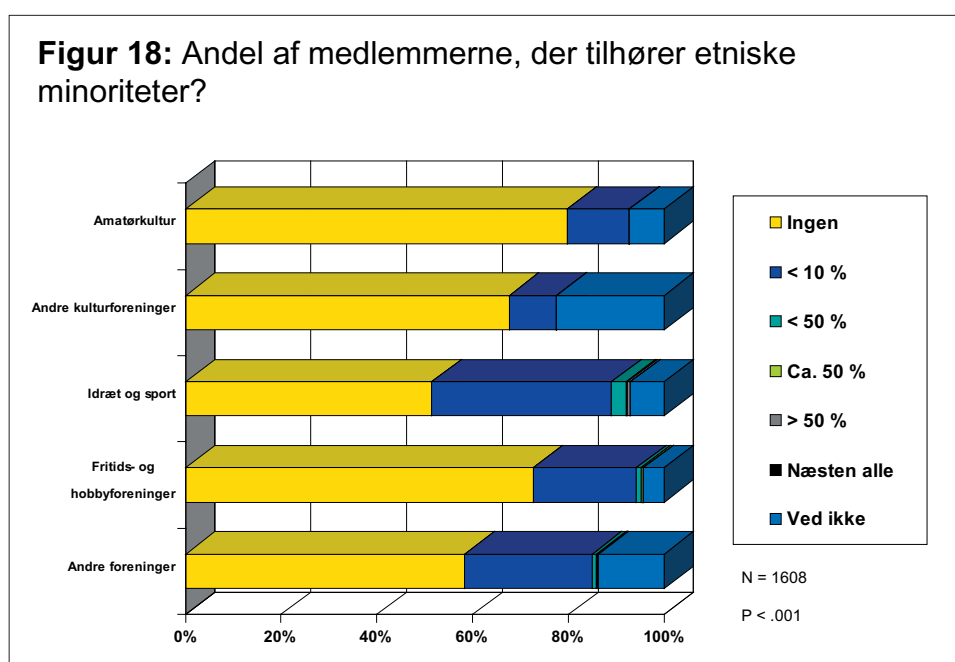
– jeg kunne bare slet ikke holde det ud'. Men aktiviteterne er for de flestes vedkommende stadig aldersopdelte.

Endelig er amatørkulturforeningerne den foreningstype, der har færrest medlemmer med en anden etnisk baggrund. Fire ud af fem foreninger svarer, at ingen af foreningens medlemmer har anden etnisk baggrund end dansk, og i den sidste femtedel udgør de etniske minoriteter mindre end ti procent, eller også ved foreningen ikke, hvor stor andelen er. Til sammenligning har halvdelen af idrætsforeningerne ingen medlemmer med anden etnisk baggrund, mens omkring 40 pct. svarer, at denne gruppe udgør mindre end 10 pct. af medlemmerne (figur 18).

Det danske foreningsliv er altså i høj grad forbeholdt danskere. Kulturelle aktiviteter er knyttet til modersmålet og de kulturelle rødder. Selvom den professionelle teaterverden er spækket med input fra udlandet, så er sproget i teaterforeningerne sandsynligvis så bærende for aktiviteterne, at det alene kan være en barriere for udlændinge. Men heller ikke i musikforeningerne finder vi indvandrere. I RUSK konstateres det fx, at *'indvandrere spiller ikke rock ... så måske kan vi finde dem i hip-hopmiljøet'*.

Dette bekræftes af svarene på et andet spørgsmål, hvor foreningerne har oplyst, hvilke grupper foreningen især arbejder for. Amatørkulturforeningerne (og øvrige kulturforeninger) arbejder først og fremmest for voksne medlemmer af begge køn, mens andelen af foreningerne, der arbejder for børn (32 pct.), unge (40 pct.) og ældre (40 pct.), er klart lavere end i gruppen af idrætsforeninger, hvor 60 pct. svarer, at de bl.a. arbejder for børn, og 75 pct. arbejder for unge. De forskellige typer af fritids- og kulturforeninger har imidlertid det til fælles, at meget få foreninger arbejder for 'særlige' grupper (personer med sygdom og handicap, flygtninge og indvandrere og andre marginaliserede grupper). Det samme mønster finder vi i landsorganisationernes svar.

AKF's fritids- og kulturundersøgelse bekræfter da også, at en af de faktorer, som har signifikant indflydelse på 'brug af kulturtilbud', er oprindelsesland. Det konstateres, at *'personer født uden for landets grænser, uanset om det er i et vestligt eller ikke-vestligt land, har større sandsynlighed for kun at have deltaget i få af aktiviteterne'* (2005, side 293). Desuden er

det stadig – ifølge samme undersøgelse – således, at jo højere uddannelse og jo højere lønnet man er, jo mere benytter man sig af kulturmulighederne. Foreningernes selvforståelse er imidlertid i højere grad, at de er ‘åbne for alle’.

Tidligere var det næsten kun skolelærere, som var medlemmer – det var lidt ‘fint’ herude! Men nu kommer folk fra alle lag – det er godt, og vi har det sjovt! (formand for Det lille Teater).

Medlemskabets mening

Hvad er meningen med medlemskabet – og er der en anden mening end foreningens overlevelse?

De to kulturhuse står med hver sin holdning til dette spørgsmål. På Frederiksbjerg er huset i princippet åbent for alle, så medlemskab giver ingen mening – ifølge den daglige leder – fordi det ikke har nogen fordele. Der er dog nogle få, som trofast indbetaler kontingent for at støtte huset, men der bruges ikke kræfter på at sende girokort ud.

I Hillerød (*Klaverfabrikken*) stilles der krav om medlemskab, hvis man er bruger af huset. Der skal være et tilhørsforhold til stedet, hvis man skal bruge lokalerne. *Jeg tror det gør en forskel, hvis man er medlem; man får mere ansvar for stedet*, mener den daglige leder, som bliver bakket op af nogle af de frivillige. Andre frivillige har andre synspunkter. *Hvorfor skal vi betale for at komme her og lave et arbejde – selvom det er af egen fri vilje?* Der er altså forskellige opfattelser af medlemskab og frivillighed på stedet – måske influeret af foreningens funktion som aktiveringsprojekt.

På samme måde står to af de københavnske foreninger med hver sin medlemsproblematik. RUSK, som kræver medlemskab, bruger det meget aktivt for at tømre foreningen sammen. Medens Ørkenfortet, hvor medlemmerne melder sig ind for 3 mdr. af gangen, står i den situation, at de nærmest beder folk over 25 om at lade være med at melde sig ind, fordi de ‘belaster’ foreningens medlemsopgørelse i henhold til Folkeoplysningslovens regler. Foreningens formand mener, at det er absurd. Selvom aldersgruppen under 25 prioriteres, skal foreningen være åben for folk i andre aldre, *‘fordi vi gerne vil have inspirationen og udviklingen, som følger med, når forskellige aldersgrupper mødes’*.

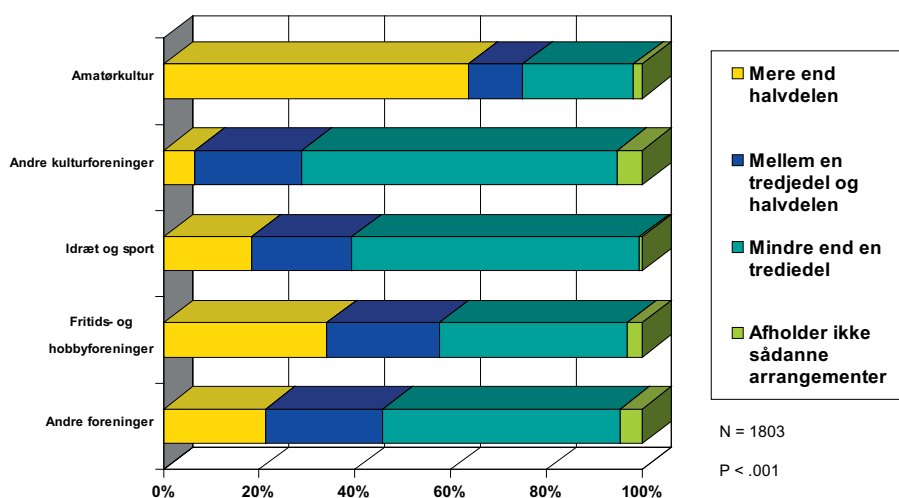
I orkestre, kor ol. forventes medlemskab, og en vigtig grund er naturligvis økonomisk – foreningen kan inddrive kontingent. Foreningerne, vi har interviewet, havde meget forskellige kontingent-politiker, men indtægten var (bortset fra kulturhusene og de kulturelle samråd) en vigtig post på budgettet. Som det tidligere fremgik, udgør kontingentet i gennemsnit 40 pct. af amatørkulturforeningernes indtægter. Foreningerne var dog også meget opmærksomme på, at alle skulle have råd til at være med – og ingen mente, at folk holdt sig borte af økonomiske grunde. Alene antallet af støttemedlemmer i de forskellige foreninger kan vel bekræfte den antagelse. Et eksempel er teaterforeningen, hvor folk ofte er medlemmer af både Det lille Teater (som producerer amatørteater) og Sønderjysk Teaterhus (som sørger for lokalerne). *‘Det giver dobbelt kontingent!’*, konstaterer formanden glad.

Opbakning og deltagelse

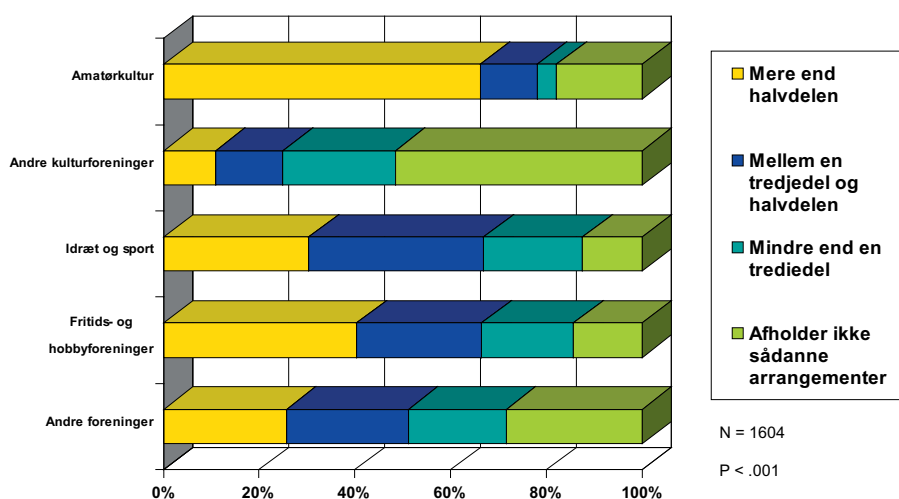
Foreningsundersøgelsen viser, at det karakteriserer amatørkulturforeningerne (i sammenligning med de øvrige fritids- og kulturforeninger), at en forholdsvis stor del af medlemmerne deltager i foreningens generalforsamling, medlemsmøder, foreningsfester og andre sociale arrangementer. I 64 pct. af foreningerne deltager mere end halvdelen af medlemmerne

i generalforsamlingen, andre medlemsmøder har tilslutning fra mere end halvdelen af medlemmerne i 42 pct. af foreningerne, og endelig svarer 66 pct. af amatørkulturforeningerne, at mere end halvdelen af medlemmerne deltager i foreningsfester og andre sociale arrangementer. For alle tre typer af arrangementer er andelen af foreningerne, hvor mere end halvdelen af medlemmerne deltager, meget højere end i idrætsforeningerne, fritids- og hobbyforeningerne og øvrige kulturforeninger. Det kan til dels tilskrives det forhold, at amatørkulturforeningerne typisk er relativt små, men det kan også skyldes, at medlemmerne har en tættere tilknytning til og engagement i foreningen end i de øvrige fritids- og kulturforeninger (figur 19 og figur 20).

Figur 19: Andel af medlemmerne som deltager i forenings generalforsamling, sammenlignet med andre fritids- og kulturforeninger (pct. andel af foreningerne)

Figur 20: Andel af medlemmerne som deltager i foreningsfester og andre sociale arrangementer, sammenlignet med andre fritids- og kulturforeninger (pct. andel af foreningerne)

Blandt landsorganisationerne er der en betydelig større andel, som synes, at det er et problem at få medlemmerne til at komme til generalforsamling og andre møder. 56 pct. svarer, at det 'delvist er et problem', mens halvt så mange som på det lokale niveau *ikke* ser det som et problem.

I de interviewede foreninger var fremmødet på generalforsamlingen ofte godt. I Husene og De Kulturelle Samråd, hvor medlemmernes tilknytning har en anden karakter, er det typisk, at der kommer mellem 1/4 og 1/5 af medlemmerne til generalforsamlingen. Generalforsamlingerne er som regel 'fredelige', og der er sjældent kampvalg. Der kan dog komme emner på dagordenen, som vækker lidenskaberne.

...forrige år måtte der indkaldes til en ekstraordinær generalforsamling for at få en afgørelse på, om foreningen skulle skifte navn. Der var stor interesse for emnet og meget følelsesladede diskussioner (formanden for Amatørsymfonikerne).

Kulturelt samråd i Haderslev havde også stort fremmøde, da generalforsamlingen tog et varmt emne op og diskuterede fremtiden efter kommunesammenlægningen, hvor Haderslev sammenlægges med Gram og Vojens.

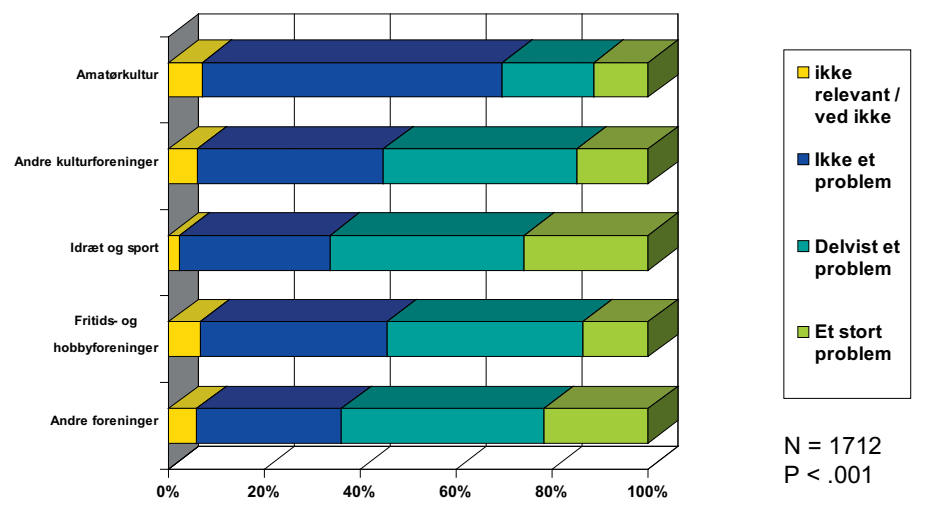
Generalforsamlingen bruges ofte som en god anledning til en festlig aften, hvor medlemmerne kan mødes socialt, og/eller hvor man afholder et særligt arrangement, uddeler en kulturpris eller lignende. Det er en 'gulerod', som får mange til at møde op. Nogle foreninger bruger generalforsamlingen som en måde at sammentømre foreningen på og at give medlemmerne en forståelse for, at medlemskabet betyder noget. Et eksempel finder vi hos RUSK, der stiller som et krav, at mindst en repræsentant for hver af spillegrupperne skal møde til generalforsamlingen, og det er eksklusionsgrund, hvis man ikke møder op uden gyldig grund. Tydeligvis virker denne strategi motiverende – flere og flere møder op og bruger anledningen til at mødes med de andre bands, til at spise sammen og til at planlægge kommende aktiviteter, samt – ikke mindst – at melde sig som frivillig til forskellige opgaver. Holdningen er, at

det skal være en demokratisk forening, og vi vil have, at generalforsamlingen fungerer – og samtidig ryger der jo en masse information ud på mødet, som er vigtig for alle. (formand i RUSK).

Andre foreninger holder på, at det skal være 'frivilligt' at komme til generalforsamlingen, men understreger, at de gerne ser et stort fremmøde. Et andet yderpunkt kom til udtryk i Kulturhuset på Frederiksbjerg. Huset er organiseret som en forening og ønsker at fungere som sådan, men fordi kommunen har overtaget meget af styringen og afgør mange interne sager, føles medlemskabet og medindflydelsen 'mindre meningsfuldt', og generalforsamlinger får karakter af et slags skyggekabinet.

Amatørkulturforeningerne synes da heller ikke i samme grad som de øvrige fritidsforeninger, at der er for få af medlemmerne, der møder op til generalforsamlingen og andre møder. Kun 11 pct. synes, at det er et stort problem, og 63 pct. svarer, at det slet 'ikke er et problem'. I de øvrige fritids- og kulturforeningerne er andelen, som synes, at det ikke er et problem, halvt så stor (figur 21).

Figur 21: Er det et problem at få medlemmerne til at møde op til generalforsamlingen og andre møder?
(pct. andel af foreningerne)

6. Organisering, samarbejde og økonomi

Selvom mange har en klar forestilling om, hvad en forening er, så er der store forskelle på den måde organisationsformen praktiseres. Vi skal i dette kapitel først se på, hvordan amatørkulturforeningerne typisk organiserer sig. Dernæst ser vi på, i hvilket omfang foreningerne samarbejder med andre foreninger, offentlige institutioner og andre lokale institutioner, og hvordan de søger politisk indflydelse. Til sidst i kapitlet analyseres foreningernes økonomi.

Små 'traditionelle' foreninger

I sammenligning med andre foreninger er amatørkulturforeningerne meget selvstændige og organiseret på helt traditionel vis. Således har 97 pct. egne vedtægter, og kun 4 pct. benytter standardvedtægter (som typisk benyttes, hvis foreningen er en 'afdeling' af en landsorganisation eller en lokal paraplyforening). I andre kulturforeninger, idrætsforeninger og fritids- og hobbyforeningerne er det henholdsvis 84 pct., 88 pct. og 69 pct. som benytter egne vedtægter. Tilsvarende har næsten alle amatørkulturforeningerne eget regnskab (96 pct.) og egen bestyrelse (93 pct.). På begge disse områder er andelen en smule lavere hos de øvrige fritids- og kulturforeninger. Dette er sandsynligvis udtryk for, at foreningerne indgår i en større organisatorisk sammenhæng.

Typisk har de interviewede foreninger en bestyrelse bestående af 5-7 medlemmer. I de 12 bestyrelser¹⁰ er der fem kvindelige formænd, og af 70 bestyrelsesmedlemmer er 29 kvinder – altså ca 40 pct. Aldersmæssigt fordeler medlemmerne af bestyrelserne sig fra 14-75 år; men den 'typiske' bestyrelsesalder ligger mellem 35 og 50 år. Bestyrelsens sammensætning afspejler naturligvis foreningens formål og medlemssammensætning – køns- og aldersmæssigt. Foreningerne tænker nok ikke så meget i ligestillingsstrategier, når der skal besættes bestyrelsesposter.

Kønsfordelingen?, den har vi aldrig tænkt på, det har været mere vigtigt at få en ligelig fordeling af strygere og blæsere [Der er p.t. 3 kvinder og 4 mænd – formanden er en kvinde. Red.] (bestyrelsesformand i Amatørsymfonikerne).

En anden forklaring på, at der 'kun' er 40 pct. kvinder i bestyrelserne (i de interviewede foreninger), er, at de rytmiske musikforeninger næsten ingen kvindelige medlemmer har, fordi der er så få kvindelige musikere i miljøet. I RUSK og i Fair Play var der faktisk flere piger i den forrige bestyrelse, men de genopstillede ikke pga. tidsnød. Pigerne (i RUSK) mener ikke, at kvinder/piger generelt vægrer sig ved at påtage sig bestyrelsesopgaver. Ingen af foreningerne har haft 'svært' ved at rekruttere bestyrelsesmedlemmer, og man er opmærksom på at opfordre folk, som har de kompetencer, der er brug for.

Hvis der fx er en som læser forvaltning på RUC eller som har forstand på økonomi, vil vi gerne have fat i vedkommende. (bestyrelsesformanden i RUSK).

Når man bliver spurgt, stiller man som regel op – og det med glæde, selvom det kan komme som en overraskelse, at man 'pludselig' er blevet valgt. Det gælder også de helt unge.

...men det kan være svært at sammensætte en slagkraftig bestyrelse, bestående udelukkende af medlemmer under 25 år, for de mangler kompetencer og rutiner. Vi har brug for nogen, som er lidt ældre i bestyrelsen, som kan tage fat og ved, hvad det handler om. (daglig leder i Fair Play).

I nogle af foreningerne er der et 'godt gennemtræk' af bestyrelsesmedlemmer – det kan give bekymringer for kontinuiteten. Men – som formanden for RUSK udtaler – *'folk flytter meget i vores alder, og så sander det i hvert fald ikke til'*. I andre foreninger er tilstanden snarere den 'klassiske', at bestyrelsen genvælges gennem mange år, og at der er tradition for, som i Kulturelt Samråd i Haderslev, *'at formanden bliver siddende i adskillige perioder'*. Netop for at sikre kontinuiteten.

Bestyrelserne opgaver er ret ensartede på tværs af alle foreningernes forskelligheder – det handler om en gennemgående planlægning af den daglige 'drift'/repertoirelægning samt gennemførelse af forskellige aktiviteter/forestillinger/koncerter/workshops m.v. Desuden er det bestyrelsen, der tager initiativ til samarbejde med andre kulturforeninger, kommunen m.v. I de foreninger, som har en daglig leder, er bestyrelsens opgave i høj grad at være støtte for/arbejdsgiver for lederen. I de to kulturhuse blander bestyrelsen sig slet ikke i det daglige praktiske arbejde, medens bestyrelserne i de rytmiske musikforeninger og i Ørkenfortet i højere grad forventes at påtage sig forskellige opgaver. Meget – måske for meget – bliver dog til tider overladt til den daglige leder, som i Fair Play, hvor den daglige leder godt kunne tænke sig en mere aktiv bestyrelse.

Endelig har bestyrelsen en 'social' opgave, nemlig at holde sammen på foreningen og sørge for, at folk føler sig hjemme og kommer til orde.

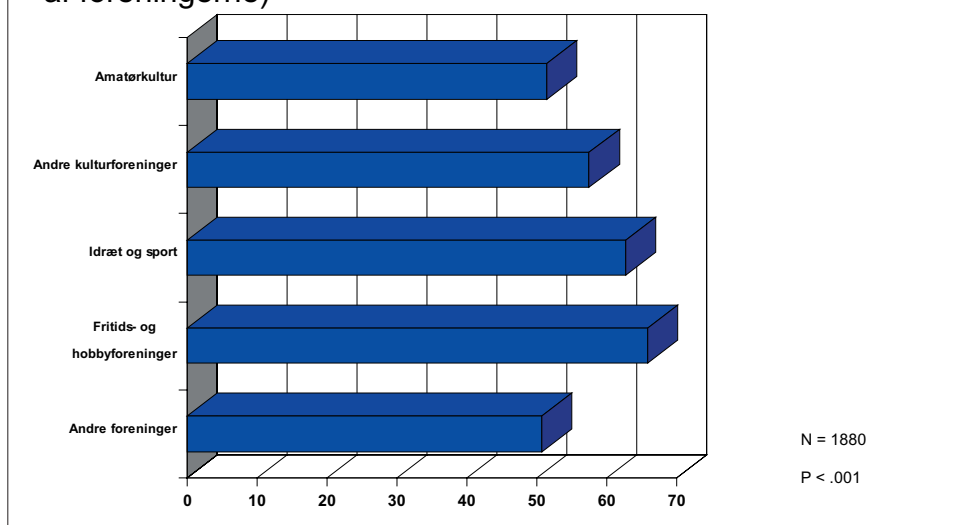
Det er vigtigt at få folk til at komme frem med deres holdninger – de vil godt sige det på to-mands-hånd, men ikke i den store forsamling – så er det bestyrelsens opgave at få tingene frem. (bestyrelsesmedlem i Sønderjysk Kor).

De fleste amatørkulturforeninger er forholdsvis små regnet i antal medlemmer (se ovenfor). Det er givetvis forklaringen på, at det kun er ganske få amatørkulturforeninger, som har et forretningsudvalg (5 pct.) og eget sekretariat (5 pct.). Desuden har kun 36 pct. særlige udvalg eller arbejdsgrupper, og der er meget få amatørkulturforeninger (7 pct.), som har en eller flere underafdelinger med stor selvstændighed. Til sammenligning har 13 pct. af idrætsforeningerne et forretningsudvalg, 7 pct. har et sekretariat, 50 pct. har udvalg eller arbejdsgrupper og 15 pct. har underafdelinger. De øvrige kulturforeninger og fritids- og hobbyforeninger ligner i højere grad amatørkulturforeningerne.

Medlem af landsorganisation

Amatørkulturforeningerne (og øvrige kulturforeninger og fritids- og hobbyforeninger) er ikke i samme grad, som fx idrætsforeningerne er det, medlem af en landsorganisation eller en paraplyorganisation. 15 pct. af amatørkulturforeningerne er medlem af en hoved-

Figur 22: Andel af amatørkulturforeningerne, der er medlem af en landsdækkende organisation eller paraplyorganisation, sammenlignet med andre fritids- og kulturforeninger (pct. andel af foreningerne)

forening (det kan fx være en afdeling for amatørteater, der er en del af idrætsforening), 17 pct. er medlem af en sammenslutning af foreninger i kommunen, 12 pct. er medlem af en amts- eller regional organisation, og 51 pct. er medlem af en landsdækkende organisation eller paraplyorganisation. For idrætsforeningerne er de samme tal 26 pct., 22 pct., 27 pct. og 63 pct. Blandt fritids- og kulturforeningerne har amatørkulturforeningerne den laveste organisationsgrad hvad angår medlemskab af en landsorganisation (figur 22).

Ser vi på landsorganisationerne indenfor 'kultur og kunst' svarer to tredjedele af organisationerne, at de har kollektive medlemmer (fx foreninger eller andre landsorganisationer), hver tredje er en egentlig paraplyorganisation og seks ud af ti landsorganisationer er selv medlem af en anden organisation. På landsorganisationsniveau kan vi således tale om et betydeligt samvirke på kryds og tværs, medens de lokale foreninger er mere tilbøjelige til at 'passe sig selv'.

De interviewede foreninger er 'atypiske' i denne sammenhæng, idet de alle er medlemmer af en landsorganisation – fx DATS (Dansk Amatørteater Samvirke), DAOS (Dansk Amatørorkester Samvirke), Kor 72, Musik og Ungdom, Rytmask Musik Danmark, Huse i Danmark og Landsforeningen for Kulturelle Samråd. Forklaringen på den høje grad af organisering er naturligvis, at vi har fundet frem til foreningerne gennem landsorganisationerne.

Men hvor meget det betyder, og hvor bevidst de bruger medlemskabet er en anden sag. Man kan tale om en skala fra formel tilknytning over mulighed for tilskud (fx Sønderjysk Violinklub, som via sit medlemskab af Musik og Ungdom kan få del i DUF-midler) til aktiv (politisk) deltagelse. Nogle af de lokale foreninger oplever, at landsforeningerne 'maler fanden på væggen', fx i forbindelse med kommunesammenlægningerne og amatørkulturens økonomi og lokalesituation. Det er forståeligt, fordi det nu engang er landsforeningers opgave at råbe op på medlemmernes vegne. Derfor ses fællessekretariatet i Vartov¹¹ som et skridt på vejen, men samtidig fremhæves det, at et fællessekretariat også kræver fælles fodslag.

Men jeg tror, at der vil være et stigende krav til landsforeningen om at forholde sig mere politisk til den kulturelle debat i forbindelse med kommunesammenlægningen. Der vil man gerne have holdninger frem til den fremtidige kulturpolitik. (formand KS Helsingør)

Men der efterlyses også en mere nuanceret, selvkritisk og konstruktiv debat internt i organisationerne. For eksempel har de to kulturelle samråd i interviewundersøgelsen ikke megen 'kontakt i det daglige' til Landsforeningen for Kulturelle Samråd – bortset fra deltagelse i landsmøder og konferencer.

Man kommer og hygger sig en lørdag-søndag – og det er det. Der mangler måske en intern debat – det er jo ikke noget 'sølvbryllup' vi er til på landsmøderne – hvis vi vil høres, må der være flere debatter, mere åbenhed for kritik, men også mere 'fodslag' internt (formand, KS Helsingør).

Medlemskabet opleves anderledes i RUSK, som er medlem af paraplyorganisationen Rytmisk Musik Danmark. Her er man ved at oprette et netværk af musikforeninger i hele Danmark. Det giver gode kontakter – og landsforeningens konsulenter har god viden om foreningsregler m.v.

Derfor har vi også skiftet navn til RUSK – Rytmisk Musik København. Det er meningen, at alle de tilknyttede foreninger tilføjer dette 'efternavn' for at signalere, hvor stort miljøet er og for at få politisk gennemslagskraft (bestyrelsesformand i RUSK).

Samarbejde

I en nyere publikationer om amatørkultur bliver der lagt stor vægt på områdets evne til 'at gå på tværs' i form af nyskabende og tværgående projekter. For eksempel sammenholder Skot-Hansen og Fazakerley (2002) 'foreningskulturen' med 'netværkskulturen'. De fremhæver, at amatørkulturen måske er ved at bevæge sig bort fra de traditionelle foreningsrammer og dermed også bliver mere eksperimenterende, mere udadrettet og mere tværgående (på tværs af kunstarter).

Ørkenfortet og RUSK giver udtryk for, at samarbejde (= netværksarbejde) er en del af foreningens værdigrundlag. Andre foreninger har knapt så meget overskud, fx Fair Play, som er så trængt i hverdagen, at man end ikke får organiseret en støttekoncert til fordel for sig selv, *'selvom de andre foreninger sikkert gerne ville være med'*.

Vi har i interviewundersøgelsen og foreningsundersøgelsen¹² spurgt til foreningernes udadrettede samarbejde med og tilknytning til andre foreninger, landsorganisationer, kommunen, virksomheder og andre lokale 'institutioner'.

Samarbejde med andre (lokale) foreninger

Blandt de interviewede foreninger har de syv amatørmusik- og teaterforeninger samarbejde med – eller i hvert fald kontakt til – andre foreninger *med samme virksomhed*. Foreningsundersøgelsen viser, at halvdelen af amatørkulturforeningerne på svartidspunktet havde et samarbejde med/kontakt til en anden forening med samme virksomhed, og yderligere

20 pct. har indenfor de sidste fem år haft et sådant samarbejde. Derved adskiller amatørkulturforeningerne sig fra de øvrige fritids- og kulturforeninger ved i lidt højere grad at samarbejde med andre foreninger med samme virksomhed.

Samarbejdet handler som sagt ofte om at informere hinanden om aktiviteter, forestillinger og koncerter, så der ikke sker overlapninger *'afhensyn til fx slagtøjet og diverse assistenter, som ofte går på omgang'*. Det er upraktisk, hvis alle holder koncerter på samme dag (bestyrelsesmedlem, Amatørsymfonikerne). Der kan også være samarbejde om større projekter, som da Sønderjysk Kor lavede en koncert sammen med Haderslev Lærerkor for et par år siden – det vil koret gerne igen. Samarbejde kommer ofte i stand, hvis 'nogen kender nogen', der synger i et andet kor, og får den idé at etablere et samarbejde eller besøge hinanden. Det har man gjort med et kor i Varde. Til større arrangementer indkaldes assistance fra 'løse' sangere, som gerne vil være med en gang i mellem – især er der brug for mandsstemmer. Men samarbejdet er ikke altid indlysende: Der var et mandskor i byen, som Sønderjysk Kor gerne ville have samarbejde med (pga. mangel på herrestemmer), men det viste sig, at *'de nok mest kom for sjov og for at holde fest, så de var ikke interesserede'*. Også Amatørsymfonikerne har lavet fællesprojekter med Københavns Ungdoms Symfoniorkester, med operaakademiet og med Skt. Annæ Gymnasium om en operaopsætning. Og Sønderjysk Violinklub har arrangeret masterclass, hvor elever fra andre musikskoler kunne deltage.

Og endelig kan samarbejdet foregå, ved at frivillige fra de forskellige foreninger deltager i andre foreningers aktiviteter. *'Sådan kan vi 'kapre' skuespillere fra hinanden'* (formand for Det lille Teater). Der er dog ikke tale om, at foreningerne oplever, at de konkurrerer med hinanden. Foreningerne har hvert deres område, hvert deres repertoire – og publikum – og man forsøger at fordele tidspunkter og medvirkende og undgår at 'genere' hinanden. Det (semi)professionelle kulturliv ses tydeligvis ikke som en konkurrent, snarere som en inspiration.

Ser vi på samarbejde med *foreninger med anden virksomhed*, bliver billedet lidt anderledes.

I København samarbejdes bredt i det rytmiske musik- og teatermiljø om arrangementer som fx Kulturnatten, Kulturhavn, Musik fra Undergrunden, Copenhagen Talents m.v. Ofte er der dog tale om et 'sammenrend' i et program, hvor hver forening kommer med deres – i højere grad end samproducerede projekter på tværs. 17 pct. af amatørkulturforeningerne i foreningsundersøgelsen svarer, at de har et samarbejde med en forening med en anden virksomhed end foreningens egen, og 13 pct. har tidligere haft et samarbejde. Dette adskiller sig ikke væsentligt fra de øvrige idræts-, fritids- og kulturforeninger. Men der er ikke tale om et bredt samarbejde på tværs af kunstarterne.

Forhold til kommunen/offentlige institutioner og forvaltninger

Foreningsundersøgelsen viser, at amatørkulturforeningerne i højere grad end de øvrige fritids- og kulturforeninger samarbejder med kommunale eller amtskommunale institutioner eller forvaltninger. 18 pct. svarer, at de gjorde det på svartidspunktet, og 13 pct. har tidligere gjort det.

Der er dog ingen væsentlige forskelle mellem de forskellige typer af fritids- og kulturforeninger på andelen, som har en driftsaftale eller anden skriftlig aftale med kommune eller amt om bestemte opgaver og aktiviteter. 12 pct. af amatørkulturforeningerne har en sådan aftale.

Samarbejdet med kommunen former sig meget forskelligt. Sandsynligheden taler for, at her spiller personlige kontakter og traditioner for samarbejdets art en stor rolle. Som det ene yderpunkt møder vi samarbejdet som et modsætningsforhold. Huset på Frederiksbjerg har en lang tradition for et konstant samarbejde med forvaltningen. Det er svært for kommunen at forstå, at Huset ledes af en bestyrelse, som kan beslutte for og imod tidligere aftaler. Kommunen melder ud med visioner og kulturpolitiske handlingsplaner, og *'dem kan vi så finde interessante eller ej'*. Huset har traditioner for bestemte 'naturlige' samarbejdspartnere, *'... men her kan forvaltningen finde på at vælge anderledes, og det bryder ærgerligt nok med mange års godt partnerskab og etablerede netværk i området'*. Forvaltningen er også ret utilbøjelig til at benytte den ekspertise og det lokalkendskab, som findes i området. Når der gøres opmærksom på sådanne forhold fra foreningens side, opfattes bestyrelsen af kommunen som 'illoyal'. Kulturhusets leder mener, at det er et problem at arbejde med et svært målbart område. *'Vi kan godt tælle op, hvor mange børneteaterforestillinger vi sætter op; men det er jo ikke et ordentligt kvalitetsmål'* (daglig leder, Frederiksbjerg).

I den anden ende af skalaen finder vi gensidig ros, fx i Klaverfabrikkens 10-årsjubileumsskrift, hvor direktøren for Hillerød Kommunes Børne- og Kulturforvaltning betegner Klaverfabrikkens arbejde som fyldt af 'indføling, ambition og indsigt'. Og hvor klaverfabrikken kvitterer med følgende udtalelse: *'...Vi har fået stor støtte fra embedsmænd og politikere i Hillerød, ellers var det ikke gået'* (formand for bestyrelsen).

Kulturhusene har i øvrigt et 'naturligt' bredt netværk, som er opbygget gennem mange år, og et samarbejde til andre foreninger og institutioner i området, på samme måde som de Kulturelle Samråd arbejder bredt på kryds og tværs. KS i Haderslev gør en dyd ud af at blande sig så meget som muligt i den kommunale kulturpolitik – og sørger for at få en plads i alle relevante udvalg, *'hvor vi taler meget og længe'*. Man er involveret (sammen med bl.a. Kunstforeningen) i et arbejde med at få et Kunsthus på benene nede ved havnen. Og bestyrelsen har taget initiativ til en koordinationsgruppe for de samlede kulturinstitutioner i byen, fordi man fx tidligere (1977) lavede en tema-måned i byen, der handlede om Grønland – og det kunne kun lade sig gøre, hvis alle bidrog med det, de nu var bedst til. Derved kom der en perlerække af arrangementer. Alle syntes det var spændende, men i mange år derefter har de forskellige institutioner alligevel ikke tænkt på tværs, når der skal laves arrangementer – de tænker ikke i partnerskaber. Også i denne samtale dukker forestillingen om, at sporten får (for) meget op. Pengene går til noget andet end kultur, for – som det udtrykkes – *'Vi har jo et lokalt fodboldhold, som er på vej op!'*

KS Helsingør har oparbejdet en stadig bedre kontakt til det politiske niveau i kommunen og til Amtets Kultursamråd, som har forstået, at *'KS ikke driver partipolitik i konkurrence med kulturelt udvalg'*. Det er altafgørende med en god kontakt til det politiske netværk, ellers kan man ikke samarbejde, *'og der skal være helt klare retningslinjer for, hvad vi gør, og hvad de gør'*. Samarbejdet holdes dog inden for kommunegrænserne. Der er ikke samarbejde på tværs af Øresund, og heller ikke med andre kulturelle samråd i nabokommuner.

Foreningerne har i mindre omfang samarbejde med skoler og daginstitutioner. 17 pct. af amatørkulturforeningerne i foreningsundersøgelsen svarer, at de på svartidspunktet havde et samarbejde, og yderligere 13 pct. har haft et samarbejde indenfor de seneste fem år. Blandt idrætsforeningerne er de tilsvarende tal 28 pct. og 17 pct. Den samme tendens gælder for samarbejde med daginstitution, SFO, fritidsklub eller anden børne- og ungdomsinstitution. Et sådant samarbejde har 6 pct. af amatørkulturforeningerne, og 4 pct. har tidligere haft det, og det samme niveau finder vi hos fritids- og hobbyforeningerne og

øvrige kulturforeninger. Blandt idrætsforeningerne er andelene dobbelt så store. Blandt foreningerne i interviewundersøgelsen er det især Kulturhusene, som har samarbejde med skoler og daginstitutioner m.v. Men også RUSK nævner et samarbejde med fritidshjemmet i det bygningskompleks, hvor foreningen har lokaler, om musikundervisning af børn.

Kirken

Mere end hver femte amatørkulturforening har samarbejdet med kirken. Forklaringen er vel enkel: Kirkerne har gode koncertsale, og de er ofte interesserede i at arrangere koncerter m.v., oven i købet har mange kirker et budget, som omfatter sådanne arrangementer. 23 pct. af amatørkulturforeningerne svarer, at de har et sådant samarbejde, og 11 pct. har tidligere haft det. Blandt fritids- og hobbyforeningerne er det 13 pct., der har et samarbejde med kirken, hos øvrige kulturforeninger 12 pct., og hos idrætsforeningerne er det kun 1 pct.

Private virksomheder

Derimod er der små forskelle mellem de forskellige typer af fritids- og kulturforeninger på andelen af foreningerne, der samarbejder med en privat virksomhed. 9 pct. af amatørkulturforeningerne har et sådant samarbejde, og 5 pct. har tidligere haft det. I interviewundersøgelsen nævnes et sådant samarbejde relativt sjældent, og ofte kun i forbifarten. KS Haderslev har dog på programmet at etablere mere samarbejde med erhvervslivet. Der opfordres til sponsorater m.v., men *'vi kan jo ikke søge penge til os selv'* Når der kommer et sponsorat i stand er der tit tale om meget små penge – omkring 1500 kr.

Her er vi altså virkelig ude på landet – hvis folk skal betale, så vil de altså have lige så meget tilbage, helt konkret fx i form af fribilletter – ikke bare i form af goodwill. Så det kan ende med at koste penge at få et sponsorat. (formanden for KS, Haderslev)

Formidling

Den måde foreningerne fortæller om sig selv og deres arbejde på omfatter en lang række 'formidlingsmetoder'. Pjecer, lokalaviser og jubilæumsskrifter (som typisk starter fra ti årsjubilæet!). Desuden har overraskende mange egen hjemmeside: Faktisk er det kun de kulturelle samråd (som kan findes på kommunens hjemmeside) og Sønderjysk Violinklub, der er helt ny, som ikke er gået på nettet endnu. Internettet er således ikke forbeholdt de nye (unge) foreninger – det viser sig, at en hjemmeside skal holdes ved lige, og så kan en 'netkyndig' pensionist være guld værd.

Økonomi

Amatørmusikken synes at have et utal af muligheder for at opnå økonomisk støtte. Men fælles for disse støttekilder er dog, at de i nogen udstrækning enten kun i ringe grad eller slet ikke har til formål at støtte selve amatørmusikaktiviteten. (Rapport fra Statens Musikråd 2002, side 68-69).

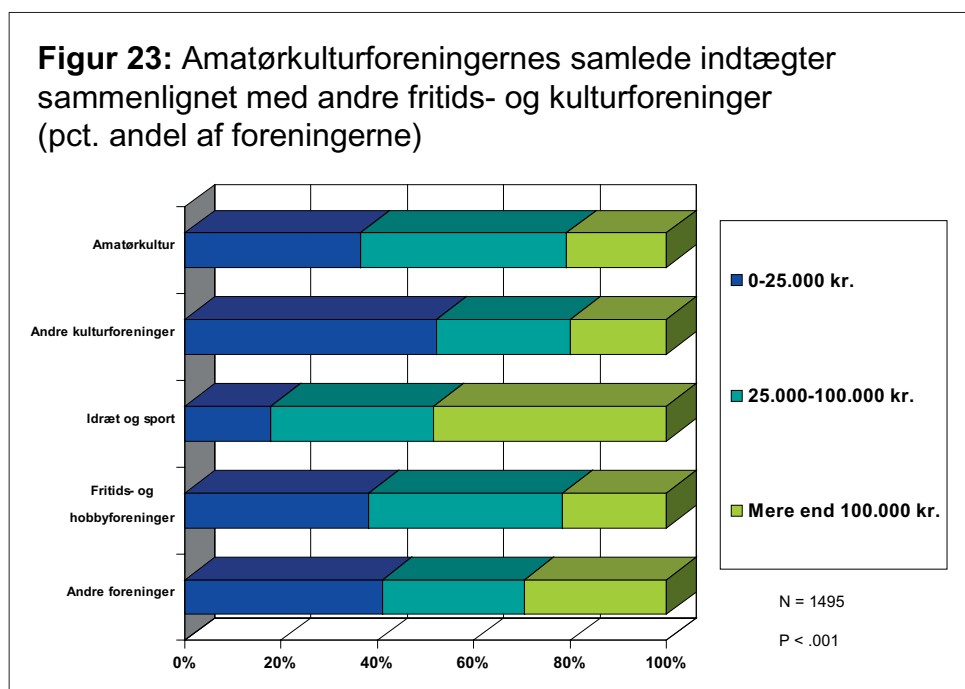
Musikloven støtter stort set kun de landsdækkende organisationer og konsulentordninger, medens det er overladt til kommunerne at støtte de enkelte kor og orkestre. Det kan de gøre inden for de rammer, som Folkeoplysningsloven giver, og i nogen grad gives derudover støtte til særlige projekter. Dertil kommer at kun få fonde har musik som 'særligt formål', og konkurrencen om fondsmidler er derfor stor. Mange amatørmusikere ser økonomien som en jungle af uigennemtrængelige regler og krav om at tilpasse ideer og projekter til støtteordningernes krav.

Der opstår også problemer, når de unge (uorganiserede) har brug for økonomisk støtte m.v. Her støder organisationskulturerne sammen: offentlig støtte kræver ansvarlighed, stabilitet og faste rammer, og der er ikke tradition for at give offentlige midler til 'løse netværk'. En 'tænketank' oprettet på initiativ af AKKS mener, 'at der ikke kan herske tvivl om ..., at alle disse tiltag [støtteordninger] primært er rettet mod det organiserede foreningsliv i form af etablerede foreninger og aktivitetsgrupper, og at de næppe vil nå ud til dem, der ikke er en del af disse fora' (AKKS 2004, side 44). Problemet er åbenbart, at puljerne henvender sig til de etablerede aktivitetsgrupper og foreninger, der kan finde ud af at skrive en ansøgning og tillemppe deres projekter til puljernes ansøgningskrav om 'demokratisering', 'udvikling' og 'integration'.

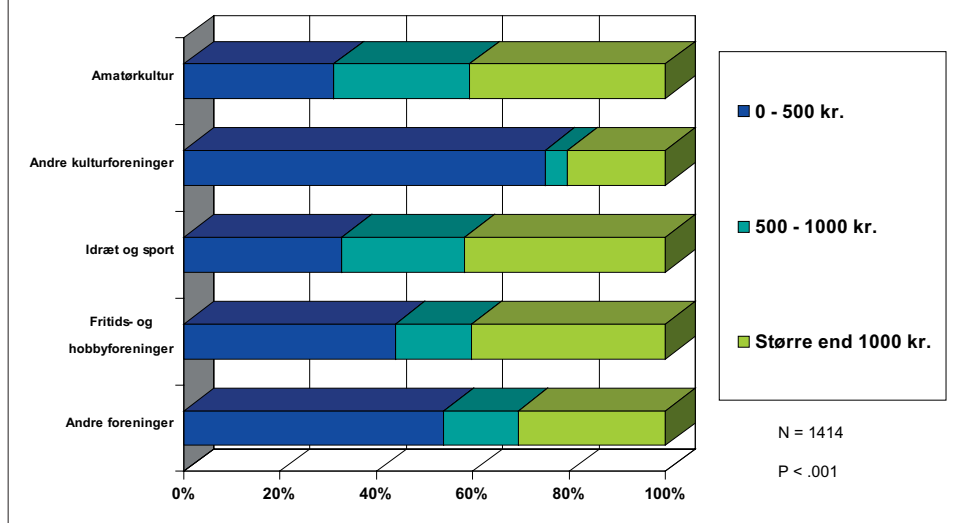
Spørgsmålet er imidlertid om det snarere, eller i lige så høj grad, er uigennemskuelige eller 'utilpassede' tilskudsordninger, som er problemet. Langt fra alle kulturelle foreninger får den støtte, de faktisk kunne/burde søge – bl.a. pga. for lidt kendskab til støttemuligheder, eller fordi forskellige regler gør det svært at tilpasse foreningens aktiviteter til tilskudsordningernes kriterier (Rapport fra Københavns Kommune 2003).

Foreningernes indtægter

Resultaterne af analyserne af foreningernes økonomi er lidt mere usikre end de øvrige analyser, fordi omkring hver tredje af de foreninger, som har besvaret skemaet, ikke har besvaret disse spørgsmål eller har givet ufuldstændige eller tvivlsomme svar. Endvidere er

Figur 24: Samlede indtægter pr. medlem i amatørkulturforeningerne sammenlignet med andre fritids- og kulturforeninger (pct. andel af foreningerne)

gennemsnitsanalyser usikre, fordi få afvigende foreninger med fx meget store indtægter kan påvirke det gennemsnitlige tal forholdsvis meget.

Da de fleste amatørkulturforeninger er relativt små, har de fleste foreninger også en forholdsvis lille indtægt. 36 pct. af foreningerne har under 25.000 kr. i indtægt, 43 pct. har mellem 25.000 og 100.000 kr., og 21 pct. har samlede indtægter på mere end 100.000 kr. Dette mønster svarer til fordelingen hos fritids- og hobbyforeningerne, men afviger fra øvrige kulturforeninger, hvoraf en større del har under 25.000 kr. i samlede indtægter, og idrætsforeningerne, der typisk har højere indtægter (figur 23).

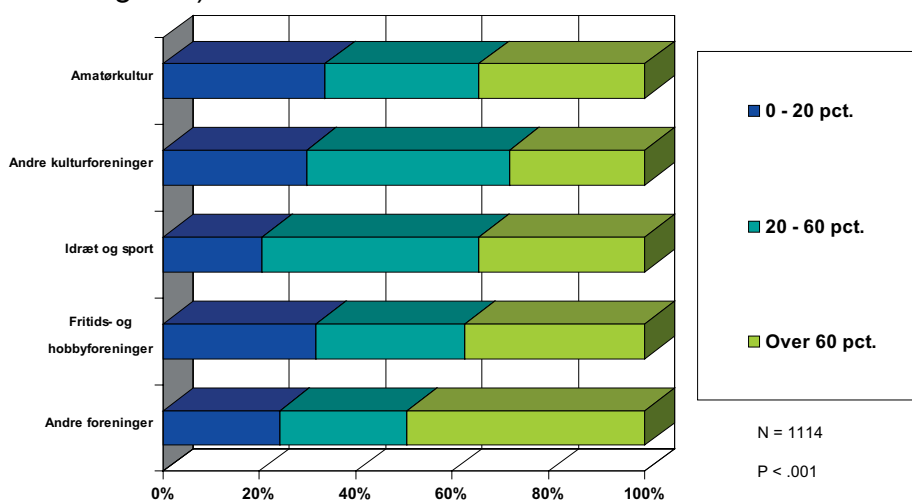
Tager vi imidlertid højde for foreningens størrelse og sammenligner indtægterne pr. medlem, er der faktisk kun små forskelle mellem amatørkulturforeningerne, idrætsforeningerne og fritids- og hobbyforeningerne. 31 pct. af amatørkulturforeningerne har mellem 0 og 500 kr. i indtægter pr. år pr. medlem, 28 pct. har mellem 500 og 1000 kr. og 41 pct. har mere end 1000 kr. i samlede indtægter pr. medlem.

Der er dog meget store forskelle mellem de enkelte foreninger. Mange amatørkulturforeninger har kun eller næsten kun indtægter fra kontingenter og andre medlemsbetalinger, men nogle har store indtægter fra arrangementer (fx koncerter, forestillinger, udstillinger mv.). Derfor er en sammenligning af foreningernes gennemsnitlige indtægter ikke et præcist udtryk for foreningernes økonomi (figur 24).

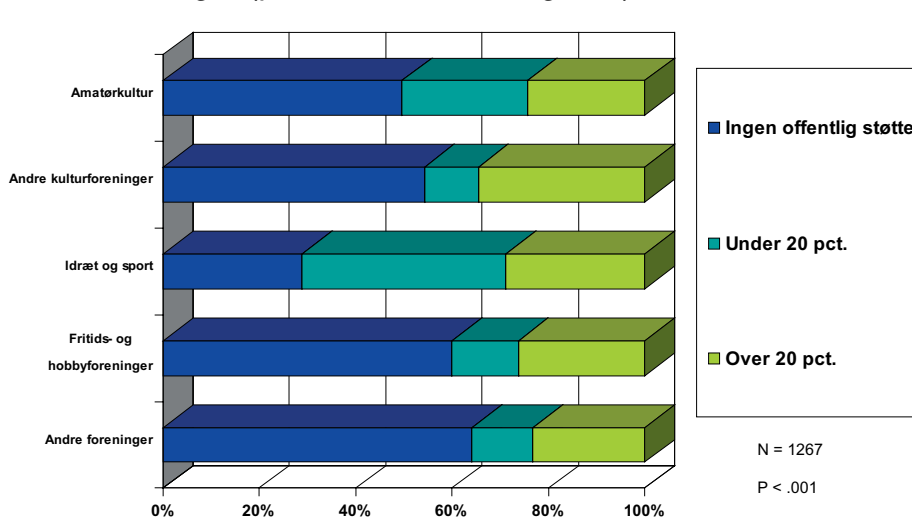
Kontingenter og andre medlemsbetalinger er amatørkulturforeningernes væsentligste indtægtskilde. I gennemsnit udgør de 40 pct. af de samlede indtægter i amatørkulturforeningerne. Der er dog store forskelle mellem foreningerne. I 34 pct. af foreningerne udgør kontingenterne og andre medlemsbetalinger under 20 pct. af indtægterne, i 32 pct. udgør de mellem 20 og 60 pct., og i de sidste 34 pct. udgør de over 60 pct. af indtægterne. Til sammenligning udgør kontingenterne og andre medlemsbetalinger stort set samme andel – og fordeling – hos fritids- og hobbyforeningerne, mens det udgør en lidt større andel i idrætsforeningerne¹³ (figur 25).

Den næststørste indtægtskilde er indtægter fra arrangementer og aktiviteter. Det udgør 25 pct. af indtægterne. Det kan være entré fra arrangementer eller aktiviteter, der tager sigte

Figur 25: Kontingenternes og andre medlemsbetalingers andel af de samlede indtægter i amatørkulturforeningerne, sammenlignet med andre fritids- og kulturforeninger (pct. andel af foreningerne)

Figur 26: Den offentlige støttes andel af de samlede indtægter i amatørkulturforeningerne, sammenlignet med andre fritids- og kulturforeninger (pct. andel af foreningerne)

på at skaffe penge til foreningen (banko, lotterier, loppemarked mv.). Det er en indtægtskilde, som i sammenligning med de øvrige fritids- og kulturforeninger udgør en forholdsvis stor del af de samlede indtægter. I idrætsforeningerne udgør denne indtægtskilde 16 pct. i fritids- og hobbyforeningerne 18 pct. og i andre kulturforeninger kun 9 pct.

Den tredjestørste indtægtskilde er offentlig støtte, som i gennemsnit udgør 12 pct. af indtægterne i den enkelte forening (fra kommune, amt eller stat). I øvrige kulturforeninger er det 20 pct, i idrætsforeningerne 14 pct. og i fritids- og hobbyforeningerne ligeledes 14 pct. Igen er der dog meget store forskelle. Halvdelen af amatørkulturforeningerne får således ingen offentlig støtte, mens denne støtte udgør mere end 20 pct. i hver fjerde forening. Dette billede tegner sig også for fritids- og hobbyforeningerne og de øvrige kulturforenin-

ger, mens tre ud af fire af idrætsforeningerne får en eller anden form for offentlige tilskud. Der er vel at mærke kun tale om direkte offentlige tilskud (inklusiv undervisningsstøtten). Indirekte støtte i form af fx gratis lokaler er ikke medregnet (figur 26).

Andre – uspecificerede – indtægter udgør 8 pct. De resterende 15 pct. kommer fra forskellige indtægtskilder: gaver, støtte fra fonde, lokaleudleje, organisationsstøtte, renteindtægter mv. I store træk finder vi det samme billede hos de øvrige fritids- og kulturforeninger. Indtægter fra sponsorer og reklame udgør dog i gennemsnit 5 pct. af indtægterne i idrætsforeningerne, mens det kun udgør 1 pct. i amatørkulturforeningerne.¹⁴

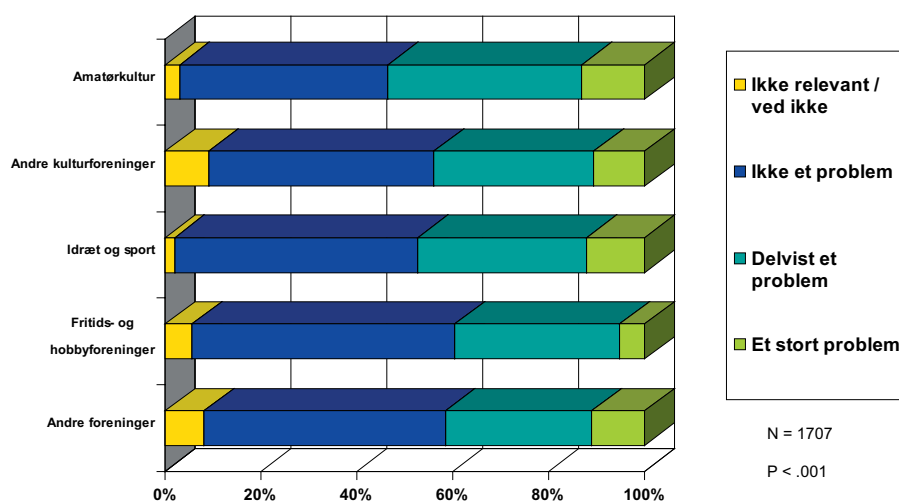
Det er kun en mindre del af foreningerne, som synes, at det er vanskeligt at skaffe de nødvendige indtægter til foreningens aktiviteter. 13 pct. svarer, at det er et stort problem, 40 pct. svarer 'delvist et problem', mens 43 pct. svarer, at det *ikke* er et problem. Denne andel er dog lidt lavere end hos idrætsforeningerne og fritids- og hobbyforeningerne (figur 27).

Godt halvdelen (54 pct.) af amatørkulturforeningerne synes dog, at den offentlige støtte til foreningen er for lille. Dvs. at 22 pct. svarer, at det er et stort problem, og 32 pct. svarer, at det delvist er et problem. Dette svarmønster svarer i store træk til svarene fra idrætsforeningerne, mens øvrige kulturforeninger og fritids- og hobbyforeningerne ikke i samme grad synes, at det er et problem. En stor del af foreningerne har dog svaret, at spørgsmålet ikke er relevant. Givetvis fordi foreningen klarer sig uden offentlig støtte (figur 28).

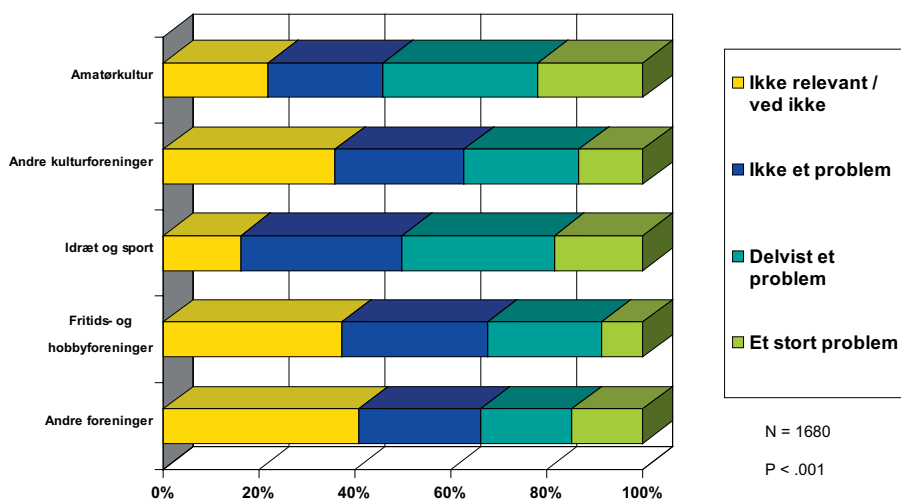
Amatørkulturforeningerne oplever det i lige så høj grad som et problem, at de har svært ved at skaffe penge fra private fonde, virksomheder eller bidragydere. Men her er det især andre kulturforeninger, som synes, at det er et problem (figur 29).

Igen afspejler svarene, at der er store forskelle på, hvor foreningerne normalt får penge fra. Det opfattes givetvis som et problem at få penge fra den kilde, som foreningen især er afhængig af. Selvom foreningsundersøgelsen viser, at kun et mindretal af foreningerne ser økonomien som et stort problem, er der alligevel over halvdelen som opfatter økonomien som problematisk. Hvordan stemmer dette med de indtryk, vi fik fra interviewene?

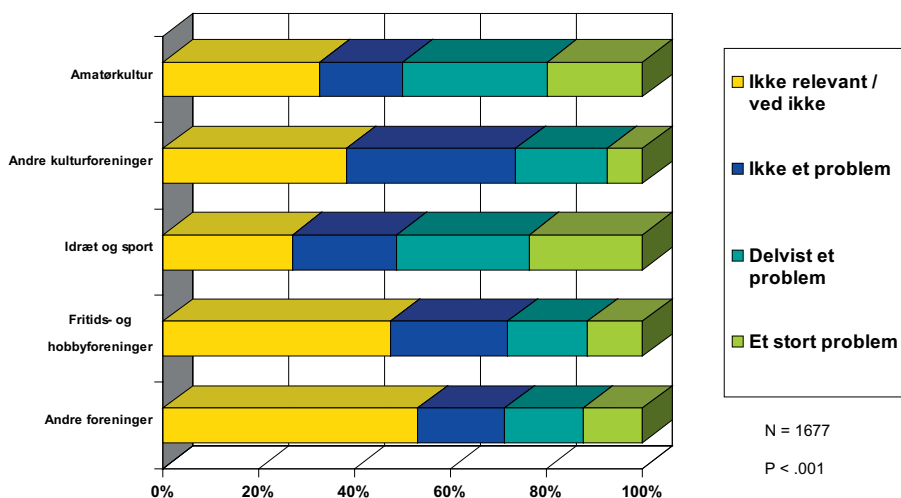
Figur 27: Andel af amatørkulturforeningerne, der har svært ved at skaffe de nødvendige indtægter til aktiviteterne, sammenlignet med andre fritids- og kulturforeninger

Figur 28: Andel af amatørkulturforeningerne, der synes at den offentlige støtte til foreningen er for lille (pct. andel af foreningerne)

Figur 29: Andel af amatørkulturforeningerne, der synes at foreningen har svært ved at skaffe penge fra private fonde, virksomheder eller bidragydere (pct. andel af foreningerne)

De interviewede foreninger er stort set alle enige om, at økonomien ikke er et 'stort' problem, men de synes dog, at det er et stort arbejde, at få økonomien til at hænge sammen. Samtidig er der også enighed om, at det er næsten umuligt at få tid til at søge ekstra penge fra fonde, legater o.l. Derfor søges kun undtagelsesvis fondspenge – fx til særlige arrangementer eller til rejser. Det er heller ikke indtrykket fra interviewene, at der er ret mange muligheder for at søge om støtte hos fonde. Nogle af de etablerede foreninger har dog gode kontakter i lokalområdet, hvor gaver og fx donationer fra private firmaers overskudslagre m.v. kan gøre en forskel. Indtægterne fra fx entreer til koncerter o.l. er desuden vanskelige at budgettere med, for de kan svinge meget fra år til år.

Det er meget forskelligt, hvor stort et honorar koret opkræver for at holde koncert – nogle kirker har ikke så mange penge at gøre godt med, men vi vil gerne have mulighed for at komme ud og gøre reklame for koret, og måske får nogen lyst til at synge i koret. (Bestyrelsesmedlem, Sønderjysk Kor).

Pengene burde ikke fylde så meget i dagligdagen, når det er den kunstneriske udvikling, det drejer sig om, synes man. Men bestyrelserne taler meget om økonomi, selvom man forsøger at sætte tæring efter næring. *'Vi er nøjsomme, det hele foregår på et beskedent plan'*, siger den daglige leder i Ørkenfortet, som har måttet rette foreningens økonomi op fra et underskud i 2004. *'Vi havde fejlbedømt budgettet – man skal jo hele tiden have økonomien i baghovedet, det er vi tilbøjelige til at glemme'*. I Det lille Teaters bestyrelse er man desuden spændt på, hvordan den nye teaterlov kommer til at påvirke økonomien. *'Som det er nu, går der 150.000–200.000 kr. gennem kassen om året. Det er faktisk nok til at overleve'*.

Nogle af foreningerne har søgt penge i det lokale Kulturelle Samråd – men det er kun små beløb, som udbetales herfra. KS i Helsingør har et årligt beløb på ca. 45.000–50.000 kr. at gøre godt med. I Haderslev er beløbet noget større, 137.000 kr. Det er forbavsende, hvor langt de strækker, og til større eller tilbagevendende arrangementer (fx kirkekoncerter) henvises (tilbage) til kommunens kulturelle udvalg. Det er tilsyneladende vanskeligt at få flere (løse) penge til kulturen. *'Vi kan ikke bevise overfor politikerne, hvor mange borgere (læs vælgere), der er i de kulturelle foreninger. For vi ved det ikke!'*, siger KS. Formanden i Helsingør, som i øvrigt er overbevist om, at sporten løber med broderparten af pengene.

Der er dog store forskelle foreningerne imellem – hvilket også fremgår af, at de årlige indtægter er meget forskellige – fra omkring 30.000 kr. til knapt 1 mio. kr. Kulturhusene får fx store offentlige tilskud bl.a. i form af tilskud til løn og lokaler og aktiveringsprojekter. Men der spares typisk på vedligehold og rengøring, og her kan det være besværligt at få økonomien til at hænge sammen, selvom der grundlæggende er penge til driften.

Økonomien (til driften red.) bekymrer os ikke, men det ville være rart, hvis de penge vi tjener, kunne gå til aktiviteter og ikke til vedligehold af kommunens lokaler. (daglig leder, Frederiksbjerg Beboer og Kulturhus).

Husene vil gerne give deres brugere de bedst mulige rammer for aktiviteterne. *'Det er dejligt at kunne glæde folk med gratis lokaler'*, og holdningen er, at husene ikke skal drives som en forretning. Samtidig ses det som et stort aktiv at have egne indtægter. Bestyrelsesformanden for Klaverfabrikken mener, at det bliver mere seriøst på den måde (indtægterne kommer bl.a. fra ordrer udefra på kostumer m.v. til arrangementer, fx til Frilandsmuseet, og kostumebanken lejer desuden kostumer ud).

Det svære er at manøvrere mellem det sociale og det kulturelle. Lovgivningen er ikke beregnet på sådanne initiativer. Vi har oplevet at blive henvist fra Socialministeren til kulturministeren og omvendt. Men vi har fået stor støtte fra embedsmænd og politikere i Hillerød, ellers var det ikke gået. (Formanden i 10-års jubilæumsskriftet)

Som sagt mente de fleste af de interviewede foreninger, at deres økonomi hænger rimeligt sammen. Kun en af foreningerne har haft så store problemer med økonomien, at foreningen har følt sig lukningstruet. Det er musikforeningen Fair Play, hvor økonomien er så vaklende,

at der må kæmpes for at ikke at lukke og slukke for aktiviteterne. En af grundene til den dårlige økonomi er en meget høj husleje. Bestyrelsen og den daglige leders bestræbelser går på at holde næsen oven vande. Lederen søgte jobbet, fordi han selv har spillet i Fair Play og gerne vil hjælpe til:

Jeg har et stort ansvar for at få foreningen til at overleve, og jeg er ansat til at få det til at gå den rigtige vej – og det gør det også. Men vi har ikke flere penge end til 15 timers løn om ugen – jeg har selv været med til at spare på min egen løn. Så man sparer egentlig på det, man har mest brug for.

En del foreninger ser også Folkeoplysningslovens tilskud til aktiviteter for børn og unge som et tveægget sværd. Det er dels ryggraden i mange foreningers økonomi – og dels trækker det tænder ud, fordi det gør, at medlemmer over 25 år bliver en byrde i stedet for at være en ressource. Grunden er, at støtten til foreningen gives i forhold til andelen af medlemmer under 25 år – det betyder, at foreninger med relativt mange voksne medlemmer får mindre i tilskud. Dette er et problem, som amatørkulturen har til fælles med idrætsforeningerne – selvom mange kulturforeninger har den opfattelse, at de rammes særlig hårdt af ordningen.

Det er jo ikke som i idrætten, hvor aldersgrænserne mere giver sig selv. Her kan en på 19 år jo sagtens finde på at spille sammen med en på 30. Og det er underligt, at når folk er under 25 år, er de meget velkomne. Men så snart de er blevet 26, så udgør de nærmest et problem for os – så koster de os penge. (daglig leder Fair Play).

Landsorganisationernes økonomi

Ser vi på landsorganisationerne, finder vi mange af de samme forskelle mellem 'kultur', 'idræt' og 'anden fritid', som vi fandt på lokalt plan.

De 39 landsdækkende kulturorganisationer, som har besvaret spørgeskemaet, har i gennemsnit indtægter for lidt over 900.000 kr., mens de 74 idræts-landsorganisationer/forbund i gennemsnit har indtægter for ca. 20 mio. kr. Dvs. indtægter der i gennemsnit er ca. 20 gange højere. Gennemsnitstallene dækker dog over meget store forskelle fra organisation til organisation, og man skal være opmærksom på, at det er et forholdsvist lille antal organisationer, der har besvaret spørgeskemaet, og derfor kan store organisationers besvarelse (eller manglen på samme) påvirke gennemsnittet betydeligt. Hver fjerde af kulturorganisationerne svarer, at de det seneste regnskabsår (besvaret i 2004) havde samlede indtægter på under 100.000 kr., og en tilsvarende andel havde indtægter for mere end 1.000.000 kr. En sammenligning med idrætsorganisationerne viser, at 43 pct. havde mindre end 100.000 kr. i indtægter pr. år, mens 46 pct. havde mere end 1.000.000 kr. i indtægter pr. år. (landsorganisationerne for idræt omfatter også en række små organisationer og foreninger for små aktiviteter, fanklubber mv.). Sammenligner vi imidlertid indtægterne pr. medlem, finder vi lige som på det lokale niveau kun mindre forskelle mellem amatørkulturorganisationerne og idrætsorganisationerne, mens fritids- og hobbyorganisationerne har betydeligt lavere indtægter pr. medlem (i gennemsnit).

Medlemskontingenterne er også den vigtigste indtægtskilde hos landsorganisationerne. I kulturorganisationerne udgør den i gennemsnit 45 pct. af de samlede indtægter hos de 37 organisationer, som har besvaret dette spørgsmål. I knap halvdelen af organisationerne

udgør medlemskontingentet mere end 60 pct. af de samlede indtægter, mens det udgør under 20 pct. i hver tredje organisation.

Den næst vigtigste indtægtskilde er offentlig støtte, som i gennemsnit udgør 28 pct. af indtægterne. Hver tredje kulturorganisation svarer, at den ikke modtager nogen form for offentlig støtte, mens knap halvdelen svarer, at den udgør mellem 20 og 100 pct. af indtægterne.

En sammenligning med idrætsorganisationerne viser, at der kun er små forskelle mellem dem og kulturorganisationerne, når det drejer sig om den offentlige støttes andel af de samlede indtægter. (Her medregnes støtte fra paraplyorganisationerne, som typisk er offentlig støtte, der kanaliseres videre til medlemsorganisationer. Desuden ser vi her bort fra de små landsorganisationer inden for idræt (små aktiviteter, fanklubber mv), der ikke er medlem af en af de store paraplyorganisationer for idræt).

Kulturorganisationerne modtager altså meget mindre i offentlig støtte end idrætten, når vi ser på antal kroner og ører. Men den offentlige støtte er af nogenlunde samme størrelsesorden, når vi sammenholder den med antallet af medlemmer, og den udgør en relativ større andel af organisationernes indtægter (i gennemsnit) end i de øvrige landsorganisationer inden for fritid og idræt.

Denne fordeling af indtægterne i kulturens landsorganisationer kan skyldes, at disse organisationer har vanskeligt ved at skaffe de nødvendige indtægter fra anden siden. Undersøgelsen viser nemlig, at kulturorganisationerne i højere grad end de øvrige fritids- og idrætsorganisationer svarer, at det er et stort problem at skaffe de nødvendige indtægter til aktiviteterne. 46 pct. af kulturorganisationerne svarer dette mod 25 pct. af idrætsorganisationerne og 7 pct. af fritids- og hobbyorganisationerne. Tilsvarende synes kulturorganisationerne i meget højere grad, at den offentlige støtte er for lille. Hele 69 pct. svarer, at det er et stort problem, mens kun 28 pct. af idrætsorganisationerne og 11 pct. af fritids- og hobbyorganisationerne svarer det samme.

Lokaler

'De færreste kor, orkestre og bands kan øve hjemme i dagligstuen', fastslår Kulturministeriets rapport om amatørmusiklivet i Danmark (2002). Og da lokale faciliteter generelt er et problem i hele landet, og derfor er det et tilbagevendende tema, er det kulturorganisationernes opfattelse, at der bør igangsættes konkrete planer for at afhjælpe de kulturelle foreningers akutte behov for egnede faciliteter (se bl.a. Fazakerley 2004, side 44).

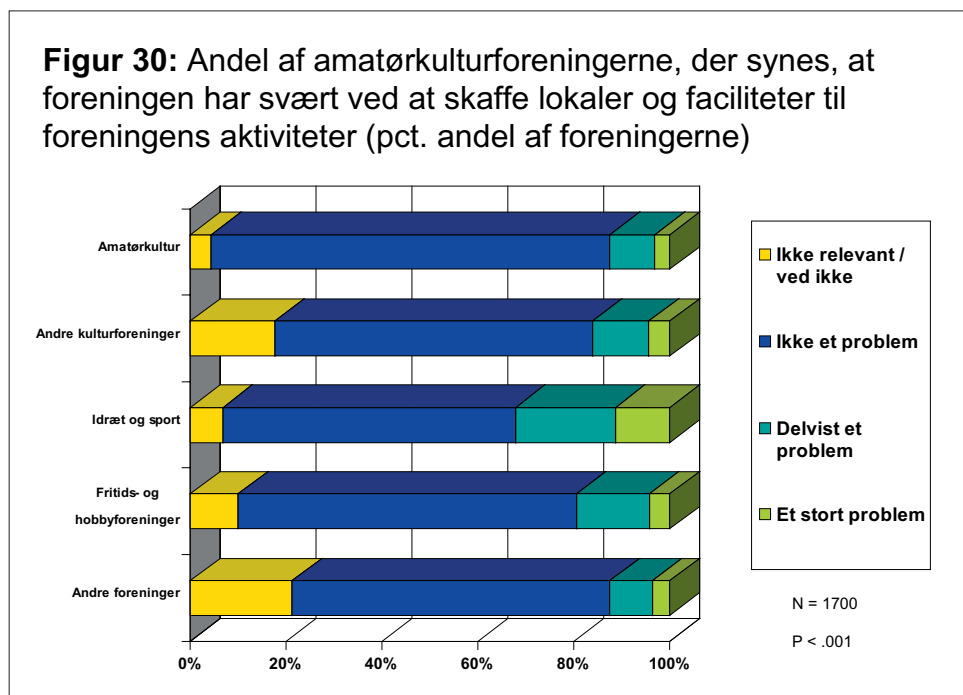
Gode øvefaciliteter er naturligvis afgørende for den del af amatørmusiklivet, som synger og spiller i sociale fællesskaber. Der sammenlignes også her med idrætten – de færreste fodboldspillere trives ved at træne på en pløjemark – og amatør musikken trives dårligt, hvis den ikke har lokaler, som tilgodeser dens behov. Forestillingen om, at idrætten tilgodeses langt bedre, trives også i denne sammenhæng. Det fastslås, at der i stort set alle kommuner findes et varieret udbud af idrætsfaciliteter, som stilles til rådighed for kommunens borgere, og at idrætsfaciliteterne udgør en udgiftstung post på de kommunale budgetter. Iflg. Statens Musikråds Rapport er udbuddet af øvefaciliteter for amatør musikken stadig ikke stort. Og det undrer udvalget *'ikke mindst i lyset af, at musik efter idræt er den mest udbredte fritidsaktivitet'* (op cit. side 89).

Statens Musikråd gennemførte en undersøgelse af øvefaciliteterne for amatørmusikken og fandt, at 1763 af 2266 lokaler, som er til rådighed for amatørmusikken, er indrettet til musikudøvelse, medens resten må betegnes som uegnede til formålet. En del af lokalerne findes på skoler, gymnasier og musikskoler m.v., og de kan benyttes, når der ikke finder obligatorisk undervisning sted. Desuden forekommer det ret ofte, at kor og orkestre, som øver i offentlige lokaler, må finde sig i aflysninger, forstyrrelser og manglede opmagasineringmuligheder, hvilket bl.a. betyder, at instrumenter og nodemateriale skal slæbes frem og tilbage. Trods dette viser undersøgelsen fra Statens Musikråd, at størstedelen af de ensembler, der indgår i undersøgelsen, i store træk er tilfredse med de forhold, de øver under – til trods for at forholdene objektivt set er ganske ringe.

Det kniber især for den rytmiske musik at få tilgang til de offentlige øvelokaler. De er henvist til private udlejere og risikerer såvel store huslejeforhøjelser som opsigelser. I en artikel i Politiken (1.9.2005) udtaler Rytmask Musik Danmark, at hvert tredje øvelokale er blevet lukket inden for det seneste år. En stor del af amatørmusikken er således henvist til ikke-offentlige lokaler, men Statens Musikråds undersøgelse viser, at kun 5 pct. af foreningerne får lokaletilskud fra kommunen. Der kan være flere grunde til dette. Dels skal ensemblet være på over 5 medlemmer, dels kan man kun få tilskud til medlemmer under 25 år, og endelig er der måske mange, som ikke kender til denne støttemulighed (Rapport fra Statens Musikråd, side 96).

Hvordan ser lokalesituationen ud i 2005 ifølge foreningsundersøgelsen? For langt de fleste foreninger er det tilsyneladende *ikke* et problem at få lokaler og faciliteter. Amatørkulturforeningerne topper med 83 pct. af foreningerne, som svarer, at det ikke er et problem at få lokaler og faciliteter til foreningens aktiviteter, dernæst kommer fritids- og hobbyforeningerne med 71 pct., øvrige kulturforeninger med 66 pct. og idrætsforeningerne med 61 pct. (figur 30).

Hos landsorganisationerne ser man ikke helt så positivt på situationen. Her er det kun halvdelen af kulturorganisationerne, der svarer, at det *ikke* er et problem at finde lokaler.

Men i denne mening adskiller kulturens landsorganisationer sig ikke væsentligt fra landsorganisationerne inden for idræt og fritid i øvrigt.

Af de 11 interviewede kulturforeninger holder de seks til i egne lokaler. Det gælder teaterforeningerne, Det lille Teater og Ørkenfortet, de rytmiske musikforeninger, RUSK og Fair Play samt – naturligvis – de to kulturhuse. Det løser naturligvis mange problemer, og samtlige foreninger er glade for deres lokaler og finder dem meget velegnede til formålet med plads til mange aktiviteter. Lokalerne i byerne er centralt beliggende tæt ved eller i samme område som andre kulturfaciliteter (biblioteker beboerhuse mv.), og de er overvejende nyistandsatte eller løbende vedligeholdte. Foreningerne er tydeligvis glade og stolte over deres lokaler – *‘det er et dejligt sted’*. Men det betyder ikke nødvendigvis, at lokalesituationen er ‘problemfri’.

For kulturhusenes vedkommende stilles lokalerne til rådighed af hhv. Hillerød Kommune og Århus Kommune, som også støtter husene med drifts- og lønmidler. Men der spares typisk på vedligehold og rengøring. Begge husene har brug for mere støtte til vicevært og rengøring samt vedligehold – *‘Det er et stort arbejde at gøre huset rent, og vi bliver jo ikke yngre nogen af os’* (daglig leder på Klaverfabrikken – sekunderet af de frivillige). Det kan være ret besværligt at få det praktiske arbejde til at nå sammen. Fordi huset (i Århus) er en del af et kommunalt kompleks, tror folk ofte, at det er ‘kommunalt’, og de forventer en vis standard både med hensyn til indretning og rengøring, som det kan være svært at leve op til med foreningens små midler. Og folk er ikke vant til selv at skulle rydde op efter sig – det kræver en del indskærpelse!

Husene har også indtægter fra cafeen og fra udlejning af lokaler. Om man tager leje for lokalet er afhængigt af, hvilken aktivitet der er tale om. Der skelnes mellem ‘kommercielle’ formål og beboernes behov for lokaler til fx korsang – det sidste tages der ikke leje for. Det samme gælder Ørkenfortet, som har lokaler, der tilhører Københavns Kommune, som står for den udvendige vedligeholdelse [huset er i temmelig dårlig stand, red.]. Foreningen står for det indvendige, og lokalerne kræver en del udstyr – særlige gulve til dans, spejle, badefaciliteter m.v. – som det kan være svært at finde penge til.

Det lille Teater har (siden 1978) haft lokaler i Ladegårdskov Gamle Skole. Lokalerne er meget velegnede og velindrettede. Der er en teatersal samt udendørs scene, garderobefaciliteter, publikums-café og toiletter, kostumeopbevaring, systue, snedkersal, dukketeaterlokale m.m. Der pågår løbende vedligehold og forbedringer af lokalerne.

De rytmiske musikforeninger har naturligvis brug for særlige øvelokaler med god lyd-isolation. Desuden er det vigtigt med rum, hvor medlemmerne kan mødes. Både RUSK og Fair Play har meget velegnede lokaler, men forskellen er slående. RUSK får lokalerne stillet til rådighed fra kommunen, medens Fair Play døjer med en alt for høj husleje fra en privat udlejer. De lokaler, RUSK holder til i, er velholdte og nyindrettede, medens Fair Plays lokaler i høj grad er nedslidte. Lokalerne blev bygget af musikerne selv for ca. 20 år siden, og de trænger til vedligeholdelse og ombygning.

De resterende 5 foreninger må løse lokalebehov på anden vis – nemlig ved at låne/leje lokaler til formålet. Sønderjysk Violinklub holder til på Åbenrå Musikskole. Den og andre regionale musikskoler stiller lokaler til rådighed for aktiviteterne. Sønderjysk Kor låner lokaler på en skole i Haderslev til øveaften en gang om ugen. Samme sted er der skabe, som indeholder korets nodearkiv. Amatørsymfonikerne har brug for et egnet øvested både til den ugentlige prøve og til ekstraprøver op til koncerter m.v. Orkesteret har de seneste mange år lånt lokaler i Ahlefeldtgades medborgerhus, som har en passende stor sal, og

hvor der desuden er café og faciliteter, som er gode til socialt samvær i pauser og/eller efter øvetid. Imidlertid har der været en del aflysninger på det seneste, hvilket har sat orkestret i store vanskeligheder med at skaffe og finde andre egnede øvelokaler. Der er for tiden overvejelser om Vesterbro Ungdomsgård. De første 25 år af orkestrets virke havde orkestret mulighed for at øve og spille i Radioens Koncertsal. Men på grund af en større aktivitet blandt de professionelle orkestre i huset, måtte orkesteret finde andre øvesteder – ikke altid med lige stort held. Til koncerter lejer orkesteret en sal.

Endelig er der De Kulturelle Samråd, som ikke på samme måde som de øvrige foreninger har brug for egne lokaler. De arbejder til gengæld for, at der skal findes egnede lokaler til kulturaktiviteter i deres kommune. I Haderslev findes en del faciliteter, bl.a. kulturhuset 'Bispen', som foreningerne kan bruge – her er faciliteter og scener til arrangementer m.v.

I Helsingør er der ikke et egentligt foreningshus, hvor foreningerne kan holde til. Og lokaler kan i det hele taget være et problem. Fx spiller Helsingør Teater i en aula på en skole. Det er ikke en festlig oplevelse, og mange forbinder det ikke med 'at gå i teatret'. Der har været visioner om at ombygge det nedlagte værft til kulturhus, men det har måske lange udsigter. KS er dog repræsenteret i det udvalg, som arbejder med sagen.

Lokaler er en del af den indirekte støtte til foreningerne, som ikke (i denne undersøgelse) er medregnet i foreningernes økonomi. Mange foreninger modtager imidlertid – som det tydeligt fremgår af eksemplerne ovenfor – en betydelig støtte i form af gratis lokaler og anlæg, administrativ hjælp og diverse naturalier (fx tøj, mad, udstyr og rekvisitter). Det er ikke muligt at opgøre denne støtte i penge, men foreningerne har svaret på, hvilke former for indirekte støtte og hjælp, de modtager. Vi skal her koncentrere os om den indirekte støtte i form af lokaler og anlæg, der stilles til rådighed for foreningerne.

Amatørkulturforeningerne er det foreningsområde, hvoraf forholdsvis flest får indirekte støtte til benyttelse af lokaler og anlæg (typisk ved at disse anlæg stilles gratis til rådighed eller mod en beskedent betaling). 71 pct. af amatørkulturforeningerne får denne form for indirekte støtte fra kommune, amt eller stat, og yderligere 8 pct. får lokaler og anlæg stillet til rådighed fra anden side (et privat firma, en fond eller selvejende institution eller en anden forening). Blandt idrætsforeningerne får 61 pct. indirekte støtte i form af lokale og anlæg, som de ikke skal betale lejeudgiften for. Blandt fritids- og hobbyforeningerne og øvrige kulturforeninger er det godt halvdelen af foreningerne, som nyder godt af denne form for støtte fra det offentlige side.

Undersøgelsen viser således – i lighed med Statens Musikråds undersøgelse – at nok er lokalesituationen ikke uden problemer, men de fleste foreninger er alligevel tilfredse og finder deres lokaler velegnede til formålet. Denne konklusion skal dog tages med det forbehold, at der her er tale om veletablerede foreninger koncentreret i større byer, hvor lokale situationen sandsynligvis hører til i den bedre ende. Selvom foreningsundersøgelsen viser, at amatørkulturforeningerne (mod forventning) er et foreningsområde, som forholdsvis ofte får lokaler stillet til rådighed, må man ikke glemme, at et øvelokale koster langt mindre end et idrætsanlæg. Det viser sig også ved et kig i Københavns Kommunes budget: I 2004 brugte kommunen 200 millioner til at drive de københavnske idrætsfaciliteter, 73 millioner på byens teatre og 2 millioner på byens øvelokaler (kilde: Politiken 1.9.2005).

Desuden er der en tendens til, at den rytmiske musik (efterhånden) tilgodeses med (egne/egnede) lokaler, som svarer til deres behov, medens den klassiske musik er henvist til beboerhuse og aulaer, der ikke er bygget til formålet. Situationen afspejler det billede af danskernes musikvaner, som gives i undersøgelsen af befolkningens kultur- og fritidsakti-

viteter (Bille et al 2005). Undersøgelsen viser, at når det gælder voksne (over 15 år) egen musikudøvelse, er den mest udbredte musikgenre rock og pop, som 52 pct. af de udøvende spiller. Dernæst følger klassisk musik (42 pct.) og folkemusik (31 pct.).

7. De frivillige

Rapporten *'Fra udviklingspulje til netværk?'* (Fazakerley 2004) tegner et mangfoldigt billede af 'den folkelige kultur'. Det viser den traditionelle foreningsengagerede amatør, der er aktiv i sin fritid, de projektarbejdende legebørn, der engagerer sig på fuld tid i et projekt i en periode, for derefter at springe videre til det næste projekt, og de fasttømrede fællesskaber af grupper og bands, der arbejder målrettet på en professionel karriere. Det er med andre ord en folkelig kultur, der er så bred, at den er svær at rumme for én overordnet organisering, så det er ikke underligt, at der findes mange forskellige landsorganisationer og et stort vækstlag af ikke-organiserede foreninger og aktivitetsgrupper.

De fleste af landsorganisationerne – og stort set alle de lokale foreninger – er helt afhængige af frivillig arbejdskraft. Statens Musikråd konstaterer, at *'Gennem mange år har ildsjæle inden for miljøet i deres fritid kæmpet for at understøtte amatørmusikkens udfoldelsesmuligheder'*. Og mange sukker efter mere administrativ støtte, især fordi *'de senere års øgede krav til afrapportering har gjort, at arbejdsbyrden er blevet tungere at løfte for dem, der stiller deres arbejdskraft til rådighed for frivilligt organisatorisk arbejde'*. Mange organisationer har – ifølge Statens Musikråd – problemer med rekrutteringen af frivillig arbejdskraft. Ifølge rapporten fordi folk har mindre tid til rådighed (Rapport fra Statens musikråd 2002, side 47).

Samtidig stilles der store krav til det frivillige arbejde – om at gå på tværs, om fornyelse og om at give plads til de unge. *'Ofte er samarbejdsrelationerne på tværs af forskellige områder alene baseret på lokale ildsjæle, der har berøringsflader bredt i musiklivet'* (op. cit. Statens Musikkråd side 49). Fx mellem musikskolerne og det frivillige musikliv og de professionelle musikere. Udvalget vurderer, at det lokale samarbejde mellem musiklivets mange aktører burde styrkes, men vurderer samtidig, at det kan være vanskeligt at overkomme for de frivillige, som ofte har nok at gøre med at få deres eget område til at fungere. Det er måske derfor forståeligt, at foreningerne ikke altid magter *'... at modtage/overtage de unge fra musikskolemiljøet, hvilket suppleres af ... musikskolernes manglende mulighed for at arbejde ud fra den kendsgerning, at ca. 98 pct. af deres elever kunne blive voksne amatørmusikere'* (Schindel 1997). Og endelig er der den stående diskussion om foreningernes 'stivhed' og 'træghed'. *'Det kræver tålmodighed at være foreningsmenneske, og den tålmodighed har ungdommen ikke. Derfor vil foreningerne dø, hvis ikke vi finder en ny formel for foreningsliv her i landet'* (Schindel 1997, side 28).

I det følgende fokuserer vi på de frivillige i amatørkulturen. Først ser vi på, hvem de frivillige er, hvorfor de er frivillige, og hvad de laver? Dernæst belyses det frivillige arbejdes omfang og betydning i amatørkulturforeningerne.

Hvem er de frivillige inden for kultur og kunst?

I det følgende vises en række tabeller af, hvordan de frivillige fordeler inden for forskellige samfundsområder fordeler sig på køn, alder, uddannelse mv.. Procenttallene er beregnet vertikalt og summerer på denne led til 100 pct., som angivet under *I alt*. Længst til højre ses fordelingen i hele stikprøven på 3134 personer. Tabellerne bygger på data fra tidligere nævnte befolkningsundersøgelse af frivilligt arbejde fra 2004. De statistiske analyser er gennemført af Inger Koch-Nielsen og David Rosdahl fra Socialforskningsinstituttet.

Analyserne har dog sine begrænsninger. Selvom mere end 3000 voksne har besvaret spørgsmålene i undersøgelsen, så udgør antallet, der har svaret, at de udfører frivilligt arbejde inden for kultur og kunst, kun 106 personer svarende til ca. 4 pct. Det betyder, at der er en forholdsvis stor statistisk usikkerhed, når vi opdeler denne gruppe på alder, uddannelse og bopæl.

Køn og alder

Som det ses i tabel 4, er der stort set lige mange mænd og kvinder, som deltager i det frivillige arbejde i amatørkulturen. Sammenholder vi med idræt ses, at her er langt flere mænd end kvinder aktive, mens vi på det sociale og sundhedsmæssige område finder forholdsvis flest kvinder (tabel 4).

Tabel 4: De frivilliges fordeling på køn, særskilt for forskellige samfundsområder. Pct.

Køn	Kultur	Idræt	Fritid	Sundhed	Social	Hele stikprøven
Mand	49	58	54	37	28	48
Kvinde	51	42	46	63	72	52
I alt – pct.	100	100	100	100	100	100
N	106	359	146	92	97	3134

Aldersfordelingen viser, at de frivillige i amatørkulturen oftest er mellem 30 og 65 år – i idrætten finder vi de unge (mænd), og i det sociale arbejde især de ældre (kvinder). Med hensyn til køn og alder svarer det frivillige kulturelle område i store træk til befolkningen som helhed (=hele stikprøven). Dog har kulturen forholdsvis lidt færre frivillige under 30 år (tabel 5). Dette billede svarer i store træk til det indtryk, vi fik fra interviewene. Dog er der en fokus på børn og unge (især) i de københavnske foreninger, som betyder, at en del unge involveres som frivillige – også i bestyrelserne.

Tabel 5: De frivilliges fordeling på alder, særskilt for forskellige samfundsområder. Pct.

Alder	Kultur	Idræt	Fritid	Sundhed	Social	Hele stikprøven
16-29	14	21	18	18	7	20
30-49	38	54	48	40	41	40
50-65	30	21	23	35	28	26
66-	18	4	11	7	24	15
I alt – pct.	100	100	100	100	100	100
N	106	359	146	92	97	3134

Uddannelse, bopæl og beskæftigelse

Fra tidligere undersøgelser ved vi, at en af de faktorer, som har signifikant betydning for deltagelse i frivilligt arbejde, er uddannelsesniveaue. Det har altid været de højtuddannede, som især yder en frivillig indsats. Det bekræfter denne undersøgelse, som også viser, at over halvdelen af de frivillige inden for kulturområdet har en højere (mellemlang eller lang) uddannelse, medens dette kun er tilfældet for omkring hver tredje frivillig inden for de øvrige områder (tabel 6).

Tabel 6: De frivilliges fordeling på uddannelsesgrupper, særskilt for forskellige samfundsområder. Pct.

Uddannelse	Kultur	Idræt	Fritid	Sundhed	Social	Hele stikprøven
Ingen, specialarbejder	18	18	21	37	32	29
Faglig, lærling	27	38	33	21	27	33
Kort	12	11	13	10	9	10
Mellem	26	22	22	22	18	18
Lang	18	12	11	10	14	10
I alt	100	100	100	100	100	100
N	94	323	131	87	93	2849

Kulturens geografi har siden 1950'erne haft stor politisk betydning ligesom spørgsmålet om kulturens demokratisering stadig er aktuel – og her drejer det sig ikke blot om by og land men også om de forskellige egne af landet. Den politiske debat har ganske vidst i højere grad handlet om spredning af professionelle kulturtilbud end om hvor mange der selv er aktive eller frivillige. Men urbaniseringsgraden kan også have betydning for befolkningens deltagelse i frivilligt arbejde. Når man ser på brug af kulturtilbud er det oftest folk, som bor i landdistrikterne, som ikke har benyttet sig af tilbudene, medens folk i hovedstaden er de mest 'aktive' på dette område (Bille et al. 2005). Gælder det også, når vi ser på deltagelse i frivilligt arbejde inden for kultur og kunst? Tilsyneladende ikke! Tabel 7 viser, at fordelingen af de frivillige, som er engageret inden for kultur og kunst, i store træk svarer til befolkningens fordeling (tabel 7).

Generelt er der færre, som arbejder frivilligt i København end i resten af landet. Dette gælder dog især for idrætten og andre fritids- og hobbyaktiviteter. Forklaringen er til dels, at der er mange små foreninger i København, som – selvom de ikke har vanskeligheder med at skaffe frivillige – ikke tæller så mange frivillige personer (Ibsen og Habermann 2005).

Tabel 7: De frivilliges fordeling efter bopæl, særskilt for forskellige samfundsgrupper. Pct.

Bopæl	Kultur	Idræt	Fritid	Sundhed	Social	Hele stikprøven
Hovedstad	20	15	13	15	19	23
Større provinsby	44	48	51	54	47	46
By	20	22	20	14	24	17
Land	16	15	16	16	10	14
I alt	100	100	100	100	100	100
N	106	358	146	92	97	3129

To ud af tre af de kulturfrivillige er aktive på arbejdsmarkedet, mens en tredjedel ikke er i beskæftigelse. Dette mønster svarer i store træk til fordelingen af alle frivillige, men i sammenligning med de andre samfundsområder er der visse forskelle. I idrætten er en større andel af de frivillige på arbejdsmarkedet, mens det omvendte gælder for det sociale område. Dette kan sandsynligvis forklares med aldersfordelingen – mange unge i idrætten og mange ældre i socialt arbejde. På ingen af områderne (men færrest inden for amatør-

kulturen) er der mange arbejdsløse. Andelen af de frivillige, der er arbejdsløse, svarer stort set til arbejdsløshedsprocenten generelt, dvs. at arbejdsløse, som formodes at have tid til at deltage i frivilligt arbejde, ikke i særlig grad benytter sig af denne 'fri tid' (tabel 8)

Tabel 8: De frivilliges fordeling efter beskæftigelse, opdelt på forskellige samfundsområder. Pct.

Beskæftigelse	Kultur	Idræt	Fritid	Sundhed	Social	Hele stikprøven
I arbejde	63	78	66	64	47	60
Midlertidigt uden arbejde	3	4	7	4	7	6
Udenfor arbejdsmarkedet	34	18	27	32	45	35
I alt	100	100	100	100	100	100
N	106	359	146	92	97	3134

I tabellen er ikke medregnet personer, som er i aktivering mv. i frivillige organisationer – de er jo i ifølge definitionen for frivilligt arbejde ikke frivillige. Nogle frivillige organisationer har også tradition for at rumme aktiveringsprojekter, militærnægtere, flexjobs m.v. For eksempel har Kulturhuset i Hillerød fra starten søgt en balance mellem det kulturelle og det sociale område, som er søgt tilgodeset gennem en række projekter og tilbud om undervisning. Klaverfabrikken skulle være et sted, hvor aktiverede kunne finde et nyt ståsted i tilværelsen ud fra den grundtanke, at kreativitet kan få folk til at føle ansvar for sig selv og for andre. For øjeblikket er der omkring 10 personer i aktivering, '*men de kommer jo frivilligt!*' I en evalueringsrapport om Klaverfabrikken (Elmstrøm 2004) skelnes der mellem tre grupper, som kommer i huset: 1. *brugerne*, som deltager fast i undervisning m.v, 2. *gæsterne*, som kommer til arrangementer som koncerter og udstillinger. 3. *de frivillige eller hjælpere*, og her ønsker man ikke at skelne mellem reelt frivillige og 'aktiverede', selvom det i praksis er sådan, at der (kan) stilles andre krav til hjælpere i aktivering end til de frivillige hjælpere, og selvom de involverede er helt på det rene med, hvilken kategori de tilhører.

I løbet af interviewet kommer vi også ind på debatten om lovligheden ved at lave frivilligt arbejde, når man er på overførselsindkomst. Det er en problematik, som de frivillige er mere opmærksomme på end den daglige leder, som ikke ønsker at 'kontrollere' folk, og som mener, at hvis folk har lyst, skal de også kunne komme.

Hvad laver de frivillige – Arbejdsopgaver

I tabel 9 ses, hvordan de frivillige på hvert område fordeler sig med hensyn til aktiviteter og opgaver, de beskæftiger sig med som frivillig indenfor kulturen. Således ses det fx, at 43 pct. af de frivillige på kulturområdet laver udvalgs- og bestyrelsesarbejde, og at 20 pct. bruger tid på at skaffe midler osv. Den samme frivillige person kan godt arbejde med flere forskellige aktiviteter og funktioner, hvorfor andelen overstiger 100 pct., når man summerer alle andele i en given kolonne.

Praktiske opgaver fylder mest skarpt forfulgt af bestyrelses- og sekretariats-arbejde. Dette gælder for alle områder (undtagen sundhed). De kulturfrivillige anvender oftere tid på oplysningsarbejde, end frivillige inden for de andre områder, men de bruger ikke mere tid på at skaffe midler end den 'gennemsnitlige' frivillige.

Tabel 9: De frivilliges arbejdsopgaver, særskilt for forskellige samfundsområder. Pct.

	Kultur	Idræt	Fritid	Sundhed	Social
Udvalg – bestyrelse	43	38	49	15	46
Sekretariat	39	25	36	13	22
Andet praktisk	48	50	53	24	45
Oplysning – info	42	22	30	22	20
Politisk, kampagne	8	5	6	9	9
Uddannelse	26	47	34	9	6
Rådgivning, retshjælp	7	4	5	16	12
Kontaktperson	27	28	28	22	25
Skaffe midler	20	25	24	16	21
Vagttjeneste	7	4	4	5	1
Andet praktisk	21	7	8	34	10
N	106	359	146	92	97

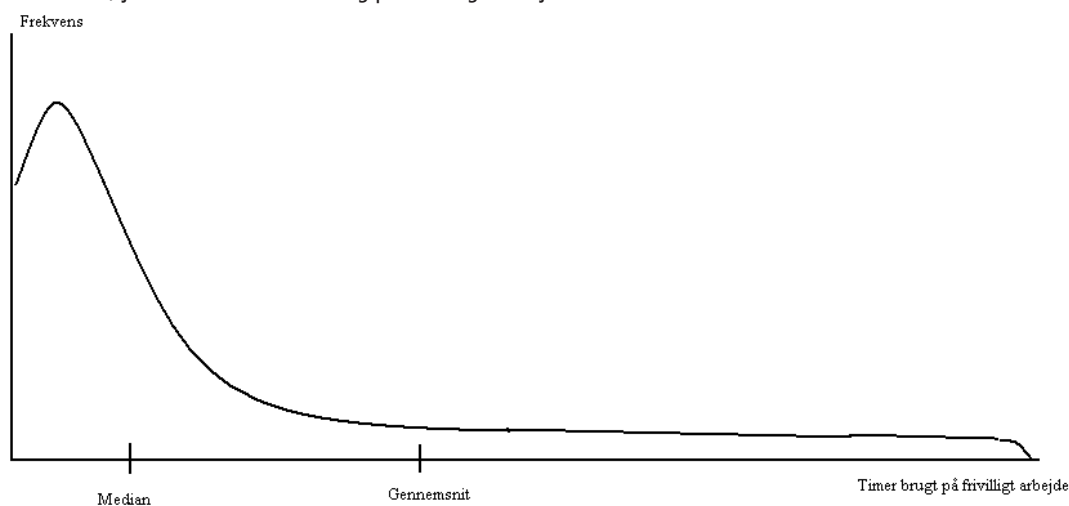
Oversigten viser, hvor mange forskellige kræfter der skal til for at få foreningerne til at fungere. Bestyrelses- og udvalgsarbejde handler jo om planlægning og gennemførelse af aktiviteter, og der til kommer de mere administrative og sekretariatsmæssige opgaver. Men hvad laver alle de andre frivillige? Dette er nogle typiske eksempler fra interviewene:

Passer café	Giver Rådgivning (retshjælp)	
Skriver lokalavis		Syr kostymer
		Sætter lys
		Spiller musik
		Laver lyd
		Maler kulisser
Passer garderoben	Laver make up / masker	
	Laver dukketeater	
Sælger billetter		
Deltager i vedligehold og rengøring	Instruerer forestillinger	
	Laver research	
Passer baren		Passer node arkivet
Stiller nodestativer op (og ned)		
	Sørger for adresselister m.v.	
Sætter plakater op	Arrangerer fester og sociale aktiviteter	
Indretter lokaler		Booker lokaler
		Laver koncertplaner
Bærer øl (o.a. der skal bæres!)		
Sætter scene op	Passer telefonen	
– stille stole og scene op		
– dele noder ud		
– bære instrumenter		
– stille slagtøj op		

Antal frivillige timer

I mange undersøgelser har man målt antal frivillige timer ved at beregne gennemsnittet af de timer, som de interviewede har skønnet, at de bruger på frivilligt arbejde. Fordelingen af timer brugt på frivilligt arbejde (på alle samfundsområder) er imidlertid meget 'højreskæv'. Dvs. at der er flest, der ikke bruger så meget tid på det frivillige arbejde, mens forholdsvis få bruger meget tid. Med nedenstående lille graf illustreres dette (grafene er *ikke* baseret på konkrete data, men er blot tegnet for at illustrere, hvad højreskævhed er, samt de problematikker der knytter sig hertil).

Illustration af højreskævhed i tidsforbrug på frivilligt arbejde (fiktive data)

Hvad er det vi ser af den højreskæve fordeling? Vi ser, at de fleste bruger lidt tid på frivilligt arbejde, mens nogen bruger en del tid, og få bruger rigtig meget tid. Dette betyder, at gennemsnittet trækkes ret højt op, pga. de personer, der laver meget frivilligt arbejde. Gennemsnittet er således et dårligt mål for, hvor meget der 'typisk' arbejdes frivilligt. Bedre er det måske at bruge medianen, der er den midterste observation. Til venstre for medianen ligger 50 pct. af observationerne og over den ligger 50 pct.

I den nedenstående tabel 10 er det gennemsnitlige antal timer for hvert område angivet. Ligeledes er der skrevet en række fordelingsindikatorer i form af 25 pct. kvartiler (25 pct. kvartilen betyder f.eks, at under denne ligger 25 pct. af observationerne). Man kan af tabellen se, at på kulturområdet bruger 25 pct. af de frivillige under 20 timer om året på frivilligt arbejde, 50 pct. bruger under 50 timer, 75 pct. bruger under 150 timer, og 100 pct bruger under 600 timer om året (som er den højeste observation).

Som man også ser af tabellen, er gennemsnittet trukket højere end medianen pga. højreskævheden. Derfor er gennemsnittet ikke nødvendigvis et særligt godt mål, da det på fx kulturområdet er 111 timer, til trods for at halvdelen (medianen) på dette område arbejder mindre end 50 timer om året. Disse tendenser er særligt til stede på sundhedsområdet, hvor medianen er 4 timer, mens gennemsnittet er 51 timer! Generel forsigtighed ved brug og tolkning af disse tal er derfor tilrådelig. Interviewene viste desuden, at timeforbruget svinger meget i løbet af året – fx er der stor travlhed op til koncerter og forestillinger, mens der i andre perioder næsten ingen aktivitet er.

Tabel 10: Antal frivillige timer pr. år. som de frivillige bruger på frivilligt arbejde, særskilt for forskellige samfundsområder. Pct.

	Gennemsnit antal timer pr. år	Andel af respondenterne				
		0%	25%	50% (median)	75%	100%
Kultur	111	2	20	50	150	600
Idræt*	118	2	25	60	200	600
Fritid**	82	1	20	50	100	500
Sundhed	51	1	2	4	45	520
Social***	113	3	20	50	104	1000

* Fire usandsynlige værdier (såkaldte 'outliers') på hhv. 1000, 1100, 3000 og 3600 timer er fjernet.

** To usandsynlige værdier på hhv. 1000 og 2500 timer er fjernet.

*** To usandsynlige værdier på hhv. 1000 og 2500 timer er fjernet.

Tabel 11: Fordelingen af de frivillige efter hvor mange timers lønarbejde, de udfører om ugen, fordelt på forskellige samfundsområder. Pct.

Ugentlig lønarbejdstid	Kultur	Idræt	Fritid	Sundhed	Social	Hele stikprøven
1-30 timer	13	11	9	19	15	13
31-40 timer	49	63	54	58	67	63
41-50 timer	25	20	29	14	15	17
50+ timer	12	6	8	10	2	7
I alt	100	100	100	100	100	100
N	67	280	98	59	46	1885

Man kunne endvidere tænke sig, at den del af befolkningen, som har megen 'fri tid', ville bruge mest tid på frivillige arbejde. Men som vi allerede har set, er de arbejdsløse underrepræsenterede blandt de frivillige, og det er tilsyneladende heller ikke de deltidsarbejdende eller pensionisterne, som trækker det store læs. Som det ses i tabel 11, (løn)arbejder de frivillige oftest på fuld tid (og mere). Dog viser flere undersøgelser tendenser til, at yngre pensionister/efterlønnere deltager mere i frivilligt arbejde end tidligere, samt at de i fremtiden vil udgøre en større del af de frivillige (Bunnage 2005).

Hvorfor frivilligt arbejde? – anledning og motiver

Når man skal se nærmere på, hvad det er, som får folk til at melde sig til frivilligt arbejde, kan det være en fordel at skelne mellem 'anledning' og 'motiv' (Habermann 2001, Skov Henriksen, Koch Nielsen, Ibsen og Habermann 2005). Det kan være svært at skelne mellem drivkræfter, motiver og aktuelle anledninger for at yde en frivillig indsats, og en del tidligere undersøgelser har haft en tendens til at understrege de frivilliges uegennyttige motiver, hvilket har fået andre forskere til kritisk at påpege, at der også er mange egeninteresser involveret. De frivillige selv har aldrig lagt skjul på, at de gør det, fordi de gerne

vil hjælpe til – men i høj grad også, fordi de selv får meget tilbage. Der vil således altid være tale om et både/og – kunsten er at få hele forholdet til at balancere.

I nedenstående tabel er de frivillige på hvert område fordelt efter *den aktuelle anledning* til at komme i gang med frivilligt arbejde (de interviewede kunne give flere svar, derfor en sammenlægning af procenttallene mere end 100 pct.). Således kan man se, at 60 pct. af de frivillige på kulturområdet startede, fordi de blev opfordret/valgt, og at næsten lige så mange (58 pct.) startede af interesse for sagen/området. Dette billede svarer helt til de frivillige på de øvrige samfundsområder – selvom der er lidt færre på sundhedsområdet, som starter efter opfordring/valg. At så mange angiver grunden ‘jeg blev opfordret/valgt’ kan tolkes på mindst to måder – dels at de frivillige i høj grad føler en slags social forpligtelse og ansvar – måske oven i købet solidaritet – i forhold til deres forening og til at stille op, når de bliver spurgt, og når der er brug for dem. Dels at man som frivillig gerne tager imod et valg, fordi man kan lære noget nyt og forfølge sin egen personlige udvikling, ligesom det er vigtigt at føle sig nødvendig.

Hver tiende af de frivillige på det kulturelle område deltager, fordi der måtte gøres noget, fordi ingen andre tog fat – eller fordi der er tale om en ‘uretfærdig sag’. Det er noget færre end på de øvrige områder. Inden for de øvrige idræts- og fritidsforeninger er det 16 pct., som angiver denne årsag. Inden for sundhed er det 20 pct., og inden for det sociale område er det – måske ikke overraskende – hver fjerde frivillige, som starter af den grund. Et citat fra interviewet med Sønderjysk Violinklub kan illustrere dette:

Ideen til at starte klubben, blev modtaget med glæde fra forældrene, ...’vi stiller gerne op i bestyrelsen, fordi her kan vi føre noget ud i livet, som vi synes er vigtigt og som gavner vore børn.... Børnene har også godt af at lære den grundlæggende demokratiske struktur i en forening at kende, og lære at vi i fællesskab kan gennemføre vore drømme og ideer’.

En anden typisk grund til at starte er, at medlemskabet fører frivilligt arbejde med sig. Her er det især idrætsforeningerne (26 pct.) og de øvrige fritidsforeninger (19 pct.), som angiver denne grund. Blandt kulturforeningerne er det kun 7 pct. At frivilligt arbejde udspringer af lønarbejdet mener 8 pct. af de kulturfrivillige. Endelig er der ønsket om socialt fællesskab, som 14 pct. af de frivillige i amatørkulturen står for. Her adskiller de forskellige områder sig ikke væsentligt fra hinanden.

Ligeledes er de frivillige fra de forskellige områder enige, at annoncer og medieomtale af frivilligt arbejde spiller en lille rolle som anledning til at påtage sig frivillige opgaver. Kun 2 pct. af de frivillige på kulturområdet startede, fordi der blev annonceret efter ulønnet arbejdskraft osv. (tabel 12).

Vi kan også tale om motiver, som muligvis ikke får folk til at starte som frivillige, men som er medvirkende til, at de fortsætter (Habermann 2001). Sådanne motiver blev i interviewene udtrykt med mange ord og kan sammenfattes således: At frivilligt arbejde er en ‘livsform’, som tilgodeser såvel kollektive som individuelle behov: ‘*Det er glæden ved at spille sammen – og dygtiggørelsen på eget instrument på en og samme gang*’ (formand for Amatørsymfonikerne), som også kan føre til en frivillig indsats.

Tabel 12: Anledning til at begynde på/udføre frivilligt arbejde, særskilt for forskellige samfundsområder. Pct. andel af de frivillige på hvert samfundsområde.

	Kultur	Idræt	Fritid	Sundhed	Social
Blev opfordret/valgt	60	59	53	46	59
Der blev annonceret efter frivillige	2	1	2	3	9
TV, avisartikel om frivilligt arbejde	0	0	1	3	5
Måtte reagere på uretfærdighed / urimelighed	1	1	1	4	7
Det var nødvendigt / nogen måtte gøre noget	10	15	15	16	19
Udsprang af egen eller pårørendes interesse	58	61	57	59	55
Udsprang af job / uddannelse	8	5	4	7	4
Udsprang af medlemskab	7	26	19	14	6
Fik tid til overs	3	3	8	4	5
Ønske om at indgå i et socialt fællesskab	14	12	13	10	16
Et tilfælde	1	2	1	2	2
Andet	2	2	2	2	1
N	106	359	145	92	96

Man kan skelne mellem fem typer af motiver for at engagere sig i frivilligt arbejde:

Ansvar og solidaritet

- opbakning til 'sagen'
- stort kulturelt engagement
- ansvarlighed
- passion

Identitet og læring

- der er brug for frivillige,
- der opbygges selvtillid
- der opbygges en identitet som deltager i et kulturprojekt.
- der er meget at lære

Socialt samvær

- det er 'fedt' at sidde i bestyrelsen
- det er sjovt at være frivillig i foreningen

Indflydelse

- vil gerne være med til at bestemme
- have indflydelse på det jeg er med i
- det giver overblik og medbestemmelse, det kan jeg godt lide
- man kommer godt ind i koret og folk kender en
- man kan tage affære, hvis nogen har det skidt

Status og kompetence

- at det giver status at være frivillig
- at frivillige jobs ser godt ud på CVet.

Jeg har været organisationsmenneske hele mit liv – jeg er flasket op i arbejderbevægelsen og formand for HK-Handel. Og jeg har den holdning, at hvis man kritiserer bestyrelsen, må man også tage et ansvar for det. (formand for KS, Helsingør).

Det er godt at have fingeren på pulsen, og der er mange flere opgaver end jeg havde regnet med i sådan en forening – hvis man bare lader det flyde, så går det galt med sammenholdet. (bestyrelsesmedlem i Sønderjysk Kor).

I RUSK har man fx noteret sig, at en del af husets frivillige har meldt tilbage, at deres erfaring i det frivillige arbejde har hjulpet dem til at få det lønnede job, som de nu har. Det har givet dem en kompetence, som de ikke kunne få andre steder.

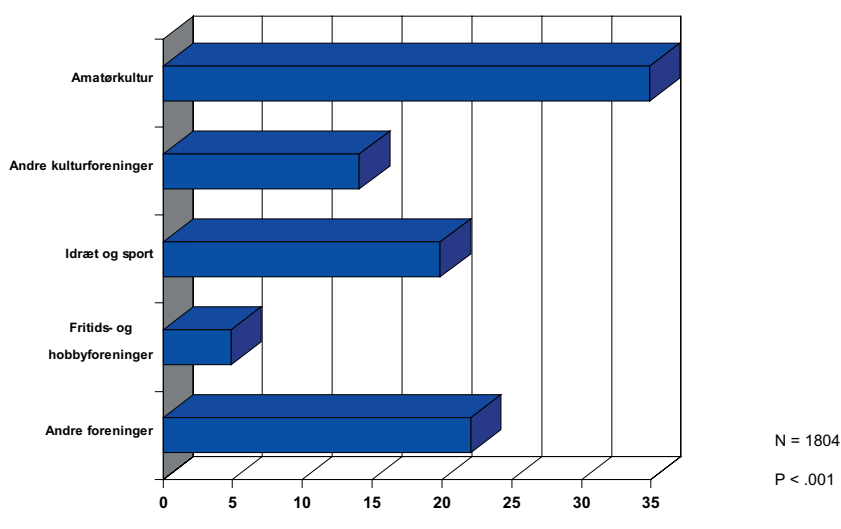
Det frivillige arbejdes betydning for amatørkulturforeningerne

To ud af tre amatørkulturforeninger benytter kun frivillig arbejdskraft. Trods dette er der forholdsvis flere amatørkulturforeninger end idrætsforeninger, fritids- og hobbyforeninger og andre kulturforeninger, der benytter lønnede medarbejdere (figur 31). Det gælder for 35 pct. af amatørkulturforeningerne mod 20 pct. af idrætsforeningerne, 14 pct. af øvrige kulturforeninger og kun 5 pct. af fritids- og hobbyforeningerne. Det er dog kun ganske få foreninger, som har fuldtidsansatte medarbejdere. Det gælder kun for 6 af de amatørkulturforeninger, som har besvaret spørgeskemaet, svarende til 3 pct. af foreningerne. I idrætsforeningerne har 5 pct. af foreningerne en eller flere ansatte på fuld tid. Amatørkulturforeningerne har da også i gennemsnit færre løntimer pr. uge end idrætsforeningerne. De 57 amatørkulturforeninger, som i denne undersøgelse har svaret, at de benytter deltidsansatte medarbejdere, har i gennemsnit benyttet lønnet arbejdskraft i 5 timer om ugen, mens det for idrætsforeningerne er 23 timer. Landsorganisationerne på amatørkulturområdet benytter i noget større grad ansatte, lønnede medarbejdere. 55 pct. af amatørkulturorganisationerne har lønnede medarbejdere. Derved ligner de idrætten, men adskiller sig fra organisationer inden for 'anden kultur' samt fritids- og hobbyorganisationer, hvor kun hver femte af landsorganisationerne har lønnede medarbejdere.

Dette billede bekræftes, når vi ser på foreningernes udgifter til løn. I gennemsnit går 18 pct. af amatørkulturforeningernes udgifter til løn og honorarer. Derved adskiller disse foreninger sig meget fra de øvrige fritids- og kulturforeninger, hvoraf idrætsforeningerne i gennemsnit bruger 5 pct. til løn, fritids- og hobbyforeningerne kun 2 pct. og andre kulturforeninger 4 pct. Det er således primært i amatørkulturområdet, at vi finder foreninger, som bruger mere end halvdelen af foreningens udgifter til løn. Det gør 16 pct. af disse foreninger, mens det kun gælder for et par procent af de øvrige fritids- og kulturforeninger. Forklaringen skal findes i amatørkulturens behov for professionelle undervisere.

Hvad angår landsorganisationerne ser vi den samme tendens. I gennemsnit går 22 pct. af udgifterne i organisationer for kultur og kunst til løn til forskel fra idrætsforbund/orga-

Figur 31: Andel af amatørkulturforeningerne, der benytter lønnede medarbejdere, sammenlignet med andre fritids- og kulturforeninger (pct. andel af foreningerne)

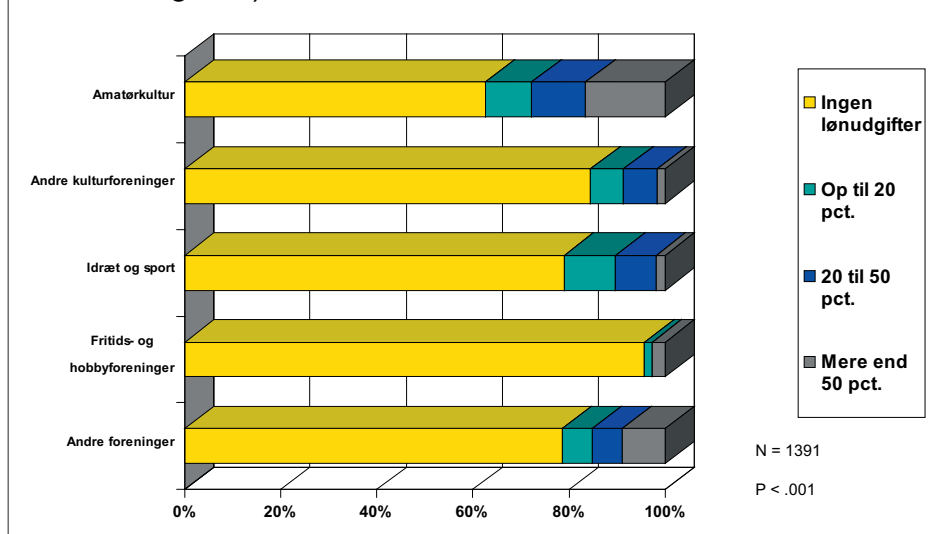
nisationer, hvor det er 14 pct., 'anden kultur' 5 pct. og 'fritid og hobbies' 6 pct. Det giver dog ikke et særligt præcist billede af professionaliseringen i foreningerne. Man må huske på, at det store flertal af foreningerne slet ingen udgifter har til løn. Det gælder 63 pct. af amatørkulturforeningerne, 79 pct. af idrætsforeningerne, 96 pct. af fritids- og hobbyforeningerne og 85 pct. af øvrige kulturforeninger (figur 32). Til gengæld får frivillige ofte visse "fordele" for deres indsats. For eksempel har Fair Play har den politik, at bestyrelsesmedlemmer sparer 100 kr. om måneden på deres kontingent som kompensation for deres frivillige indsats; *'men det skal jo ikke være derfor, man stiller op'*. Andre foreninger har lignende ordninger – fx skal nodearkivaren i Amatørsymfonikerne ikke betale kontingent. Men oftest er det meget lidt, der skal til, for at foreningen kan vise deres frivillige påskønnelse, *'...og en enkelt T-shirt er ofte nok til at få folk med i frivilligt arbejde'*, siger formanden for KS i Haderslev.

I samtlige af *de interviewede foreninger* var der lønnede medarbejdere – men på meget forskellige opgaver og vilkår. Det er nok karakteristisk, at mange af amatørkulturforeningerne – alt efter hvilke kunstneriske ambitioner de har – behøver et professionelt input for at give deres aktiviteter styrke og kvalitet. Og det står klart, at de kulturhuse, som danner rammen om mange forskellige aktiviteter, behøver en koordinator. Det lille Teater ansætter fx professionelle instruktører til nogle af deres 5-7 årlige forestillinger. I Sønderjylland findes den ordning, at Sønderjysk Forsøgsscene, som er en sammenslutning af sønderjyske amatørteatre, ansætter en professionel instruktør til at sætte 2-3 årlige forestillinger op, og det er så forskellige teatre, som på skift får glæde af det.

I musikforeningerne er der brug for professionelle instruktører, dirigenter, gæstelærere og solister, som ofte ansættes til bestemte opgaver/forestillinger. For eksempel har Sønderjysk Kor ansat en dirigent, som i høj grad står for det musikalske indhold og lægger repertoiret. Koret har fundet sin seneste (nye) dirigent over dirigentbanken på nettet. Hun er uddannet korleder og organist. Der var 3 reaktioner på korets annoncering, så koret kunne vælge 'den rigtige'. Amatørsymfonikerne har fra starten ønsket at give unge dirigenter og solister mulighed for at spille med orkestret, og det har flere gange bestilt værker hos danske kom-

Figur 32: Amatørkulturforeningernes udgifter til løn, sammenlignet med øvrige fritids- og kulturforeninger (pct. andel af foreningerne)

ponister. Ingen af disse foreninger har råd til en lønnet administrator. Bestyrelsen klarer det administrative og prioriterer det kunstneriske input i deres budgetter.

I de rytmiske musikforeninger, i Ørkenfortet samt i kulturhusene er der ansat en 'daglig leder' – enten på fuld tid eller nogle timer om ugen. I Frederiksbjerg Beboer- og Kulturhus er der en lønnet daglig leder, som har været ansat siden sommeren 1991. Trods beklagelser over økonomi og kommunalt samarbejds-klima mener han, at det er fascinationen ved at arbejde sammen med de folk, der kommer i huset, som er drivkraften. Der sker hele tiden noget, det føles nødvendigt, '*det er sgu dejligt at opleve*'.

I Kulturhuset Klaverfabrikken opfattes den ansatte leder klart som en ildsjæl, der i bedste 'oplyste enevælde-stil' leder og fordeler opgaver – men som også er rigtig god til at give plads til initiativer. Klaverfabrikken har desuden en systueleder, som står for kostumeafdelingen (10 timer ugentlig) og en regnskabsmedarbejder (ca. 5 timer ugentlig). Desuden forsøger man at få råd til at betale noget af rengøringen i det meget store hus.

I de foreninger, som lægger rammer til mange forskellige aktiviteter, er det tydeligvis nødvendigt med en koordinator til at 'lede og fordele' det frivillige arbejde – ellers bliver det for meget rod. Flere steder forsøger man at holde et koordinerende husmøde hver eller hver anden uge, men det er svært at holde sammen på. Samspillet mellem bestyrelsen og den daglige leder er altafgørende for, hvordan ordningen fungerer. Hvis bestyrelsen overlader for meget til en ansat leder, føler vedkommende sig på 'herrens mark', og omvendt hvis bestyrelsen blander sig i alle detaljer, kan lederen ikke fungere.

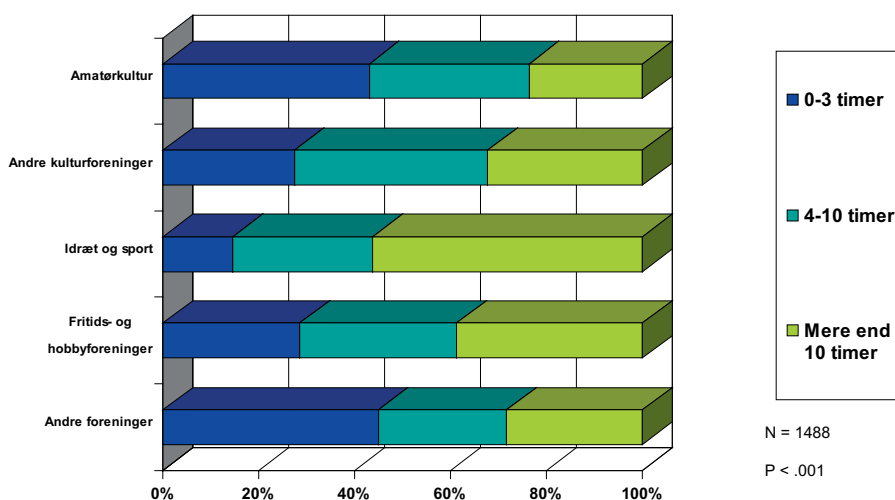
De kulturelle Samråd har ingen ansatte. '*Vi ønsker ikke en stor administration*', siger formanden for KS i Helsingør. Samrådene fungerer snarere som et idè- og koordinationsudvalg i kommunen, og i Haderslev yder den kommunale forvaltning da også op med en vis sekretariatsbistand.

En anden måde at vurdere arbejdsindsatsen i foreningerne er at se på de frivillige timer (inkl. bestyrelsesarbejdet), som lægges i foreningen. Her adskiller idrætsforeningerne sig fra de andre fritids- og kulturforeninger ved, at der ydes betydeligt flere frivillige og ulønnede arbejdstimer i gennemsnit pr. forening pr. uge. I idrætsforeningerne er det 137 timer,

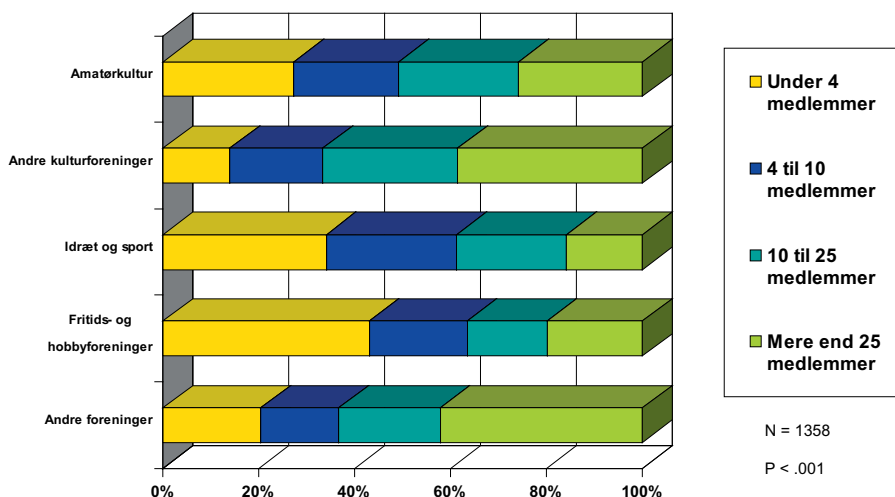
i amatørkulturforeningerne 31 timer, i øvrige kulturforeninger 27 timer og i fritids- og hobbyforeningerne 26 timer. Dette kommer også til udtryk i nedenstående figur. Mens der i mere end halvdelen af idrætsforeningerne arbejdes ulønnet i mere end 10 timer om ugen, gælder det kun for hver fjerde amatørkulturforening (figur 33). Den samme forskel finder vi også på landsplan mellem kulturorganisationerne og idrætsorganisationerne.

Antallet af frivillige (og frivillige timer) hænger imidlertid sammen med foreningens størrelse, og som bekendt er de fleste amatørkulturforeninger forholdsvis små. 'Normeringen' af ulønnede arbejdstimer, dvs. antallet af medlemmer pr. ulønnet arbejdstime pr. uge, kan derfor være et bedre udtryk for det ulønnede arbejdes betydning i foreningen. Figuren nedenfor viser, at også 'normeringen' er højere i idrætsforeningerne og fritids- og hobbyforeningerne end i amatørkulturforeningerne og andre kulturforeninger (figur 34).

Figur 33: Antal timer til frivilligt arbejde om ugen, opdelt på amatørkulturforeninger og andre fritids- og kulturforeninger (pct. andel af foreningerne)

Figur 34: Antal medlemmer pr. ulønnet arbejdstime pr. uge, opdelt på amatørkulturforeninger og andre fritids- og kulturforeninger (pct. andel af foreningerne)

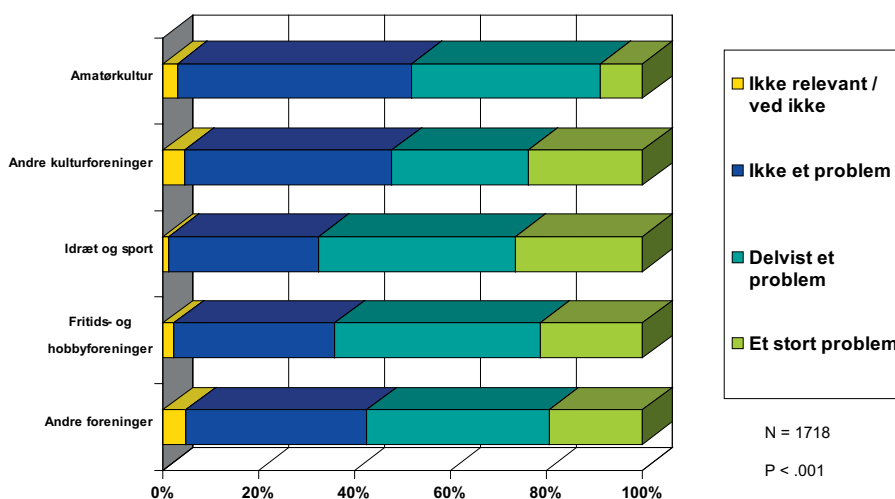

Rekruttering af frivillige

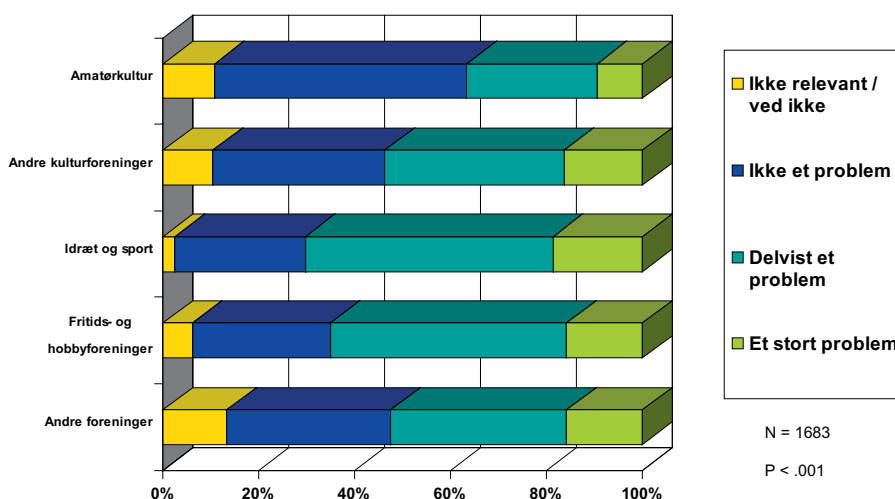
Ifølge foreningsundersøgelsen mener halvdelen af amatørkulturforeningerne ikke, at det er et problem at få frivillige til bestyrelsen, resten har problemer dermed, men kun 9 pct. synes, at det er et *stort* problem. Derved adskiller disse foreninger sig betydeligt fra de andre fritids- og kulturforeninger, som i højere grad anser rekruttering til bestyrelsen for at være et stort problem.

Det samme billede tegner sig for foreningernes vurdering af, om det er et problem at få frivillige til andre opgaver. Også her er det amatørkulturen, som har forholdsvis færrest foreninger, der anser det for et *stort* problem (10 pct.) (se figur 35 og figur 36). Landsorga-

Figur 35: Amatørkulturforeningernes svar på følgende påstand: 'Det er svært at få frivillige til bestyrelsen', sammenlignet med andre fritids- og kulturforeninger

Figur 36: Amatørkulturforeningernes svar på følgende påstand: 'Det er svært at få frivillige til andre opgaver', sammenlignet med andre fritids- og kulturforeninger

nisationernes svar er i god overensstemmelse med de lokale foreningers svar, og forskellene mellem 'kultur' og 'idræt' på denne vurdering findes også her.

Dette resultat svarer helt til det indtryk interviewundersøgelsen giver. 'Alle hjælper med!' er tilsyneladende et gennemgående træk for amatørkulturens frivillige arbejde. Men selvom alle er villige til at give en hånd med, så tænker de måske ikke altid på, at der er brug for dem – 'så det hjælper at spørge!'.

Foreningerne taler om en mindre kreds af 'faste frivillige', som kommer regelmæssigt – hver dag eller hver uge – for at løse bestemte opgaver. Dertil kommer så hobetal af 'ad hoc frivillige', som stiller op, når det er nødvendigt til særlige arrangementer. Faktisk kan flere af foreningerne udvide deres frivillige hold fra ca. 15-20 faste til 200-300. I RUSK taler man ligefrem om koordinatorene og de praktiske grise. Holdningen er, at *'man kan godt være en dårlig koordinator – men være en helt vild god en til at bære øl – så alle kan bruges!* (daglig leder på RUSK). Udtalelser som disse går igen i de fleste interviews.

Vi kan bare ringe, hvis det er nødvendigt, vi har et utrolig godt netværk.

Folk vil meget gerne hjælpe, for det kunne jo også være sjovt.

Vi vil jo altid gerne have flere med, og sommetider skal der nok puffes lidt, men i det store og hele stiller folk op.

Det er ikke svært at finde frivillige – folk vil generelt gerne, hvis de bare har tid.

Der bliver sjældent spurgt til jobberfaring – folk deltager i dét, som de har lyst til – og så lærer de det (musik, syning, sminkning). Folk, der kommer i huset, hører om opgaver, som trænger til at blive varetaget – telefonpasning fx – *'og så melder de sig selv til det, selvom man har masser af andet at lave – eller de bliver måske spurgt, om de vil hjælpe til'* (Klaverfabrikken).

Arbejdet organiseres/koordineres enten af den daglige leder eller af bestyrelsen. Det lille Teater sætter for eksempel alle aktive på et 'værtshold', som har pligter på teatret i perioder á 14 dage. Det kan være at holde teatret ryddeligt, at være vært ved forestillinger eller at deltage i almindelig vedligeholdelse og rengøring. Hvert værtshold har et bestyrelsesmedlem som 'formand', som kontakter gruppen, når den står for tur. For øjeblikket er 32 medlemmer og 5 'formænd' indskrevet på værtsholdene, som altså udgør de faste frivillige.

I Amatørsymfonikerne udpeges gruppeformændene (for de enkelte instrumentgrupper) af bestyrelsen, og de har ansvar for nye medlemmer, gruppeprøver samt gruppedisciplinen/fremmødet, evt. assistenter m.v., og bestyrelsen har udarbejdet retningslinjer for gruppeformændenes ansvarsområde.

Andre (fx RUSK) fordeler det frivillige arbejde på generalforsamlingen. Her åbnes der op for tilmelding til en række udvalg, som folk kan melde sig til – enten som styregruppemedlemmer (planlægning og gennemførelse) eller som frivillige (til praktiske opgaver). Der lægges aktivitets-lister frem, og på den seneste generalforsamling skrev mange sig på, inden de gik hjem. Listerne er i øvrigt åbne, og man kan tilmelde sig når som helst. De frivillige indgår typisk i ad hoc udvalg, som tager hånd om forskellige aktiviteter, gennemførelse af workshops (eller såkaldte clinics), vedligeholdelses-opgaver, fester, indretning af lokaler m.v. Og der er relativ stor opbakning til de frivillige aktiviteter.

Denne tilsyneladende idyl til trods er rekrutteringen naturligvis ikke uden problemer: Det er for eksempel ofte dem, der vifter med en lillefinger, som bliver valgt på generalforsamlingen! Men mange synes, at det er fint at blive opfordret, og at der er brug for en.

Formanden for Sønderjysk kor blev valgt som suppleant, *'Det lød ikke så farligt'*, men efter et år var han formand! Formanden for KS i Helsingør mener, at folk kan være nervøse for at involvere sig for meget. Derfor bør det meddeles på forhånd, hvem der stiller op til bestyrelsen, *'så folk kan roligt komme uden at risikere at gå hjem med et tillidshverv, hvis de ikke ønsker det!'*

Og så er der problematikken med at få unge frivillige. Formanden for KS i Helsingør, som også er formand for Helsingør Teater, har erfaring for, at *'teater – det er for den ældre generation. Men Helsingør Teater afvikler professionelle forestillinger – vi spiller ikke selv – og så er det mest for folk i vores alder, med mindre vi da har helt specielle forestillinger'*. Denne indstilling til teater afspejles også i medlemskredsens sammensætning. Den almindelige stemning er, at det er svært at få folk – især de unge – til at stille op, og at der er en 'uddøende ansvarsfølelse'. Derfor bliver bestyrelserne ofte selvsupplerende – koncentreret omkring et godt socialt samvær, som ikke altid er åbent for nye (unge) medlemmer. De unge bliver sjældent spurgt, om de vil stille op til bestyrelsen. Selvom mange af foreningerne har modsatrettede erfaringer: *'de unge gider godt'*, så er generationskløften ikke ukendt i foreningerne.

Der kan også være problemer med kontinuiteten – Det lille Teater har svært ved at fastholde frivillige instruktører i mere end et par sæsoner. Det betyder, at der hele tiden skal oplæres nye frivillige. *'– det er et stort arbejde at sætte en forestilling op. Og når nogle har været meget aktive en tid, så holder de måske op igen'* (formanden for Det lille Teater).

I de rytmiske musikforeninger er der meget gennemtræk, og Ørkenfortet har erfaring med, at *'det med de (faste) frivillige'* ikke er det, som præger foreningens hverdag mest, fordi folk kommer på stedet i perioder. Men når der skal laves arrangementer eller events, stiller folk op, og når der skal være forestillinger, slås der tit opslag op om, at 'frivillige søges' til forskellige opgaver. *'Det skal jo være noget, som engagerer folk'* – men *'... rengøring sørger medlemmerne selv for, det kan jo kaldes en form for frivilligt arbejde!'* (daglig leder Ørkenfortet).

Der er også andre mere generelle problematikker i rekrutteringen. På Frederiksbjerg var det opfattelsen, at det efterhånden er sværere at motivere til frivilligt arbejde, fordi alle de forældrebestyrelser, som er mere eller mindre påtvunget folk i vuggestuer, børnehaver og skoler, simpelthen har drænet en stor del af frivilligheden. *'Det er farligt og dødbringende for lysten til frivillighed at tvinge folk ind i noget, hvor de reelt ikke kan være med til at ændre på noget. Det bliver man træt af'*. Kulturhusets bestyrelse mener, at man ikke skal tvinge folk ind i noget. Det, der er vigtigt, er at være nysgerrig på sit liv og sine omgivelser – derfor bør der ikke være mere 'tvang' i beboerhuset – fx at man skal være medlem eller komme til generalforsamlingen for at få lov til at bruge huset. Men det er en svær balance – for det ville være en fordel for foreningen, at folk var (endnu) mere aktive.

På Klaverfabrikken definerede de frivillige selv deres arbejde således:

- vi kommer af egen fri vilje.
- vi deltager det antal timer, vi selv ønsker.
- vi kan sige nej til opgaver, vi ikke ønsker.

Men nogle er bekymrede ved den udstrakte brug af frivilligt arbejde i huset, hvilket bl.a. hænger sammen med den blanding af frivillighed og aktivering, som findes i huset.

Man siger jo, lad folk lave noget frivilligt arbejde – så får de det godt – de får jo selv noget ud af det, noget velfærd – og man får øvet sig på forskellige ting og lært noget nyt. Men en af problematikkerne ved det frivillige arbejde er, at det er en stor besparelse, i stedet for at betale en løn – politisk er det en undskyldning for at spare

penge – at man bruger frivilligt arbejde. Man ser det også på krisecentret.’ En tidligere aktiveret mener desuden. ‘Du ved aldrig, hvornår det er frivilligt arbejde – hvornår kan man sige nej?’

Afgørende for rekrutteringen er, at der er overskud – til at organisere og koordinere, til at give plads til nye ideer, til at give slip på vaner og (visse) traditioner. I Fair Play, som er den forening, som har flest problemer med rekrutteringen, bliver det manglende overskud den største forhindring for, at der kan ske noget. Den daglige leder har den opfattelse, at medlemmerne nok gerne gøre en indsats for foreningen, hvis de bliver spurgt, men det kræver koordinering og styring/struktur af indsatsen – og det har der ikke været overskud til. Medlemmerne er især unge, som har uddannelse, kæreste og andre frivillige aktiviteter at se til. Det ligger ikke lige for at gøre en indsats i Fair Play – ikke medmindre der laves en struktur/organisering, det kan ske indenfor.

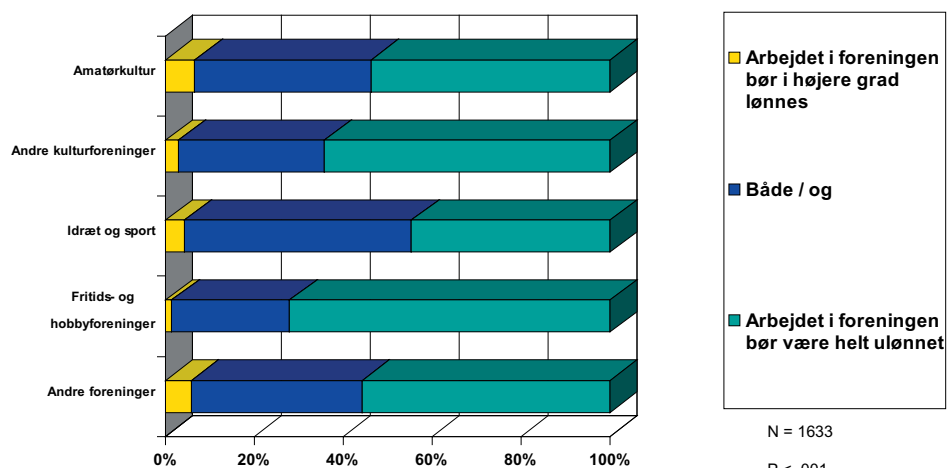
‘Hvis man får fat i folk – og forklarer at der er brug for dem, og vi sørger for noget mad og sodavand – så er jeg sikker på, at medlemmerne vil være klar til at gøre en indsats.’

Foreningen har tradition for frivillig indsats. Lokalerne blev oprindeligt indrettet ved hjælp af en frivillig indsats fra musikerne, og foreningens aktuelle hjemmeside er også resultatet af et stykke frivilligt arbejde fra et af medlemmerne.

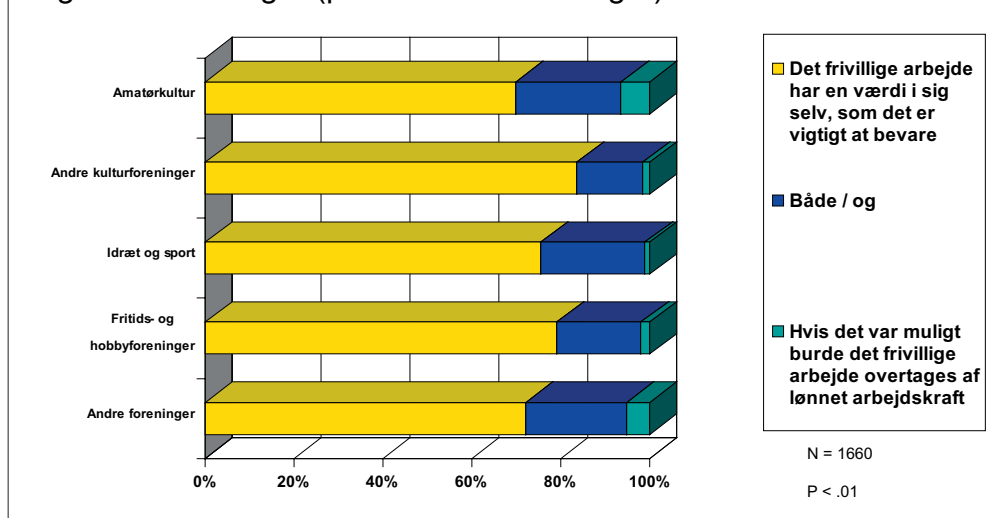
Det frivillige ideal

Idealet om, at arbejdet i en forening skal være ulønnet, har fortsat tilslutning hos langt de fleste foreninger. Det gælder også amatørkulturforeningerne. Kun 7 pct. mener, at arbejdet i foreningen i højere grad bør lønnes, mens hele 54 pct. mener, at arbejdet bør være helt ulønnet. Andelen, som svarer det sidste, er lidt mindre blandt idrætsforeningerne men lidt højere blandt især fritids- og hobbyforeningerne og øvrige kulturforeninger (figur 37). Dette svarer til foreningernes indstilling til, at de ikke bør drives som ”en forretning”.

Figur 37: Amatørkulturforeningernes holdning til om arbejdet i foreningen skal være ulønnet eller lønnet, sammenlignet med andre fritids- og kulturforeninger (pct. andel af foreninger)

Figur 38: Amatørkulturforeningernes holdning til bevarelsen af det frivillige arbejde i foreningerne, sammenlignet med andre fritids- og kulturforeninger (pct. andel af foreninger)

På landsplan er svarmønstret noget anderledes, idet flertallet af kulturorganisationerne svarer 'både / og' og kun 13 pct. mener, at arbejdet bør være helt ulønnet. Men her adskiller 'amatørkulturen' sig fra de øvrige fritids- og kulturområder ved i meget mindre grad end 'idrætten' (33 pct.) og 'fritid og hobbies' (55 pct.) at mene, at arbejdet bør være helt ulønnet.

Dertil kommer at 70 pct. af amatørkulturforeninger mener, at '*frivilligt og ulønnet arbejde har en værdi i sig selv, som det er vigtigt at bevare*', mens kun 6 pct. mener, at '*hvis det var muligt burde det frivillige arbejde overtages af lønnet arbejdskraft*'. Blandt amatørkulturforeningerne er andelen, som tilslutter sig det sidste standpunkt, dog klart større end hos de øvrige fritids- og kulturforeninger (figur 38).

En anden side af professionaliseringsdiskussionen er den faglige professionalisering. Igen mener et stort flertal af (alle)foreningerne, at '*alle der har lyst og interesse for foreningens aktiviteter kan bruges som frivillig uanset uddannelse og kvalifikationer*'. Dette standpunkt har 60 pct. af amatørkulturforeningerne. Modsat er det kun 9 pct. af amatørkulturforeningerne, som mener, at '*mange af foreningens aktiviteter kræver, at de frivillige har en uddannelse eller særlige kvalifikationer dertil*' (figur 13). Amatørkulturforeningerne står her med et ben i hver lejr. Dels holder de 'den frivillige fane højt', for de er afhængige af den frivillige arbejdskraft. Samtidig anvender de en stor del af deres indtægter på professionelles input for at højne den faglige kvalitet i foreningens aktiviteter.

Her afviger svarene fra landsorganisationerne betydeligt fra foreningernes svar, idet det kun er 24 pct. af kulturorganisationerne, der entydigt tilslutter sig synspunktet, at '*alle der har lyst og interesse for foreningens aktiviteter kan bruges som frivillig uanset uddannelse og kvalifikationer*'. Landsorganisationerne hælder således i mindre grad til den 'rene' frivillighed. Forklaringen er sandsynligvis, at de er mere opmærksomme på behovet for professionelt input i amatørkulturen.

8. Sammenfatning og perspektiver

På tværs af de mange analyser vil vi i dette kapitel sammenfatte og perspektivere nogle af de vigtigste resultater fra såvel spørgeskemaundersøgelser som interviews.

Det bobler i amatørkulturen

Amatørkulturen udvikler sig – efter de foreliggende undersøgelser – rent kvantitativt meget positivt. Både hvad angår andelen af befolkningen, som er engageret i kultur og kunst på amatør- og fritidsbasis, og med hensyn til antallet af foreninger for en kultur- og kunstaktivitet.

Andelen af befolkningen, som dyrker forskellige kulturaktiviteter voksede stærkt fra midten af 1960'erne til slutningen af 1980'erne, hvorefter deltagelsesniveauet har været på næsten samme niveau. Det omfatter både de, som spiller og synger privat eller i uformelle sammenhænge, og de som gør det i mere organiserede sammenhænge. Undersøgelserne giver desværre ikke specifikt svar på, hvor mange der dyrker kunst og kultur i en forening, men udviklingen i det foreningsorganiserede kulturliv kunne tyde på, at kulturudfoldelsen her fortsætter med at vokse, og hovedparten af foreningerne har enten haft et stabilt medlemstal eller har fået flere medlemmer de seneste fem år. Det bekræftes også af stigende tal for antallet af medlemmer i kulturelle børne- og ungdomsorganisationer.

Der kommer desuden stadig flere foreninger på området. To ud af tre af de eksisterende amatørkulturforeninger er dannet siden 1975 og hver fjerde er dannet siden 1990. Der er således skudt mange, mange nye foreninger op inden for dette område de seneste 30 år, og efter alt at dømme har antallet af foreninger og aktive medlemmer deri aldrig været større, end det er i dag.

Endelig er foreningernes svar præget af en betydelig optimisme, og de fleste foreninger synes ikke, at der er uoverskuelige problemer – hverken hvad angår lokaler og økonomi, nye medlemmer eller frivillige. Tilslutningen og opbakningen fra medlemmerne er meget stor i amatørkulturforeningerne. I hovedparten af foreningerne deltager fx mere end halvdelen af medlemmerne i den årlige generalforsamling samt i fester og lignende sociale arrangementer.

Små og få store problemer

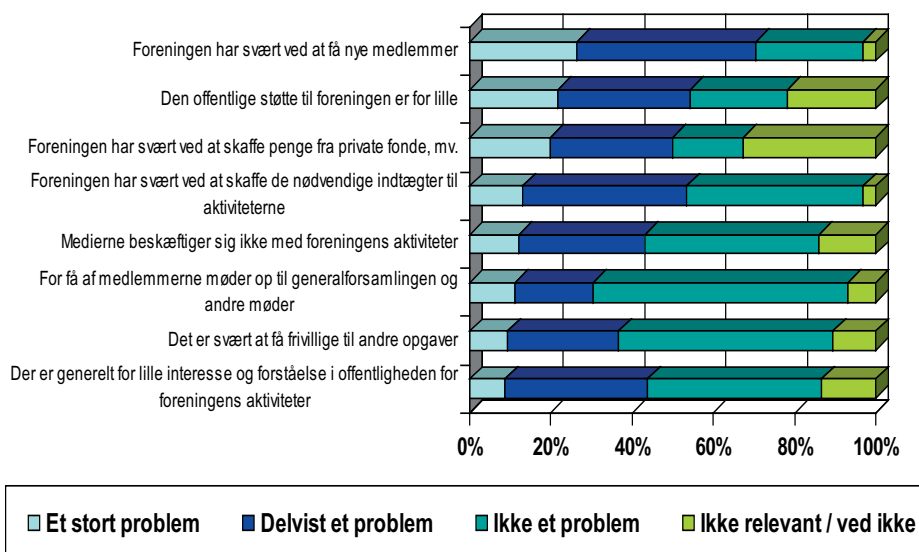
Hvad gør især arbejdet med kulturaktiviteter besværligt for foreningerne? I spørgeskemaundersøgelsen har de lokale foreninger svaret på, hvorledes de ser på en række postulerede¹⁵ problemer. Her skal vi sammenfatte disse svar ved at se på, hvilke problemer foreningerne opfattes som størst (figur 39), og hvilke problemer de ikke synes er så store (figur 40).

Nye medlemmer

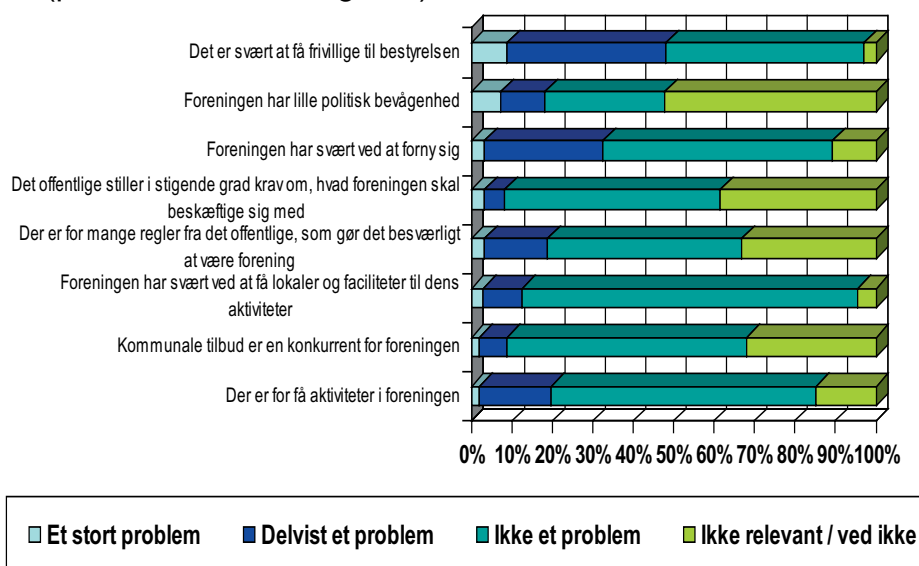
Det største problem er øjensynligt at få nye medlemmer. Over halvdelen af amatørkulturforeningerne opfatter det som et 'stort problem' eller et 'delvist problem'. Det skal dog

Figur 39: Amatørkulturforeningernes største problemer
(pct. andel af foreningerne)

Figur 40: Amatørkulturforeningernes mindste problemer
(pct. andel af foreningerne)

bemærkes, at det er et fåtal af foreningerne, som de senere år har haft en nedgang i medlemstallet, og en tredjedel har faktisk fået flere medlemmer (se figur 15).

Økonomien

Det næst største problem er økonomien. Omkring halvdelen af foreningerne svarer, at det er et problem – stort eller delvist – at '*den offentlige støtte er for lille*', at '*foreningen har svært ved at skaffe penge fra private fonde, virksomheder og bidragydere*', og at '*foreningen har svært ved at skaffe de nødvendige indtægter til aktiviteterne*'. Det er dog værd at bemærke, at det knapt er hver femte forening, som anser dette for 'et stort problem'.

Medlemsdeltagelsen

Det tredjestørste problem for foreningerne er at 'aktivere' deres egne medlemmer. Omkring hver tiende forening synes, at det er et 'stort' problem at få medlemmerne til at beskæftige sig med foreningens aktiviteter, deltage i generalforsamlingen mv. Dog skal det bemærkes, at andelen der svarer, at dette problem er 'stort' modsvares af en tilsvarende – eller større – andel, der svarer, at det ikke er et problem.

I diskussionerne om foreningernes vilkår nævnes ofte nogle problemer, som denne undersøgelse imidlertid viser ikke spiller en større rolle i amatørkulturforeningerne (figur 40).

I forlængelse af foreningernes problemer med medlemsdeltagelsen, svarer næsten halvdelen af foreningerne, at det er et problem at få frivillige til bestyrelsen. Det er dog kun hver tiende forening, som synes, at det er et 'stort problem', medens knap halvdelen af foreningerne slet ikke synes, at det er et problem.

Forholdsvis få foreninger synes, at krav og regler fra det offentlige er besværlige for foreningen. Der er forholdsvis få, som oplever, at det er et stort problem at få lokaler. Foreningerne synes heller ikke, at det er et problem for foreningen at forny sig, og endelig er det kun en lille del af foreningerne, som mener, at de har for lille politisk bevågenhed. I det hele taget er de fleste lokale amatørkulturforeninger glade for og stolte af deres aktiviteter, hvilket naturligt fører til en høj grad af tilfredshed – i lighed med det meste af det øvrige lokale foreningsliv. En høj grad af tilfredshed er imidlertid ikke ensbetydende med, at forholdene for amatørkulturen objektivt set er problemfri. Det er snarere tegn på, at det lokale aktivitetsniveau blomstrer.

'Ikke som i idrætten'

Foreningernes svar i spørgeskemaundersøgelserne støttes i høj grad af de interviewede foreninger. Og det styrker konklusionerne, at de lokale amatørkulturforeninger og landsorganisationerne på området har samme holdninger og vurderinger på langt de fleste spørgsmål og problemstillinger. Landsorganisationerne har dog på nogle punkter et andet udgangspunkt end de lokale foreninger, som giver en anden – men ikke nødvendigvis helt divergerende – vinkel på problemstillingerne.

Det er især fra landsforeninger, at man hører det synspunkt, at amatørkulturen politisk og økonomisk er 'sat i skammekrogen'. Forholdsvis flere landsforeninger end lokale foreninger mener, at manglende politisk bevågenhed er et problem, og landsforeningerne synes også i højere grad end de lokale foreninger, at økonomien er et problem.

I den sammenhæng er det ofte blevet sagt, at idrætten får langt flere penge, bedre lokaler og mere opmærksomhed end kulturen, og den opfattelse er så indgroet i kulturorganisationernes selvforståelse, at den nærmest er blevet til en 'myte'. I interviewene med de lokale foreninger var det tilbagevendende 'suk', at for amatørkulturen er det 'jo ikke som i idrætten'. Hvad kan undersøgelsen sige om denne 'myte'?

Som nævnt i kapitel 6 er det vanskeligt at analysere den foreningsorganiserede amatørkulturs økonomi. Dels fordi det er svært direkte at sammenligne forskellige områder, dels fordi gennemsnitsanalyser kan give et skævt billede, da afvigende foreninger (med enten meget store eller meget små indtægter) kan påvirke billedet. Med disse forbehold viser analyserne, at amatørkulturen i kroner og øre modtager meget mindre i offentlig støtte, end idrætten gør, og at gennemsnitsindtægten i amatørkulturforeningerne er lavere end i

idrætsforeningerne. Den væsentligste forklaring på dette er imidlertid, at amatørkulturforeningerne typisk er en del mindre end idrætsforeningerne, hvilket får betydning i forhold til de kommunale støtteordninger, der som regel gives som et tilskud pr. medlem. Tager vi højde for dette og sammenligner indtægterne pr. medlem, er der kun små forskelle mellem amatørkulturforeningerne og idrætsforeningerne. At tilskuddene kun gives til de foreningsorganiserede aktiviteter er et problem, som amatørkulturen har tilfælles med idrætten, hvor mange dyrker sport/motion udenfor foreningerne. Analysen kan således ikke bekræfte, at amatørkulturen forfordes økonomisk, når vi sammenligner det på foreningsniveau. På trods af dette viser interviewene, at der overalt i amatørkulturen er en fornemmelse af, at den står i skyggen af idrætten og at kulturforeningerne føler sig mere presset på økonomien end andre foreninger (se ovenfor). At amatørkulturforeningerne også har færre medlemmer og færre frivillige end idrætten, afhjælper tilsyneladende ikke denne følelse.

Sammenligner vi tre væsentlige samfundsområder for foreninger og frivilligt engagement: det sociale og sundhedsfremmende område, det kulturelle område og idrætten, finder vi mange forskelligheder, men problematikken om overlevelse, synlighed, politisk bevågenhed og den stadige kamp for egne værdier er fælles for dem alle. Både det frivillige sociale område og det frivillige kulturelle område ønsker mere opmærksomhed og skeler til lovgivningen og organiseringen på idrætsområdet.

Da det sociale område fik opfyldt sit ønske om en særlig paragraf i den sociale servicelov, som påbyder kommunerne at samarbejde med de frivillige sociale foreninger og organisationer, var det imidlertid ikke kun lykkeligt. Lovgivningen har også medført en langt større afhængighed og flere krav fra det offentlige. Kommunerne har en fornem-

Forskelle og ligheder i den frivillige sektor

	Det sociale område	Idrætten	Amatørkulturen
Organisations-formål	Problemorienteret	Aktivitetsorienteret	Kunstnerisk/udfoldelsesorienteret
Selvforståelse	'Supplement' til den offentlige sektors tilbud og service	'Monopol' Idrætten har større værdi, når den finder sted i foreninger	'Lyst og Mening i sig selv' Den kulturelle udfoldelse og det kunstneriske udtryk er det centrale – organisationsformen er sekundær'
Forholdet til den offentlige sektor	Integration Domineret af det offentlige	Autonomi Legitimerer sig ved den afledte nytte for sundhed, integration mv.	Autonomi Legitimerer sig ved 'kulturens egen værdi' og betydning for dens kunstneriske fødekæde
Lovgivning	Generelle forpligtelser for kommunen til at støtte og samarbejde (Serviceloven § 115)	Specifikke bestemmelser i lovgivning som angiver, hvordan kommunen skal støtte økonomisk og stille faciliteter til rådighed (Folkeoplysningsloven)	Specifikke bestemmelser i lovgivning som angiver, hvordan kommunen skal støtte økonomisk og stille faciliteter til rådighed (Folkeoplysningsloven)
Offentlig finansiering	Primært driftsstøtte og støtte til projekter.	Primært grundstøtte (støtte pr. medlem under 25 år og gratis benyttelse af offentlige lokaler og anlæg). Stor offentlig støtte til landsorganisationerne fra tips- og lotto	Primært grundstøtte (støtte pr. medlem under 25 år og gratis benyttelse af offentlige lokaler og anlæg) Beskeden offentlig støtte til landsorganisationerne fra tips- og lotto

melse af, at når der *skal* samarbejdes, skal det også i højere grad kontrolleres, at kvaliteten er i orden, at borgernes skattepenge anvendes fornuftigt, og der bliver tale om et marked, hvor de sociale foreninger byder ind, og kommunerne køber de varer, som de mener, de har behov for. Faren ligger i, at de sociale foreninger/organisationer bliver opfattet som et instrument, der kan supplere kommunens service. De frivillige organisationers egne værdier og autonomi glemmes ofte i skyndingen. Spørgsmålet er, om det er et sådant samarbejde, kulturen har brug for?

I oversigten på forrige side har vi i stikordsform opridset forskelle og ligheder mellem de tre frivillige områder – det sociale, det idrætslige og det kulturelle. Til trods for at man fra politisk hold – som fx i ‘Charter for det frivillige Danmark’ (2000)¹⁶ – lægger vægt på lighederne mellem de forskellige områder for frivillighed, er der store forskelle i formål, selvforståelse og forholdet til den offentlige sektor.

Amatørkulturens betydning for kulturlivet

I Folketingets vedtagelse om at iværksætte en samlet dokumentation af det frivillige arbejde inden for kunst og kultur fremhæves nogle aspekter af amatørkulturens kulturelle og kulturpolitiske betydning for borgernes udfoldelsesmuligheder, for udvikling af forpligtende fællesskaber, for indsigt i den skabende proces og for den kunstneriske fødekæde. Hertil kommer rollen for den lokale og regionale kulturpolitik. Denne del af undersøgelsen kan især bidrage til at belyse de to første og det sidste af disse aspekter.

Borgernes udfoldelsesmuligheder

Foreningernes kulturtilbud giver mange - og meget forskellige - muligheder for udfoldelse. Det kan der ikke herske tvivl om. Alene listen over de mange forskellige kulturforeninger på Fyn giver et overbliksbillede af mangfoldigheden. De dybdegående interviews med 11 amatørkulturforeninger uddyber og bekræfter dette indtryk. Hvis læseren ønsker et sammenhængende og nuanceret portræt af hver af de – meget forskellige – foreninger henvises til bilag 2, som understreger mangfoldigheden på området.¹⁷

Et centralt aspekt i denne undersøgelse er analysen af det frivillige arbejde inden for kunst og kultur. En meget stor andel af den danske befolkning – 35 pct. – deltager i frivilligt arbejde i løbet af et år. 4 pct. gør det inden for det kulturelle område. Den frivillige indsats inden for amatørkulturen har stor betydning i mange menneskers hverdag og for deres udfoldelsesmuligheder. Samtidig er det frivillige arbejde i sig selv en chance for personlig udvikling. Dertil kommer opbygning af personlig kompetence og indsigt, som kan anvendes i andre sammenhænge – fx i arbejdslivet. Det interessante er, at jo mere krævende og forpligtende en aktivitet er, og jo mere man er involveret deri, jo mere synes de foreningsaktive at få ud af deltagelsen (Torpe 2000).

Mange har imidlertid anført, at især unge mennesker typisk engagerer sig i aktiviteter, som giver dem personlige udfoldelsesmuligheder, at (nutidens) unge har vanskeligt ved at underlægge sig fællesskabets beslutninger, og at det er svært at fastholde de unge i et forpligtende engagement (fx lederskab). De unge stiller krav til kvalitet i aktiviteterne, påstås det. Og de søger efter personlige kompetencer. Det moderne samfund kræver mere af sine unge end nogensinde tidligere, da familie, klasse og uddannelse medførte givne værdier. Man taler ligefrem om, at der i postmoderne samfund er sket en ‘kulturel frisættelse’ fra

traditionelle værdier (Ziehe og Stubenrauch 1983). Derfor er nogen af den opfattelse, at de unge ikke længere vil bakke op om foreningerne, og at foreningslivet ikke giver udfordringer nok. Men der er også andre tendenser, og en undersøgelse fra Dansk Ungdoms Fællesråd viser, at medlemstallet i de kulturelle børne- og ungdomsorganisationer – som amatørmusik og teaterforeninger – er i markant fremgang (Stavnsager og Jantzen 2000). Denne undersøgelse kan ikke understøtte tesen om foreningstræthed. Det gælder i såvel de nye som de gamle foreninger, og det gælder på tværs af medlemmernes alder og foreningernes formål. Foreningsformen synes at være et vilkår på godt og ondt. Et til tider besværligt vilkår, som man affinder sig med, men som også internt i foreningen kan bruges til at involvere medlemmerne. Den nyeste og mindste af foreningerne oplever tilmed foreningsformen som frigørende. Her lægges vægt på den korte vej fra idé til handling. 'Der er ikke så meget palaver'.

I forlængelse af denne diskussion kunne det være interessant at få afklaret, hvorfor folk har valgt foreningsformen som ramme om deres kunstneriske udfoldelse, og – måske især – hvorfor der er nogle, der ikke vælger den? Desværre giver denne undersøgelse ikke mulighed for dette.

Interviewene med foreningerne viser, at der for deltagerne i de mange forskellige kulturelle aktiviteter er tale om et engagement, som involverer den enkelte i personlig udfoldelse, men som desuden nødvendiggør en forpligtelse i forhold til fællesskabet. Der er tale om aktiviteter, som betyder 'liv og død' for deltagerne, som en af de interviewede udtrykte det. Der er således tale om noget andet og meget mere end 'underholdning' og 'tidsfordriv'. Mangfoldigheden af opgaver og udfoldelsesmuligheder i foreningerne giver muligheder for at udvikle egen identitet. Den drivkraft, som udgøres af den enkeltes lyst, får plads i de 'utvungne fællesskaber', som amatørkulturen altid har bestået af, og som er områdets store force.

Udvikling af forpligtende fællesskaber

Endnu en udbredt opfattelse er, at de forpligtende fællesskaber er på vej 'ud', og at det især er de unge, som har droppet det traditionelle foreningsliv. På det kulturelle område får denne holdning næring af den opfattelse, at en del kunstneriske aktiviteter ikke passer ind i etablerede (forenings)rammer. Mange taler derfor om nødvendigheden af at udvikle (løse) netværk og om en større opmærksomhed mod de 'ikke-organiserede'.

Denne opfattelse hænger imidlertid ikke sammen med, at der kommer stadig flere foreninger, at der stort set ikke er nogen medlemskrise, at andelen af befolkningen, som udfører frivilligt arbejde, er voksende, og at folk i dag i gennemsnit bruger mere tid på foreningsliv og frivilligt arbejde, end de gjorde for ti år siden (Bonke 2002).

Der er altså ingen grund til at 'male fanden på væggen', hvad angår foreningernes fremtid. Foreningerne – i moderne forstand – er og kan give brugbare rammer for amatørkulturen. Foreningerne er en organiseringsform, som de fleste tager til sig og bruger, som det passer bedst for deres aktivitet. Foreningsformen kan hjælpe med til at holde sammen på aktiviteterne, og desuden giver den mulighed for økonomisk støtte og legitimitet i forhold til omverdenen.

Forestillingerne om at mere uformelle organiseringsformer eller netværkskulturer – med et miks af kunstarter, aktivitetsformer og samarbejdspartnere, som især unge tager til sig – langsomt afløser 'den rigide foreningsform' er nok overdrevne. Dels fordi der ikke er belæg for, at det sker i større omfang. Dels fordi det bygger på en forenklet modstilling

mellem 'netværkskultur' og 'foreningsliv'. Undersøgelsen giver en række eksempler på, at etablerede foreninger kan rumme mange ideer og stor rummelighed, og at fællesskabet fortsat spiller en stor rolle i foreningerne. Samtidig viser de mange små foreninger, som amatørkulturen rummer, måske også, at forskellen mellem 'et netværk' og 'en forening' i mange tilfælde ikke er så stor, når vi ser bort fra de formelle rammer. Det karakteriserer forholdsvis mange amatørkulturforeninger – i sammenligning med idræts- og hobbyforeninger – at nogle aktiviteter åbne for andre end medlemmerne, og at de arbejder sammen med andre lignende foreninger om arrangementer. Samtidig er den individualisering og trang til personlig udfoldelse, som den 'kulturelle frisættelse' repræsenterer, givetvis ikke udtryk for 'egoisme'. Den kan også lede til nye forpligtende fællesskaber og til en kritik af 'bedsteforældrenes foreninger', som kan være nødvendig for en fornyelse på området. Det har, så vidt vides, altid været ungdommens lod!

De værdier som interviewene afdækker handler om mere end 'individuel udfoldelse'. De utvungne fællesskaber udvikler sig ofte – hvad enten det er intentionen eller ej – til forpligtende fællesskaber. Både unge og gamle vil stadig fællesskabet – de venskabsbaserede netværk og samværet med andre (ofte jævnaldrene). Selvom aktiviteten (den kunstneriske udfoldelse) har forrang i forhold til det sociale møde, så resulterer det ofte i fællesskaber og social kapital.¹⁸

Den lokale og regionale kulturpolitik

Hvilken rolle spiller den foreningsorganiserede amatørkultur for den lokale og regionale kulturpolitik? På den ene side har det vidtforgrene net af lokale sangkor, danseforeninger, amatørscener, musikforeninger og andre kulturforeninger en afgørende betydning for børns og voksnes muligheder for at få kunstneriske oplevelser og for selv at deltage i kunstneriske og kulturelle aktiviteter i alle egne af landet. På den anden side opfatter de fleste af amatørkulturforeningerne sig ikke som 'lokale' i den forstand, at de hører til i et bestemt lokalområde. Amatørkulturens aktiviteter går på tværs af lokale og regionale grænser, og de fleste foreninger føler sig ikke knyttet til et lokalsamfund. Men hvad der er nok så væsentligt, så må også amatørkulturforeningerne have et lokalt, fysisk udfoldelsessted – og dermed kan amatørkulturens foreninger i høj grad få betydning for lokalområdet og dets beboere. Det understreges af, at De Kulturelle Samråd og kulturhusene retter deres aktiviteter mod det lokale kulturliv.

Amatørkulturens samfundsmæssige betydning

Det karakteriserer amatørkulturen – som kultur og kunst generelt – at det i meget lille grad ligger under for nyttetænkning og instrumentalisering af aktiviteterne. Det er aktiviteterne egen-værdi, som er det primære – og ikke deres eventuelle (sekundære) betydning for fx integration og forebyggelse.

Amatørkulturforeningerne er derfor først og fremmest en organisatorisk ramme for kulturel og kunstnerisk udfoldelse på mange forskellige niveauer. Selvom man stræber efter, at alle, der ønsker det, kan være med, så går det ud på "at synge eller spille godt" – og det kunstneriske niveau "tages alvorligt" og ses som en udfordring for den enkelte såvel som for fællesskabet.

Amatørkulturforeningerne engagerer sig derimod i meget lille grad i politiske spørgsmål. Dels som en konsekvens af at kun en lille del af disse foreninger er knyttet til værdier eller ideologier af åndelig, politisk eller samfundsmæssig karakter og derfor ikke har et større politisk eller åndeligt sigte. Dels fordi de fleste foreninger ikke føler sig knyttet til et lokalsamfund. Dertil kommer, at foreningerne så i øvrigt er godt tilfredse med de forhold, som kommunen giver dem, og derfor ser de ingen grund til at søge større politisk indflydelse. Det medfører også, at meget få foreninger er optaget af, hvad aktiviteterne kan bibringe samfundet, hvad enten det drejer sig om integration, social forebyggelse eller sundhed. Spørgsmål om kønsfordeling optager heller ikke foreningerne, med mindre det handler om at få nogle flere mænd til at gå til korsang. Og følgelig er amatørkulturområdet heller ikke så optaget af selve organiseringsformen – foreningen som organiseringsideal – som man er det inden for den foreningsorganiserede idræt.

Foreningerne er i det hele taget meget selvstændige, nogen vil måske sige, at de er 'sig selv nok'. Det er kun omkring halvdelen af amatørkulturforeningerne (her alene undersøgt i Fyns Amt), der er medlem af en landsdækkende organisation eller paraplyorganisation, og det stor flertal af foreningerne samarbejder alene med foreninger, der beskæftiger sig med samme slags aktiviteter – og ikke med fx kommunale institutioner eller virksomheder.

Dette billede af amatørkulturforeningerne efterlader et indtryk af et mylder af små demokratiske men selvtilstrækkelige 'reservater' for en bestemt side af kunst- og kulturlivet, men uden større interesse og vision for det omgivende samfund. Denne sammenfatning rummer en stor del af sandheden om amatørkulturforeninger, og det er en sandhed, som de har til fælles med de fleste foreninger i det moderne samfund. Det er kun en lille del af foreningerne, som kan siges at være en del af en 'folkebevægelse' med en vision for og en forestilling om 'det gode samfund'. De er også i meget begrænset omfang 'lokale' i den forstand, at de ikke føler ansvar for og kommer med løsninger på lokale problemer og behov.

Befolkningens deltagelse i foreningslivet er imidlertid – efter alt at dømme – større end nogensinde. Det engagement, den kompetence og de netværk, som foreningslivet skaber, har givetvis en demokratisk betydning, som er vanskelig at måle. Omkring halvdelen af befolkningen er medlemmer af aktivitetsbestemte foreninger, der findes et stort potentiale for frivillig indsats blandt medlemmerne, og det er netop her disse foreninger kan have deres demokratiske betydning. Og den tendens til tilbagegang i de unges foreningsdeltagelse, som nogle undersøgelser peger på, må ikke tillægges for stor betydning. Dels er tendensen ikke særlig stærk, dels vokser deltagelsen i foreningslivet over livsforløbet (Andersen 2003).

Amatørkulturforeningernes centrale samfundsmæssige funktion, udover deres værdi for kunstnerisk og kulturel udfoldelse og glæde, er at være en 'social mødeplads', der udvikler 'social kapital'. I en analyse af demokratiet og den økonomiske udvikling og forskellighed i Italien skriver den amerikanske samfundsforsker Robert Putnam, at "*vefungerende demokratisk styring i Italien er en sidegevinst af sanggrupper og fodboldklubber ...*" (Putnam 1993, side 176, egen oversættelse). Bag denne dristige påstand ligger den antagelse, at 'tillid, gensidighed og samarbejde' (= social kapital), er en vigtig byggesten for ethvert samfund, fordi der som sidegevinst udvikles (praktiske og aktivitetsbaserede) sociale fællesskaber, hvor mennesker arbejder ligeværdigt sammen om en fælles interesse. Den samfundsmæssige betydning ligger i den gensidigheds- og tillidsskabende sidegevinst af det konkrete, aktivitetsbaserede fællesskab om sang, musik, dans, teater eller anden kulturaktivitet. Selve det forhold, at samfundet er gennemorganiseret, og at der er mange aktive, bidrager bety-

deligt til at styrke den enkeltes påvirkningsmuligheder i samfundet. Og meget tyder på, at foreningsdeltagelse har en positiv sammenhæng med demokratisk identitet, udvikling af kompetence og engagement.

Undersøgelsen viser imidlertid, at der tilsyneladende er en – måske stigende – modsætning mellem foreningernes selvforståelse og de politiske forestillinger om foreningernes samfundsmæssige og velfærdspolitiske nytte og dertil knyttede begrundelser for at støtte dem. Det gælder især amatørkulturforeningerne og andre fritidsforeninger. Foreningerne er optaget af aktiviteterne – sang, musik, teater osv. – i sig selv, mens politikere og embedsmænd er optaget af foreningernes bidrag til forebyggelse, integration, sundhed og andre samfundsmæssige mål. Der er behov for en politisk anerkendelse af amatørkulturens og -kunstens værdi i sig selv og forståelse for, at den velfærdspolitiske værdi primært er en 'sidegevinst', der opstår når man netop tager kulturen og kunsten alvorlig.

Bilag 1: Kort beskrivelse af 11 kulturforeninger

Nedenstående foreninger og organisationer blev interviewet til undersøgelsen. Efter oversigten følger en kort beskrivelse af hver af foreningerne.

Navn:	Stiftelsesår	Adresse	Kontaktperson
Kulturelle samråd			
Kulturelt samråd Helsingør	ca.1985	Fr. Leyevej 26 3070 Snekkersten	Preben Frederiksen
Kulturelt samråd Haderslev	1971	Højgade 3 6100 Haderslev	Annette Sommer
Huse			
Kulturhuset Klaverfabrikken www.klaverfabrikken.dk	1994	Christiansgade 3-7 3400 Hillerød	Birgit Rømer klaverfabrikken@klaverfabrikken.dk
Frederiksbjerg Beboer- og Kulturhus www.frederiksbjerg.dk	1977	Skt. Anna Gade Skole Bygning C 8000 Århus	kulturhus@frederiksbjerg.dk
Foreninger			
Det lille Teater, Gråsten www.lilleteater.dk	1972	Smedebakken 2, Adsbøl 6300 Gråsten	Ole Gaul Nilum gaulnilum@vip.cybercity.dk
Amatørsymfonikerne www.amatormusik.dk/ amatorsym	1954	Slangerupgade 21,1 2200 København	Dina Gelfer-Jørgensen dina@gelfer.com
Sønderjysk Kor www.soenderjyskkor.dk	1972	Ballehøj 52 6100 Haderslev	Eli Knygberg, 7452 5652 sdjkor@haderslev.bynet.dk
Sønderjysk Violinklub	2004-05	Kirkevej 11 6400 Sønderborg	Christian Balslev degnegaarden@familie.tele.dk
Fair Play www.fairplaymusik.com	Ca 1975	Dronningensgade 66, 3, 1420 Kbh, K	Jonas Sommer fairplay@mail.dk
RUSK www.rusk-kbh.dk	2000	Øresundsvej 4 2300 Kbh. S	Stine Olsen 32593270 rusk-kbh@mail.dk
Ørkenfortet www.oerkenfortet.dk	1994	Kigkurren 1 2300 Kbh. S	Mia Rosenkulde Nielsen kontoret@oerkenfortet.dk

Amatørsymfonikerne – stiftet 1954

Historie

Amatørsymfonikerne er et fuldt besat symfoniorkester med 60-70 (amatør) musikere. Orkesteret blev oprettet for at give mulighed for sammenspil. *'Dels under private former, dels ved offentlige koncerter'*, som der står i vedtægterne. Orkesteret har som sin hovedopgave at spille symfonisk musik og har ønsket at give unge dirigenter og solister mulighed for at spille med orkesteret. De seneste år har givet mulighed for at prøve med adskillige unge dirigentemner. Den romantiske og nyere musik har haft hovedrollen i orkestrets reper-

toire, men man har også spillet helt ny musik. Repertoiret fastlægges i samarbejde mellem bestyrelsen og dirigenterne, der skal tages hensyn til såvel sværhedsgrad, mulighed for besætning, behov for evt. fondsstøtte og publikumsinteresse.

Orkesteret debuterede i radioen i september 1957 og fik mange anmelderroser med på vejen. Det hele var startet med mindre kammermusikalske ensembler, hvor ideen til et større orkester opstod. Og snart strømmede københavnske amatørmusikere til. Orkesteret fik rutine gennem et mangeårigt samarbejde med Danmarks Radio (i forskellige udsendelser), og ved sommerkurser og koncertture har orkesteret gjort meget for at holde et højt musikalsk niveau. En årrække i slutningen af 1950'erne og op i 1960'erne var orkesteret tilsluttet Musik og Ungdom, som dog på et tidspunkt mente, at gennemsnitsalderen i orkesteret var blevet for højt. Men orkesteret valgte at holde fast i sine trofaste 'kernetropper', samtidig med at der stadig kom nye unge musikere til. Orkesteret var fra starten simpelthen stedet, hvor unge klassiske amatørmusikere kunne mødes og spille sammen. De fleste på et højt teknisk og musikalsk niveau, men uden at være et professionelt (lønnet) orkester.

Orkesteret har haft flere op- og nedgangsperioder. Det har til tider været vanskeligt at få alle grupper i orkesteret fuldt besat, og det har i perioder været svært at opretholde en tilfredsstillende mødedisciplin. Ligeledes har orkestrets høje ambitionsniveau og aktivitetsniveau stillet store krav til såvel medlemmer som bestyrelse. Så man husker 'mindre gode perioder' bl.a. omkring 25-års jubilæet. Men det er hver gang lykkedes at bygge orkester og samspil op igen, og orkesteret er for tiden 'på toppen' og spiller bedre, end det har gjort i rigtigt mange år.

Omkring år 2000 kom der en stor tilgang af unge, dygtige strygere ind i orkesteret. Det har givet en saltvandindsprøjtning, og for tiden er orkesteret inde i en 'fremragende periode', mener bestyrelsen. Orkesteret klarer 'nogenlunde' at holde bemanningen intakt, men det må til tider indkalde forstærkninger, når repertoiret kræver det, og man er altid på jagt efter gode musikere. Bestyrelsen søger i forbindelse med repertoiret at sikre, at der er noget at lave for alle grupper og at fastholde interessen hos specielt messingblæserne.

Orkesteret havde 50-års jubilæumsår 2004. Det blev på mange måder et højdepunkt i orkestrets historie med særlige jubilæumskoncerter og udgivelse af et jubilæumsskrift samt et bestillingsværk af Anders Koppel. Orkesteret spillede desuden med udvidet besætning med 85 medlemmer musikere ialt.

Aktiviteter

Foreningen har medlemmer fra hele Storkøbenhavn og dele af Sjælland og har aktiviteter i hele landet. Der arrangeres koncertrejser til udlandet (hvert andet år i efterårsferien). I 2005 gik turen til Malta og 2003 til Cortona i Italien. Man kan således ikke tale om en 'lokalforening', men foreningen opfatter sig som et københavnsk orkester. Orkesteret har tre koncerter pr. år: forår, sommer og efterår. Sommerkoncerten foregår ofte i Tivolis koncertsal. Hvor gang spilles programmet to eller tre gange forskellige steder. Bestyrelsen udarbejder løbende koncertplaner, som fremlægges for orkesteret til orientering og til dialog. Orkesteret har en ugentlig øveaften, og dertil kommer ekstra prøver op til koncerterne. Desuden er der jævnligt ekstra gruppeprøver. Prøverne starter i slutningen af august og der sluttes med sommerkoncerterne i begyndelsen af juni.

Medlemmer

Foreningen har p.t. ca. 70 medlemmer – ikke alle er aktive medlemmer i orkestret hele tiden.

Medlemstallet har været nogenlunde konstant gennem alle årene, hvilket giver sig selv pga. orkestrets størrelse. Aldersfordelingen ligger fra sidst i 20'erne til nogle få over 70 år. Der er ingen øvre aldersgrænse, det er op til medlemmerne selv at bedømme, hvorvidt de stadig er i stand til at spille. Det kan især være vanskeligt for blæserne at holde et højt teknisk niveau i en høj alder. Gennemsnitsalderen er måske midt/sidst i 40'erne. Kønsfordelingen er ligelig. 48 mænd og 49 kvinder.

Frivillige

Bestyrelsen har 5 medlemmer + 2 suppleanter. Kønsfordelingen *'har vi aldrig tænkt på – det har været mere vigtigt at få en ligelig fordeling af strygere og blæsere'*. Der er p.t. 3 kvinder og 4 mænd i bestyrelsen. Formanden er en kvinde. Der er ikke råd til en ansat leder af orkestret.

Alle orkesterets medlemmer hjælper med forefaldende opgaver – stille stole og scene op, dele noder ud, bære instrumenter, stille slagtøj op og meget mere. I forbindelse med et operaprojekt deltog orkesterets medlemmer også ved at sy kostymer, lave scenografi, sælge billetter m.v. Desuden har hver instrumentgruppe en formand. Gruppeformændene udpeges af bestyrelsen og har ansvar for nye medlemmer, gruppeprøver samt gruppedisciplinen/fremmødet. Bestyrelsen har udarbejdet retningslinjer for gruppeformændenes ansvarsområde.

Lokaler

Et egnet øvested er i sagens natur alfa og omega for et orkester. Både til den ugentlige prøve og til ekstraprøver op til koncerter m.v. Orkesteret har ikke egne lokaler, men har de seneste mange år øvet en gang om ugen i Ahlefeldtgades medborgerhus, som har en passende stor sal, og hvor der desuden er café og faciliteter, som er gode til socialt samvær i pauser og/eller efter øvetid. Imidlertid har der været en del aflysninger på det seneste, hvilket har sat orkestret i store vanskeligheder med at skaffe og finde andre egnede øvelokaler. Der er p.t. overvejelser om Vesterbro Ungdomsgård. De første 25 år af orkestrets virke havde orkestret mulighed for at øve og spille i Radioen Koncertsal, men på grund af en større aktivitet blandt de professionelle orkester i huset måtte orkesteret finde andre øvesteder. Ikke altid med lige stort held.

Værdier

Den centrale idé med orkestret er at give mennesker mulighed for at udøve orkesterspil og føle det 'kick' som musikudøvelse på rimelig højt niveau kan give. Orkestret opfatter sig som et vigtigt led i dansk musikliv, og det indtager en naturlig plads i den musikalske fødekæde. Mange professionelle musikere har trådt deres barnesko i Amatørsymfonikerne og en lang række dirigenter, instrumentalsolister og sangere har med orkestret fået deres første erfaringer med et fuldt besat, velspillende symfoniorkester. *'Vi glæder os, når en af 'vore' for alvor slår igennem og gør karriere'. Så tillader vi os at føle en smule stolthed over det lille skub, vort samarbejde forhåbentlig var med til at give'* (formand for bestyrelsen).

Det lille Teater, Gråsten – stiftet 1972

Historie

Det lille teater, Gråsten *'skal danne ramme om et aktivt dramatisk arbejde og med dette som grundlag udøve teatervirksomhed på amatørbasis'* (Vedtægterne § 2).

Teatrets betydning i Sønderjylland skal ses i lyset af, at både danske og tyske gennem generationer har tillagt scenekunsten betydning som værn om sprog og tradition. Det lille Teater har rødder i 'dilettanten' i Gråsten ungdomsforening og holdt fanen højt op gennem 1930'erne og -40'erne. I 1948 opstod landets første egentlige amatørteater i Gråsten, og det kørte i 1950'erne videre under 'private former'. I 1959 opstod på initiativ af forskellige kulturforeninger i Sønderjyllands Amt institutionen Sønderjysk Forsøgsscene, som Det lille Teater senere blev en naturlig del af.

Teatret i sin nuværende foreningsform blev startet med inspiration fra Det lille Teater i Flensburg. En gruppe af teaterinteresserede (med afsæt i DATS) påtog sig at finde ud af, om det var muligt at starte en teatergruppe i Gråsten. Og det viste sig, at ideen var bæredygtig. Flere af de personer, som var med til at starte foreningen, er desuden stadig aktive i teaterarbejdet. Teatret er stærkt knyttet til DATS (Dansk Amatør Teater Samvirke). Dels fordi der blandt de aktive har været et stort personsammenfald, og dels pga. et mangeårigt bofællesskab i Ladegårdskov. Bestyrelsen mener, at DATS's tilhørsforhold til Sønderjylland gør teaterinteressen meget stærk i området. *'Der har været folk, som har været med til at præge udviklingen og sætte skub i amatørteater i Danmark, og de har altså tilfældigvis været samlet i Sønderjylland'*.

Det lille Teater profilerer sig stærkt som egnsteater og roses (i 25-års-jubilæumsskriftet) for at bidrage til at tegne egnens kulturelle historie. Teatret betegnes som en stærk kulturfaktor for befolkningen i Gråsten og omegn. Samtidig er teatret en del af 'Sønderjysk Forsøgsscene', som består af et samvirke mellem en række teatergrupper/scener i regionen.

Aktiviteter

Teatret har siden sin start produceret mellem 5 og 7 forestillinger om året. Efterhånden er der bygget et netværk op, og teatret har deltaget i forskellige internationale festivaler. *'Alt foregår jo ad frivillighedens vej, og det har været lidt skiftende, hvor stor interessen har været. De senere år har der overalt i Sønderjysk Forsøgsscene været en generel afmatning, men lige nu er vi på vej lidt opad'*.

Sønderjysk Forsøgsscene ansætter en professionel instruktør til at sætte 2-3 forestillinger op, og det er så forskellige teatre, som på skift får glæde af det. Resten af forestillingerne sættes op med frivillige instruktører, som ofte har et lokalkendskab, så de har bedre mulighed for at vælge skuespiller til opsætningerne. Men folk kan også selv melde sig til at spille med – især til de store egnsteaterforestillinger (fx skal Jels hvert år bruge 100 vikinger!).

Der er en dukketeater-gruppe tilknyttet teatret, som også rejser rundt med deres forestillinger. Dertil kommer børneteater, sommerspil hvert 2. år og revyerne, som trækker mange publikummer. *'Vi skal have noget at leve af'*.

Der er sjældent fester (ud over forestillingsaftnerne), og der er kun undtagelsesvis fælles arrangementer – fx en udflugt for at se en bestemt forestilling et andet sted. *'Nogle af vore unge skuespillere er blevet optaget på teaterskolerne, så har vi da været af sted, for at se dem.'*

Der har været nogle få rejser med turneer med teatrets egne forestillinger. Men det er dyrt og besværligt at rejse rundt med en forestilling. Men det hænder, at også andre teatre/scener kommer på besøg i Gråsten.

Medlemmer

Foreningen har ca. 150-200 betalende medlemmer. Medlemmerne består af spillerne (som forventes at melde sig ind i foreningen) og af andre interesserede støttemedlemmer – heriblandt også en del firmaer. Alle interesserede kan melde sig ind i foreningen. Ofte er folk medlem af både Det lille Teater og af teaterets støtteforening Sønderjysk Teaterhus. Aldersmæssigt er medlemmerne mest fra 40 år og opefter

Frivillige

Det lille Teater og Sønderjysk Teaterhus har hver sin bestyrelse, hvilket involverer flere mennesker i arbejdet med mere viden og mere kompetence. Det lille Teater har 5 bestyrelsesmedlemmer + 2 suppleanter + en repræsentant for dukketeatergruppen. Af disse 8 er 4 kvinder, og aldersmæssigt spænder de fra 35-65 år. Bestyrelsen står for planlægning af teatrets aktiviteter og repertoire, samarbejde med andre teatre, instruktører mv. Sønderjysk Teaterhus har 5 medlemmer i bestyrelsen, hvoraf 1 er kvinde. Denne gruppe spænder fra 50 til 75 år. Bestyrelsen ansvar er at arbejde for at skaffe midler til og administrere teatrets lokaler. I øvrigt er der en del faste frivillige, ca. 40 personer, og der kan også indkaldes adhoc-frivillige til særlige opgaver. Så hjælper folk gerne til. *‘Vi vil jo altid gerne have flere med, og sommetider skal der nok puffes lidt, men i det store og hele stiller folk op’.*

Lokaler

Siden 1978 har Det lille Teater haft lokaler i Ladegårdskov Gamle Skole, som oprindeligt var hovedsæde for DATS, men som nu (siden 1995) ejes og bestyres af foreningen Sønderjysk Teaterhus, der blev oprettet for at støtte Det lille Teaters aktiviteter. Lokalerne er meget velegnede og velindrettede. Der er en teatersal samt udendørs scene, garderobefaciliteter, publikumscafé, toiletter, kostumeopbevaring, systue, snedkersal, dukketeaterlokale mv. Der pågår løbende vedligehold og forbedringer af lokalerne.

Værdier

Det har været et mål fra starten, at der skal holdes et kulturelt højt niveau. Der er tale om seriøst teater, også når der spilles revy. Det er ikke ‘dilettant’, som man kender det fra forsamlingshusene.

Denne holdning har måske afholdt nogen fra at komme, og teatret og dets folk er blevet kaldt ‘fornemme’, for der er holdt fast i kvalitetskravene. *‘Det handler ikke om at pjatte rundt på en scene’.*

‘Vi har ikke sådan nogle fine idealer – bortset fra at det skal være godt teater’.

Sønderjysk Kor – stiftet 1972

Historie

Der er ingen i bestyrelsen, som har helt styr på, hvordan koret startede. De mener ikke, at der er materiale, som går så langt tilbage, og der er ingen vandrerhistorier, som fortæller om starten. Koret har skiftet lidt stil de seneste år – fra et repertoire med større værker til 'mindre ting', hvor flere kan synge med. Man skal ikke kunne læse noder for at være med i koret. Det vigtigste er at give mulighed for at kunne synge sammen. Koret har været på vej ned, bl.a. pga. dirigentskifte, som altid medfører, at nogen benytter anledningen til at holde op. Nu er medlemstallet stabiliseret og måske på vej op igen.

Aktiviteter

Koret er firstemmigt og synger både et kirkeligt repertoire og et bredt folkeligt program. Repertoiret er mest dansk. Blandet kirkemusik, verdslig musik og lidt rytmisk musik. Der øves hver torsdag aften i sæsonen fra midt i august til begyndelsen af maj. Der afholdes desuden koncerter – mest i de lokale kirker, *'som har budget til sådan noget'*. I den forløbne sæson har der været 4 kirkekoncerter, 2 til jul og 2 til påske. Desuden er der tradition for, at koret medvirker ved 4. maj arrangementet på Haderslev Kasserne, og ved den lejlighed kommer der mange mennesker.

De større koncerter med opførelser af oratorier med solister og evt. andre professionelle musikere er så dyrt, at koret ikke længere har ambitioner om det. Bl.a. fordi det krævede meget af korets standard. Det er for svært at få fonde til at sytte i kassen til sådanne arrangementer, og det giver et for stort underskud i korets kasse. Der afholdes kor-weekend en gang om året med intensive prøver og hyggeligt samvær.

Korets ledelse har den holdning, at 'det sociale' er en vigtig del af korets liv – også fødselsdage og sygdom tages der hånd om. Der går jævnligt meddelelser til medlemmerne om prøver og arrangementer, der holdes fester og sammenkomster m.v.

Man betragter sig som et Haderslev-kor og har gratis lokaler og nodearkiv på en skole i Haderslev.

Medlemmer

Antal medlemmer svarer til korets størrelse og er mellem 45 og 55. Sådan har det været i alle årene, og man forsøger at få en ligelig fordeling mellem dame- og herrestemmer, men det kan være svært at få mandlige kormedlemmer. Gennemsnitsalderen ligger på omkring 47 – men den har tidligere været højere på over 60 år. Der er som regel en god kontinuitet i koret. Mange kommer igen år efter år; men der har naturligvis været en jævn udskiftning over årene, siden koret startede for over 30 år siden. Der er til tider passive medlemmer – ægtefæller eller tidligere sangere. De kan deltage i korets arrangementer.

Frivillige

Bestyrelsen består af 5 personer plus 2 suppleanter, p.t. 6 kvinder og 1 mand. De øvrige medlemmer hjælper til med ad hoc opgaver. Der er ansat en dirigent til at tage sig af korets musikalske aktiviteter.

Værdier

Formålet for koret er:

- a) at kormedlemmerne skal kunne opleve glæden ved at synge og være sammen, og
- b) at koret skal afholde koncerter med fremførelse af gamle og nyere korværker.

Den vigtigste værdi er iflg. bestyrelsen glæden ved at synge sammen, at synge for andre og at få et *'kick og blive høj når det går godt'*. Det er en værdi, at *'vi synger godt'*. Kravet om nodelæsning er dog ikke en ambition, så kan man ikke få nok med i koret. Ambitionen er at få koret til at lyde godt, dvs. at tage korets arbejde alvorligt, og at medlemmerne er indstillet på at lære mere og at gøre en indsats; men der sættes en grænse for sværhedsgraden, for at så mange som muligt kan være med.

Jeg har oplevet at synge til en julekoncert, hvor jeg har fået gåsehud over, hvad vi præsterede. Det må jeg ærlig indrømme – man kan blive helt høj af det – det var simpelthen så svært, og vi havde sommerfugle i maven, og det var gået galt før. Men denne gang havde vi øvet meget på de svære steder. Og så gik det!

Sønderjysk Violinklub – stiftet 2004-05

Historie

Sønderjysk Violinklub er en ny forening, der blev oprettet ved årsskiftet 2004-2005. Anledningen var, at forældre til violinelever på musikskolen ønskede sig et 'forum for violinbørnene', som kunne supplere aktiviteterne på musikskolerne. Foreningen er måske 'lidt nørdet', fordi den kan koncentrere sig om violinspillet, og børnene skal have en oplevelse af, at det er 'noget særligt' at spille violin. Hvis man spiller et blæseinstrument, kan man jo fx gå ind i et bygardeorkester og marchere rundt i gaderne. Det har violinbørnene ikke mange chancer for. Derfor skulle der også være en 'klub' for strygere. Det afgørende for stifterne er, at klubbens bestyrelse kan tage beslutninger om aktiviteter og gennemføre dem uden alt for meget bureaukrati og besvær. Børnene skal have gode nogle oplevelser ved at spille et instrument og opmuntres til at kunne spille på et rimeligt niveau. Det kan de have glæde af resten af livet. Mulighederne for sammenspil (1 time om ugen i musikskolens orkester) er alt for små.

Foreningen befinder sig stadigvæk i begyndelsesfasen. Der er formaliseret en forening som en lokalafdeling af Musik og Ungdom. Det forventes, at klubben organiserer 3 til 4 arrangementer hvert år, og det er man i fuld gang med. Men som formanden understreger. *'Når vi blot lever op til formalia, er vi jo fri som fuglen, vi bestemmer selv farten'*.

Aktiviteter og lokaler

Foreningen hører lokalemæssigt til på Åbenrå Musikskole. Den og andre regionale musikskoler stiller lokaler til rådighed for aktiviteterne. Foreningens første tre arrangementer har været

- Mesterkursus med Junior Ferreira fra Sønderjyllands Symfoniorkester.
- Workshop med Kim Sjögren (her deltog også cellister) med 40 deltagere.
- Forberedelse af et større orkesterstævne, hvor også musikskoleelever kan være med. Her forventes det, at deltagerne har forberedt sig på et bestemt repertoire.

Medlemmer

Sønderjysk Violinklub har 18 medlemmer fra 10 til 18 år, som rekrutteres fra musikskolen, hvor de er elever. De har som regel spillet nogle år, og de har en vis færdighed på instrumentet. Til særlige arrangementer indbydes også elever fra andre musikskoler.

Frivillige

Det frivillige arbejde findes i bestyrelsen, som består af 3 voksne (2 forældre og en lærer) og 4 børn/unge (musikskoleelever). De unge blev opfordret af deres musiklærer og/eller af forældrene til at være med i bestyrelsesarbejdet.

Værdier

Foreningen vil gerne hæve niveauet og dyrke og pleje talenter. Børnene udgør basis i den musikalske fødekæde. Derfor er kvalitetskrav essentielle. Det er dog ikke en forberedelse til en professionel musikkarriere, der er hovedformålet, men snarere at give børn og unge, som spiller violin, en fornemmelse for, hvad de kan få ud af deres instrument – både alene og i sammenspilssammenhænge. Man vil gerne gøre op med opfattelsen, at klassisk musik er elitært, og samtidig være med til at bygge et miljø op omkring strygerinstrumenter.

Holdningen er, at der grundlæggende mangler noget i de danske musikskoler, som inspirerer eleverne til at tage deres spil alvorligt. Der stilles måske for små krav. Måske er det den danske pædagogiske tradition, som bliver for 'hyggelig', og hvor der ikke sættes en standard for kvalitet og niveau. De ting som er svære at lære – og det ER svært at spille violin, for det kræver tid og tålmodighed – står man ofte af på. Den disciplin der er brug for, når man skal spille violin, kommer ikke af sig selv og er ikke indbygget i det danske skolesystem. Der tales en del om 'det engelske grade-system', som i højere grad bygger en musiktradition op om eleverne, og hvor der findes standardkrav til niveau.

Såvel amatører som professionelle har et ønske om at blive bedre på deres niveau. Her er der ingen forskel i sigtet eller pædagogikken. Violinklubben ser det principielt ikke som sit anliggende at uddanne børnene til en professionel karriere. Men holdningen er, at det professionelle niveau er helt afhængigt af det brede musikliv (amatørlivet), som er musikskolens primære felt. Herfra kommer talenterne og publikum! I Danmark forsømes det brede musikliv, og dermed også eliten. Karakteristisk nok er Kunststyrelsens seneste støtteindsats netop 'talentpleje og sjældne instrumentgrupper' – altså højere krav til musikskolerne output!

Diskussionen om bredde og elite er aktuel, men det er vigtigt, at man kan føle glæde ved at spille som amatør, og at 'fødekæden' i øvrigt holdes ved lige. Bredde og elite er to sider af samme sag – de er ikke modsætninger – mener bestyrelsen. Den synes at det er interessant at sammenligne violinklubben med idrætten. Her stilles jo krav til gode præstationer og ingen sætter spørgsmålstegn ved konkurrence-elementet. Det gør man i musikskolerne, hvor det skal være 'hyggeligt' og 'frivilligt'.

Ideen til at starte klubben, som kom fra musikskolelærer Christian Balslev, blev modtaget med glæde fra forældrene, som *'gerne stiller op i bestyrelsen, fordi her kan vi føre noget ud i livet, som vi synes er vigtigt og som gavner vore børn. Børnene har også godt af at lære den grundlæggende demokratiske struktur i en forening at kende, og lære at vi i fællesskab kan gennemføre vore drømme og ideer'* (forældre medlem af bestyrelsen).

Frederiksbjerg Beboer- og Kulturhus, Århus – stiftet 1977

Historie og lokaltilknytning

Frederiksbjerg Beboer- og Kulturhus er et foreningsdrevet beboerhus, som blev oprettet som lokalt beboer-møde-sted på initiativ af to gadeforeninger, der har fungeret siden slutningen af 1960'erne og har kæmpet for det lokale miljø. I 1977 blev 'huset' installeret i de nuværende lokaler. Lokalt er huset kendt som en del af Annagade-komplekset, som også indeholder ungdomsklub, voksenundervisning mv.

Huset har ind i mellem været lukningstruet, fordi kommunen har haft planer om at fjerne tilskuddet. Der har ikke været nogen speciel anledning eller utilfredshed fra kommunens side, men generelt har forvaltningen gennem de seneste 10 til 15 år været gennem besparelser på området. *'Men foreningen kan de jo ikke lukke – det kan de trods alt ikke!'* Det er foreningens egen opfattelse, at man historisk har haft stor medindflydelse på, hvordan kvarteret Frederiksbjerg har udviklet sig. Mange initiativer er opstået og gennemført. Specielt bærer området omkring Skt. Annagade Skole præg af dette med mange faciliteter, som beboerne har gavn af. Dertil kommer miljø- og trafikreguleringen i området. Beboerhuset er en vigtig del af det lokale institutionsnetværk og -samarbejde, som omfatter kirker, jordmødre, hjemmeplejen, lokalcentre, klubber m.v.

Foreningen har ligget i området i snart 30 år, men det er ikke alle, som kender til dens eksistens. Til trods for en husstandsomdelt lokalavis, hvor afsenderen er Huset, kan man stadigvæk komme ud for, at folk ikke ved, at huset eksisterer. Måske søger de det først, når de har brug for det – eller de ser det som et 'kommunalt hus' – eller de kommer til et musikarrangement uden at være klar over, i hvilket regi det foregår. Kommunen har lavet lokalcentre for ældre, som måske kunne være konkurrenter for Husets aktiviteter, men det er bygget så anderledes op, at der ikke er noget samarbejde. *'Vi har holdt os langt væk – det er for kommunalt.'*

Kvarteret er efterhånden ved at blive et dyrt område. *'Ejendomspriserne er eksploderet i det seneste år. Der meldes om prisstigninger på 20 procent'* (citater Frederiksbjerg Avis, maj 2005). Traditionelt har der boet mange studerende i området, men de har svært ved at få råd til det nu. Der bor meget få indvandrere, og de er derfor stort set ikke repræsenteret i Huset. Til området hører også Langenæs, som er mere socialt sammensat med store almennyttige byggerier.

Der har været planer om en sammenlægning og samtænkning af Frederiksbjerg Beboer- og kulturhus med Ungdomsklubben og Legepladsen. Man tror, at det kan være en dynamo på kulturområdet og medføre, at brugerne oplever en større sammenhæng og åbenhed i aktiviteterne. Og det ville give de ansatte og frivillige medarbejdere et mere spændende arbejdsfelt indenfor billedkunst, teater og musik. Derfor har det undret, at kommunen – trods klare politiske intentioner – tøver med at gennemføre sådanne planer. *'Man tænker mere i pengekasser og husleje end i nyskabelser og nytænkning.'*

Den seneste udvikling i området er blevet opnået gennem et tæt samarbejde mellem beboerhuset og de lokale gadeforeninger. Dette områdesamarbejde er på vej mod en dannelse af 'Frederiksbjerg Handelsstandsforening', som er det første skridt på vejen til et fællesråd i lokalområdet. Det vil kunne give større politisk slagkraft. Til fremtidsvisionerne hører også en teaterscene og flere rytmiske koncerter.

Aktiviteter

Huset er åbent mandag til torsdag fra kl. 10 til 23 og fredag fra kl. 10 til 15. I weekenden er der adgang for faste brugergrupper efter aftale. Huset er klart funderet i lokalområdet og dets beboeres behov, og lokalerne bruges også til mødevirksomhed for de lokale beboeres gårdlaug, ejerforeninger og andre foreninger. Men alle kan bruge huset, selvom der er en begrænsning i lokalernes størrelse og egnethed. Desuden har bestyrelsen den holdning, at den nok ville nægte grupper med et nazistisk eller racistisk program adgang til at benytte lokalerne. Aktiviteterne, som er etableret af brugerne, er mangeartede, og de finansieres af brugerbetaling og via Folkeoplysningsloven. Der er en stærk børne-ungdomsside: lige fra efter-fødselskurser over børnerytmik til ungdoms-rockkoncerter. Andre aktiviteter er

- Billedskole/tegne og malekurser/keramik
- Dans af forskellig slags
- Kor/stemmetræning
- Yoga
- Fotoklub (AFA)
- Teater
- Gymnastik ('Dellens flugt') og anden idræt
- Kunststillinger
- Koncerter
- Foredrag

Dertil kommer faste frivillige grupper med basis i huset, som retshjælp og socialrådgivning, Ø-lejr gruppen (der har været etableret Ø-lejre siden 1981) og lokalavisen.

Medlemmer

Foreningen ser gerne, at man er medlem, hvis man bruger huset. Men mange kan ikke forstå, at de både skal betale for aktiviteterne og for at være medlem. Der er en trofast skare af støttemedlemmer på nogle hundrede personer, som betaler 50 kr. om året. *'Men vi bruger ikke tid på at sende girokort ud, så det er lidt tilfældigt, hvor mange penge der kommer ind'*. Kommunen stiller krav om, at alle borgere i Århus Kommune skal kunne bruge huset. Man kan derfor sige, at huset har mange brugere, men medlemskab giver for så vidt ingen mening – der er ingen 'fordele' ved det.

Frivillige

Der er 5 medlemmer i bestyrelsen – valgt på generalforsamlingen. Aldersfordelingen er mellem 35 og 55 år, og der er to kvinder – herunder formanden. Bestyrelsen fungerer som baggrundsgruppe for den daglige leder. De går ikke ind i det daglige praktiske arbejde i huset. Derudover er der ca. 25 faste frivillige, og nogle ad hoc af slagsen til forskellige arrangementer. Det skønnes, at i løbet af et år har der været 100 aktive frivillige i huset. *'Vi kan bare ringe, hvis det er nødvendigt, vi har et utrolig godt netværk – folk vil meget gerne hjælpe'*.

Lokaler

Lokalerne ligger i et selvstændigt hus, som er en del af Skt. Anna Gade Skole. Det er velegnede lokaler med plads til mange aktiviteter og en café som samlingssted. Lokalerne stilles til rådighed af Århus Kommune.

Værdier

Formålet med foreninger er:

- at være 'fødselshjælper' ved aktiviteter, som borgerne på Frederiksbjerg/Langenæs ønsker at sætte i gang, og
- at have en koordinerende rolle i forhold til lokale aktører, der beskæftiger sig med miljø, trafik, byplanlægning o.l.

Foreningen bygger på kultur og lokaltilknytning. Det centrale mål er at være med til at skabe et kvarter, som er godt at bo i, *'hvor vi har nogle dejlige omgivelser og hvor man kommer hinanden ved. Folk vågner op, når disse værdier bliver truet – fx gennem initiativer fra kommunens side, som fok går imod. Undertiden kan engagementet og aktivitetsniveauet godt ligge lidt i dvale, men det vågner op og spænder bælte som en anden Holger Danske, når det bliver aktuelt og området føler sig truet'*. De siger man – dvs. gadeforeningerne og huset i fællesskab – på det seneste har taget sig af er parkeringsforhold, gadeformnyelser, havneudvidelsen, trafikplan m. tunnelloøsning m.v.

De seneste år har man forsøgt at styrke den kulturelle side af foreningen ved at forstærke og forbedre gennemførelsen af rytmiske koncerter, og ved at styrke amatørteatervirksomheden ved at etablere en teaterscene.

Der kan skabes stor (politisk) succes med kommunale penge, som bygger store pæladser, men det, som betyder noget, er at være med til at skabe sin egen hverdag.

Klaverfabrikken, Hillerød – stiftet 1994

Historie

Klaverfabrikken er et kultur- og aktivitetshus, som kan bruges af børn unge og voksne med interesse for kultur i mange afskygninger. Foreningen Klaverfabrikken startede i en lille gammel klaverfabrik i Møllegade (deraf navnet), og siden sin start har Klaverfabrikken haft fokus på både det sociale og det kulturelle område, som man har søgt at tilgodese gennem en lang række projekter og tilbud om undervisning. Bl.a. er Klaverfabrikken også *'et sted, hvor aktiverede kunne finde et nyt ståsted i tilværelsen'* (citat fra 10 års jubilæumsskriftet.) Grundtanken var og er, at kreativitet kan få folk til at føle ansvar for sig selv og for andre.

Belært af tidligere erfaringer med korte aktiveringsprojekter planlagde en gruppe af kunsthåndværkere og amatørteaterfolk, at de ville lave et 'sted', hvor indholdet skulle være 'mennesker, tøj og teater'. Ideen med stedet var, at det skulle stå for kulturprojekter, der både har kontinuitet, langtidsperspektiv og en høj grad af aldersintegration – det skulle ikke være en 'ghetto' for 18-25-årige.

I første omgang kørte projektet i samarbejde med DATS (Dansk Amatør Teatersamvirke). Hillerød Kommune gik med på at afprøve ideen som aktiveringsprojekt, og projektet startede helt på frivillig basis. Ret hurtigt blev det dog muligt at ansætte en daglig leder, men Klaverfabrikkens autonomi og identitet som en alternativ, kreativ ramme for menneskers udfoldelse, har været en grundpille i arbejdet gennem alle årene. Folk, der ikke kunne leve op til ræset på lønarbejdsmarkedet, skulle have mulighed for at tage del i

kreativ virksomhed på deres egne betingelser. Det væltede ind med folk, og organisering og administration blev meget hurtigt for meget for de frivillige initiativtagere. Derfor blev der via 'Aktivpuljen' søgt om penge til en daglig leder, som har været der lige siden.

Klaverfabrikken blev i begyndelsen anset for ret 'flippet', men har efterhånden opnået respekt og godt samarbejde med institutioner og virksomheder i Hillerød. Udvidelsen af aktiviteter og faciliteter, som er sket i et voldsomt tempo siden foreningens start for ca. 10 år siden, kan godt beskrives som en gradvis etablering i retning af noget mere institutionspræget og mere offentligt. Selvom de ti år også har været en kamp for overlevelse – økonomisk og fagligt – har kampen betydet en utilsigtet fastlægnings af rammerne. Men som det udtrykkes af bestyrelsesformanden, så *'må vi aldrig blive så fastlåste at vi ikke kan gøre hvad fanden vi vil'*. Foreningen holder fast i sin 'projektidentitet' og vil udstråle et alternativ til det offentlige. Den daglige leder forstiller sig, at Klaverfabrikken godt kan indgå i en større sammenhæng med andre kreative, professionelle virksomheder. *'Men vi er jo ikke en statisk institution, så vi ved aldrig helt, hvor meget vi kan love, og hvem der er her til at udføre projekterne'*.

Aktiviteter

Foreningen sætter aktiviteter i gang, men folk kommer også med egne ideer, fx oprettelsen af en senior-højskole ('Hønisserne'). Den kører nu på 3. år som en slags studiekreds. Af Klaverfabrikkens aktiviteter kan nævnes:

- Koncerter (Klaverfabrikken er så anerkendt som spillested, at DR's Bolero-pris er blevet uddelt på stedet).
- JazzKlub
- Foredrag
- Fortælleaftener
- Forskellige kurser
- Kunststillinger
- Kunstskele/billedskele
- Musikskele/Musik uden Grænser
- Teater/optog/festival (fx forberedes nu renæssance dage i Hillerød august 2005)
- HCAndersens Stue – hvor skeleklasser kan komme på besøg
- Kostumesyning
- Kostumebank (udlejning)
- Sminkning
- Scenografi
- Sommerferietilbud (drama, dans, rollespil)
- Skt. Hans aftenens arrangement

Medlemmer

I huset findes alle aldersgrupper fra børnehavebørn til 80-årige. Der er p.t. 185 voksne medlemmer, 120 børnemedlemmer og nogle foreninger, som har et kollektivt medlemskab. Der findes også en støttegruppe – Klaverfabrikkens Venner. Hvis man er bruger af huset, skal man være medlem. Der skal være et tilhørsforhold til stedet, hvis man skal bruge lokalerne. *'Jeg tror, det gør en forskel, hvis man er medlem, man får mere ansvar for stedet'*, mener den daglige leder, som bliver bakket op af nogle af de frivillige. Men der er også nogle, som spørger: *'Hvorfor skal vi betale for at komme her og lave et arbejde – selvom det er*

af egen fri vilje? Der er altså forskellige opfattelser af medlemskab og frivillighed på stedet – måske influeret af foreningens funktion som aktiveringsprojekt.

Frivillige

I en evalueringsrapport om Klaverfabrikken (Elmstrøm 2004) skelnes der mellem tre grupper, som kommer i huset:

1. *de frivillige eller hjælpere* (der skelnes ikke mellem reelt frivillige og 'aktiverede').
2. brugerne, som deltager fast i undervisning m.v., og
3. gæsterne, som kommer til arrangementer bl.a. koncerter og udstillinger.

Der er en del faste frivillige – ca. 20-30 personer. Som hovedregel kommer de en gang om ugen, eller når der er brug for dem og der bliver ringet efter dem. Der er perioder, hvor der er mere travlt end i andre perioder. Der er også ad hoc frivillige, som hjælper til ved større arrangementer – fx til Skt. Hans aften, hvor der som regel er ca. 200 frivillige involveret. De frivillige er mest kvinder.

Det er nødvendigt med en koordinator (daglig leder) til at *'lede og fordele det frivillige arbejde – ellers bliver det for meget rod'*. Endvidere har huset også folk i aktivering – ca. 10 personer.

Lokaler

Klaverfabrikken har til huse i lokaler i Hillerød Viden- og Kulturpark beliggende centralt i byen i tidligere et industribyggeri. Lokalerne er nyistandsatte fra 2004 og rummer koncertsale, udstillingsrum, lydstudie, klub- og spillelokaler, systuer, kostumebank, dramasal, værksteder til scenografi og tegning/maling samt kontorer og køkken. Viden- og kulturparken rummer også biblioteket, og der er planer om et foreningshus. Det er den tredje adresse, Klaverfabrikken har haft på 10 år. Først ret små lokaler, dernæst meget store og nu noget midt imellem.

Værdier

Klaverfabrikkens formål er *'kulturelt og socialt at skabe et fællesskab, hvor mennesker på tværs af alder, etnisk og kulturel baggrund kan mødes i aktiviteter indenfor teater, musik, billedkunst og andre kreative udtryksformer'*.

Omdrejningspunktet er netop balancen mellem det sociale og det kulturelle. Kombinationen af en social indsats med kulturelle aktiviteter, som hjælper til en afklaring af egne ressourcer. *'...ikke alle har selvfølgelig lige stort talent, enkelte er gået videre ad den kreativ karrierevej, men alle har fået noget ud af det – blandt andet selvtillid og en øget følelse af selv værd'*.

Et andet omdrejningspunkt er den korte vej fra idé til handling. Men det kræver jo, at ideen engagerer andre for at blive ført ud i livet.

Endnu en værdi – eller identitet – er at være et alternativ til det offentlige og til det effektive, stressede lønarbejdsmarked ved at give de folk, som kommer der en mulighed for at skabe et sammenhængende, kreativt hverdagsliv. Og at hjælpe mennesker til at opbygge selvtillid og identitet som deltager i et kulturprojekt, der giver liv og kreativt input i byen.

Kulturelt Samråd (KS) i Haderslev – stiftet 1971

Historie

Initiativet til Kulturelt Samråd i Haderslev blev taget af en kreds af borgere i byen, lærer Bent Jacobsen (meget aktiv inden for DATS), stadsbibliotekar Kraft, agronom Bladt, forpagter Jens Knudsen m.fl. Ideen blev kraftigt bakket op og gennemført af en meget aktiv kvinde i byrådet: Marianne Mortensen fra Venstre. Hun stod også bag den kulturpolitiske redegørelse, som kom i 1977 og initiativer som Aktivitetshuset, Videoværkstedet, Teatret Møllen m.v. Det er interessant at se, hvilken dynamo inden for kulturen relativt få personer kan udgøre.

Man var blevet inspireret af Herning, som havde etableret et lignende Samråd, og det er måske en typisk provins tankegang, samtidig med at kulturpolitikken i 1970'erne byggede på armlængdeprincippet og på at få beslutningsprocesserne ud til folk (lokalt). Her er oven i købet tale om armlængdeprincippet i dobbeltforstand. Først lægges beslutninger fra staten ud til kommunerne, som derefter delegerer ud til Kulturelt Samråd. I 1970'erne opstod også mange af de 'huse' – aktivitets- og kulturhuse – som vi har i dag, og der blev bygget lokale 'kulturpaladser' – i Haderslev 'Møllen' og Aktivitetshuset.

Tanken om samrådet kom op, fordi man manglede en dynamo i et hensovende kulturliv. KS kan jo også være opsøgende og sætte ting i gang. I Haderslev by og egnsavis hed det den 8. september 1971: ... *'Det siges så ofte, at der ikke sker noget i Haderslev. Det nyoprettede kulturelle samråd skal virke for at denne sætning ikke behøver at blive gentaget ustandselig. Det afgørende er, at det private initiativ gennem samrådet får mulighed for en bedre udfoldelse'*.

KS diskuterede på sidste repræsentantskabsmøde, hvorledes man skal forholde sig efter kommunesammenlægningen. Der er ønsker om, og der arbejdes på, at KS Haderslev skal tage téten – for der er ikke nogen tradition for kulturelle samråd i de andre kommuner (Vojens og Gram), som Haderslev lægges sammen med. Vedtægterne er blevet ændret, så de kan omfatte ændringer efter sammenlægningen, og der er strammet op på formuleringerne, *'så der ikke kan blive nogen misforståelser om, hvad kultur er'*.

Aktiviteter

KS i Haderslev skal fordele midler (efter armlængdeprincippet), koordinere kulturinitiativer, være sparringspartner, yde assistance til arrangører og agere som paraply for kulturforeningerne. KS er naturligvis bundet af kommunegrænser, selvom bestyrelsen gerne ville brede sig mere. Der er en tendens til, at man i Sønderjylland er nok i sig selv, man søger selv for tingene, er utilbøjelig til at søge støtte fra staten til større projekter. Og Amtet har meget få 'løse' midler. Alle kulturpengene går til faste udgifter.

KS har diskuteret for og imod at starte egne aktiviteter. *'Vore midler er så få, at det vil være synd at tage dem fra ansøgerne – og vi har rigeligt med ansøgninger. Høvede det derimod knebet med ansøgningslysten, høvede vi muligvis taget initiativer til arrangementer selv! Men et eller andet sted, er det for udemokratisk, hvis vi giver penge til os selv eller vore egne ideer. Dog sparker vi gerne andre i gang, men det er ikke sket, at vi har bedt nogen om at søge til bestemte aktiviteter, som vi selv har udtænkt'* (bestyrelsesformand).

Arrangementerne skal generelt være af høj kvalitet. Men det forlanges ikke, at alt skal være 'nyt' (forstået som: aldrig set før). Desuden er der ikke så mange professionelle muligheder at trække på i Haderslev, selvom om ambitionerne om kvalitet er høje, så det kan

ikke 'forceres'. Det politiske niveau er meget opmærksomme på 'det lokale' og giver ikke tilskud til initiativer, som overskrider kommunegrænser.

De tre oftest forekommende arrangementer, som støttes, er rytmisk musik, klassisk musik samt teater og kunststillinger. De søger år efter år og får støtte år efter år. Det hænder, at støtten slet ikke kommer til udbetaling, fordi den gives som underskudsdekning, og arrangementet tjener sig selv ind i entré-indtægter.

KS giver gerne økonomisk støtte til nye initiativer og 'ad hoc kultur-arrangementer', som dukker op, og som ofte ikke er etablerede nok til at få støtte fra kommunens kulturudvalg. Andre tilbagevendende arrangementer, fx kirkekoncerter, støttes af kulturudvalget i kommunen.

Fordelt på en tiårsperiode fra 1988 til 1998 ser fordelingen af den økonomiske støtte på arrangementstyper og administration således ud:

- Børnekultur 36 pct.
- Klassisk musik 26 pct.
- Rytmisk musik 6 pct.
- Kunst og udstillinger 9 pct.
- Karneval 15 pct.
- Administration m.v. 8 pct.

Af ca. 40 bevillinger i 2004 gik godt 1/3 til klassisk/rytmisk musik. De fleste, som modtager støtte, er traditionelle arrangørforeninger. Men også MGK (Musikalsk grundkursus) i området støttes til at lave koncerter, selvom det ikke er en forening. Det er imidlertid vigtigt for unge mennesker, som stiler mod en professionel musikkarriere, at de får mulighed for at spille sammen, at optræde og at få et publikum.

KS ønsker også at være meget synlig i den lokale kulturpolitiske debat. Man er involveret (sammen med kunstforeningen og andre) i et arbejde med at få et kunsthus på benene nede ved havnen. Endvidere har foreningen taget initiativ til en koordinationsgruppe for de samlede kulturinstitutioner i byen, fordi man tidligere (1977) lavede en temamåned i byen, der handlede om Grønland. Og det kunne kun lade sig gøre, fordi alle bidrog med det, de nu var bedst til. Derved kom der en perlerække af arrangementer op at stå. Alle syntes, det var spændende, men de forskellige institutioner formår alligevel ikke at tænke på tværs, når der skal laves arrangementer. De tænker ikke i partnerskaber.

Der er et kulturhus, 'Bispen', i Haderslev, som foreningerne kan bruge. Her er der faciliteter og scener til arrangementer m.v.

Medlemmer

Foreningen har ca. 40 medlemsforeninger. Det er foreninger af mange slags inden for musik, kunst og teater samt en række andre alment kulturelle foreninger. De historiske foreninger og ringridningsforeninger er dog ikke med. I 2005 sendte foreningen materiale ud til alle foreninger i kommunen om KS' arbejde. Foreningerne blev bedt om at melde tilbage om de ville være medlem. Det var ikke en succes, og det gav ikke flere medlemmer.

Frivillige

Det frivillige arbejde ligger hos bestyrelsen, som skønner, at i de foreninger, der får støtte fra KS, er der 200-300, der udfører et frivilligt arbejde. Stort kulturelt engagement og en enkelt T-shirt er ofte nok til at få folk med i frivilligt arbejde.

Værdier

KS vil gerne være en dynamo for kultur-udviklingen i Haderslev Kommune. Rådets opgave er at koordinere og inspirere – til og med opsøge – kulturinitiativer i foreninger og organisationer. *‘Vi skal være med til at skubbe til folk’*. I vedtægterne hedder det, at KS er *‘et forum for støtte til åbne kulturelle arrangementer’*.

KS har haft mange diskussioner om ‘kultur’, og foreningen er meget bevidst om ikke at forplumre begrebet. Man har forsøgt at finde frem til en klar definition, som man kan handle ud fra. Foreningen kan ikke bruge det meget brede, antropologiske kulturbegreb og har i stedet afgrænset sig til KUNSTEN på højt niveau. Der gives derfor ikke støtte til undervisning, til sport og til politiske, faglige eller ‘sociale’ arrangementer. Der er dog undtagelser, fx når en kunstforening søger støtte til et foredrag i forbindelse med en kunstudstilling. Men hvis den alene søger til et foredrag, hører det ind under Folkeoplysningsloven. Hvis en idrætsforening søger om støtte til en fotoudstilling, vil det også høre med.

Der er tale om en form for risikovillig kapital, som gives til kulturen. *‘Princippet i tilskudsgivning er, at støtten gives som underskudsdekning. Det ansporer også foreningerne til selv at få nogle penge ind for det, de laver. Hvis vi ser, at der tages en entré på sølle 15 kr., så råber vi altså vagt i gevær. Man skal da betale penge for kulturarrangementer!’*

Foreningen mener, at folk skal ‘opdrages til’, at kultur også koster penge, og at det skal være kvalitativt af høj standard. Der henvises i denne sammenhæng til Tyskland, hvor man er vant et ‘godt publikum’. Men der også stilles også høje krav til udøverne, og folk strømmer til arrangementerne. Fx er Schleswig-Holsteins kulturfestival den største festival i Tyskland, men det smitter meget lidt af nord for grænsen.

Vi mangler nogle kulturpolitikere, som brænder for sagen, og som har lidt forstand på kultur’. KS vil gerne fremme kvalitet men ikke nødvendigvis ‘event-kulturen’. Man kan jo ikke høre om andet end, hvad de foretager sig i Horsens. Jeg ville jo hellere have en kommune, som sagde, at de 50 millioner, som Horsens smider ud på ‘events’, hvad kunne man ikke gøre for borgerne, fx. bedre kunstundervisning i folkeskolen, en bedre musikskole osv.

Kulturelt Samråd, Helsingør – stiftet ca. 1985

Historie

Kulturelt Samråd i Helsingør er en paraply for kommunens foreninger. Den er oprettet for ca. 20 år siden, som et resultat af en blanding af et politisk initiativ og ønsker fra ‘græsrodderne’. Man ønskede en pendant til initiativer på idrætsområdet med en paraplyorganisation for organisationer i Helsingør Kommune.

I starten havde samrådet langt flere midler til rådighed, end de har i dag, og det faldt politikerne for brystet, at det nærmest blev en ‘stat i staten’. *‘Hvis kommunen sagde nej, kunne man bare søge KS’*. Det bevirkede, at samrådet fik færre midler og færre beføjelser. Samrådet spænder meget vidt – og har et bredt samarbejde – fra Helsingør Teater til en lille skakklub.

KS har efterhånden lagt sig fast på et aktivitetsniveau, som kan rummes inden for de midler, der stilles til rådighed fra kommunen, og som passer til samrådets ambitioner. Der

er aktuelt ingen planer om at udvide aktiviteterne, selvom der altid er et ønske at få flere med under paraplyen af hensyn til politisk gennemslagskraft.

For nylig gennemførte KS en evaluering af egne vedtægter, og det blev besluttet, at KS skal forsøge at blive mere bevidst om, hvilke udspil foreningen kom med, og hvorledes man kan blive synlig i medierne. De senere år har også medført en bedre kontakt til politikerne, og der er et ønske om mere indflydelse på kulturen i Helsingør. Planer om en solidarisk fond, som kunne gå ind med en underskudsgaranti til foreninger, som gerne vil gennemføre større arrangementer. Det er meningen, at hvis arrangementet giver overskud, så skal en del af det gå tilbage til KS, så andre kan få glæde af det.

Aktiviteter og lokaler

KS referer i sagens natur til Helsingør Kommune. Men formanden mener ikke, at Samrådet som sådan er kendt af folk i kommunen – knapt nok af alle foreninger. Man kan også være i tvivl om, hvor 'lokale' foreningerne er. Da Helsingør Kommune i sin tid blev sammenlagt med nogle nabokommuner, skete der faktisk ikke en sammenlægning af de lokale foreninger, Espergærde og Tikøb har stadig deres egne folkedansere. Men det ændrer sig måske. Efterhånden er mange indbyggere i Helsingør pendlere, og de er måske lige så aktive i foreninger i København, fordi deres interesser ligger der. Det kan godt være en hæmsko for kulturlivet i Helsingør, at byen ligger så tæt på København. *'På den anden side kan vi ikke blive ved med sælge Helsingør på den dejlige gamle by og nærheden til skov og strand – der må andre initiativer i gang. Værftet er ikke længere krumtappen i byens liv. Nu ser virkeligheden anderledes ud, og det må der tages højde for. Måske skulle vi opfordre nogle af tilflytterne til at deltage mere aktivt i byens liv.'*

Hvert år uddeles en Kulturpris til en lokal 'ildsjæl'. Det foregår i forbindelse med repræsentantskabsmødet, som så bliver en lokal event, hvor det er muligt at få pressedækning. Det er svært at få opmærksom på og omtale af kulturbegivenheder i lokalpressen. Kun hvis der kommer kendte skuespillere til byen, eller hvis der er tale om en stor koncert, er det muligt. *'Helsingør er jo en ret stor by, men den er alligevel vel lille, når det gælder kultur. En del af opmærksomheden går jo til sportsbegivenheder, det må man nok sige. Alle de små foreninger, vi repræsenterer, interesserer ikke den brede offentlighed, selvom der er mange af dem!'*

Der er ikke et foreningshus i Helsingør, hvor foreningerne kan holde til. Og lokaler er i det hele taget et problem, fx spiller Helsingør Teater i en aula på en skole. Det er ikke en festlig oplevelse, og mange forbinder det ikke med 'at gå i teatret'. Der har været visioner om at ombygge det nedlagte værft til kulturhus, men det har lange udsigter. KS er repræsenteret i det udvalg, som arbejder med sagen.

Medlemmer

Som medlemmer optages foreninger, institutioner og 'løse' grupper, der står for kulturel aktivitet i Helsingør Kommune. For øjeblikket har foreningen ca. 35 aktive medlemmer. Men der er kontakt til mange flere – måske ca. 100 – foreninger. Bestyrelsen mener, at der ikke er tradition for at være 'medlem' af KS. Det er forholdsvis svært at få foreningerne til at interessere sig for KS. Man har forsøgt at sende information om Samrådets virke ud til samtlige foreninger i kommunen; men der kom kun ca. 5 tilbagemeldinger. *'De store foreninger har nok i sig selv, og de små kan ikke se, at de har brug for os.'* KS gør opmærksom på sig selv via en brochure, *'hvor det står, hvem vi er, og hvordan man kommer i kontakt med os.'*

Frivillige

Bestyrelsen, som vælges på repræsentantskabsmødet, består af 6 medlemmer, som repræsenterer hhv. teater, Foreningen Norden, Folkedans, Husflid, Bornholmerforeningen i Helsingør og aktivitetshuset Bønderupgård. Desuden sidder der to politikere udpeget af byrådet (uden stemmeret). Af bestyrelsens medlemmer er to kvinder. Gennemsnitsalderen er ret høj.

For at trække folk til repræsentantskabsmødet har man de senere år gjort den til en kulturel begivenhed i sig selv med uddeling af kulturpris, underholdning, foredrag m.v.. Det har betydet, at man også kan gennemføre et 'anstændigt valg' til bestyrelsen. Det meddeles på forhånd, hvem der stiller op til bestyrelsen, '*så folk kan roligt komme uden at risikere at gå hjem med et tillidshøvert, hvis de ikke ønsker det!*'.

Værdier

De centrale mål og værdier i samrådet er

- at fremme og koordinere kulturelle aktiviteter i Helsingør Kommune,
- at være kontaktoorgan til politikere og myndigheder samt foreningerne imellem,
- at gøre kulturen synlig,
- at diskutere kulturen i Helsingør og
- at skabe et kulturelt miljø for borgerne i Helsingør.

De seneste 5-6 år er det blevet mere klart, at KS ikke hypper 'egne politiske kartofler' men faktisk arbejder bredt for kulturen i kommunen, og det har givet bedre kontakt til politikerne og mere respekt om KS' arbejde. KS vil gerne have mere politisk samarbejde og høringsret m.v.

Fair Play – stiftet ca. 1975

Historie

Foreningens historie fortæller sig i det uvisse. Der findes nok optegnelser og referater fra møder; men det er uvist, hvor de befinder sig. Men spørgsmålet vækker dog nysgerrighed efter at finde frem til oplysningerne! Der har ikke været nogen historisk overlevering i foreningen. Fair Play er vist nok Danmarks ældste øvelokaleforening, som blev oprettet på initiativ af musikerne, der også var med til at indrette og ombygge lokalerne i sin tid. Hvis man kan tale om foreningens 'storhedstid' var det nok, da man som en meget vigtig aktivitet havde et fast spillested 'Back Fish' (i samme bygning som lokalerne). Der var et stort potentiale, og det var vigtigt for folk at have et sted at spille og lytte til hinanden. Desværre gik det galt og spillestedet måtte lukke. I høj grad på grund af uorden i økonomien. '*... det var vist noget med, at der blev taget af kassen, der var enormt dårlig styring, og at lokalerne blev brugt til at bo i, det var helt galt!*'. Foreningens økonomi er p.t. så vaklende, at man føler sig lukningstruet. Der kæmpes for ikke at lukke og slutte for aktiviteterne. Det er mange øve-foreningers skæbne. Derfor går den daglige leders og bestyrelsens bestræbelser på at holde næsen oven vande.

Aktiviteter

Der er en del rigtig gode bands i foreningen. 2-3 af dem er på vej frem og har fået en del omtale.

Men aktiviteter – ud over øvningen – findes ikke. Der arrangeres ikke koncerter, men der er ønske/planer om det. Fælles aktiviteter, som kunne give et tilhørsforhold til foreningen, mangler også.

Medlemmer

Foreningen har 160 til 170 medlemmer på årsbasis – fordelt på ca. 25 bands. Der er også enkeltpersoner, som øver. Nogen kommer og går igen hurtigt, de finder ud af, at det ikke er noget for dem, eller at de ikke har den tid, der skal bruges, hvis man skal være god til at spille sammen. Andre er der i adskillige år – et enkelt band har været der i 10 år. Der er p.t. venteliste til at få øvetid. Medlemmerne er typisk unge mænd mellem 18 og 30 år.

Frivillige

Bestyrelsen består af 5 mænd, men i den sidste bestyrelse var der faktisk 3 piger (som spillede i samme band). To er over 25 år. Bestyrelsesmedlemmer sparer 100 kr om måneden på deres kontingent som kompensation for deres frivillige indsats, men *'det bør jo ikke være derfor man stiller op'*. Medlemmerne ville nok gerne gøre en indsats for foreningen, hvis de blev spurgt; men det kræver koordinering og styring/struktur af indsatsen, og det har der på det sidste ikke været overskud til. Der er ansat en daglig leder på deltid, som ser det som sin fornemste opgave at få foreningens frivillige arbejde og udadvendte aktiviteter på fode igen.

Lokaler

Fair Play har 8 øvelokaler (3 bands deles om ét lokale) og et fællesareal, hvor folk kan mødes på tværs af bands. *'Det er et dejligt sted – og tæt på Metro'* i Dronningensgade på Christianshavn, men det er fuldstændig nedslidt, og det trænger rigtig meget til vedligehold, som ikke er foretaget i mange år pga. manglende økonomi. Lokalerne blev oprindeligt bygget af musikerne selv, da de flyttede dertil efter ti år på Vesterbro.

Værdier

Foreningen skal fremme vilkår og udfoldelsesmuligheder for rytmiske amatørmusikaktiviteter (primært for børn og unge under 25 år i Københavns Kommune), formidle undervisning, formidle samspil, drive øvelokaler samt sørge for økonomisk støtte til aktiviteterne. Foreningens formål fremgår af vedtægterne, som bestyrelsen har diskuteret. men man mener, at de er *'fine nok'*. Der tales i øvrigt ikke om 'værdier'.

Foreningen RUSK – stiftet 2000

RUSK er en musikforening, der arbejder for at fremme musikmiljøet i København. I løbet af året er der 300 medlemmer inkl. såkaldte (ikke aktive) støttemedlemmer. For øjeblikket er der ca. 190-200 aktive, som regelmæssigt bruger øvelokalerne. En medlemsprofil viser, at der overvejende er tale om yngre mænd i tyverne. Der er højst 10-12 piger med – ofte

som sangere. Der er så godt som ingen indvandrere – de hører (sandsynligvis) mere til i Hip-Hop-miljøet.

De frivillige omfatter ca. 20 personer i faste udvalg – og mange melder sig igen og igen (stiller altid op). Desuden er der mange frivillige, som hjælper med til arrangementerne. Måske kommer de også fra andre foreninger (og omvendt). *‘Vi checker det ikke. Bare de kommer, er vi glade.’*

Foreningen føler sig ikke specielt knyttet til lokalmiljøet på Amager – det var dér lokalene tilfældigvis fandtes. Men der er et begyndende tilhørsforhold – fx er der påbegyndt et ‘kvartersløft-projekt’ i området, og den daglige leder på RUSK er kommet med i det lokale udvalg. Her sidder også repræsentanter fra Amager Kulturråd – og *‘vi vil gerne have et ‘musiktorv’ her i stedet for parkeringspladsen her udenfor’*. På den måde kan en musikforening gå ind i lokalpolitik. RUSK har da også arrangeret en koncert i Lergravsparken og afholdt arrangementer i samarbejde med kulturrådet. Men medlemmerne kommer ikke specielt fra Amager. Man mødes, fordi man er interesseret i at spille, ikke fordi man er fra Amager.

Historie

Flere musikforeninger i København gik sammen med det ene formål at få stedet oprettet og for at skaffe nogle ordentlige øvelokaler til rytmisk musik i København. Kommunen fandt i løbet af 1½ års tid de nuværende lokaler. Foreningen er altså et resultat af en gruppe menneskers lobbyarbejde for et kommunalt støttet øvelokale-sted i København. Lokalerne blev bygget til formålet og er særdeles velegnede, hvilket i sig selv er usædvanligt i kulturmiljøet i København. Der blev skaffet midler fra kommunen og fra Tips-og lottomidlerne.

På årets generalforsamling (16. marts 2005) blev RUSKs historie (gen)fortalt – som et led i at bestyrelsen gør en del ud af at få et foreningssammenhold på tværs af de forskellige bands. Den daglige leder har lagt mærke til, at når ‘folk fra RUSK’ mødes ude i byen, bemærker de, at de ‘hører til’ samme sted. Foreningen er for ung til, at man kan tale om en ‘udvikling’ – det tager tid at opbygge brede aktiviteter, netværker m.v. Men stadig flere kender til foreningen, og stadig flere bands søger spilleplads. Tilgangen er naturligvis afhængig af, hvor mange lokaler der er, og den har stabiliseret sig. Der er til stadighed en del bands på venteliste.

Aktiviteter

Øvelokalerne er den naturlige basis – der kan spilles fra kl. 9.00-23.00. Dertil kommer booking, lyd og lys, workshops/clinics, udlåning af baggear og konsulenthjælp til musikere i København, som har ideer, de gerne vil realisere.

Foreningen arrangerer større og mindre koncerter, og der laves festivalarrangementer i samarbejde med andre: Kulturhavn, Bastard i kulturhuset i Magstræde, Vesterbro-festivalen og Nørrebro-festivalen, Kulturnatten og Copenhagen Talents, der er et af de største arrangementer, som består af ca. 12 koncerter årligt, der afholdes på forskellige spillesteder i byen. Et særligt arrangement er Musikloppemarkedet, hvor man kan købe/bytte brugte instrumenter m.v. *‘Vores flotteste arrangement’* har været Musik fra Undergrunden – et samarbejde med Øresundsselskabet, hvor der blev spillet koncerter på metrostationer, og hvor større navne blandedes med bands fra RUSK.

Foreningen koncentrerer sig hovedsageligt om rock og jazzmusik – hiphopmiljøet har ikke på samme måde brug for øvelokaler. Klub 47 har en del hiphop, og det har været på tale at etablere et fastere samarbejde med dem.

Værdier

Der er et meget bevidst arbejde for et foreningssammenhold på trods af opsplitningen i små bands. Formelt holdes foreningen sammen af demokratiet på generalforsamlingen, og reelt er det muligt at stille krav til grupperne om, at de skal stille op til generalforsamlingen, for der er mange, der gerne vil have øvelokaler. Man kender efterhånden hinanden – *‘vi kommer fra RUSK’*, og der bliver mere og mere sammenhold. Foreningen skal være et godt sted at komme både som spiller og frivillig.

RUSK har også en værdi om at være åben overfor andre musikforeninger, invitere dem, låne dem udstyr, stille op med frivillige. RUSK er meget bevidste om, at foreningens ressourcer skal være for ‘hele København’, at foreningen skylder deres stiftere at være åbne og hjælpe til i foreninger, som måske ikke har så mange ressourcer. *‘Vi vil gerne være tovholdere for åbne arrangementer, og vi håber denne holdning fremgår af vores hjemmeside’*. Der er mindst 15 musikforeninger i København – og vi er ved at etablere et netværk, hvor vi kan hjælpe hinanden og udveksle erfaringer. *‘Vi vil gerne dele ud af vores overskud.’*

Lokaler

Foreningen har egne lokaler på Øresundsvej, 2300 S. Der er kontor (med computer, printer m.v. til rådighed for medlemmerne), et møderum, et par opbevaringsrum, 16 øvelokaler, et mobilstudie (der er planer om at oprette et permanent studie) og et elektronisk studie. Lokalerne stilles til rådighed af Københavns Kommune og er bygget til formålet med en god lydisolering og ventilation. I samme kompleks ligger et beboerhus, en café, Amagerbio, et ungdomshus, lokaler til pensionistaktiviteter m.v.

Ørkenfortet – stiftet 1993

Foreningens formål er at støtte kreativ udvikling hos børn og unge. Ørkenfortet er en forening for børn og unge. Derfor vægtes aldersgruppen under 25, men den er også åben for folk i andre aldre, fordi foreningen gerne vil have den inspiration og udvikling, der sker, når unge og voksne kan være sammen. Foreningen har omkring 3-400 medlemmer på årsbasis. Men mange går ind og ud efter behov – og mange vender kontinuerligt tilbage. Næsten 60 pct. er piger/kvinder, 15 pct. er under 15 år og 53 pct. er 16 – 25 år. *‘Det med de frivillige’* er ikke det, som præger foreningens hverdag mest, men når der skal laves arrangementer eller events stiller folk gerne op.

Ørkenfortet føler sig ikke som en speciel ‘Islands Brygge-forening’ – lokalerne ligger her, men *‘andre lokaler med lige så gode eller bedre faciliteter (om muligt), ville vi være lige så glade for’*.

Historie

I 1996 startede Gøgler- og artistskolen som et uddannelsesprojekt for unge arbejdsløse. Skolen blev dengang kendt i vide kredse og samarbejdede med det offentlige (socialforvaltninger) og med forskellige kulturprojekter, fx Roskildefestivalen. Foreningen Ørkenfortet blev stiftet, da Gøglerskolen og Teatret DanceLab slog kludene sammen og dannede et såkaldt væksthuse eller kraftcenter, hvor unge amatører og professionelle kunne udveksle ideer og inspirere og hjælpe hinanden. I løbet af 1990’erne voksede aktiviteterne og samarbejdet udvidedes til mange sider. Teatret DanceLab ophørte, og i 2002 blev Gøglerskolen

omdannet til produktionsskolen AKUF (Akademiet for utæmmet kreativitet), og stedet udviklede sig til det arbejds- og undervisningsmiljø, det er i dag. Ørkenfortet fungerer som en slags paraply og samlende forum for alle aktiviteterne.

Foreningen Ørkenfortet fungerer som et netværk og en ramme – mellem skolen og det professionelle miljø – for de unge, som går/har gået på skolen. Således har folk, når de er færdige med skolen, mulighed for at bevare kontakter til artist-, performance- og danse miljøet. Desuden fungerer foreningen som et socialt netværk, hvor der kan opstå nye arbejdsrelationer, og hvor der samtidig findes lokaler, som giver mulighed for træning (det er sjældent at finde lokaler, som er egnede til fx at træne i trapez!), og mange professionelle kommer her for at træne, hvilket er en inspiration for de unge. For de mennesker, som har været i miljøet i mange år, har historien om Ørkenfortet en mening. *‘Vi mener, det er fordi, der er en bestemt ånd over stedet, som betyder, at folk bliver ved med at komme tilbage’*. Men for andre er stedet ‘bare’ en mulighed, når der skal bruges et lokale.

I slutningen af 1990’erne var der fuld gang i aktiviteterne, og foreningen var meget udadvendt.

Omkring år 2000 fandt foreningen sit nuværende ‘leje’. Det er ifølge den daglige leder ikke længere nødvendigt – og heller ikke altid frugtbart – hele tiden at opfinde nye aktiviteter. Man er glad for den måde, foreningen fungerer på, for kontinuiteten og for de aktiviteter, som findes.

Aktiviteter

Foreningen har træningslokaler, værksteder m.v., som hver dag bliver brugt af ca. 100 medlemmer, der arbejder med egne forestillinger og deltager i forskellige aktiviteter: dansetræning, akrobatik/artisteri, gøgl/fakir, teatertræning. Desuden har foreningen den vigtige funktion, at man som medlem kan låne lokaler til træning og aktiviteter. Der er følgende faste aktiviteter:

- ‘Åben træning’, hvor alle kan deltage (Body Weather, som er en speciel træningsform indenfor dans, performance etc.).
- ‘Åben scene’ (sidste fredag i måneden). Her står de unge selv for at arrangere aftenen, desuden er der mulighed for at sætte forestillinger op, vise ‘work in progress’, filmforevisninger mm.
- ‘Proces’ – 24 timers maraton forestillingsarbejde for de unge medlemmer.
- Foreningen nogle få ‘hold’ i fx Tango for kvinder eller Capoeira (brasiliansk kampdans), salsa og yoga – *‘her har trænerne haft god forståelse for stedet, og hvad det er vi vil, og åbenheden overfor samarbejde’*.
- ‘Workshops’ – som vi selv arrangerer eller som folk udefra står for (et tilbud til medlemmerne).
- Den årlige ‘Festivitas’ – årets ‘afdansningsbal’.
- Børnedrama og børneakrobatik.

Foreningen samarbejder om aktiviteter med Kulturhavn, ‘To the beat’ (en forening som tilhører Ørkenfortet for breakdance mm.) samt danse- og teatergrupper (Cirq, X-act, Outlawfields mm).

Lokaler

Foreningens lokaler ligger på Kigkurren i en gammel fabrik og består af nogle få kontorer, en kantine og 4 større sale (danse-salen, artist-salen, åben scene og gøgler-salen). Desuden er der en udendørsscene. Lokalerne tilhører Københavns Kommune, som står for den udvendige vedligeholdelse, men de er i en temmelig dårlig stand især udvendig men også indvendig. Lokalerne kræver en del udstyr samt særlige gulve, spejlvægge, badefaciliteter mv., som det kan være svært at finde penge til. Men de er velegnede til formålet, mener foreningen, som er glad for faciliteterne.

Værdier

Foreningen præsenterer sig på hjemmesiden som *'et dynamisk center, som har til formål at skabe et mødested for kreative mennesker for at de gensidigt kan inspirere hinanden, støtte op om og deltage i hinandens projekter'* samt *'at tilvejebringe de bedst mulige faciliteter til skabelse af kunstneriske og kulturelle værker og projekter.'*

'Vi gider ikke ligne en aftenskole', understreges det. Der skal ikke være for mange 'hold', der 'bare' har brug for lokaler. Bestyrelsen tager det op og beslutter, om aktiviteterne passer til stedets kreativitet. Men det er altid en balancegang: *'Vi forsøger ikke at være for lukkede – vi vil være åbne for folk og ideer, som kommer til os. Og vi vil gerne være væksthuse for at udvikle teater og dans på kryds og tværs'*. Med andre ord handler det om kollektivt at sætte kreativitet i spil.

Sådanne værdier er måske lidt gammeldags nu efter 15 år, mener den daglige leder – lidt for kollektive – men det er vigtigt for foreningen at holde fast i den kunstneriske integritet. Det er ambitiøst at ville fastholde hele skalaen fra amatører til professionelle. Men det er ok, mener bestyrelsen, at favorisere de folk, som har brug for stedet og ikke bare dem, der har råd til at betale.

'Det skønt og en stor værdi, at undergrundsmiljøet fortsat eksisterer i 2005', siger den daglige leder – altså at et kunstnerisk miljø uden penge og relativt ukendt kan overleve og sommetider skabe kontakter til de mere professionelle scener, skoler og personer.

Bilag 2: Amatørkulturens landsorganisationer

For yderligere at belyse omfanget af amatørkulturen har vi nedenfor tegnet et billede, som kan give et overblik over amatørernes organisationsmønster. Vi har givetvis ikke alle landsforeninger med i denne oversigt, og som tidligere nævnt er amatørkulturområdets foreninger karakteriseret ved i mindre grad end fx idrætsforeninger at være organiseret i landsorganisationer eller paraplyer. Alligevel viser oversigten tydeligt områdets store mangfoldighed, som i øvrigt er kendetegnet ved at være meget lidt hierarkisk opbygget med en stor grad af autonomi til de enkelte foreninger – området bygger desuden i høj grad på associationsaftaler.

AKKS, Amatørernes Kunst og Kultur Samråd

Organisationen har rødder tilbage til 1974 i et samarbejde mellem de forskellige amatørorganisationer indenfor det kunstneriske felt (samrådet for amatørkor, -orkestre og -teatre). Organisationens formål er at være kulturpolitisk spydspids for kunstnerisk, skabende og genskabende amatørers organisationer inden for teater, sang, musik og filmkunst. Organisationens har 150.000 aktive medlemmer fordelt på følgende organisationer:

Dansk amatørkor Union (DAKU), etableret i slutningen af 1960'erne, har i dag ca. 30.000 korsangere. DAKU er paraply for følgende organisationer:

- Danske Folkekor (DAFO) stiftet 1902. 111 kor, i alt 3700 medlemmer.
- Dansk Arbejder Sanger- og Musikerforbund (DASOM) stiftet 1925 (rødder i 1800-tallet), 62 kor med i alt 1650 medlemmer.
- Danmarks børne- og ungdomskor (DABU) stiftet 1973, 249 kor, 6300 medlemmer.
- Dansk Sangerforbund (DSF) stiftet 1925, 40 mandskor, 1100 medlemmer.
- Folkekirkens Ungdomskor (FUK) stiftet 1968. 463 kor, 7000 medlemmer.
- Kor 72 stiftet 1972, 279 kor, 8.800 medlemmer.
- Kor 72-U, stiftet 1992, 40 ungdomskor (op til 30 år), 1000 medlemmer.
- Foreningen Danske Korledere (DKL) stiftet 1996, ca. 400 medlemmer.

Dansk Amatørmusik Union (DAMU) stiftet 1967, ca. 7250 musikere

- Dansk Amatør Orkesterforbund (DAO), stiftet 1948, 128 blæserorkestre, 3800 medlemmer.
- Dansk Amatørorkester Samvirke (DAOS), stiftet 1949, 83 symfoni- og kammerorkestre, 2.900 medlemmer.
- Dansk Kammermusikforbund (DKF), stiftet 1969, 300 kammermusikere er medlemmer.
- Danske Strenge Orkestre (DSO), stiftet 1974, 7 orkestre, 100 medlemmer.
- Dansk Accordeon- og Harmonika Orkester Forbund (DAHOF), stiftet 1991, 12 orkestre og 150 medlemmer.
- Landsgardeforeningen (LGF), stiftet 1992, 75 musikkorps, 5.500 medlemmer.

DAMU og DAKU har fællessekretariat i Landssekretariatet for Dansk Amatørmusik (LDA) i Århus. Her er 4 ansatte medarbejdere, som servicerer medlemsorganisationerne. Driften finansieres 100 pct. af Statens Musikråd (i 2001 udgjorde driftsmidlerne godt 1.500.000 kr.).

Danske Orkesterdirigenter (DO) stiftet 2000 – organiserer 57 professionelle dirigenter.

Folkemusikhusringen (FMHR) traditionel folkemusik/dans og -kultur, stiftet 1976, 3500 medlemmer.

Folkemusiksamslutningen (FMS), stiftet 1980, alle former for folkemusik, 2040 medlemmer.

Danske folkedanseres Spillemandskreds (DFS), folkemusik fra ca. 1750 til 1850, stiftet i 1943, 600 medlemmer (heraf en del kollektive).

De tre interesseorganisationer for folkemusik og folkedans har oprettet Folkemusikkens Fællessekretariat (FFS) i 1994 – beliggenhed Århus, 3-4 ansatte.

Musik og Ungdom stiftet 1956 -70 lokalforeninger, ca 5000 medlemmer (heraf ca 1000 medlemmer på 0-6 år) Eget sekretariat med ansatte. Økonomisk støtte fra DUF (2.100.000 kr. i 2001), musiklovens frie midler og projektstøtte.

Musisk Oplysningsforbund (MOF)

Forbundet har rod i amatørmusikken og blev oprettet 1967 med det formål at gennemføre kurser og undervisning på alle musiske områder. Der er 16 lokalforeninger tilknyttet.

Visens Venner i Danmark (stiftet 1972)

Visens venner i Danmark er en paraply for 33 Visens-Venner-foreninger i Danmark bestående af 4500 visesangere, akkompagnatører, visedigtere, vise komponister og andre medlemmer, der kan lide viser. Medlemskab af en forening giver også adgang til arrangementer i de øvrige foreninger, som er spredt over stort set hele landet. Den første forening blev oprettet i 1953.

Dansk Amatør Teater Samvirke (DATS) stiftet i 1948

DATS er landsforeningen for alle der beskæftiger sig teater og drama på amatørbasis.

Som medlemmer optages både enkeltpersoner og gruppe/teatre, skoler institutioner m.v.r. – der er p.t. ca 2000 medlemmer. Medlemmerne beskæftiger sig al slags teater og alle former for dramaaktiviteter.

Danmarks Film- og Videoamatører

Landsorganisation med 9 tilknyttede film- og videoklubber. DFV har til formål at afholde konkurrencer/mesterskaber for ikke-professionelle filmproducenter, samt at stille film til rådighed for klubberne og give interesserede mulighed for at få kontakt med ligesindede.

Landsorganisationen af 28. december 2005

Rytmisk Musik Danmark – tidligere Fajabefa – blev stiftet 1974, men måtte indgive konkursbegæring i december 2005. Indtil da var der 110 lokalforeninger med ca 6000 medlemmer.

På en stiftende generalforsamling (28.12.05) blev en ny forening stiftet på foranledning af de tre største øvelokaleforeninger i landet: RUSK i København, ORC i Odense og MONO i Århus. Den nye forening er i en opstartsfase, har ikke fundet et navn og har heller ikke fundet fodfæste ift organisering m.v.

DGI Folkemusikudvalg

I 2001 etablerede DGI (Danske Gymnastik og Idrætsforeninger) en afdeling for Musik og Dans, der ud over folkedanserne og huser squaredansere, sportsdansere m.v. DGI Musik og Dans har ca 29.000 medlemmer – det antages at ca. 1500 heraf er spillemænd.

Danmarks Sportsdanserforbund

Blev stiftet i 1969 og blev optaget i DIF (Dansk Idræts-forbund) i 1972. DS har en associeringsaftale med Danske Folkedansere og Dansk seniordans. Der er tilsluttet 320 foreninger og det seneste medlemstal var (januar 2006) 24.963.

Kulturelle samråd i Danmark

Kulturelle Samråd i Danmark er en landsdækkende forening, som er paraply for de enkelte kulturelle samråd i kommunerne. Landsforeningen har rødder tilbage til 1975.

Et kulturelt samråd er en paraply for de foreninger, institutioner og grupper, der formidler eller udøver kultur i kommunerne. I nogle kommuner kaldes paraplyen 'Kulturelt Samvirke', 'Kulturrådet', 'Kulturelt Forum' o.l. Der fandtes i 2005 sådanne samråd i ca. 100 af landets kommuner, hvoraf 74 var medlemmer af landsforeningen.

Landsforeningen for de kulturelle samråd har til formål at fungere som bindeled mellem de lokale samråd og de offentlige myndigheder. Kultursamarbejdet har desuden til formål at synliggøre kulturaktiviteterne landet over og at påvirke kommunerne til at udforme deres kulturpolitik sammen med borgerne. Landsforeningen har desuden rådgivning, information og (tema)møder/konferencer på programmet.

Huse i Danmark (HiD)

Huse i Danmark er en landsforening for beboer-, kultur-, forsamlings- og aktivitetshuse. Foreningen har ca. 75 af sådanne huse som medlemmer, der tilsammen besøges af ca. 4 millioner mennesker årligt. Husene arbejder alle – uanset størrelse og fysiske faciliteter – med formidling, koordinering og facilitering af kulturelle aktiviteter, og fungerer derved som lokale, kulturelle udviklingscentre.

Landsforeningen arbejder for at udvikle og styrke husenes muligheder bl.a. via informations- og konsulentvirksomhed samt kursus- og konferenceaktiviteter om aktuelle kulturpolitiske spørgsmål.

Foreningen udgiver tidsskriftet: Huse i Danmark.

'Huse i Danmark' er en kulturpolitisk forening, hvis formål det er

- at styrke og udvikle det folkelige og demokratisk kulturelle arbejde i hele Danmark.
- at repræsentere medlemshusenes fælles interesser overfor myndigheder, organisationer, interessegrupper og andre samarbejdspartnere.
- at støtte den lokale udvikling af eksisterende huse og dannelsen af nye huse.
- at fremme en kultur med et socialt aspekt, som tilgodeser brugernes medleven og aktivitet.

Et fællestræk for husene er, at de skaber rammerne for og igangsætter kulturelle og fritidsmæssige aktiviteter. Landsforeningen har eksisteret siden 1989.

Huse i Danmark er medlem af LIVE – Danmarks Arrangør foreninger – der pt. består af Kulturhus Netværk Danmark og foreningen Spillesteder.dk. Foreningen arbejder for at fremme vilkårene for aktiviteter på live-scenerne landet over.

Huse i Danmark indgår i det praktiske og kulturpolitiske H.A.K, som er et samarbejde mellem Huse i Danmark, Amatørernes Kunst og Kultur Samråd og Kulturelle Samråd i Danmark.

Referencer

- Andersen, Johannes (2000): Bare der ikke går politik i den – men hvordan deltager unge så i demokratiet? I: Bykilde, Gritt (red.) (2000): Når unge udfordrer demokratiet – dokumentation og debat. Center for Ungdomsforskning. Roskilde Universitetsforlag.
- Bille, Trine, Fridberg, Torben; Storgaard, Svend og Wulff, Erik (2005): Danskernes kultur- og fritidsaktiviteter 2004 – med udviklingslinjer tilbage til 1964. AKF.
- Birck Pedersen, Helge (1997): Kulturens tredje vej. I: Schindel Samsing (red.) Kulturens tredje vej. AKKS.
- Bykilde, Gritt (red.) (2000): Når unge udfordrer demokratiet – dokumentation og debat. Center for Ungdomsforskning. Roskilde Universitetsforlag.
- Bunnage, David (2004): Sociale Netværk. Ældre Sagens fremtidsstudie. Rapport nr. 4.
- Christensen, Ann-Dorte (2003): Fortællinger om identitet og magt. Unge kvinder i senmoderiteten. Magtudredningen. Aarhus Universitetsforlag.
- Christensen, Søren og Isen, Trine (2001) Organisationsform og identitetsdannelse – frivilligledelse ved årtusindeskiftet. I: Henriksen, Lars Skov og Bjarne Ibsen: Frivillighedens udfordringer – nordisk forskning om frivilligt arbejde og frivillige organisationer. Odense Universitetsforlag.
- Dessein, Brecht and Janssens, Inne (1998). Een Atlanta-effect? Én Onderzoek naar de afstraling van topsportsucces op brede sportbeoefening. Katholieke Universiteit Leuven.
- Drotner, Kirsten: At skabe sig – selv. Gyldendal 1995. (citeret fra Kulturens tredje vej, side 11).
- Fazakerley, Susan (2004): Fra udviklingspulje til Netværk? Ekstern evaluering af Kulturministeriets Udviklingspulje til amatørkult og folkelige kulturaktiviteter. AKKS.
- Fazakerley, Susan og Skot-Hansen, Dorte (2002): Magiske øjeblikke – unges kunststudfoldelse mellem netværks- og foreningskultur. AKKS og Center for Kulturpolitiske Studier.
- Fogh Kirkeby. Ole (2005): Amatørens rum. . I: Schindel (red). Kunst af lyst. Kulturelle Samråd i Danmark.
- Fox, Roger (2005): Kritikken i det skabte. I: Schindel (red). Kunst af lyst. Kulturelle Samråd i Danmark.
- Fridberg, Torben(2000): Fritids- og kulturvaner. 1975-1998. Socialforskningsinstituttet. København.
- Goul Andersen, Jørgen; Torpe, Lars; Andersen, Johannes (2000): Hvad folket magter. Demokrati, magt og afmagt. København. Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- Goul Andersen, Jørgen (2002): Danskernes deltagelse i foreningsliv og græsrodsbevægelser, 1979-2000. I: Bevægelser i Demokrati. Magtudredningen. Aarhus Universitetsforlag.
- Haastrup, Lisbeth og Ottesen, Laila (1996): Kultur- og fritidslivet i Salling-Fjends. Statusrapport og idéoplæg til kulturregionsforsøget. Center for Idrætsforskning.
- Habermann, Ulla og Ibsen, Bjarne (1997): Den frivillige sektor i Danmark – 150 års historisk udvikling. I: frivilligt socialt arbejde i fremtidens velfærdssamfund. bet. nr. 1332. Bilagsdel. Socialministeriet.
- Habermann, Ulla (2001): En postmoderne helgen – om motiver til frivillighed. Lunds Dissertations in Social Work. Lunds Universitet.
- Habermann, Ulla, Henriksen, Lars Skov, Koch Nielsen, Inger og Ibsen, Bjarne (2005): Recent trends in Danish volunteering and the organization of voluntary action. (unpubl. paper fra frivillighedsundersøgelsen).
- Huse i Danmark, nr. 21/marts 2005.
- Ibsen, Bjarne, og Habermann, Ulla (2005): Definition af den frivillige sektor i Danmark. Temahæfte. Frivillighedsundersøgelsen. Center for Frivilligt socialt arbejde. www.frivillighedsus.dk

- Ibsen, Bjarne og Habermann, Ulla, (2005): Guf og Gab. Foreninger og frivilligt arbejde i Københavns Kommune. Center for Forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund. Syddansk Universitet.
- Knopp Damkjær, Poul og Rasmussen, Rikke (2003): De kulturelle foreningers vilkår i København. Kultur- og Fritidsforvaltningen. Københavns Kommune.
- Koch Nielsen, Inger (2004) Danskernes frivillige arbejde – en foreløbig oversigt.
www.frivillighedsus.dk
- Koch Nielsen, Inger og Rosdahl, David (2005) 'Frivilligt arbejde, pengegaver og uformelle hjælpeaktiviteter i den danske befolkning'. Frivillighedsundersøgelsen. www.frivillighedsus.dk
- Kulturministeriet (1983). Betænkning om eliteidrætten i Danmark. København.
- Københavns Kommune (2003) Rapport om Foreningslivet i Københavns Kommune. Kultur Fritid og Folkeoplysning. Folkeoplysningssekretariatet.
- Mikkelsen, Brian (2005): Vores konservatorier er konkurrencedygtige. I *Musikeren*, nr. 11 2005.
- Statens Musikråd (2002) Musikkens amatører bør behandles professionelt. Rapport om amatør-musiklivets vilkår i Danmark.
- Nielsen, Jens Chr.; Højholdt, Andy og Simonsen, Birgitte (2004): Ungdom og foreningsliv. Demokrati – Fællesskab – Læreprocesser. Roskilde Universitetsforlag.
- Schindel Samsing, Bente (red) (1997/2001): Kulturens tredje vej. AKKS.
- Schindel, Bente (red) (2005): Kunst af lyst. København. Kulturelle Samråd i Danmark.
- Simonsen, Birgitte (2000): Brydninger i Demokratiet. I Bykilde, Gritt (red.) (2000): Når unge udfordrer demokratiet – dokumentation og debat. Center for Ungdomsforskning. Roskilde Universitetsforlag.
- Skot-Hansen, Dorte (1997): Amatørerne mellem det fine og det folkelige. I Schindel Samsing (red.) Kulturens tredje vej. AKKS.
- Skot-Hansen, Dorte (2005): Civilsamfundet i kulturpolitikken. I: Schindel (red). Kunst af lyst. Kulturelle Samråd i Danmark.
- Stavnsager, Hans og Jantzen, Connie (2000): Foreningerne som demokratisk værksted. I Bykilde, Gritt (red.) (2000): Når unge udfordrer demokratiet – dokumentation og debat. Center for Ungdomsforskning. Roskilde Universitetsforlag.
- Torpe, Lars og Kjeldgaard, Torben K. (2003): Foreningssamfundets sociale kapital. Danske foreninger i et europæisk perspektiv. Magtudredningen).
- Torpe, Lars (2000): Foreninger og demokrati. I: Goul Andersen, Jørgen; Lars Torpe & Johannes Andersen: Hvad folket magter. Demokrati, magt og afmagt. København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
www.frivillighedsus.dk

Noter

- 1 Forslag vedtaget d. 27.4 2004 i forbindelse med debatten om 'kulturpolitiske sigtelinjer'.
- 2 Kunstforeninger, foreninger for bygnings- og landskabskultur m.v.
- 3 Andre områder, hvor frivillige organisationer spiller en rolle, er fx miljø, politik, religion, bolig m.v. Se tabel 2 og www.frivillighedsus.dk
- 4 I 2004 afsatte Kulturministeriet 20 mio. kr. over fire år til talentudviklingsprojekter for børn og unge for at styrke området yderligere.
- 5 Formand for rådet, som uddelte midler til udvikling af amatørkulturen. Midlerne blev administreret af AKKS.
- 6 Søjlediagrammet skal læses på den måde, at hver vandrette søjle viser fordelingen af foreningerne på hvert samfundsområde efter deres alder. Den gule farve viser den procentuelle andel af foreningerne, som er dannet før 1990, den blå farve viser andelen, der er dannet mellem 1900 og 1949, osv.
- 7 For ikke at fylde rapporten med for mange figurer undlader vi figurer for resultaterne af analysen af landsorganisationernes svar.
- 8 For en nærmere beskrivelse af foreningerne og deres aktiviteter henvises til bilag 2b.
- 9 Der opereres i undersøgelsen med følgende kategorier: Foreninger for gruppeinteresser, sagsorienterede foreninger, aktivitetsbestemte foreninger og kooperative foreninger.
- 10 Det lille Teater har en udsædvanlig konstruktion med to bestyrelser, som supplerer hinanden – en til daglig ledelse og en til sikring/drift af lokalerne.
- 11 Fællessekretariatet omfatter AKKS, KS og Huse i Danmark.
- 12 Foreningerne har bl.a. svaret på, om foreningen indenfor de seneste 5 år har haft samarbejde om aktiviteter, arrangementer og projekter med andre foreninger, med private virksomheder eller med kommunale institutioner. 86 pct. af foreningerne har besvaret mindst et af otte samarbejds muligheder, men for hver samarbejds mulighed er andelen af foreningerne, som ikke har besvaret det betydeligt højere. Manglende svar betragtes derfor som svaret 'Har aldrig haft samarbejde' (men det gælder kun for de foreninger, som har besvaret mindst ét af de otte svar muligheder).
- 13 Disse beregninger omfatter ikke
  - foreninger, som ikke har givet oplysninger i mindst én af indtægtskategorierne i spørgeskemaets spørgsmål om foreningens indtægter opdelt på forskellige indtægtskilder,
  - foreninger som ikke har opgivet den samlede indtægt for det seneste år
  - og foreninger, som beregningerne viser har en offentlig støtte der er større end 100 pct. af de samlede indtægter.
- 14 Til sammen giver ovenstående beregning ikke 100 pct., fordi det er beregnet af den indtægt, som foreningerne har opgivet for foreningens samlede indtægt og ikke som en andel af det samlede beløb, som er opgivet på et efterfølgende spørgsmål om indtægter fra forskellige indtægtskilder.
- 15 Det skal anføres, at dette ikke er foreningernes egen prioritering. Listen bygger på foreningernes holdning til om de postulerede problemer er 'et stort problem', 'delvist et problem' eller 'ikke et problem'.
- 16 Charter for samspil mellem det frivillige Danmark/Foreningsdanmark og det offentlige' (2000) blev udarbejdet i et samarbejde mellem kulturministeren, socialministeren, boligministeren og undervisningsministeren og en lang række frivillige organisationer.
- 17 Yderligere casebeskrivelser kan læses i 'Guf og Gab' – Kultur og fritidsforeninger i Københavns Kommune. Ibsen og Habermann 2005. Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund. Syddansk Universitet.

18 Social kapital er et begreb, som har fået stor opmærksomhed de seneste år i den samfundsvidenskabelige forskning. Begrebet er en fællesbetegnelse for tillid, gensidighed og sociale netværk.